GOVERNMENT OF INDIA

DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY

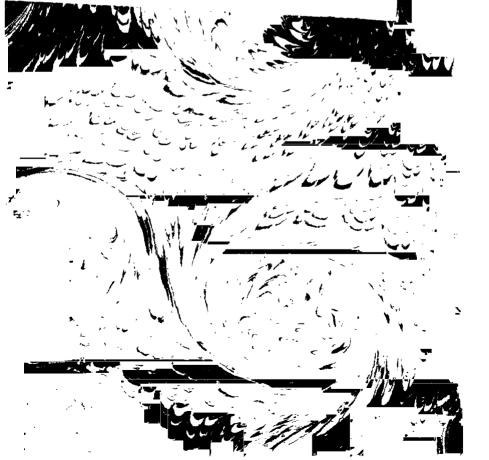
CENTRAL ARCHÆOLOGICAL

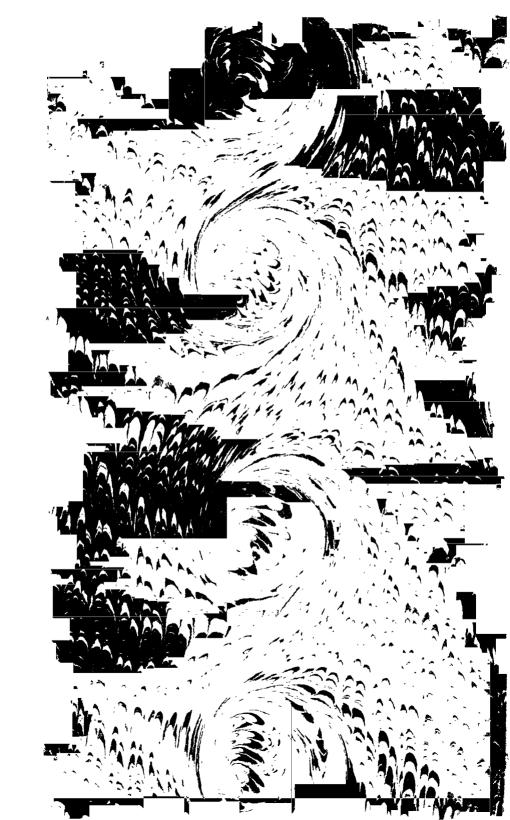
LIBRARY

CALL No. BPa3/May/T.C.
ACC. No. 9180/ J/T.C.

D.G.A. 79. GIPN—S4—2D. G. Arch.N. D./57—25-9-58—1,00,000

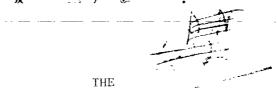

* * * • -	•	
•		

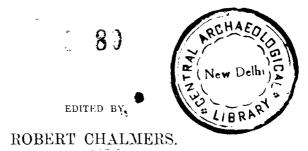

Pali Text Societn.

MAJJHIMA-NIKĀYA.

1. (742

VOL. II.

Brai Noi T.C.

LONDON.

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS WARRINGUSE, AMEN CORNER, E. C.

1898.

CENTRAL ARCHAEOLOGIGAN LIBRARY, NEW DELHI. Aco. No. 21.80. Date. 1.8.5.7 CAN No. BPa3 Maj | T. C.

MANIBUS

GULIELMI TRENCKNERI

D. D. D.

MANUSCRIPTS CONSULTED.

Sk = the Copenhagen MS, No. VI (Sinhalese character). — referred to as A in Vol. I.

 $S_t =$ the Turnour MS. (Sinhalese character) in the India Office Library. This is intimately related to S^k .

Bm == the Mandalay MS. (Burmese character) in the India Office Library.

S₁ = King of Siam's printed edition (Siamese character).

Bu=Buddhaghosa's commentary (the Papañca-Sūdanī) on the Majjhima-Nikāya. The references are to a MS. (Sinhalese character) in the editor's possession.

Pali Text Society.

THE

MAJJHIMA-NIKĀYA.

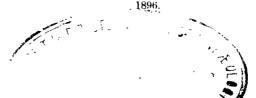
EDITEDABY

ROBERT CHALMERS.

VOL. II. PART I.

LONDON:

PUBLISHED FOR THE PALI TEXT SOCIETY,
BY HENRY FROWDE,
OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE, AMEN CORNER, LONDON EC.

 ${
m E}_{
m vam}$ me sutam. Ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veluvane Kalandakanivape. Tena kho pana samayena sambahulā abhiññātā abhinnātā paribbājakā Moranivāpe pativasanti, — seyvathīdam: Paribbājakārāme Varadharo¹ Sakuludāyi ca paribbājako aññe ca abhiññātā abhinnātā paribbājakā. Atha kho Bhagavā pubbanhasamavani nivāsetva pattacīvaram ādāya Rājagaham pindāva Atha kho Bhagavato etad ahosi: Atippago kho tāva Rājagahe pindāva caritum; vannūnāham vena Moranivāpo Paribbājakārāmo yena Sakuludāyi paribbājako, ten upasamkameyyan Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo Paribbājakārāmo ten' upasanikami. Tena kho pana samayena Sakuludāyi paribbājako mahativā paribbājakaparisāva saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccasaddāya2 mahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentivā, seyvathīdam: rājakatham corakatham mahamattakatham senakatham bhayakatham yuddhakatham annakatham panakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham nātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham surakatham visikhakatham kumbhatthanakatham 3

¹ So Bm Bu; Skt Varacaro; Si Varataro, with note that the European & Sinhalese reading is Varacaro. Bm reads Sakuludāyi always (as in Nr. 79). ² See Vol I pp 513 & 572. Dīgha I 178. Like Bm (always) & Sk (here). Si reads uccasadda, with a note (at Sutta Nr. 76) indicating that the European reading is u—āya. ³ Here & in Nrs 76 & 78 Si cuserts kumbhadāsikatham.

ŧ

pubbapetakatham nanattakatham lokakkhavikam samuddakkhāvikam itibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Sakaludāvi paribbājako Bhagavantam dūrato va āgacchantam: disvāna. sakam parisam santhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu: mā bhonto saddam akattha: ayain samano Gotamo agacchati: appasaddakāmo kho pana so āvasmā appasaddassa vanuavādī. appeva nāma appasaddam parisam vidityā upasamkamitabbam maňňevväti. Atha kho te paribbājakā tunhī ahesum. Atha kho Bhagavā vena Sakuludāvi paribbājako ten upasamkami. Atha kho Sakuludavi paribbatako Bhagayantam etad ayoca: Etu kho bhante Bhagayā, sāgatami bhante Bhagayato, cirassam kho bhante Bhagavā imam pariyayam akāsi vadidam idh' āgamanāya, nisīdatu bhante Bhagavā, idam āsanam pañnattan Nisīdi Bhagavā pañnatte āsane. Sakuludāvi pi kho paribbājako aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Sakuludāvim paribbājakam Bhagavā etad avoca: -- Kāva nu 'ttha 2. Udāvi, etarahi kathāva sannisinnā? Kā ca pana vo antarākathā vippakatā ti?

Tiṭṭhat' esā bhante kathā yāya mayam etarahi kathāya sannisinnā: n' esā bhante kathā Bhagavato dullabhā bhavissati pacchā pi savanāya. Purimāni bhante divasāni purimatarāni nānātitthiyānam samaṇabrāhmaṇānam kutūhalasālāyam sannisinnānam sannipatitānam, ayam antarākathā udapādi: Lābhā vata bho Aṅga-Magadhānam, suladdham vata bho Aṅga-Magadhānam, yatth' ime samaṇabrāhmaṇā saṃghino gaṇino gaṇācariyāṇātā yasassino titthakarā sādhusammatā bahujanassa Rājagaham vassāvāsam osaṭā ³. Ayam pi kho Pūraṇo Kassapo saṃghī c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, — so pi Rājagaham vassāvāsam osato. Ayam pi kho Makkhali Gosālo — pe — ; Ajito Kesa-kambalī: Pakudho ⁴ Kaccāyano; Sanjayo Belaṭṭhiputto; Nigaṇtho Nātaputto saṃghī c' eva gaṇī ca gaṇācariyo ca

¹ Bm Si svigatam. ² So Bm & Si; Skt nvattha. ³ Si reads upagatī, with note stating that osatā is the Sinhalese Burmese & European reading; Bu reads osatā. Infra Si. reads upagato always. ⁴ See Vol I 198, 250 & 547. Si reads Makkhalī G. A. Kesakambalo, Pakuddho K.. Saōjayo Veladdhaputto. Nigantho Nātaputto. (Bm Belatthaputto Nataputto).

nāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa, — so pi Rājagahani vassāvāsani osato. Avam pi kho samano Gotamo samghī c' eva ganī ca ganācariyo ca ñāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa. — so pi Rājagaham vassāvāsam osato. Ko nu kho imesani bhagavatam samanabrahmananam sanighinam ganinam ganācariyānam nātānam vasassīnam titthakarānam sādhusammatānam bahujanassa. sāvakānam sakkato garūkato mānito pūjito? Katham ca pana sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti? Tatr' ekacce evam āhamsu: Ayam kho Pūrano Kassapo samghī c' eva ganī ca ganācarivo ca nāto vasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa: so ca kho sāvakānam na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Pūraņam Kassapam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbam Pūrano Kassapo anekasatāya parisāya dhammam desesi. Tatr' aññataro Puranassa Kassapassa sāvako saddam akāsi: - Mā bhonto Pūranam Kassapam etam attham pucchittha: n' eso etam jānāti: mayam etam jānāma; amhe etam attham pucchatha; mayam etam bhavatam byākarissāmāti. Bhūtapubbam Pūrano Kassapo bāhā paggayha kandanto na labhati: Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddam akattha; n' ete bhavante pucchanti; amhe ete pucchanti; mayam etesam byakarissāmāti. Bahū kho pana Pūraņassa Kassapassa sāvakā vādam āropetva apakkantā: Na tvam imam dhammavinayam ājānāsi; aham imam dhammavinayam ājānāmi. Kim tvam imam dhammavinayam ājānissasi? Micchāpatipanno tvam asi, aham asmi sammāpaţipanno. Sahitam me, asahitan te. Pure vacanīyam pacchā avaca, pacchā vacanīyam pure avaca. Avicinņan 1 te viparāvattam; aropito te vado: niggahito si: cara vadappamokkhava: nibbethehi 2 va sace pahositi. Iti Pūraņo Kassapo sāvakānam na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Pūraņam Kassapam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti; akkuttho4 ca pana Pūraņo Kassapo dhammakkosenāti.

¹ So Skt & Bu. Si & B^m adhicinnam (Cf. Vol I 372 & Digha I 8). Skt viparādhattam. ² So Skt Bu; B^m vāda pamukkhāya nibbethehi; Si nibbedhehi here, infra nibbethehi. ³ So Skt; Si garukⁿ; B^m garum katvā. ⁴ So B^m; Si akutho: Skt akkuddho.

Ekacce evam āhamsu: Ayam pi kho Makkhali Gosālo - pe -; Ajito Kesakambalī; Pakudho Kaccāyano; Sañiavo Belatthiputto; Nigantho Nataputto sanighi c' eva gani ca ganācarivo ca nato yasassī titthakaro sadhusammato bahujanassa; so pi sāvakānam na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na pana Nigantham Nātaputtam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāva viharanti. Bhūtapubbam Nigantho Nātaputto anekasatāya parisāya dhamman desesi. aññataro Niganthassa Nātaputtassa sāvako saddam akāsi: Ma bhonto Nigantham Nataputtam etam attham pucchittha; n' eso etam janati; mayam etam janama; amhe etam attham pucchatha; mayam etam bhayatam byakarissamati. Bhutapubbam Nigantho Nataputto baha paggayha kandanto na labhati: — Appasaddā bhonto hontu, mā bhonto saddam akattha, n' ete bhavante pucchanti, amhe ete pucchanti. mayam etam byākarissāmāti. Bahū kho pana Niganthassa Nātaputtassa sāvakā vādam āropetvā apakkantā: — Na tvam imam dhammavinayam ajanasi, aham imam dhammavinayam Kim tvam imam dhammavinayam ãiānāmi. ājānissasi? Micchapatipanno tvam asi, aham asmi sammapatipanno: sahitam me. asahitan te; pure vacanīyam pacchā avaca, pacchā vacanīyam pure avaca; aviciņņan te viparāvattam; āropito te vādo; niggahīto si; cara vādappamokkhāya; nibbethehi vā sace pahosīti. Iti Nigantho Nātaputto sāvakānam na sakkato na garūkato na mānito na pūjito; na ca pana Nigantham Nātaputtam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti; akkuttho ca pana Nigantho Nataputto dhammakkosenāti.

Ekacce evam āhamsu: — Ayam kho samaņo Gotamo samghi c' eva gaņī ca gaņācariyo ca nāto yasassī titthakaro sādhusammato bahujanassa; so ca kho sāvakānam sakkato garūkato mānito pūjito; samaņan ca pana Gotamam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Bhūtapubbam samaņo Gotamo anekasatāya parisāya dhammam desesi. Tatr annataro samaņassa Gotamassa sāvako ukkāsi. Tam enam annataro sabrahmacārī jannukena ghattesi 2: Appasaddo

Bm Sı jannukena. 2 So Bm; Skt ghaddhesi; Si ghatesi.

āyasmā hotu: mā 'yasmā saddam akāsi; satthā no Bhagavā dhammam desetiti. Yasmim samaye samano Gotamo anekasatāya parisāva dhammam deseti, n' eva tasmim samave samanassa Gotamassa sāvakānam khipitasaddo vā ukkāsitasaddo vā. Tam enam janakāyo paccāsimsamānarūpo paccupatthito hoti: Yam no Bhagavā dhammam bhāsissati, tam no sossāmāti. Sevvathāpi nāma puriso catummahāpathe khuddam madhum anelakam pileyya, tam enam mahā janakāyo paccāsinisamānarūpo paccupatthito assa. — evam evam yasmim samaye samano Gotamo anekasatāya parisāya dhammam deseti, n' eva tasmim samaye samanassa Gotamassa sāvakānam khipitasaddo vā hoti ukkāsitasaddo vā; tam enam mahā janakāyo paccāsimsamānarūpo paccupatthito hoti: Yam no Bhagavā dhammam bhāsissati, tam no sossāmāti. Ye pi samanassa Gotamassa sāvakā sabrahmacārīhi sampayojetvā sıkkhanı paccakkhāya hināy' āvattanti, te pi Satthu vann wadıno honti, dhammassa vannavadino honti, sanighassa vannavadino honti, attagarahino yeva honti anaññagarahino: Mayam ev' amhā alakkhikā. mayam appapuññā, ye mayam evam svākkhāte dhammavinaye pabbajitvā nāsakkhimhā yāvajīvam paripunnam parisuddham brahmacariyam caritun ti; te ārāmikabhūtā vā upāsakabhūtā vā pancasu sikkhāpadesu samādāva vattanti. Iti samano Gotamo savakanam sakkato garukato manito pūjito, samanan ca pana Gotamam sāvakā sakkatvā garūkatvā upanissāva viharantīti.

Kati pana tvam, Udāyi, mayi dhamme samanupassasi, yehi mama sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti. pujenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti?

Pañca kho aham bhante Bhagavati dhamme samanupassāmi. yehi Bhagavantam sāvakā sakkaronti, garūkaronti. mānenti. pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Katame panca? Bhagavā hi, bhante, appāhāro appāhāratāya ca vaṇṇavādī; imam kho aham, bhante. Bhagavati paṭhamam dhammam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti. garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Puna ca param. bhante, Bhagavā santuttho itarītarena ¹ cīvarena itarītaracīvarasantutthiyā ca vaṇṇavādī: yam pi, bhānte, Bhagavā santuttho itarītarena cīvarena itarītaracīvarasantutthiyā ca vaṇṇavādī, imam kho aham, bhante. Bhagavati dutiyam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti. garūkaronti. mānenti. pūjenti. sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, bhante. Bhagavā santuttho itarītarena piņḍapātena itarītarapiṇḍapātasantutthiyā ca vaṇṇavādī; yam pi, bhante. Bhagavā santuttho itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantutthiyā ca vaṇṇavādī, imam kho aham. bhante. Bhagavati tatiyam dhammam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti. garūkaronti. mānenti. pūjenti. sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param. bhante. Bhagavā santuttho itarītarena senāsanena itarītarasenāsanasantutthiyā ca vaṇṇāvādī; yam pi, bhante. Bhagavā santuttho itarītarena senāsanena itarītarasenāsanasantutthiyā ca vaṇṇavādī. imam kho aham. bhante. Bhagavati catuttham dhammam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti. garūkaronti, mānenti. pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, bhante, Bhagavā pavivitto pavivekassa ca vāṇṇavādī; yam pi. bhante, Bhagavā pavivitto pavivekassa ca vaṇṇavādī, imam kho aham, bhante. Bhagavati pañcamam dhammam samanupassāmi yena Bhagavantam sāvakā sakkaronti. garūkaronti. mānenti. pūjenti. sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Ime kho ahain, bhante. Bhagavati pañca dhamme sam**a**nupassāmi, yehi Bhagavantain sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharantīti.

Appāhāro samaņo Gotamo appāhāratāya ca vaņņavādī ti, iti ce main, Udāyi. sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā kosakāhārā pi addhakosakāhārā pi beluvāhārā pi addhakosakāhārā pi

¹ Bm Itaritarena throughout; Sk & Si have 5. ² Bu Sk bel -; Si vel -; Bm bel.

Aham kho pana. Udāyi, app ekadā iminā pattena samatittikam pi bhunjāmi bhiyyo pi bhunjāmi. Appāhāro samano Gotamo appāhāratāya ca vaṇṇavādī ti. iti ce mam, Udāyi, sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, ye te, Udāyi, mama sāvaka kosakāhārā pi aḍḍhakosakāhārā pi beluvāhārā pi aḍḍhabeluvāhārā pi, na man te iminā dhammena sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum.

Santuttho samaņo Gotamo itarītarena cīvarena itarītaracīvarasantutthivā ca vaņņavādī ti. īti ce mam. Udāvi. sāvakā sakkarevvum, garūkareyvum, māneyvum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, santi kho pana me. Udāvi, sāvakā pamsukulikā lukhacīvaradharā: te susānā vā samkārakuṭā vā pāpaņikā 1 vā nantakāni uccinitvā 2 samghāțim karitvā dhārenti. Aham kho pan', Udāvi. app' ekadā gahapatāni cîvarāni dhāremi daļhāni yattha lūkhāni alābulomasāni3. Santuttho samano Gotamo itaritarena civarena itaritaracivarasantutthiva ca vannavādī ti, iti ce mam, Udāvi, sāvakā sakkarevvum garūkarevyum mānevyum pūjevyum sakkatvā garūkatvā upanissāya vibareyyum, ye te, Udāyi, mama sāvakā pamsukūlikā lūkhacīvaradharā, te susānā vā samkārakūtā vā pāpanikā vā nantakāni uccinitvā samghātim karitvā dhārenti, na man te iminā dhammena sakkareyyum garūkareyyum mānevyum pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharevyum.

Santuṭṭho samaṇo Gotamo itarītarena piṇḍapātena itarītarapiṇḍapātasantuṭṭhiyā ca vaṇṇavādī ti. iti ce maṁ, Udāyi. sāvakā sakkareyyuṁ. garūkareyyuṁ. māneyyuṁ. pū-jeyyuṁ, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyuṁ. santi kho pana me, Udāyi, sāvakā piṇḍapātikā sapadānacārino ucchepake vate ratā 4; te antaragharaṁ paviṭṭhā samānā āsanena pi nimantiyamānā na sādiyanti. Ahaṁ kho pan'. Udāyi, app' ekadā nimantane 5 pi bhuñjāmi sālīnaṁ odanaṁ

So Bm S1; Sk pāpanikāni, St pāpanikā. Cf. Vin. I, 255.
 So Skt Si Bu: Bm ucchinditvā.
 Bm sattalukhani; Si suttalūkhāni alāvulomasāni; Bu alāpul.
 So Skt; Bu uccepake; Bm ucchāsake; Si uccāpake vatte.
 So Si: Sk nimantanāsu; Bm nimantanassāpi.

vicitakāļakam anekasūpam anekabyanjanam. Santuttho samaņo Gotamo itarītarena piņdapātena itarītarapiņdapātasantutthiyā ca vaņņavādī ti. iti ce mam. Udāyi. sāvakā sakkareyyum. garūkareyyum. māneyyum, pūjeyyum. sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, ye te. Udāyi. mama sāvakā piņdapātikā sapadānacārino ucchepake vate ratā antaragharam pavitthā samānā āsanena pi nimantiyamānā na sādiyanti. na man te iminā dhammena sakkareyyum. garūkareyyum. māneyyum. pūjeyyum. sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum.

Santuttho samano Gotamo itaritarena senäsanena, itäritarasenāsanasantutthiyā ca vannavādī ti, iti ce mam, Udayi. sāvakā sakkareyvum, garūkareyvum, māneyvum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharevyum, santi kho pana me. Udāyi. sāvakā rukkhamūlikā abbhokāsikā; te attha māse channam na upenti. Aham kho pan'. Udayi, app' ekada kūtāgāresu pi viharāmi ullittāvalittesu nivātesu phussitaggalesu 1 pihitavātapānesu. Santuttho samano Gotamo itaritarena senāsanena itarītarasenāsanasantutthiyā ca vanņavādī ti, iti ce mani, Udavi. savaka sakkarevyum, garukarevyum. maneyyum. pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, ye te. Udāyi. mama savakā rukkhamūlikā abbhokāsikā attha māse channam na upenti, na man te iminā dhammena sakkareyyum, garukareyyum, maneyyum, püjeyyum, sakkatva garūkatvā upanissāya viharevyum.

Pavivitto samaņo Gotamo pavivekassa ca vaņņavādī ti, iti ce mam. Udāyi. sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum, santi kho pana me, Udāyi, sāvakā ārannakā pantasenāsanā ² ārannavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogahetvā viharanti. Te anvaddhamāsam ³ samghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya. Aham kho pan , Udāyi, appekadā ākiņņo viharāmi bhikkhūhi bhikkhunīhi upāsakehi upāsikāhi ranno Gotamo pavivekassa ca vaņņavādī ti, iti

¹ So Si: Bm phusit^o: Sk p-lesu. ² Si omits & transposes ār-āni to follow pantāni s-āni. ³ Bm Si anvaldh-, ⁴ Bm Si rannā.

ce mam. Udāyi, sāvakā sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum. pūjeyyum, sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum. ye te. Udāyi, mama sāvakā ārannākā pantasenāsanā ārannavanapatthāni pantāni senāsanāni ajjhogahetvā viharanti. anvaddhamāsam samghamajjhe osaranti pātimokkhuddesāya. na man te iminā dhammena sakkareyyum, garūkareyyum, māneyyum, pūjeyyum. sakkatvā garūkatvā upanissāya vihareyyum.

Iti kho. Udāyi. na mamam sāvakā i imehi pancahi dhammehi sakkaronti. garūkaronti. mānenti. pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Atthi kho. Udāyi, aññe ca pañca dhammā. yehi mama sāvakā sakkaronti, garūkaronti, mānenti, pūjenti, sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti. Katame pañca? Idh. Udāyi, mama sāvakā adhisīle sambhāventi: Sīlavā samaņo Gotamo, paramena sīlakkhandhena samannāgato ti. Yain pan. Udāyi, mama sāvakā adhisīle sambhāventi: Sīlavā samaņo Gotamo, paramena sīlakkhandhena samannāgato ti. ayain kho. Udāyi, paṭhaino dhammo yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param, Udāyi, mama sāvakā abhikkante nāņadassane sambhāventi: Jānam yev' āha samaņo Gotamo jānāmīti; passam yev' āha samaņo Gotamo passāmīti: abhinnāya samaņo Gotamo dhammam deseti, no anabhinnāya; sanidānam samaņo Gotamo dhammam deseti, no anidānam; sappāṭihāriyam samaņo Gotamo dhammam deseti, no appāṭihāriyam ti. Yam pan', Udāyi, mama sāvakā abhikkante nāṇadassane sambhāventi: Jānam yev' āha samaņo Gotamo jānāmīti; passam yev' āha samaņo Gotamo passāmīti: abhinnāya samaņo Gotamo dhammam deseti, no anidānam; sappāṭihāriyam samaņo Gotamo dhammam deseti, no appāṭihāriyam samaņo Gotamo dhammam deseti, no appāṭihāriyam ti, — ayam kho. Udāyi, dutiyo dhammo yena mama

¹ B^m omits na here & reads (with Sk) mama, inserting na before sakkaronti & each of the next four words; Si na mam; Bu mamam. ² So MSS.

sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param. Udāyi. mama sāvakā adhipannāya sambhāventi: Pannavā samaņo Gotamo, paramena pannākkhandhena samannāgato: tam vata anāgatam vā vādapatham na dakkhati uppannam vā parappavādam na saha dhammena suniggahītam i niggahissatīti. ni etam thānam vijjati. Tam kim mannasi. Udāyi? Api nu me sāvakā evam jānantā evam passantā antarantarākatham opāteyyun ti?

No h' etam, bhante.

Na kho panāham. Udāvi, sāvakesu anusāsanim paccāsimsāmi. annādatthu mamam² yeva sāvakā anusāsanim paccāsimsanti. Yam pan'. Udāvi. mama sāvakā adhipannāva sambhāventi: Pannāvā samano Gotamo. paramena pannākkhandhena samannāgato: tam anāgatam vā vādapatham na dakkhati uppannam va parappavādam na saha dhammena suniggahītam niggahīssatīti. n' etam thānam vijjati. Ayam kho. Udāvi. tatiyo dhammo yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param. Udāvi, mama sāvakā yena dukkhena dukkhotinnā dukkhaparetā, te mam upasankamitvā dukkham arivasaccam pucchanti: tesaham dukkham arivasaccam puttho vyākaromi; tesāham cittam ārādhemi panhassa veyyākaraņena. Te mam dukkhasamudayam. dukkhanirodham, dukkhanirodhagāminipatipadam arivasaccam pucchanti; tesāhām dukkhanirodhagāminipatipadam ariyasaccam puttho vyākaromi; tesāham cittam ārādhemi panhassa veyyākaranena. Yam pan'. Udayi. mama sāvakā yena dukkhena dukkhotinnā dukkhaparetā, te mam upasamkamitvā dukkham ariyasaccam pucchanti; tesāham dukkham ariyasaccam puttho vyakaromi; tesaham cittam ārādhemi pañhassa vevvākaranena: te mam dukkhasamudayam dukkhanirodham dukkhanirodhagaminipatipadam ariyasaccam pucchanti; tesaham dukkhanirodhagaminipatipadam ariyasaccam puttho vyākaromi; tesāham cittam ārādhemi panhassa veyyakaranena; --ayam kho, Udayi, catuttho dhammo

 $^{^1}$ Bm s-1tau. ^{2} So Sk Bu: Bm Si mama. ^{3} So Bm; Sk gāminīp°: Si gēminim p°.

yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Puna ca param. Udāyi. akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā. yathā paṭipannā me sāvakā cattāro satipatthāne bhāventi. Idh', Udāyi. bhikkhu kāye kāyānupassī viharati. ātāpī sampajāno satimā, vineyya loke abhijjhādomanassam; vedanāsu.—pe¹—: citte²: dhammesu dhammānupassī viharati. ātāpī sampajāno satimā vineyya loke abhijjhādomanassam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñnāvosānapāramippattā³ viharanti.

Puna ca param. Udāyi. akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā. yathā paṭipannā me sāvakā cattāro sammappadhāne bhāventi. Idh'. Udāyi. bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati: uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati; anuppannānam kusalānam dhammānām uppādāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati; uppannānam kusalānam dhammānam thitiyā asammosāya bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam paggaṇhāti padahati. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñāāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param. Udāyi. akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā cattāro iddhipāde bhāventi. Idh'. Udāyi. bhikkhu chandasamādhipadhānasamkhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti. viriyasamādhi — pe 5 — cittasamādhipadhānasamkhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti. vīmamsāsamādhipadhānasamkhārasamannāgatam iddhipādam bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param. Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā pañc indriyāni bhāventi. Idh.

¹ B^m Si omit pe & insert vedanānupassī viharati. ² Si cittesu; B^m Si omit pe & insert cittānupassī viharati. ³ So Bu Si; Skt -mīpattā or -im pattā; B^m -mīpattā. ⁴ B^m Si samapp. ⁵ B^m Si omit pe & read viriyasamādhip" id⁵ bhāveti.

Udāyi, bhikkhu saddhindriyam bhāveti upasamagāmim sambodhagāmim, viriyindriyam bhāveti — pe —, satindriyam bhāveti. samādhindriyam bhāveti. paññindriyam bhāveti¹ upasamagāmim sambodhagāmim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñnāvosānapāramippattā viharauti.

Puna ca param. Udāyi. akkhātā mayā savakanam paṭipadā. yathā paṭipannā me sāvakā pañca balāni bhāventi. Idh'². Udāyi, bhikkhu saddhābalam bhāveti upasamagāmim sambodhagāmim, viriyabalam bhāveti — pe — . satibalam bhāveti samādhibalam bhāveti. pañnābalam bhāveti upasamagamim sambodhagamim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñnāvosānapāramippattā viharantı.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā satta bojjhange bhāventi. Idh'. Udāyi, bhīkkhu satisambojjhangam bhāveti vivekanissitam virāganissitam nirodhamssitam ³ vossaggaparināmim, dhammavicayasambojjhangam bhāveti — pe —, viriyasambojjhangam bhāveti pītisambojjhangam bhāveti, passaddhisambojjhangam bhāveti, samādhisambojjhangam bhāveti, upekhāsambojjhangam bhāveti vivekanissitam virāganissitam nirodhanissitam ³ vossaggaparināmim. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param. Udāyi. akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā. yathā patipannā me sāvakā ariyam aṭṭhaṅgikam maggam bhāventi. Idh', Udāyi. bhikkhu sammādiṭṭhim bhāveti. sammāsamkappam bhāveti. sammāvācam bhāveti, sammākammantam bhāveti, sammāājīvam bhāveti. sammāvāyāmam bhāveti. sammāsatim bhāveti, sammāsamādhim bhāveti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnavosānapāramippattä viharanti.

Puna ca param. Udāyi. akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā. yathā paṭipannā me sāvakā aṭṭha vimokhe bhāventi. Rūpī rūpāni passati; ayam paṭhamo vimokho. Ajjhattam arūpasañnī bahiddhā rūpāni passati; ayam dutiyo vimokho. Subhan teva adhimutto hoti; ayam tatiyo vimokho. Sabbaso rūpa-

 $^{^1}$ Sk omits paññº bhº. ^{2} So Sk Si always; Bm idhūdº always. ^{3} Sk virāgaminº. ^{4} Bm Si vimokkh- throughout.

sannānam ¹ samatikkamā. paṭighasannānam atthagamā ², nānattasannānam amanasikārā: Ananto ākāso ti ākāsānancāyatanam upasampajja viharati; ayam catuttho vimokho. Sabbaso ākāsānancāyatanam samatikkamma: Anantam vinnānan ti vinnānancāyatanam upasampajja viharati; ayam pancamo vimokho. Sabbaso vinnānancāyatanam samatikkamma: Na 'tthi kincīti ākincannāyatanam upasampajja viharati; ayam chaṭtho vimokho. Sabbaso ākincannāyatanam samatikkamma nevasannānāsannāyatanam upasampajja viharati; ayam sattamo vimokho. Sabbaso nevasannānāsannāyatanam samatikkamma sannāvedayitanirodham upasampajja viharati; ayam aṭthamo vimokho. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāvi, akkhātā mavā sāvakānam patipadā, vathā patipannā me sāvakā attha abhibhāvatanāni bhāventi. Ajjhattam rūpasañni eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvannadubbannāni, tāni abhibhuvva3: Jānāmi passāmīti evamsaññi hoti; idam pathamam abhibhavatanam. rūpasañni eko bahiddhā rūpāni passati appamānāni suvannadubbannāni. tāni abhibhuyva: Jānāmi passāmīti evamsannī hoti; idam dutiyam abhibhavatanam. Ajjhattam arupasanni eko bahiddhā rūpāni passati parittāni suvannadubbannāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsannī hoti; idam tativam abhibhāvatanam. Ajjhattam arūpasannī eko bahiddhā rūpāni passati appamānāni suvannadubbannāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsannī hoti: idam catuttham abhibhāvatanam. Ajjhattam arupasanni eko bahiddha rupani passati nīlāni i nīlavannāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni. Seyvathāpi nāma ummāpuppham 5 nīlam nīlavanņam nīlanidassanam nīlanibhāsam: seyvathāpi vā pana tam vattham Bārānasevyakam ubhatobhagavimaddham nilam nilavannam niladassanam nilabhāsam: evamevam ajjhattam arūpasannī eko bahiddhā rūpāni passati nīlāni nīlavannāni nīlanidassanāni nīlanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsaññī hoti; idam pancamam

¹ Si -ānam throughout. ² Bm atthangamā; Si atthangamā. ³ So Skt Kt Si Bu; Bm abhibhūyya. ⁴ So Sk Si Bu; Bm i throughout. ⁵ Si ummārap⁵.

abhibhāyatanam. Ajjhattam arupasannī eko bahiddhā rupāni passati pitāni pitavanuāni pitanidassanāni pitanibhāsāni. Seyyathāpi nāma kannikārapuppham pītam pītanidassanam pītanibhāsam, sevyathāpi vā pana tam vattham Bārānaseyyakam ubhatobhagavimattham pitam pitavannam pitanidassanam pītanibhāsam, evamevam ajjhattam arūpasammī eko bahiddhā rūpāni passati pītāni pītavannāni pītanidassanāni pītanibhāsāni. tāni abhibhuvva: Jānāmi passāmīti evamsānīti hoti; idam chattham abhibhayatanam. Ajjhattam arupasaññi eko bahiddha rūpāni passati lohitakāni lohitakavannāni lohitakanidassanāni Sevvathāpi nāma bandhujīvakapupphani lohitakanibhāsāni. lohitakam lohitakavannam lohitakanidassanam lohitakanibhāsam, seyyathāpi vā pana tam vattham Bārānaseyyakam ubhatobhagavimattham lohitakam lohitakavannam lohitakanidassanain lohitakanibhāsain. — evamevain ajjhattain arūpasaññi eko bahiddha rupani passati lohitakani lohitakavannani lohitakanidassanāni lohitakanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsanni hoti: idam sattamam abhibhavatanam. Ajjhattani arūpasanni eko bahiddha rūpani passati odatani odātavannāni odātanidassanāni odātanibhāsāni. nāma osadhitārakā odātā odātavannā odātanidassanā odātanibhāsā: seyyathāpi vā pana tam vattham Bārānaseyvakam ubhatobhagavimattham odatam odatavannam odatanidassanam odātanibhāsam. evamevam ajjhattam arūpasanni eko bahiddhā rūpāni passati odātāni odātavannāni odātanidassanāni odātanibhāsāni, tāni abhibhuyya: Jānāmi passāmīti evamsañnī hoti: idam atthamam abhibhāyatanam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param. Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipamā me sāvakā dasa kasiņāyatanāni bhāventi. Paṭhavīkasiņam eko sanjānāti uddham adho tiriyam advayam appamāṇam, āpokasiṇam eko sanjānāti — pe —, tejokasiṇam eko sanjānāti, nīmakasiṇam eko sanjānāti, pītakasiṇam eko sanjānāti, lohitakasiṇam eko sanjānāti. odātakasiṇam eko sanjānāti, ākāsakasiṇam eko sanjānāti.

¹ So Skt Si Bu; Bm i throughout. ² So Skt Bu; Bm uddhamadho t' adv"; Si uddhamadho t' anvayam,

jānāti, viñnāṇakasiṇam eko sanjānāti. uddham adho tiriyam advayam appamāṇam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param. Udāvi, akkhātā mavā sāvakānam patipadā. vathā patipannā me sāvakā cattāro jhāne bhāventi. Idh. Udāvi, bhikkhu vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pitisukham pathamajjhānam upasampajja viharati: so imam eva kāvam vivekajena pitisukhena abhisaudeti 2 parisandeti paripūreti parippharati. nāssa kiñci sabbāvato kāvassa vivekajena pītisukkhena apphutam 3 hoti. Seyyathäpi. Udāvi. dakkho nahāpako 1 vā nahāpakantevāsī vā kamsathāle nahānivacunnāni udakena paripphosakam 5 paripphosakam sandevya 6, sa 'ssa 7 nahāniyapindīs snehanugatā snehaparetā, santarabāhirā" phutā 10 snehena 11 na ca paggharinī 12; evam eva kho. Udāyi. bhikkhu imam eva kãyam vivekajena pitisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati: nāssa kinci sabbāvato kāvassa vivekajena pītisukhena apphutam 13 hoti. Puna ca param, Udāyi, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasama 14 — pe dutiyajjhānam upasampajja viharati; so imam eva kāyam samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati: nāssa kinci sabbāvato kāvassa samādhijena pītisukhena apphutam hoti. Seyvathāpi, Udāvi, udakarahado 15 ubbhidodako 16. tassa n' ev' assa puratthimāya disāva udakass' ayamukham. na pacchimaya disaya udakass' ayamukham. na uttarāva disāya udakass' āvamukham, na dakkhināva disāva

¹ So Skt; Bm Si cattāri jhānām. ² Bm Si abhisanneti here, & parisanneti & sanneyya infra. Si notes the fact that Sinhalese read abhisandeti, & that parisandeti is a var. lect. Cf. I. 276 & I Dīgha p. 74. ³ So Skt Si; Bm apphutam. ⁴ Bm nhap⁹ throughout, as Si twice out of four times. ⁵ Bm here reads paripphāsakam & like Si, does not repeat the word. ⁶ Bm Si sanneyya. ⁷ So Sk Si; Bm sāyam. ⁸ Bm Si -pindi. ⁹ Bm snehanugatā snehaparetā samantarabāhirā; Si sendānugatā sendīpareta santarabāhirā, — with note that the Sinh. reading is subhānugatā for the first word; Skt subhānugata subhaparetā samanantarabāhirā. Bu has no note. ¹⁹ Skt Bm puṇhā; Si phuṇhā. ¹¹ So Bm; Sk subhena: Si sendena. ¹² So MSS. ¹³ Bm here apphutam. ¹⁴ Bm adds ajjhattam sampasādanam. ¹⁵ Bm Si add gambhīro. ¹⁶ MSS ubbhitodako. Cf. 1 Sum. Vil. 218.

udakassi āvamukham, devo ca na kālena kālam sammādhāram anuppaveccheyya1; atha kho tamhā ca udakarahadā sītā vāridhārā ubbhijjitvā tam eva udakarahadam sītena vārinā abhisandeyya parisandeyya paripureyya paripphareyya. nassa kiñci sabbāvato udakarahadassa sītena vārinā apphutam assa; evam eva kho. Udāvi. bhikkhu imam eva kāvam samādhijena pītisukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati. nāssa kiñci sabbāvato kāvassa samādhijena pītisukhena apphutam hoti. Puna ca param. Udāyi, bhikkhu pītiyā ca virāgā — pe — tativajjhānam upasampajja viharati. imam eva kāyam nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripūreti parippharati, nāssa kinci sabbāvato kāyassa nippitikena sukhena apphutam hoti. Seyyathāpi. Udāyi, uppaliniyam vā paduminiyam vā pundarīkiniyam vā appekaccāni uppalāni vā padumāni va pundarīkāni vā udake jātāni udake samvaddhāni udakā 'nuggatāni antonimuggaposīni, tāni yāva c'aggā vāva ca mūlā sītena vārinā abhisannāni parisannāni 2 paripūrāni paripphutāni³, nāssa⁴ kinci sabbāvatam uppalānam va padumānam vā pundarīkānam vā sītena vārinā apphutam assa: evam eva kho, Udāvi, bhikkhu imam eva kāyam nippītikena sukhena abhisandeti parisandeti paripureti parippharati, nassa kiñci sabbāvato kāvassa nippītikena sukhena apphutam hoti. Puna ca param. Udāvi. bhikkhu sukhassa ca pahānā⁵ dukkhassa ca pahānā pubbe va somanassadomanassānam atthagamā adukkham asukham upekhāsatipārisuddhim catutthajjhanari upasampajja viharati. So imam eva kāvani parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kiñci sabbāvato kāyassa parisuddhena cetasā pariyodātena apphutam hoti. Sevyathāpi, Udāyi, puriso odātena vatthena sasīsam pārupitvā nisinno assa, nāssa kinci sabbāvato kāvassa odātena vatthena apphutam assa; evam eva kho. Udāyi. bhikkhu imam eva kāyam parisuddhena cetasā pariyodātena pharitvā nisinno hoti, nāssa kinci sabbāvato kāyassa pari-

¹ Bm Si nānu⁰, omitting foregoing na. ² So Bm Si; Sk sandāni. ³ So Si: Bm paripphutāni: Skt paripphurāni. ⁴ Skt nāyati. ⁵ Si omits next ten words, inserting pe before cattutthajh⁰.

suddhena cetasā pariyodātena apphutam hoti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param. Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā vathā patipannā me sāvakā evam pajānanti: Ayam kho me kāyo rūpī cātummahābhūtiko 1 mātāpettikasambhavo odanakummāsūpacayo aniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhamsanadhammo, idan ca pana me vinnanam ettha sitam ettha patibaddham2. Seyyathāpi, Udāyi, maņi veļuriyo subho jātimā atthamso suparikammakato accho vippasanuo sabbākārasampanno³, tatr' assa suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pandusuttam vā; tam enam cakkhumā puriso hatthe karitvā paccavekkheyya: Ayam kho maņi veļuriyo subho jātimā atthamso suparikammakato accho vippasanno sabbākārasampanno, tatr' idam suttam āvutam nīlam vā pītam vā lohitam vā odātam vā pandusuttam vā ti. Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā. yathā patipannā me sāvakā evam jānanti: Ayam kho me kāyo rūpī cātummahābhūtiko mātāpettikasambhavo odanakummāaniccucchādanaparimaddanabhedanaviddhamsanadhammo, idan ca pana vinnāņam ettha sitam ettha paţibaddhan ti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā imamhā kāyā aññam kāyam abhinimminanti rūpim manomayam sabbaṅga-paccaṅgim abhinimdriyam. Seyyathāpi, Udāyi, puriso muñjamhā isīkam pabbāheyya, tassa evañ c'assa: Ayam muňjo ayam isīkā, añño muňjo añūā isīkā⁴, muňjamhā tveva isīkā pabbāḥhā⁵ ti. Seyyathā vā pan', Udāyi, puriso asim kosiyā pabbāheyya⁶, tassa evam assa: Ayam asi ayam kosi. añňo asi añňo kosi, kosiyā tveva asi pabbāḥho ti. Seyyathāpi

¹ So Sk Si; Bm cātumah⁰. ² So Sk Si; Bm patibandham. ³ Skt omit s-no & add hoti. Bm (alone) continues tatr' idam. ⁴ Bm īsikam ubbāheyya, tassa evam assa: Ayam īsikā ayam muūco, añño muūco aññā īsikā; Si īsikam ubbāheyya, tassa evam assa: Ayam īsikā ayam muūjo, añño muūjo aññā īsikā; Skt añño muūjo samñňo isikā; Bu muūj⁰, isikā. ⁵ So Skt; Bm pabbalhā; Si ubbalhā. I Dīgha p. 77 pavāļhā. ⁶ So Bm; Skt pabbājaheyya; Si ubbāheyya.

pan', Udāyi. puriso ahim karaṇḍā uddhareyya, tassa evam assa: Ayam ahi ayam karaṇḍo. añño ahi añño karaṇḍo, karaṇḍā tveva ahi ubbhato ti. — Evam eva kho. Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā imamhā kāyā aññam kāyam abhinimminanti rūpim manomayam sabbangapaccangim abhinindriyam. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhināvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paţipadā, vathā patipannā me sāvakā anekavihitam iddhividham paccanubhonti, eko pi hutvā bahudhā honti, bahudhā pi hutvā eko honti, āvibhāvam tirobhāvam tirokuddam 1 tiropākāram tiropabbatam asajjamānā gacchanti seyyathāpi ākāse. pathaviyā pi ummujjanimujjam karonti seyyathāpi udake, udake pi abhijjamāne gacchanti seyyathāpi pathaviyam, ākāse pi pallankena kamanti seyyathāpi pakkhī sakuno. ime pi candimasuriye evam mahiddhike evam mahānubhāve pāninā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokā pi kāyena vasam Seyyathāpi, Udāyi, dakkho kumbhakāro vā kumbhakārantevāsī vā suparikammakatāya mattikāya yam yad eva bhājanavikatim ākankheyya, tam tad eva kareyya abhinipphādeyya. Seyyathā vā pan', Udāyi, dakkho dantakāro vā dantakārantevāsī vā suparikammakatasmim dantasmim yam yad eva dantavikatim ākankheyya, tam tad eva kareyya abhinipphādeyva. Seyyathā vā pan', Udāyi, dakkho suvanņakāro vā suvannakārantevāsī vā suparikammakatasmim suvannasmim yam yad eva suvannavikatim ākankheyya, tam tad eva kareyya abhinipphādeyya. — Evam eva kho, Udāvi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā anekavihitam iddhividham paccanubhonti, eko pi hutvā bahudhā honti. bahudhā pi hutvā eko honti, āvibhāvam tirobhavam tirokuddam tiropakaram tiropabbatam asajjamana gacchanti seyyathāpi ākāse, paṭhaviyā pi ummujjanimujjam karonti seyyathapi udake, udake pi abhijjamane gacchanti seyyathāpi pathaviyam, ākāse pi pallankena kamanti seyyathāpi

¹ So Sk & Si; St tirokuddham; Bm tirokuttam Cf. I. 34. ² So MSS & Vol. I. p. 34. Digha I p. 78 va samv^o.

pakkhī sakuņo, ime pi candimasuriye evam mahiddhike evam mahānubhāve pāṇinā parimasanti parimajjanti, yāva brahmalokā pi kāyena vasam vattenti — pe 1 —.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paţipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya² ubho sadde suṇanti, dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca. Seyyathāpi, Udāyi, balavā saṅkhadhamo³ appakasiren' eva catuddisā viññāpeyya. evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā dibbāya sotadhātuyā visuddhāya atikkantamānusikāya ubho sadde suṇanti, dibbe ca mānuse ca, ye dūre santike ca. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paţipadā yathā patipannā me sāvakā parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajānanti, — sarāgam vā cittam: sarāgam cittan ti pajānanti, vītarāgam vā cittam: vītarāgam cittan ti pajānanti, sadosam vā cittam: sadosam cittan ti pajānanti, vītadosam vā cittam: vītadosam cittan ti pajānanti, samoham vā cittam: samoham cittan ti pajānanti, vītamoham vā cittam: vītamoham cittan ti pajānanti, samkhittam vā cittam: samkhittam cittan ti pajānanti, vikkhittam vā cittam: vikkhittam cittan ti pajānanti, mahaggatam vā cittam: mahaggatam cittan ti pajananti, amahaggatam va cittam: amahaggatam cittan ti pajānanti. sa-uttaram vā cittam: sa-uttaram cittan ti pajānanti, anuttaram vā cittam: anuttaram cittan ti pajānanti, samāhitam vā cittam: samāhitam cittan ti pajānanti, asamāhitam vā cittam: asamāhitam cittan ti pajānanti, vimuttam va cittam: vimuttam cittan ti pajananti, avimuttam vā cittam: avimuttam cittan ti pajānanti. Seyyathāpi, Udāyi, itthī vā puriso vā daharo yuvā maņdanajātiko ādāse vā parisuddhe pariyodate acche va udakapatte sakam mukhanimittam paccavekkhamāno sakanikam vā sakanikan ti jā-

¹ Bm Si omit pe & insert: Tatra ca pana me sāvakā... viharanti.
² Bm -mānussakāya: Si -mānusakāya.
³ So Si Bm Bu; Skt sankhadhamako.
⁴ So Bu Si Bm & 1 Dīgha p. 80; Skt sakanikangam (infra sakaņikangam vā akanikangam ti).

neyya¹, akaṇikam vā akaṇikan ti jāneyya. — evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā parasattānam parapuggalānam cetasā ceto paricca pajānanti, sarāgam vā cittam: sarāgam cittan ti pajānanti, vītarāgam vā cittam, — pe² — sadosam vā cittam — pe — vītadosam vā cittam, samoham vā cittam. vītamoham vā cittam, samkhittam vā cittam, wakhittam vā cittam, mahaggatam vā cittam, amahaggatam vā cittam, sauttaram vā cittam, anuttaram vā cittam. samāhitam vā cittam, anuttaram vā cittam: vimuttam cittan ti pajānanti³, avimuttam vā cittam: avimuttam cittan ti pajānanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā anekavihitam pubbenivāsam anussaranti, seyyathīdam: ekam pi jātim, dve pi jātiyo, tisso pi jātiyo. catasso pi jātiyo. panca pi jātiyo, dasa pi jātiyo. vīsatim pi jātiyo, timsam pi jātiyo, cattārīsam pi jātiyo. paññāsam pi jātiyo, jātisatam pi, jātisahassam pi, jātisatasahassam pi. aneke pi samvattakappe⁴, aneke pi vivattakappe. aneke pi samvattavivattakappe 5: Amutra āsim evamnāmo evamgotto evamvanno evamaharo evamsukhadukkhapatisamvedi evamāvuparivanto, so tato cuto amutra udapādim, tatrāpi āsim evamgotto evamvanņo evamāhāro evamsukhadukkhapaţisamvedī evamāyupariyanto, so tato cuto idhūpapanno ti. Iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussaranti. Seyyathāpi, Udāyi, puriso sakamhā gāmā añnam gāmam gacchevya, tamhā pi gāmā añnam gāmam gacchevya, so tamhā gāmā sakam veva gāmam paccāgacchevva; tassa evam assa: — Aham kho sakamhā gāmā amum gāmam āganchim 6, tatra evam atthāsim vam nisīdim evam abhāsim evam tunhī ahosim. tamhā pi gāmā amu: gāmam āganchim, tatrāpi evam atthā-

¹ So Bm; Skt jāneyyam; Si pajāneyya. ² Si, like 1 Dīgha p. 80, omits pe here (& infra) & gives the recital in full, as above. ³ Bm Si omit vimuttam cittan ti pajānanti. ⁴ So Bm Si; Skt samvaddhako & vivaddhako. ⁵ So Bm Si & St; Sk -ddh-, as before. ⁶ So Sk. Si āgacchim. Bm agacchim. 1 Dīgha p. 81 reads āgañcim.

sim evam nisīdim evam abhāsim evam tuņhī ahosim, so mhi tamhā gāmā sakam yeva gāmam paccāgato ti. Evam eva kho, Udayi, akkhātā mayā sāvakānam paṭipadā, yathā paṭipannā me sāvakā anekavihitam pubbenivāsam anussaranti, seyyathīdam: ekam pi jātim, dve pi jātiyo¹— pe— iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussaranti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiñnāvosāna-pāramippattā viharanti.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hine panite suvanne dubbanne sugate duggate yathakammupage satte pajānanti: Ime vata bhonto sattā kāvaduccaritena samannāgatā vacīduccaritena samannāgatā manoduccaritena² samannāgatā ariyānam upavādakā micchāditthikā micchāditthikammasamādānā; te kāyassa bhedā param maranā apāyam duggatim vinipātam nirayam upapannā. Ime vā pana bhonto sattā kāvasucaritena samannāgatā vacīsucaritena samannāgatā 3 manosucaritena samannāgatā ariyānam anupavādakā sammādiţţhikā sammādiţthikammasamādānā, te kāyassa bhedā param maranā sugatim saggam lokam upapannā ti. Iti dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne paņīte suvaņņe dubbaņņe sugate duggate yathākammūpage satte pajānanti. Seyvathāp' ass', Udāvi, dve 4 agārā sadvārā, tattha cakkhumā puriso majjhe thito passeyya manusse gehe 5 pavisante pi nikkhamante pi anusañcarante 6 pi anuvicarante pi. - Evam eva kho, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passanti cavamāne upapajjamāne hīne panīte suvanne dubbanne sugate duggate — pe 7 — yathākammūpage satte pajānanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhinnāvosānapāramippattā viharanti.

¹ Bm omits dve pi jātiyo. ² Skt vacī — pe — manod⁰. ³ Skt vacī — pe — manos⁰. ⁴ Sk Seyyathāpassudānce agārā; St seyyathāpassudāpassance; Bm Si seyyathāpi Udāyi. ⁵ So Si; Bm manusse geham; Skt manussagehe. ⁶ So Si Skt; Bm anucankamante. ⁷ Bm omits, inserting la after pajānanti infra.

Puna ca param, Udāyi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, vathā natipannā me sāvakā āsavānam khayā anāsavam cetovimuttim paññāvimuttim ditthe va dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja viharanti. Seyyathāpi, Udāyi, pabbatasamkhepe udakarahado accho vippasanno anavilo. tattha cakkhumā puriso tīre thito passeyva sippisambukam 1 pi sakkharakathalam² pi macchagumbam pi carantam pi titthantam pi; tassa evam assa: Ayam kho udakarahado accho vinnasanno anavilo, tatr' ime sippisambuka pi sakkharakathala macchagumbā pi caranti pi titthanti pīti. — Evam eva kho, Udāvi, akkhātā mayā sāvakānam patipadā, yathā patipannā me sāvakā āsavānam khavā anāsavam cetovimuttim pannāvimuttim ditthe va dhamme sayam abhinnā sacchikatvā upasampajia viharanti. Tatra ca pana me sāvakā bahū abhiññāvosānapāramippattā viharanti.

Ayam kho, Udāyi, pancamo dhammo, yena mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Ime kho, Udāyi, pañca dhammā, yehi mama sāvakā sakkaronti garūkaronti mānenti pūjenti sakkatvā garūkatvā upanissāya viharanti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano Sakuludāyi paribbājako Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Mahāsakuludāvisuttam3 sattamam.

78.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samanamandikāputto samayappavādake tindukācīre ekasālake Mallikāya ārāme e

¹ Bm Si sippikas⁰. ² So Skt Si; Bm -kath-. ³ Bu Si suttam always: Skt Bm suttantam. Skt Si (not Bu Bm) add nitthitam. ⁴ Bm Si -munn⁰ throughout. ⁵ Si tind⁰ with note that the Burmese & Sinhalese reading is tind⁰. ⁶ This sentence is quoted at I. Sum. Vil. p. 32.

pativasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim timattehi 1 paribbājakasatehi. Atha kho Pancakango thapati Sāvatthiyā nikkhami divādivassa Bhagavantam dassanāya. Atha kho Pañcakangassa thapatissa etad ahosi: Akālo kho tāva Bhagavantam dassanāya; patisallīno 2 Bhagavā; manobhāvaniyānam pi bhikkhunam asamayo dassanaya; patisallina manobhavaniya Yannūnāham yena samayappavādako tindukācīro3 ekasālako Mallikāya ārāmo yena Uggāhamāno paribbājako Samanamandikāputto ten' upasamkameyyan ti. Atha kho Pañcakango thapati yena samayappavādako tindukācīro³ ekasālako Mallikāya ārāmo4, ten' upasamkami. Tena kho pana samayena Uggāhamāno paribbājako Samaņamaņdikāputto mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddāya mahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentivā, sevyathīdam: rājakatham corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham vatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham natikatham yanakatham gamakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham surakatham visikhakatham kumbhatthanakatham pubbapetakatham nanattakatham lokakkhāyikam samuddakkhāyikam itibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Uggāhamāno paribbājako Samaņamaņdikāputto Pañcakangam thapatim durato va agacchantam; disvana sakam parisam santhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu; mā bhonto saddam akattha; ayam samanassa Gotamassa sāvako āgacchati, Pañcakango thapati. Yāvatā kho pana samanassa Gotamassa sāvakā gihī odātavasanā Sāvatthiyam paţivasanti, ayam tesam añnataro Pancakango thapati. Appasaddakāmā kho pana te āyasmanto appasaddavinītā appasaddassa vannavādino. app' eva nāma appasaddam parisam viditvā upasamkamitabbam maññeyyāti. Atha kho te paribbājakā tunhī ahesum. Pañcakango thapati yena Uggāhamāno paribbājako kho Samaņamaņdikāputto, ten' upasamkami; upasamkamitvā Uggāhamānena paribbājakena Samanamandikāputtena saddhim

¹ Skt ntimantehi; Bm Si pancamattehi. ² So Skt; Bm panisallino; Si panisallino. ³ Skt t-ciram. ⁴ Bm (alone) adds yena Ugg. paribbajako Samanam^o.

sammodi; sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnam kho Pancakangam thapatim Uggāhamāno paribbājako Samanamandikāputto etad avoca: Catuhi i kho aham, thapati, dhammehi samannāgatam purisapuggalam pannāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samanam ayojjham. Katamehi catuhi? Idha, thapati, na kāyena pāpakam kammam karoti, na pāpakam vācam bhāsati, na pāpakam samkappam samkappeti, na pāpakam ājīvam ājīvati. Imehi kho aham, thapati, catuhi dhammehi samanoāgatam purisapuggalam pannāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samanam ayojjhan ti.

Atha kho Pancakango thapati Uggahamanassa paribbaiakassa Samanamandikāputtassa bhāsitam n' eva abhinandi nappatikkosi; anabhinanditvā appatikkositvā utthāv' āsanā pakkāmi: Bhagavato santike etassa bhasitassa attham ājānissāmīti. Atha kho Pancakango thapati vena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā Ekamantam nisinno kho Pancakango ekamantam nisīdi. thapati, yavatako ahosi Uggahamanena paribbajakena Samanamandikāputtena saddhim kathāsallāpo, tam sabbam Bhagavato ārocesi. Evam vutte. Bhagavā Pancakangam thapatim etad avoca: - Evam sante kho, thapati, daharo kumaro mando uttanaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samaņo avojiho, vathā Uggāhamānassa paribbājakassa Samanamandikāputtassa vacanam. Daharassa hi. thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa kāyo ti pi na hoti; kuto pana kāyena pāpakam kammam karissati. aññatra phanditamatta. Daharassa hi, thapati. kumarassa mandassa uttānaseyyakassa vācā ti pi na hoti; kuto pana pāpikam vācam bhāssisati, añnatra roditamattā. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa samkappo ti pi na hoti; kuto pana pāpakam samkappam samkappissati. aññatra vikujjitamattā 2. Daharassa hi, thapati, kumārassa mandassa uttānaseyyakassa ājīvo ti pi na hoti; kuto pana

¹ So Skt Bu; Si Bm catūhi. ² So Bu; Skt vikujjantamantā; Bm vikujitamattā; Si kujijtamattā (for? kujjitamattā).

pāpakam ājīvam ājīvissati, aññatra mātutthaññā. Evam sante kho, thapati, daharo kumāro mando uttānaseyyako sampannakusalo bhavissati paramakusalo uttamapattipatto samaņo ayojjho, yathā Uggāhamānassa paribbājakassa Samaṇamaṇdikāputtassa vacanam.

Catuhi kho aham, thapati. dhammehi samannāgatam purisapuggalam paññāpemi na c' eva sampannakusalam na paramakusalam na uttamapattipattam samanam ayojjham, api c' imam dabaram kumāram mandam uttānaseyyakam samadhiggayha¹ tiṭṭhati. Katamehi catuhi? Idha, thapati, na kāyena pāpakam kammam karoti, na pāpikam vācam bhāsati, na pāpakam samkappam samkappeti, na pāpakam ājīvam ājīvati. Imehi kho aham, thapati, catuhi dhammehi samannāgatam purisapuggalam paññāpemi na c' eva sampannakusalam na paramakusalam na uttamapattipattam samanam ayojjham, api c' imam daharam kumāram mandam uttānaseyyakam samadhiggayha titthati.

Dasahi kho aham. thapati, dhammehi samannāgatam purisapuggalam paññāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samaṇam ayojjham. Ime akusalasīlā taham 3, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamutṭhānā akusalasīlā taham, thapati, veditabban ti vadāmi 4. Idha akusalasīlā aparisesā nirujjhanti 5 taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Evam paṭipanno akusalānam sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime kusalasīlā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamuṭṭhānā kusalasīlā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha kusalasīlā aparisesā nirujjhanti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Evam paṭipanno kusalānam sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime akusalasamkappā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamuṭṭhānā akusalasamkappā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamuṭṭhānā akusalasamkappā taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha

¹ So Si Bu; Skt Bm s-igayha. ² Bm Si akusalā, & kusalā infra, throughout.
³ Bm Si tam aham, — Si noting that in Sinh: 'Anekavāresu tahan ti pātho dissati'; Skt kaham (bis). ⁴ Skt repeat this sentence. ⁵ Skt nirūjihanti.

akusalasamkappā aparisesā nirujjhanti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Evam paţipanno akusalānam samkappānam nirodhāya paţipanno hoti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Ime kusalasamkappā ², taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Itosamutṭhānā kusalasamkappā ² taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Idha kusalasamkappā aparisesā nirujjhanti taham, thapati, veditabban ti vadāmi. Evam paṭipanno kusalānam samkappānam nirodhāya paṭipanno hoti taham, thapati. veditabban ti vadāmi.

Katame ca, thapati, akusalasīlā? — Akusalani kāyakammam, akusalam vacīkammam, pāpako ājīvo. — ime vuccanti, thapati, akusalasilā. Ime ca, thapati, akusalasīlā kimsamutthana? Samutthanam; pi nesam vuttam. Cittasamutthana ti 'ssa vacaniyam. Katamam cittam? Cittam pi hi bahu 3 anekavidham nanappakarakam sacittam saragam sadosam samoham; itosamutthana akusalasila. Ime ca. thapati. akusalasīlā kuhim aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesam Idha, thapati, bhikkhu kāyaduccaritam pahāya kāvasucaritam bhāveti. vacīduccaritam pahāya vacīsucaritam bhāveti, manoduccaritam pahāya manosucaritam bhāveti. micchā - ājīvam pahāya sammā - ājīvena jīvikam 5 kappeti. Etth' ete akusalasīlā aparisesā nirujjhanti. Katham patipanno ca. thapati, akusalānam sīlānam nirodhāya paţipanno hoti? Idha, thapati. bhikkhu anupannānam pāpakānam akusalānam dhammānam anuppādāya chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya chandam janeti vāyamati viriyam arabhati cittam pagganhati padahati; anuppannanam kusalānam dhammānam uppādāya chandam janeti vāvamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam kusalānam dhammānam thitiyā 6 asammosāya bhiyyobhāvāya7 vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati. Evam pati-

¹ So Bm Si; Skt kusalānam. ² So Bm Si; Skt akusalā⁰. ³ Bm here et infra bahum. ⁴ Skt vuttam. ⁵ Si jivitam. ⁶ Bm thītiyā. ⁷ Skt bhīyyobhāvāya.

panno kho. thapati. akusalānam sīlānam nirodhāya paṭipanno hoti.

Katame ca, thapati, kusalasīlā? Kusalam kāyakammam, kusalam vacikammam, ājīvapārisuddhim pi kho aham, thapati, sīlasmim vadāmi. Ime vuccanti, thapati, kusalasīlā. Ime ca. thapati, kusalasīlā kimsamutthānā? Samutthānam pi nesam vuttam. Cittasamutthana ti 'ssa vacaniyam. Katamam cittam? Cittam pi hi bahu anekavidham nanappakarakam. Yam cittam vītarāgam vītadosam vītamoham. — itosamutthānā Ime ca, thapati, kusalasīlā kuhim aparisesā kusalasīlā. nirujjhanti? Nirodho pi nesam vutto. Idha, thapati, bhikkhu sīlavā hoti, no ca sīlamayo, tañ ca ceto vimuttim paññāvimuttim yathābhūtam pajānāti; yatth' assa te kusalasīlā aparisesā nirujjhanti. Katham patipanno ca. thapati, kusalanam silanam nirodhāya patipanno hoti? Idha, thapati, bhikkhu anuppannānam papakanam akusalanam dhammanam anuppadaya chandam janeti vāvamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya — pe — anuppannānam akusalānam dhammānam uppādāya1; uppannānam kusalānam dhammānam thitiyā asammosāya bhiyyobhavaya vepullaya bhavanaya paripuriya chandam janeti vavamati viriyam arabhati cittam pagganhati padahati. Evam patipanno kho, thapati, kusalanam silanam nirodhaya patipanno hoti.

Katame ca, thapati. akusalasamkappā? Kāmasamkappo. byāpādasamkappo, vihimsāsamkappo; — ime vuccanti, thapati, akusalasamkappā. Ime ca, thapati, akusalasamkappā kimsamuṭṭhānā? Samuṭṭhānam pi nesam vuttam. Sannāsamuṭṭhānā ti 'ssa vacanīyam. Katamā sannā? Sannā pi hi bahu anekavidhā nānappakārikā², kāmasannā byāpādasannā vihimsāsannā; itosamuṭṭhānā akusalasamkappā. Ime ca, thapati. akusalasamkappā kuhim aparisesā nirujjhanti? Nirodho pi nesam vutto. Idha, thapati, bhikkhu vivicc' eva kāmehi³

¹ Si adds pe. ² Si inserts yā. ³ Bm inserts pa; Si inserts vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pitisukham pathamam jhānam; Skt insert a dash.

- pathamajihānam upasampajia viharati; etth' ete akusalasamkappā aparisesā nirujihanti. Katham patipanno ca, thapati. akusalānam samkappānam nirodhāva patipanno hoti? Idha. bhikkhu anuppannānam pāpakānam akusalānam dhammanam anuppadaya chandam janeti vavamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; uppannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya 1 — pe — anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāva — pe — uppannānam kusalānam dhammānam thitivā asammosāva, bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā, chandam janeti vāyamati virivam arabhati cittam pagganhati padahati. Evam patipanno kho, thapati, akusalanam samkappanam nirodhava patipanno hoti. Katame ca. thapati, kusalasamkappā? — Nekkhammasamkappo, abyapadasamkappo, avihimsasamkappo; ime vuccanti, thapati, kusalasamkappā. Ime ca. thapati kusalasamkappā kimsamutthānā? Samutthānam pi nesam vuttam. Sannāsamutthānā ti 'ssa vacanīvam. Katamā sannā? Saññā pi hi bahu anekavidhā nānappakārikā?, nekkhammasannā abvāpādasannā avihimsāsannā: itosamutthānā kusalasamkappā. Ime ca, thapati, kusalasamkappā kuhim aparisesā niruijhanti? Nirodho pi nesam vutto. Idha, thapati, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā — pe — dutivajjhānam upasampaija viharati. Etth' ete kusalasamkappā aparisesā nirujihanti. Katham patipanno ca, thapati, kusalanam samkappanam nirodhāva patipanno hoti? Idha. thapati, bhikkhu anuppannānam papakanam akusalanam dhammanam anuppadaya chandam ianeti vāyamati viriyam ārabhati cittam pagganhāti padahati; unpannānam pāpakānam akusalānam dhammānam pahānāya - pe - anuppannānam kusalānam dhammānam uppādāya - pe - uppannānam kusalānam dhammānam thitiva asammosāva bhiyyobhāvāya vepullāya bhāvanāya pāripūriyā chandam janeti vayamati viriyam arabhati cittam pagganhati padahati. Evam patipanno kho, thapati, kusalanam samkappānam nirodhāya patipanno hoti. Katamehi cāham 3, thapati. dasahi dhammehi samannagatam purisapuggalam

¹ Skt omit. ² Si inserts yā. ³ So Skt; Si omits caham; Bm reads ca alone.

paññāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samaṇam ayojjham? Idha, thapati, bhikkhu asekhāya sammādiṭṭhiyā samannāgato hoti, asekhena sammāsamkappena samannāgato hoti, asekhāya sammāvācāya samannāgato hoti, asekhena sammā—ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammā—ājīvena samannāgato hoti, asekhena sammāgato hoti, asekhena sammnāgato hoti, asekhena sammnāgato hoti, asekhena sammāsamādhinā samannāgato hoti, asekhena sammānāṇena samannagato hoti, asekhāya sammāvimuttiyā samannāgato hoti. Imehi kho aham, thapati, dasahi dhammehi samannāgatam purisapuggalam paññāpemi sampannakusalam paramakusalam uttamapattipattam samaṇam ayojjhan ti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano Pancakango thapati Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

SAMANAMANDIKĀSUTTAM² ATTHAMAM.

79.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena Sakuludāyi paribbājako Moranivāpe paribbājakārāme paṭivasati mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim. Atha kho Bhagavā pubbaṇhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Rājagaham piṇḍāya pāvisi. Atha kho Bhagavato etad ahosi:
— Atippago kho tāva Rājagaham piṇḍaya caritum. Yannūnāham yena Moranivāpo paribbājakārāmo yena Sakuludāyi paribbājako, ten upasamkameyyan ti. Atha kho Bhagavā yena Moranivāpo paribbājakārāmo, ten upasamkami. Tena kho pana samayena Sakuludāyi paribbājako mahatiyā paribbājakaparisāya saddhim nisinno hoti unnādiniyā uccāsaddāya

¹ Skt Bm asekhena. ² Skt Bu samanamand⁰; Bm Si samanamund⁰· cf Sum. Vil. I p. 32 & p. 181. ³ Si inserts yena before Rajagaham & tena after it.

mahāsaddāya anekavihitam tiracchānakatham kathentiyā, seyyathīdam: Rājakatham 1 corakatham mahāmattakatham senākatham bhayakatham yuddhakatham annakatham pānakatham yatthakatham sayanakatham mālākatham gandhakatham ñātikatham yānakatham gāmakatham nigamakatham nagarakatham janapadakatham itthikatham sūrakatham visikhākatham kumbhatthānakatham pubbapetakatham nānattakatham lokakkhāvikam samuddakkhāvikam îtibhavābhavakatham iti vā. Addasā kho Sakuludāyi paribbājako Bhagavantam dūrato va āgacchantam; disvāna sakam parisam santhāpesi: — Appasaddā bhonto hontu, ma bhonto saddam akattha. Ayam samano Appasaddakāmo kho pana so āyasmā Gotamo āgacchati. appasaddassa vannavādī. App' eva nāma appasaddam parisam viditvā upasamkamitabbam mannevvāti. Atha kho te paribbājakā tunhī ahesum.

Atha kho Bhagavā yena Sakuludāyi paribbājako, ten' upasamkami. Atha kho Sakuludāyi paribbājako Bhagavantam etad avoca: — Etu kho bhante Bhagavā; sāgatam bhante Bhagavato; cirassam kho bhante Bhagavā imam pariyāyam akāsi, yadidam idh' āgamanāya; nisīdatu bhante Bhagavā; idam āsanam pañnattan ti.

'Nisīdi Bhagavā pañňatte āsane. Sakuludāyi pi kho paribbājako añňataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Sakuludāyim paribbājakam Bhagavā etad avoca: — Kāya nu 'ttha, Udāyi, etarahi kathāya sannisinnā? Kā ca pana vo antarākathā vippakatā ti?

Titthat' esä, bhante, kathä yäya mayam etarahi kathäya sannisinnä. N' esä, bhante, kathä Bhagavato dullabhä bhavissati pacchäpi savanäya. Yadäham, bhante, imam parisam anupasamkanto homi, athäyam parisä anekavihitam tiracchänakatham kathenti nisinnä hoti. Yadä ca kho aham, bhante, imam parisam upasamkanto homi, athäyam parisä mamam yeva mukham ullokenti² nisinnä hoti: Yam no samano Udäyi dhammam bhäsissati. tam no sossämäti. Yadä

¹ Si here inserts pe & omits sentence to iti vā. ² So Skt Bm; Si olokentī.

pana, bhante, Bhagavā imam parisam upasamkanto hoti, atha ahan c' eva ayan ca parisā Bhagavato va mukham ullokentā nisinnā homa : Yam no Bhagavā dhammam bhāsissati tam no sossāmāti.

Tena h', Udāyi, tam yev' ettha paṭibhātu, yathā mam paṭibhāseyyāti.

Purimāni, bhante. divasāni purimatarāni sabbañnū sabbadassāvī aparisesam nāṇadassanam paṭijānamāno: Carato ca me tiṭṭhato cu suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam nāṇadassanam paccupaṭṭhitan ti. So mayā pubbantam ārabbha panham puṭṭho samāno annen'annam paṭicari, bahiddhā katham apanāmesi, kopan ca dosan ca appaccayan ca pātvākāsi. Tassa mayham, bhante, Bhagavantam yeva ārabbha pīti dapādi: Aho nūna Bhagavā, aho nūna sugato, yo imesam dhammānam kusalo ti.

Ko pan' eso. Udāyi, sabbañnū sabbādassāvī aparisesam nāṇadassanam paṭijānamāno: Carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam nāṇadassanam paccupaṭṭhitan ti, yo tayā pubbantam ārabbha panham puṭṭho samāno annen' annam paṭicari, bahiddhā katham apanāmesi' kopan ca dosan ca appaccayan ca pātvākāsīti?

Nigantho, bhante, Nataputto 6 ti.

Yo kho, Udāyi, anekavihitam pubbenivāsam anussareyya seyyathīdam: ekam pi jātim, dve pi jātiyo, — pe — iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussareyya, so vā mam pubbantam ārabbha panham puccheyyam; so vā me pubbantam ārabbha panham puccheyyam; so vā me pubbantam ārabbha panhassa veyyākaranena cittam ārādheyya, tassa vā 'ham pubbantam ārabbha panhassa veyyākaranena cittam ārādheyyam; so kho, Udāyi, dibbena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena satte passeyya cavamāne upapajjamāne hīne panīte suvanne dubbanne sugate duggate — pe — yathākammūpage satte pajāneyya; so vā mam aparantam ārabbha

Bm Si omit va.
 Si olokentī; Bm oloketvā; Sk ulloketo.
 So Bm;
 Skt hotima; Si hoti.
 Skt sīti; Bm Si sati.
 Bm Si so tayā; Skt yo nayā.
 Bm Si Nāt-.
 Stk omit vā here.

pañham puccheyya, tam va 'ham aparantam ārabbha pañham puccheyyam; so vā me aparantam ā abbha pañhassa veyyā-karaṇena cittam ārādheyya, tassa vā 'bam aparantam ārabbha pañhassa veyyākaraṇena cittam ārādheyyam. Api c', Udāyi, tiṭṭhatu pubbanto, tiṭṭhatu aparanto. Dhamman te desessāmi: Imasmim sati, idam hoti; imass' uppādā idam upapajjati; imasmim asati, idam na hoti; imassa nirodhā imam nirujjhatīti.

Aham, bhante, yavatakam pi me imina attabhavena paccanubhūtam, tam pi nappahomi iti sākāram sa-uddesam anussaritum; kuto panaham anekavihitam pubbenivasam anussarissāmi, seyyathīdam: ekam pi jātim dve pi jātiyo — pe — iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarissāmi, seyyathāpi Bhagavā. Aham hi bhante etarahi pamsupisācakam pi na passāmi, kuto panāham dibhena cakkhunā visuddhena atikkantamānusakena passissāmi cavamāne upapajjamāne hīne paņīte suvaņņe dubbanne sugate duggate — pe — yathākammūpage satte pajānissāmi, seyyathāpi Bhagavā. Yam pana mam bhante Bhagavā evam āha: Api c', Udāyi, tiţthatu pubbanto, tiţţhatu aparanto; dhammam desessāmi1: — Imasmim sati idam hoti; imass' uppādā idam upapajjati; imasmim asati idam na hoti; imassa nirodhā idam nirujihatīti; tan ca pana me bhiyyosomattāya na pakkhāyati 2. Appeva nāmāham, bhante, sake ācariyake Bhagavato cittam ārādheyyam panhassa veyyākaranenāti.

Kin ti pana te, Udāyi, sake ācariyake hotīti?

Amhākam, bhante, sake ācariyake evam hoti: Ayam paramo vaṇṇo, ayam paramo vaṇṇo ti.

Yam pana te etam, Udāyi, sake ācariyake evam hoti: Ayam paramo vaṇṇo, ayam paramo vaṇṇo ti, — katamo so paramo vaṇṇo ti?

Yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti.

Katamo pana so, Udāyi, vaṇṇo, yasmā vaṇṇā añño vaṇṇo attaritaro vā paṇītataro vā na 'tthīti?

 $^{^{\}rm 1}$ Bu desissāmi; Si alone inserts te. $^{\rm 2}$ So Si; $\rm B^m$ na makkhāyati; Skt pana pakkhāyīti.

Yasmā bhante vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti ¹.

Dīghā pi kho te esā, Udāyi, phareyya. Yasmā, bhante, vannā añno vanno uttaritaro vā panītataro vā na 'tthi, so paramo vanno ti vadasi; tañ ca vannam na paññāpesi. Sevyathāpi, Udāvi, puriso evam vadevya: — Aham yā imasmim janapade janapadakalyānī, tam icchāmi tam kamemīti. Tam enam evam vadevyum: - Ambho purisa, yam tvam janapadakalvānim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalvānim: Khattiyī vā brāhmanī vā vessī vā suddī vā ti? Iti puṭṭho No ti vadeyya. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa. yam tvam janapadakalyānim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyāņim: Evamnāmā 2 evamgottā iti vā ti, - pe - dīghā vā rassā vā majjhimā 3 vā kāļī vā sāmā vā manguraccha vī vā ti? Amukasmim gāme vā nigame vā nagare vā ti? Iti puttho No ti vadeyya. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa, yam tvam na jānāsi na passasi, tam tvam icchasi kamesīti? Iti puttho Āmāti vadevya. — Tam kim mañnasi, Udāyi? Nanu evam sante tassa purisassa appātihīrakatam 4 bhāsitam sampajjatīti?

Addhā kho, bhante, evam sante tassa purisassa appāțihīrakatam bhāsitam sampajjatīti?

Evam eva kho tvam, Udāyi: Yasmā, bhante, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇam na paññāpesīti.

Seyyathāpi, bhante, maņi veļuriyo subho jātimā aṭṭhamso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsati ⁵ ca tapati ca virocati ca; evamvaṇṇo attā hoti arogo ⁶ param maraṇā ti.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yo vā 7 maņi veļuriyo subho jātimā aṭṭhamso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto

¹ So Si; Sk reads Katamo pana so Udāyi vanņo yasmā anīno vanno utt. vā pan. vā na 'tthīti; Bm Katamo pana so paramo vanņo? Yasmā bhante &c. ² Bm Si evamvanņā. ³ So Bm & Si; Skt majjhā, which Si notes as the Sinh. reading. Cf. Nr. 80 & 1 Dīgha p. 241. ⁴ So Bu; Si appāṭihirikatam; Bm appāṭihirakatam; Skt appāṭihīrikam. ⁵ This is the Sinhalese reading, as noted by Si (which reads bhāsate va tapate va virocate va); Bm bhāsate ca tapate ca (as Sk infra Nr. 80). ⁶ Skt ārogo here & in Nr. 80. Cf. 1 Jāt. 368. ⁷ Skt omit vā.

bhāsati ca tapati ca virocati ca; yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca¹ paṇītataro cāti?

Yvāyam. bhante. rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi. Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bhante, rattandhakāratimisāya telappadīpo. ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi. Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, yo vā rattandakāratimisāya mahā aggikkhandho. — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam. bhante, rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho. ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim mannasi, Udāyi? Yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā. — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vanno abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yāyam. bhante. rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca panītataro cāti.

Tam kim maňňasi, Udāyi? Yā vā rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo² vā tadahu posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido³ aḍḍharattasamayam cando. imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bhante, tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

¹ So Bm Si, the latter with note 'Sīhalapotthake anekathānesu vā ti pātho dissati'; Skt vā... cāti here, but ca... cāti infra. ² All MSS yā here & yo in Nr. 80. ³ So Si Bu, & Skt once infra; Sk abhidose twice & abhidosa once; Bm abhidosam always; St abhidese twice. In Nr. 80 Sk abhide.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yo vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, yo vā vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayam suriyo, — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca panītataro cāti?

Yvāyam, bhante, vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayam suriyo. ayam imesam ubhinnam vaņņānam abhikkantataro ca paņītataro cātī.

Ato¹ kho te, Udāyi, bahūhi bahutarā devā ye imesam candimasuriyānam ābhā² nānubhonti, tyāham pajānāmi. Atha ca panāham na vadāmi: Yasmā vaṇṇā añňo vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthīti. Atha ca pana tvam, Udāyi: Yvāyam vaṇṇo kiminā khajjopanakena hīnataro³ ca pati-kiṭṭhataro⁴ ca, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇam na paññāpesīti.

Acchidam ⁵ Bhagavā katham? Acchidam Sugato kathan ti? Kim pana tvam, Udāyi, evam vadasi: Acchidam Bhagavā katham? acchidam Sugato kathan ti?

Amhākam, bhante, sake ācariyake evam hoti: Ayam paramo vanno, ayam paramo vanno ti. Te mayam, bhante, Bhagavatā sake ācariyake samanuyunjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhā ti.

Kim pan'. Udāyi, atthi ekantasukho loko? Atthi ākāravatī patipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Amhākam, bhante, sake ācariyake evam hoti: Atthi ekantasukho loko; atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Katamā pana sā. Udāyi, ākāravatī paţipadā ekantasukassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Idha. bhante, ekacco pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti. adinnādānam pahāya adinnādānā paṭivirato hoti, kāmesu micchācāram pahāya kāmesu micchācārā paṭivi-

¹ Si tato. In Nr. 80 Sk atha. ² So MSS; Bu ābhāya. ³ Bm Si nihīnataro. ⁴ Si kilitthataro; Bm patittataro. ⁵ So Skt Si; Bm acchira.

rato hoti, musāvādam pahāya musāvādā paţivirato hoti. annataram vā pana tapoguņam samādāya vattati. Ayam kho sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Tam kim mañāasi. Udāyi? Yasmin samaye pāṇātipātam pahāya pāṇātipātā paṭivirato hoti. ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante 1.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yasmim samaye adinnādānam pahāya adinnādānā paṭivirato hoti. ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante.

Tam kim mannasi, Udāyi? Yasmim samaye kāmesu micchācāram pahāya kāmesu micchācārā pativirato hoti. ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti?
— Sukhadukkhī bhante.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yasmim samaye musāvādam pahāya musāvādā paṭivirato hoti, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī, bhante.

Tam kim maññasi, Udāyi? Yasmim samaye aññataram tapoguṇam samādāya vattati, ekantasukhī vā tasmim samaye attā hoti sukhadukkhī vā ti? — Sukhadukkhī. bhante.

Tam kim maññasi. Udāyi? Api nu kho vokiņņasukhadukham paṭipadam āgamma ekantasukhassa lokassa sacchikiriyā hotīti²?

Acchidam Bhagavā katham? acchidam Sugato kathan ti? Kim pana tvam, Udāyi, evam vadasi: Acchidam Bhagavā katham? acchidam Sugato kathan ti?

Amhākam, bhante, sake ācariyake evam hoti: Atthi ekantasukho loko, atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti. Te mayam, bhante. Bhagavatā sake ācariyake samanuyunjiyamānā samanuggāhiyamānā samanubhāsiyamānā rittā tucchā aparaddhā pi 3. Kim pana, bhante, atthi ekantasukho loko? Atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Sk here, & Si throughout, adds ti.
 So Sk Si; Bm sacchikiriyāyāti.
 So Si; Bm aparaddhā ti; Sk aparandā vā; St aparaddhā vā.

Atthi kho. Udāyi, ekantasukho loko; atthi ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Katamā pana sā, bhante, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti?

Idh'. Udāyi, bhikkhu vivicc' eva kāmehi — pe — paṭhamajjhānam upasampajja viharati; vitakkavicārānam vūpasamā — pe¹ — dutiyajjhānam² — pe — tatiyajjhānam upasampajja viharati. Ayam kho sā. Udāyi, ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Na kho³ sā, bhante. ākāravatī paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāya. Sacchikato hi 'ssa, bhante. ettāvatā ekantasukho loko hotīti⁴.

Na khvāssa ⁵. Udāyi. ettāvatā ekantasukho loko sacchikato hoti; ākāravatī tveva sā paṭipadā ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāyāti.

Evam vutte. Sakuludāyissa paribbājakassa parisā unnādinī uccāsaddā mahāsaddā 6 ahosi 7: — Ettha mayam anassāma sācariyakā; ettha mayam 8 anassāma sācariyakā; na mayam ito bhiyyo uttaritaram pajānāmāti. Atha kho Sakuludāyi paribbājako te paribbājake appasadde katvā Bhagavantam etad avoca: Kittāvatā pan' assa, bhante. ekantasukho loko sacchikato hotīti?

Idh'. Udāyi, bhikkhu sukhassa ca pahānā — pe — catutthajjhānam upasampajja viharati; yāvatā devatā ekantasukham lokam uppannā, tāhi devatāhi saddhim santiṭṭhati sallapati sākaccham samāpajjati. Ettāvatā khvāssa, Udāyi, ekantasukho loko sacchikato hotīti.

Etassa nūna⁹. bhante, ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyam carantīti?

Na kho, Udāyi, etassa ekantasukhassa lokassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. Atthi kho, Udāyi, aññe va dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam carantīti.

¹ Skt omit. ² Bm Si insert upasampajja viharati, pitiyā ca virāgā. ³ Bm Si kin nu kho. ⁴ Skt hoti. ⁵ Bm Si na khvāssa; Sk nakkhāvāssa; St nakkhavāssa. ⁶ Bm Si uccāsaddamahāsaddā. Supra Skt unnādīni. ⁷ So Skt Si; Bm ahesum. ⁸ Skt add p'. ⁹ So Skt Si; Bm nanu.

Katame pana te, bhante, dhammā uttaritarā ca paņītatarā ca, yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū Bhagavati brahmacariyam carantīti?

Idh'. Udāvi. Tathāgato loke uppajjati, araham sammāsambuddho, vijjācaranasampanno sugato lokavidū, anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānani buddho bhagavā - pe - .so ime pañca pivarane pahāva cetaso upakkilese paññava dubbalikarane vivicc' eva kamehi - pe - pathamajihanam upasampajia viharati. Ayam pi kho, Udavi. dhammo uttaritaro ca panītataro ca, yassa sacchikirivāhetu bhikkhū mavi brahmacariyam caranti. Puna ca param. Udāvi. bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā -- pe - dutiyajjhānam, tatiyajjhanam, catutthajjhanam upasampajja viharati. Avam pi kho. Udāyi. dhammo uttaritaro ca panitataro ca, yassa sacchikiriyahetu bhikkhu mayi brahmacariyam caranti. evam samähite citte parisuddhe pariyodate anangane vigatupakkilese mudubhūte kammaniye thite anejjappatte pubbenivāsānussatināņāya cittam abhininnāmeti. So anekavihitam pubbenivāsam anussarati; seyyathīdam: ekam pi jātim dve pi jātiyo — pe — iti sākāram sa-uddesam anekavihitam pubbenivāsam anussarati. Ayam pi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca panītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodate anangane vigatupakkilese mudubhute kammaniye thite ānejjappatte sattānam cutupapātanāņāya cittam abhininnāmeti. So dibbena cakkuna visuddhena atikkantamānusakena satte passati cavamāne upapajjamāne hīne panīte suvanne dubbanne sugate duggate — pe -- yathākammupage satte pajānāti. Ayam pi kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca panītataro ca, yassa sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. So evam samāhite citte parisuddhe pariyodate anangane vigatupakkilese mudubhute kammaniye thite anejjappatte asavanam khayananaya cittam abhininnameti. So: idam dukkhan ti yathabhutam pajanati, ayam dukkhasamudayo ti - pe - ayam dukkhanirodho ti. — pe — ayam dukkhanirodhagāminī patipadā ti yathābhūtam pajānāti; ime āsavā ti yathābhūtam pajānāti; ayam āsavasamudayo ti — pe — ayam āsavanirodho ti — pe — ayam āsavanirodhagāminī paṭipadā ti yathābhūtam pajānāti. Tassa evam jānato evam passato kāmāsavā pi cittam vimuccati, bhavāsavā pi cittam vimuccati, avijjāsavā pi cittam vimuccati; vimuttasmim vimuttam iti ñāṇam hoti; Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇīyam, nāparam itthattāyāti pajānāti. Ayam kho, Udāyi, dhammo uttaritaro ca paṇītataro ca, yassa sacchikiriyā hetu bhikkhū mayi brahmacariyam caranti. Ime kho, Udāyi. dhammā uttaritarā ca paṇītatarā ca, yesam sacchikiriyāhetu bhikkhū mayi brahmacariyam carantīti.

Evam vutte. Sakuludāyi paribbājako Bhagavantam etad avoca: — Abhikkantam, bhante; abhikkantam, bhante. Seyyathāpi, bhante, nikujjitam vā ukkujjeyya, paticchannam vā vivareyya. mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rupāni dakkhintīti; — evam evam Bhagavatā anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham. bhante. Bhagavantam saraṇam gacchāmi dhammam ca bhikkhusamgham ca. Labheyyāham, bhante, Bhagavato santike pabbajjam, labheyyam upasampadan ti.

Evam vutte Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyim paribbājakam etad avoca 1: — Mā, bhavam Udāyi, samaņe Gotame brahmacariyam cari; mā, bhavam Udāyi, ācariyo hutvā antevāsīvāsam vasi. Seyyathāpi nāma maṇiko 2 hutvā uddekaniko 3 assa, evam sampadam etam 4 bhoto Udāyissa 5 hhavissati. Mā bhavam Udāyi samaņe Gotame brahmacariyam cari; mā bhavam Udāyi ācariyo 6 hutvā antevāsīvāsam vasīti. Iti-h-idam Sakuludāyissa paribbājakassa parisā Sakuludāyim paribbājakam antarāyam 7 akāsi Bhagavati brahmacariye ti.

Culasakuludayisuttam navamam.

¹ Bm (alone) avocum. ² Si udakamaniko. ³ So Sk Si; St uddevakaniko; Bm udanjaniko ⁴ Bm Si idam. ⁵ Bm adds ca. ⁶ Skt acariyako. ⁷ Skt antarayekasi.

į

80.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Atha kho Vekhanasso paribbājako yena Bhagavā ten upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thito kho Vekhanasso paribbājako Bhagavato santike udānam udānesi: — Ayam paramo vaņņo, ayam paramo vaņņo ti.

Kim pana tvam. Kaccana. evam vadasi: Ayam paramo vanno, ayam paramo vanno ti? Katamo so paramo vanno ti?

Yasmā. bho Gotama. vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na tthi, so paramo vaṇṇo ti.

Katamo pana so, Kaccāna. vaņņo yasmā vaņņā anno vaņņo uttaritaro vā paņītataro vā na 'tthīti?

Yasmā, bho Gotama. vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi. so paramo vaṇṇo ti.

Dighā pi kho te esā, Kaccāna, pharevya. Yasmā, bho Gotama, vannā anno vanno uttaritaro vā panitataro vā na 'tthi, so paramo vanno ti vadasi; tañ ca vannam na paññapesi. Sevyathāpi. Kaccāna. puriso evam vadeyya: - Aham yā imasmim janapade janapadakalyānī. tam icchāmi tam kāmemīti. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa, yam tvam janapadakalyānim icchasi kāmesi. jānāsi tam janapadakalyanim: Khattiyi va brahmani va vessi va suddi va ti? Iti puttho No ti vadeyya. Tam enam evam vadeyyum: - Ambho purisa, yam tvam janapadakalyāņim icchasi kāmesi, jānāsi tam janapadakalyānim: Evam-nāmā evam-gottā iti vā ti — pe — dīghā vā rassā vā majjhimā² vā kāļī vā sāmā vā manguracchavī vā ti? Amukasmim gāme vā nigame vā nagare vā ti? Iti puttho No ti vadeyya. Tam enam evam vadevyum: - Ambho purisa, yam tvam na jānāsi na passasi, tam tvam icchasi kāmesīti? Iti puttho Āmāti vadeyya. — Tam

¹ So Bu twice & Skt once; Bm throughout & Skt four times Vekhanasa; Si Vekkhanasa throughout; Skt once Vekhanassa. ² Sk majjhē. Cf. p. 33.

kim maññasi, Kaccāna? Nanu evam sante tassa purisassa appāṭihīrakatam bhāsitam sampajjatīti?

Addhā kho, bho Gotama, evam sante tassa purisassa appāţihīrakatam bhāsitam sampajjatīti.

Evam eva kho tvam. Kaccāna: Yasmā, bho Gotama, vaṇṇā añño vaṇṇo uttaritaro vā paṇītataro vā na 'tthi, so paramo vaṇṇo ti vadasi, tañ ca vaṇṇam na paññāpesīti.

Seyyathāpi, bho Gotama, maṇi veļuriyo subho jātimā aṭṭhaṁso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsati ca tapati¹ ca virocati ca; evaṁvaṇṇo attā hoti arogo param maraṇā ti.

Tam kim maññasi. Kaccāna? Yo vā maņi veļuriyo subho jātimā aṭṭhamso suparikammakato paṇḍukambale nikkhitto bhāsati ca tapati ca virocati ca, yo vā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako. — imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇno abhikkantataro ca panītataro cāti?

Yvāyam. bho Gotama. rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi, Kaccāna? Yovā rattandhakāratimisāya kimi khajjopanako, yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bho Gotama. rattandhakāratimisāya telappadīpo, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim māñňasi, Kaccāna? Yo vā rattandhakāratimisāya telappadīpo. yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam. bho Gotama. rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, ayam imesam ubhinnam vannānam abhikkantataro ca panītataro cāti.

Tam kim maññasi, Kaccāna? Yo vā rattandhakāratimisāya mahā aggikkhandho, yā vā rattiyā paccūsasamayam

¹ Sk here & infra bhāsate ca tapate. See p 33.

viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā. imesam ubhinnam vaņņānam katamo vaņņo abhikkantataro ca paņītataro cāti?

Yāyam, bho Gotama, rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cati.

Tam kim maññasi, Kaccāna? Yo vā rattiyā paccūsasamayam viddhe vigatavalāhake deve osadhitārakā, yo vā tadahu'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam, bho Gotama. tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharattasamayam cando, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Tam kim maññasi, Kaccāna? Yo vā tadahu 'posathe pannarase viddhe vigatavalāhake deve abhido aḍḍharatta-samayam cando, yo vā vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayam suriyo. imesam ubhinnam vaṇṇānam katamo vaṇṇo abhikkantataro ca paṇītataro cāti?

Yvāyam. bho Gotama, vassānam pacchime māse saradasamaye viddhe vigatavalāhake deve abhido majjhantikasamayam suriyo, ayam imesam ubhinnam vaṇṇānam abhikkantataro ca paṇītataro cāti.

Ato kho te, Kaccāna, bahūhi bahutarā devā, ye imesam candimasuriyānam ābhā nānubhonti, tyāham pajānāmi. Atha ca panāham na vadāmi: Yasmā vaṇṇā añno vāṇṇo uttaritaro ca paṇītataro ca na 'tthīti. Atha ca pana tvam, Kaccāna: Yvāyam vaṇṇo kiminā khajjopanakena hīnataro ca patikitṭhataro ca, so paramo vaṇṇo ti vadasi; tañ ca vaṇṇam na paññāpesīti.

Pañca kho ime, Kaccāna, kāmaguņā. Katame pañca? — Cakkhuviňňeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā¹; sotaviňňeyyā saddā — pe² —; ghānaviňňeyyā gandhā; jivhāviňňeyyā rasā; kāyaviňňeyyā phoṭṭhabbā ³

So Skt Si; Bm rajaniyā. Cf. 1 Maj. 85, 1 Dīgha p. 245.
 Si omits.
 So Bm Si; Skt potthabbā.

itthā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajaniyā. Ime kho, Kaccāna, panca kāmaguņā. Yam kho, Kaccāna. ime panca kāmaguņe paticca uppajjati sukham somanassam, idam vuccati kāmasukham. Iti kāmehi kāmasukham kāmasukhā kāmaggasukham tattha aggam akkhāyatīti.

Evam vutte Vekhanasso paribbājako Bhagavantam etad avoca: — Acchariyam. bho Gotama¹. abbhutam, bho Gotama. Yāva subhāsitam c' idam bhoto Gotamena: — Kāmehi kāmasukham kāmasukhā kāmaggasukham tattha aggam akkhāyatīti².

Dujjānam kho etam, Kaccāna, tayā aññadiṭṭhikena aññakhantikena aññarūcikena añňatrayogena³ añňathācariyakena⁴ kāmam vā⁵ kāmasukham vā kāmaggasukham vā. Ye kho te, Kaccāna, bhikkhū arahanto khiṇāsavā vusitavanto katakaraṇīyā ohitabhārā anuppattasadatthāparikhiṇabhavasamyojanā⁴ sammadaññāvimuttā, te kho etam † jāneyyum: Kāmam³ vā kāmasukham vā kāmaggasukham vā ti.

Evam vutte Vekhanasso paribbājako kupito anattamano Bhagavantam yeva khumsento Bhagavantam yeva vambhento Bhagavantam yeva vadamāno: Samaņo ca Gotamo pāpito bhavissatīti, Bhagavantam etad avoca :- Evam eva pan idh' eke zamaṇabrāhmaṇā ajānantā pubbantam apassantā aparantam, atha ca fa pana: Khīṇā jāti vusitam brahmacariyam katam karaṇīyam nāparam itthāttāyāti fa patijānanti; Tesam idam bhāsitam hassakam yeva sampajjati tucchakam yeva sampajjatīti.

Ye kho te, Kaccāna, samaņabrāhmaņā ajānantā pubban-

¹ Bm repeats these three words. ² Bm adds Kāmehi, bho Gotama, kāmasukham... aggam akkhāyatīti. ³ So Skt Bm; Si annathayogena, ⁴ So Skt Si: Bm annatrāc. ⁵ Bm kāmā vā; Skt kāmāsavā; Si kāmam vā, with note that the Burmese reading is kāmā vā. ⁶ Sk-khinā bhavasannojanā. ⁷ Bm evam. ⁸ So Skt here, with Si. ⁹ Bm Si omit ca. ¹⁰ So Skt Si Bu; Bm pāpiko. ¹¹ For the above passage cf. I Dīgha p. 90. ¹² Bm Si ekacce. ¹³ Si ajānantā. ¹⁴ Skt omit ca. ¹⁵ Bm patijānāmāti throughout. ¹⁶ Bm omits these three words here & inserts hasitam yeva sampajjati before rittakam. ¹⁷ So Skt Bm & 1 Dīgha 240; Si Bu lāmakam.

tam apassantā aparantam: Khīnā jāti vusitam brahmacarivam katam karanīvam nāparam itthattāvāti pajānāmāti patijānanti; tesam so yeva sahadhammiko 1 niggaho hoti 2. Api ca. Kaccana, titthatu pubbanto titthatu aparanto. Etu viññū puriso asatho amāyāvī ujjujātiko: Aham anusāsāmi, aham dhammam desemi; yathānusittham tathā patipajjamāno na cirass' eva sāmañ ñeva 3 ñassati sāmam dakkhīti4. kira sammā 5 bandhanā vippamokkho hoti yadidam avijjābandhanā. Seyyathāpi, Kaccāna. daharo kumāro mando uttānaseyyako kanthapañcamehi bandhanehi baddho assa suttabandhanehi; tassa vuddhim anvāya indriyānam paripākam anvāya tāni bandhanāni mucceyvum 6: so mokkho 'mhīti' kho jānevya no ca bandhanam 8; -- evam eva kho. Kaccana, etu viññu puriso asatho amāyāvī ujjujātiko: Aham anusāsāmi, aham dhammam desemi; yathānusittham tathā patipajjamāno na cirass' eva sāmañ ñeva ñassati sāmam dakkhīti. Evam kira sammā bandhanā vippamokkho hoti vadidam avijjābandhanā ti.

Evam vutte Vekhanasso paribbājako Bhagavantam etad avoca: — Abhikkantam. bho Gotama, abhikkantam. bho Gotama, - pe — upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan ti.

VEKHANASSASUTTAM DASAMAM

Paribbajakavaggo tatiyo.

¹ So Bm Si; Skt tesam tesäham dhammiko. ² So Skt Si; Bm hotīti. ³ Skt sākhamam nevam. ⁴ So Sk (bis) Si (bis) St (once); Bm St (once) dakkhiti. See also Nr. 99. ⁵ Bm evam kir āyasmā; Si evam kirayasma, with note that the Sinh. reading is kira sammā. ⁶ Si munceyyum. ⁵ So Si; Skt mokkho mhi; Bm mokkh' asmīti. ˚ So Bm Si; Sk bandham. ⁵ Bm omits the three words repeated.

81.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Atha kho Bhagavā maggā okkamma aññatarasmim padese sitam pātvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: — Ko nu kho hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontīti. Atha kho āyasmā Ānando ekamsam cîvaram tatvā yena Bhagavā ten añjalim paņāmetvā Bhagavantam etad avoca: — Ko nu kho. bhante, hetu, ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontīti.

Bhūtapubbam, Ānanda, imasmim padese Vebhaļingam² nāma gāmanigamo ahosi iddho c'eva phīto³ ca bahujano ākiṇṇamanusso. Vebhaļingam kho. Ānanda, gāmanigamam Kassapo bhagavā araham sammā-sambuddho upanissāya vihāsi. Idha sudam, Ānanda. Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa ārāmo ahosi. Idha sudam. Ānanda, Kassapo bhagavā araham sammā-sambuddho nisinnako bhikkhusamgham ovadatīti.

Atha kho āyasmā Ānando catugguņā samghāṭim paññā-petvā Bhagavantam etad avoca: — Tena hi, bhante. Bhagavā nisīdatu. Evāyam bhūmippadeso 4 dvīhi arahantehi sammā-sambuddhehi paribhutto bhavissatīti. Nisīdi Bhagavā paññatte āsane. Nisajja kho Bhagavā āyasmantam Ānandam āmantesi: — Bhūtapubbam, Ānanda, imasmim padese Vebhaļingam nāma gāmanigamo ahosi iddho c' eva phīto ca bahujano ākiṇṇamanusso. Vebhaļingam kho. Ānanda, gāmanigamam Kassapo bhagavā araham sammā sambuddho upanissāya vihāsi. Idha sudam. Ānanda, Kassapassa bhagavato arahato samma sambuddhassa ārāmo ahosi. Idha sudam. Ānanda. Kassapo bhagavā araham sammā sambuddho nisinnako

Si uttarisangam, with note that the Sinh. reading is civaram. ² So Skt Bu; Bm Vegalingam; Si Vebhaligam, — with note that the Sinh. & Burmese reading is Vebhalingam. ³ So Si: Sk pito; Bm phito. ⁴ So Sk Si; Bm ettha. Ayam bhūmipadeso.

bhikkhusamgham ovadati. Vebhalinge kho, Ananda, gamanigame Ghatīkāro i nāma kumbhakāro Kassapassa bhagavato arahato sammā - sambuddhassa upatthāko ahosi aggupatthāko. Ghatikārassa kho, Ānanda, kumbhakārassa Jotipālo nāma mānavo sahāyo ahosi piyasahāyo. Atha kho, Ānanda, Ghatīkāro kumbhakāro Jotipālam 2 mānavam āmantesi: — Āyāma. samma Jotipāla, Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham dassanāya upasamkamissāma; sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Evam vutte, Ānanda. Jotipālo mānavo Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam. samma Ghatīkāra; kim pana tena mundakena samanakena ditthenāti? Dutiyam pi kho, Ānanda, — pe — tatiyam pi kho, Ānanda, Ghatīkāro kumbhakāro Jotipālam mānavam etad avoca: - Āyāma. samma Jotipāla. Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham dassanāya upasamkamissāma: sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Tatiyam pi kho. Ānanda. Jotipālo māņavo Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam, samma Ghatīkāra; kim pana tena mundakena samanakena ditthenāti?

Tena hi. samma Jotipāla. sottim sinānim ³ ādāya nadim gamissāma sināvitun ti. Evam sammāti kho. Ānanda. Jotipālo māṇavo Ghaṭīkārassa kumbhakārassa paccassosi.

Atha kho, Ānanda, Ghaṭīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo sottim sinānim ādāya nadim agamamsu sināyitum. Atha kho. Ānanda, Ghaṭīkāro kumbhakāro Jotipālam māṇavam āmantesi: — Ayam. samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma. samma Jotipāla, Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham dassanāya upasamkamissāma. Sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Evam vutte, Ānanda. Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam. samma Ghaṭīkāra, kim pana

¹ So Skt Si Bu; Bm Ghatikāro throughout. ² Bm inserts nāma after Ghatikāro & Jotipālam. ³ So Skt Bu; Bm sotthisinānam āhara; Si sottisinānam, with note that the Sinh. reading is sottim sinānim.

tena mundakena samanakena ditthenati? Dutiyam pi kho. Ānanda, — pe — tatiyam pi kho, Ānanda, Ghatīkāro kumbhakāro Jotipālam mānavam etad avoca: — Avam, samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham dassanāva upasamkamissāma. Sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā - sambuddhassāti. Tatiyam pi kho, Ānanda, Jotipālo mānavo Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam, samma Ghatikara, kim pana tenamundakena samanakena ditthenāti? Atha kho, Ananda, Ghatīkāro kumbhakāro Jotipālam mānavam ovattikāva parāmasitvā etad avoca: - Ayam. samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre ārāmo. Āyāma, samma Jotipāla, Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham dassanāya upasamkamissāma. Sādhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā-sambuddhassāti. Atha kho. Ānanda, Jotipālo mānavo ovattikam vinivethetvā 1 Ghatīkāram kumbhakāram etad avoca: — Alam, samma Ghatīkāra; kim pana tena mundakena samanakena ditthenāti? Atha kho, Ānanda. Ghatīkāro kumbhakāro Jotilālam mānavam sīsanahātam? kesesu parāmasitvā etad avoca: — Ayam. samma Jotipāla, Kassapassa bhagavato arahato sammā-sambuddhassa avidūre Avāma, samma Jotipāla. Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham dassanāya upasamkamissāma. Sadhusammatam hi me tassa Bhagavato dassanam arahato sammā - sambuddhassāti. Atha kho. Ānanda, Jotipālassa mānavassa etad ahosi: - Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. Yatra hi nāmāyam Ghatīkāro kumbhakāro ittarajacco samāno amhākam sīsanahātānam² kesesu parāmasitabbam³ maññissati; na vat' idam 4 orakam maññe bhavissatīti; Ghaţīkāram kumbhakāram etad avoca: - Yāvetadohi pi5, samma Ghaţīkārāti. Yāvetadohi pi, samma Jotipāla, tathā hi pana

So Sk Bu; Si vinivedhetvā; Bm vinivattetvā.
 Sk sīsam nahātam;
 Bm Si sīsanhātānam.
 Si parāmasitvā.
 Bm adds kira; Bu na vadat idam.
 So Skt Si Bu; Bm yāvatādohi pi.

me sādhusammatam tassa Bhagavato dassanam arahato sammāsambuddhassāti.

Tena hi, samma Ghaţīkāra. muñca; gamissāmāti.

Atha kho. Ānanda. Ghatīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca mānavo yena Kassapo bhagavā araham sammā-sambuddho ten' upasamkamimsu. Upasamkamityā Ghatīkāro kumbhakāro Kassapam bhagavantam arahantam sammā-sambuddham abhivādetvā ekamantam nisīdi. Jotipālo pana mānavo Kassapena bhagavatā arahatā sammāsambuddhena saddhim sammodi. sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho, Ānanda, Ghatīkāro kumbhakaro Kassapam bhagavantam arahantam samma - sambuddham etad avoca: - Ayam me, bhante, Jotipālo māṇavo sahāyo piyasahāyo; imassa Bhagavā dhammam desetūti. Atha kho, Ananda, Kassapo bhagavā araham sammā sambuddho Ghatīkāraň ca kumbhakāram Jotipālaň ca māṇavam dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi. Atha kho, Ānanda, Ghatīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca mānavo Kassapena bhagavatā arahatā sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa bhāsitam abhinanditvā anumoditvā utthāy' āsanā Kassapani bhagavantam arahantam sammāsambuddham abhivādetvā padakkhinam katvā pakkamimsu.

Atha kho, Ānanda. Jotipālo māṇavo Ghaṭīkāram kumbhakāram etad avoca: — Imam nu tvam, samma Ghaṭīkāra. dhammam suṇanto. atha ca pana na¹ agārasmā anagāriyam pabbajasīti²?

Nanu mam ^{3,} samma Jotipāla. jānāsi: Andhe jiņņe mātāpitaro posemīti?

Tena hi, samma Ghaṭīkāra. aham agārasmā anāgariyam pabbajissāmīti.

Atha kho. Ānanda, Ghatīkāro ca kumbhakāro Jotipālo ca māṇavo yena Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho

Si omits na, which Bm inserts after anagāriyam. ² So Si; Sk pabbajjasiti: Bm pabbajjissasīti. ³ Bm mama.

ten' upasamkamimsu; upasamkamitvā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham abbivādetvā ekamantain Ekamantam nisinno kho, Ānanda, Ghatīkāro nisīdimsu kumbhakāro Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham etad avoca: - Avam me, bhante, Jotipālo mānavo sahāyo 1 piyasahāyo. Imam Bhagavā pabbājetūti. Alattha kho. Ānanda, Jotipālo mānavo Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa santike pabbajjam alattha upasampadam. Atha kho, Ānanda, Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho acirūpasampanne 2 Jotipāle mānave addhamāsūpasampanne 3 Vebhalinge vathābhirantam viharitvā vena Bārānasī tena cārikam pakkāmi; anupubbena cārikam caramāno vena Bārānasī tad avasari.

Tatra sudam, Ānanda, Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho Bārānasiyam viharati Isipatane Migadāye. Assosi kho, Ānanda, Kikī 4 Kāsirājā: Kassapo kira bhagavā araham sammāsambuddho Bārānasim anuppatto Bārānasiyam viharati Isipatane Migadāye ti. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā bhadrāni bhadrāni yanāni yojāpetvā bhadram 5 vānam abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Bārānasiyā niyyāsi mahatā rājānubhāvena Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham dassanāya; yāvatikā vānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va yena Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho ten' upasamkami; upasamkamitvā Kassapam arahantam sammāsambuddham abhivādetvā. bhagavantam ekamantam nisidi. Ekamantam nisinnam kho, Ananda, Kikim Kāsirājānam Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi. Atha kho, Ananda. Kiki Kasiraja Kassapena bhagavatā arahatā sammāsambuddhena dhammiyā kathāya sandassito samādapito sammuttejito sampahamsito Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham etad avoca: --

Here, as above, Bm inserts ahosi.
 So Si; Bm has i; Sk abhirūpo sampatto, & ends this & the next three words with o.
 Bm aḍ-lha.
 Si Kimkī: Bm Kikī, as Sk generally. Here Sk reads Kīkī.
 Bm (not Sk or Si) repeats bhadram here, as always.

Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā svātanāya bhattam saddhim Adhivāsesi kho. Ānanda. Kassapo bhikkhusamghenāti. bhagavā araham sammāsambuddho tunhībhāvena. Atha kho-Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa adhivāsanam viditvā utthāy' āsanā Kassapam abhivādet**v**ā arahantam sammāsambuddham bhagavantam padakkhinam katvā pakkāmi. Atha kho, Ananda, Kiki Kāsirājā tassā rattiyā accayena sake nivesane panītam khādanīyam bhojanīyam¹ paţiyādāpetvā pandumuţikassa² sālino vicitakāļakam anekasūpam anekabyanjanam Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa kālam ārocāpesi: bhante, nitthitam bhattan ti.

Atha kho, Ananda, Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho pubbanhasamayam nivasetva pattaciyaram adaya vena Kikissa Kāsirañno nivesanam ten' upasamkami; upasamkamityā paññatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā buddhapamukham bhikkhusamgham panītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Kassapam bhagavantam arahantam sammasambuddham bhuttavim onitapattapānimi annātaram nīcam āsanam gahetvā ekamantam Ekamantam nisinno kho, Ānanda, Kiki Kāsirājā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham etad avoca: - Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā Bārānasiyam vassāvāsam. evarūpam samghassa upatthānam bhavissatīti. Alam, mahārāja, adhivuttho4 me vassāvāso ti. Dutiyam pi kho, Ānanda. - pe - tatiyam pi kho, Ānanda. Kikī Kāsirājā Kassapam bhagavantam arabantam sammasambuddham etad avoca: — Adhivāsetu me, bhante, Bhagavā Bārānasiyam vassāvāsam, evarūpam samghassa upatthānam bhavissatīti. Alam, mahārāja; adhivuttho me vassāvāso ti. Atha kho. Na me Kassapo Ānanda, Kikissa Kāsirañno:

¹ So Si Bu; S^k B^m bhojaniyam. ² So S^k Bu; Si pandumudikassa, with note that the Sinh. reading is pandumutikassa; B^m panduphutakassa here & panduputakassa infra. ³ S^k & Si here onita-; B^m here onita-. But see infra page 64, & I Sum. Vil. p. 277. ⁴ So S^k Bu; B^m Si adhiyuttho.

araham sammāsambuddho adhivāseti Bārānasivam vassāvāsan ti. ahu-d-eva añnathattam ahu domanassam. Atha kho, Ananda. Kikī Kāsirājā Kassapam bhagavantam arahantam sammāsambuddham etad avoca: - Atthi nu te, bhante, añño koci mayā upatthākataro ti? Atthi, mahārāja, Vebhalingam nāma gāmanigamo; tattha Ghaţīkāro nāma kumbhakāro; so me upatthāko aggupatthāko 1. Tuyham kho pana, mahārāja: Na me Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho adhivāseti Bārānasiyam vassāvāsan ti atthi² annathattam atthi domanassam; tayidam Ghatīkāre kumbhakāre 3 na itthi na ca bhavissati. Ghatīkāro kho. mahārāja, kumbhakāro buddham saranam gato dhammam saranam gato samgham saranam gato. Ghatikaro kho, mahārāja, kumbhakāro pānātipātā paţivirato adinnādānā paţivirato kāmesu micchācārā paţivirato musāvādā pativirato surāmerayamajjapamādatthānā pativirato. Ghatikāro kho mahārāja, kumbhakāro buddhe aveccappasādena samannāgato. dhamme — pe4 — samghe, arivakantehi sīlehi samannāgato. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro dukkhe nikkankho dukkhasamudaye nikkankho dukkhanirodhe nikkankho dukkhanirodhagāminiyā patipadāya nikkankho. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyānadhammo. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro nikkhittamanisuvanno apetajātarūparajato. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro6 na7 musalena8 na sahatthā9 pathavim 10 khanati 11. Yam hoti kulapaluggam 12 va musikukkuro vā tam kāmena 18 āharitvā bhājanam karitvā evam āha: — Ettha 14 yo icchati tandulapabhiyattāni 15 vā muggapabhivattāni vā kālāvapabhivattāni 16 vā nikkhipitvā yam icchati tam haratūti. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro andhe

¹ Bm omits. ² Bm Si atth' eva. ³ So Sk Si; Bm Gh-assa K-rassa. ⁴ Bm Si omit pe here & repeat aveccappasādena samannāgato both here & after samghe. ⁵ Bm nikankho throughout. ⁶ Sk adds pana. ⁷ Bm omits. ⁸ So Si; Sk musalo; Bm musale. ⁹ Bm omits na s. ¹⁰ Bm pathaviā ca; Si pathaviā ca. ¹¹ So Bm; Sk khanāti; Si khanati. ¹² Bm kul. ¹³ Bm Si kājena, the latter noting that kāmena is the Sinh, reading. ¹⁴ So Sk Si; Bm tattha. ¹⁵ So Sk; Bm tandulapatibhastāni; Si patibhastāni. Qu. pahiv⁰ or patibhaudāni, ¹⁶ So Si; Bm kaļāya; Sk kālāya.

jinne mātāpitaro poseti. Ghatīkāro kho, mahārāja, kumbhakāro pancannam ovambhāgiyānam samyojanānam parikkhayā opapātiko tattha parinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā.

Ekam idāham, mahārāja, samayam Vebhalinge gāmanigame viharāmi. Atha khvāham, mahārāja, pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāva vena Ghatīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro ten upasamkamim, upasamkamitvā Ghatīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro etad avocam: — Handa ko nu kho ayam bhaggayo' gato ti? - Nikkhanto kho te, bhante, upatthāko: ato² kumbhiyā odanam gahetvā parivogā sūpam gahetvā paribhunijāti3. — Atha khvāham, mahārāja, kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjitvā utthav' āsanā pakkāmim 4. Atha kho, mahārāja, Ghatīkāro kumbhakāro yena mātāpitaro ten' upasamkami, upasamkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ko kumbhivā odanam gahetvā pariyogā sūpani gahetvā paribhunjitvā utthāy' āsanā pakkanto ti? — Kassapo, tāta. bhagavā araham sammāsambuddho kumbhiyā odanam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhuñjitvā utthāy' āsanā pakkanto ti. - Atha kho. mahārāja. Ghatīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me suladdham vata me yassa me Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho evam abhivissattho 5 ti. Atha kho, mahārāja. Ghatīkāram kumbhakāram addhamāsam⁶ pītisukham na vijahi7 sattāham mātāpitunnam.

Ekam idāham. mahārāja, samayam tatth' eva Vebhaļinge ⁸ gāmanigame viharāmi. Atha khvāham, mahārāja, pubbamhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Ghaṭīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro ten' upasamkamim, upasamkamitvā Ghaṭīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro etad avocam: — Handa ko nu kho ayam bhaggavo gato ti? — Nikkhanto kho te, bhante, upaṭṭhāko; ato kaļopiyā ⁹ kummāsam ¹⁰ gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjāti. — Atha khvāham. mahārāja, kaļopiyā kummāsam gahetvā pariyogā

¹ Si bhagavo, ² So Sk S1; Bm anto. ³ Sk p-jati. ⁴ So Si; Bm Sk pakkāmi. ⁵ So Sk Bu; Bm abhivisattho; Si abhivisattho. ⁶ So Sk Bm S1 addhamāsam. ⁷ Bm vijahati (as Sk once infra). ⁸ Bm Si add nāma, as always. ⁹ So all MSS; Bu kāļopiyā, ¹⁰ Bm kumāsam

sūpam gahetvā paribhunjitvā uṭṭhāy' āsanā pakkāmim. Atha kho, mahārāja. Ghaṭīkaro kumbhakāro yena mātāpitaro ten' upasamkami, upasamkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ko kalopiyā kummāsam gahetvā paribhunjitvā uṭṭhāy āsanā pakkanto ti? — Kassapo, tāta. bhagavā araham sammāsambuddho kalopiyā kummāsam gahetvā pariyogā sūpam gahetvā paribhunjitvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto ti. — Atha kho. mahārāja. Ghaṭīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me suladdham¹ vata me yassa me Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho evam abhivissattho ti. Atha kho. mahārāja, Ghaṭīkāram kumbhakāram addhamāsam pītisukham na vijahi sattāham mātāpitunnam.

Ekam idāham, mahārāja. samavam tatth' eva Vebhalinge gāmanigame viharāmi. Tena kho pana samayena kutī ovassati. Atha khvāham, mahārāja. bhikkhū āmantesim: — Gacchatha. bhikkhave. Ghatīkārassa kumbhakārassa nivesane tinam jānathāti. Evam vutte, mahārāja2, bhikkhū mam etad avocum: - Na 'tthi kho, bhante, Ghatīkārassa kumbhakārassa nivesane tinam: atthi ca khvāssa āvesanam tinacchadanan ti. Gacchatha. bhikkhave, Ghatikārassa kumbhakārassa āvesanam uttiņam karothāti. Atha kho te, mahārāja, bhikkhū Ghaţīkārassa kumbhakārassa āvesanam uttinam akamsu. kho, mahārāja, Ghatīkārassa kumbhakārassa mātāpitaro4 bhikkhū etad avocum: Ke avesanam uttinam karontīti? -Bhikkhū: Bhagini, Kassapassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa kutī ovassatīti. — Haratha, bhante, haratha bhadramukhā ti. Atha kho, mahārāja, Ghatīkāro kumbhakāro yena mātāpitaro ten upasamkami, upasamkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ke avesanam uttinam akamsuti? — Bhikkhu. tāta: Kassapassa 5 bhagavato arahato sammāsambuddhassa kuţī ovassatīti. Atha kho, mahārāja. Ghaţīkārassa kumbhakārassa etad ahosi: — Lābhā vata me, suladdham vata me. yassa me Kassapo bhagavā araham sammāsambuddho evam abhivissattho ti. Atha kho, mahārāja, Ghatikāram kumbha-

So all MSS here; Sk sts. suladdhalābhā. Cf. Vol. I p. 164.
 Bm Si add te.
 Bm Si add te.
 Bm Si add kira.

kāram addhamāsam pītisukham na vijahi sattāham mātāpitunnam. Atha kho tam, mahārāja, āvesanam sabbam temāsam ākāsacchadanam aṭṭhāsi na cātivassi ¹. Evarūpo ca, mahārāja, Ghaṭikāro kumbhakāro ti.

Lābhā, bhante, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa. suladdham lābhā. bhante, Ghaṭīkārassa kumbhakārassa yassa Bhagavā evam abhivissattho ti.

Atha kho, Ānanda, Kikī Kāsirājā Ghaṭīkārassa kumbha-kārassa pancamattāni taṇḍulavāhasatāni pāhesi paṇḍumuṭi-kassa ² sālino tadūpiyan ca sūpeyyam. Atha kho te. Ānanda, rājapurisā Ghaṭīkāram kumbhakāram upasamkamitvā etad avocum: — Imāni te. bhante, pancamattāni taṇḍulavāhasatāni Kikinā ³ Kāsirājena pahitāni paṇḍumuṭikassa sālino tadūpiyan ca sūpeyyam, tāni, bhante. patigaṇhātūti ⁴. Rājā kho bahu-kicco bahukaraṇīyo: Alam me ranno va hotūti.

Siyā kho pana te. Ānanda, evam assa: Añño nūna tena samayena Jotipālo māṇavo ahosīti. Na kho pan' etam. Ānanda, evam daṭṭhabbam. Aham tena samayena Jotipālo māṇavo ahosin ti ⁵.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

GHATIKĀRA-SUTTAM PAŢHAMAN.

82.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kurusu 6 cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim yena Thullakotṭṭhitam 7 nāma Kurunam nigamo tad avasari. Assosum kho Thullakoṭṭhitakā brāhmaṇagahapatikā: — Samaṇo khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kurusu

¹ So Sk Si Bu; Bm na devo 'bhivassi. ² Si pandumudlkassa. ³ Sk Kiki nāma; Bm Kikīnā; Si Kimkinā. ⁴ So Sk; Si patigganhātūti; Bm patigganhathātî. ⁵ Bm ahosīti. ⁶ Bm Kurusu. ⁷ So Si Bu; Bm Thullakotthikam; Sk Thūlakotthitam.

cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim Thulla-kotthitam anuppatto. Tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāno kittisaddo abbhuggato — iti pi so bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaraṇasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā ti. So imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam sassamaṇabrāhmaṇim pajam sadevamanussam sayam abhiñnā sacchikatvā pavedeti. So dhammam deseti ādikalyāṇam majjhe kalyāṇam pariyosānakalyāṇam sāttham savyanjanam, kevalaparipuṇṇam parisuddham brahmacariyam pakāseti. Sādhu kho pana tathārūpānam arahatam dassanam hotīti.

Atha kho Thullakotthitakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā ten' upasamkaminsu, upasamkamitvā app' ekacce Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdīmsu, app' ekacce Bhagavatā saddhim sammodimsu sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdimsu, app' ekacce yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā ekamantam nisīdimsu, app' ekacce Bhagavato santike nāmagottam sāvetvā ekamantam nisīdimsu, app' ekacce tuṇhībhūtā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisīnne kho Thullakotthitake brāhmaṇagahapatike Bhagavā dhammiyā kathāya sandassesi samādapesi samuttejesi sampahamsesi.

Tena kho pana samayena Ratthapālo nāma kulaputto tasmim yeva Thullakotthite aggakulikassa¹ putto tissam parisāyam nisinno hoti. Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa etad ahosi: — Yathā yathā khvāham Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi², nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham samkhalikhitam brahmacariyam caritum; yannūnāham³ kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. Atha kho Thullakotthitakā brāhmaṇagahapatikā Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy'

¹ Bm aggakulassa. ² So Bm Si; Sk yathā yathā kho Bhagavā dhammam deseti. ³ So Sk Si; Bm yam nunāham.

āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkamimsu. Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto acirapakkantesu Thullakoṭṭhitakesu brāhmaṇagahapatikesu yena Bhagavā ten upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantam etad avoca: — Yathā yathā 'ham, bhante. Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi, nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham samkhalikhitam brahmacariyam caritum. Icchām' aham, bhante, kesamassum ohāretvā kāsāyāmi vatthāmi acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum'. Labheyyāham'², bhante. Bhagavato santike pabbajjam, labheyyam upasampadan'³ ti.

Anuññāto si pana tvam. Raṭṭhapāla, mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti?

Na kho aham 4, bhante, anunnāto mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti.

Na kho. Ratṭhapāla, Tathāgatā ananuññātaṁ mātāpitūhi pabbājentīti.

Svāham. bhante, tathā karissāmi yathā mam mātāpitaro anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti. Atha kho Ratṭhapālo kulaputto uṭṭhāy' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā yena mātāpitaro ten' upasamkami, upasamkamitvā mātāpitaro etad avoca: — Ammatātā 5, yathā yathā 'ham Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi, nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham samkhalikhitam brahmacariyam caritum; icchām' aham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti. Anujānātha mam agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti. Evam vutte Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro Raṭṭhapālam kulaputtam etad avocum: — Tvam kho, tāta Raṭṭhapāla, amhākam ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito 6 sukhaparibhato 7; na tvam, tāta Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. [Ehi tvam, tāta Raṭṭhapāla, bhuñja

¹ Sk omits this sentance. ² Bm labheyyām' aham. ³ Bm adds pabbājetu mam Bhagavā (as Vinaya III 12). ⁴ Bm Si kho 'ham. ⁵ So Sk Bm; Si ammatāta. ⁶ So Sk Bu: Bm Si sukhedhito. ⁷ So Bu; Sk Bm Si parihato.

ca piva ca paricārehi ca, bhuñjanto pivanto paricārento kāme ¹ paribhuñjanto puññāni karonto abhiramassu. Na taṁ mayaṁ anujānāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya] ²; maraṇena pi te mayaṁ akāmakā vinā bhavissāma. Kiṁ pana mayaṁ taṁ jīvantaṁ anujānissāma agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti?

Dutiyam pi kho-pe-tatiyam pi kho Ratthapalo kulaputto mātāpitaro etad avoca: — Ammatātā, vathā vathā 'ham Bhagavatā dhammam desitam ājānāmi, navidam sukaram ajihāvasatā ekantaparipunnam ekantaparisuddham samkhalikhitam brahmacariyam caritum; icchām' aham kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitum. Anujānātha mam agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti. Tatiyam pi kho Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro Ratthapālam kulaputtam etad avocum: - Tvam kho3, tāta Ratthapāla, amhākam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, tāta Ratthapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Ehi tvam, tāta Ratthapāla, bhunja ca piva ca paricarehi ca. bhunjanto pivanto paricarento kāme paribhunjanto punnāni karonto abhiramassu. Na tam mayam anujānāma agārasmā auagārivam pabbajjāya, maranena pi te mayam akāmakā vinā bhavissāma. Kim pana mayam tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāvāti?

Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto mātāpitūsu pabbajjam alabhamāno⁴ tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipajji⁵: Idh' eva ⁶ me maranam bhavissati pabbajjā vā ti⁷.

¹ So Bu B^m Si, the latter noting that the Sinh. reading is kāmāni (which S^k reads). ² The passage in brackets occurs in all MSS., but not at Vinaya III 13. From the order in which Bu comments on words in this passage, it is evident that it did not occur in his MS. ³ Here, as above, B^m Si add si. ⁴ So S^k; B^m Si read na mam mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti, tatth' eva..., with note that: Ito param Sihalapotthake: Mātāpitūsu pabbajjām alabhamāno tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipajjīti vacanam dassati. ⁵ B^m nippajjī (& nippanno infra). ⁶ Si throughout, & S^k infra, idha vā. ˚ Like Vinaya III. 13, B^m (but not S^k or Si) adds: atha kho R. kulaputto ekam pi bhattam na bhuōji dve pi bhattāni... satta pi bhattāni na bhuōji. Bu does not favour this interpolation.

Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro Ratthapālam kulaputtam etad avocum: — Tvam kho, tāta Ratthapāla, amhākam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, tāta Ratthapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Utthehi, tāta Ratthapāla. bhunja ca piva ca paricārehi ca. bhuñjanto pivanto paricarento kame paribhuñjanto puññani karonto abhiramassu. Na tam mayam anujānāma agārasmā anagāriyam pabbajjāya. maraņena pi te mayam akāmakā vinā bhavissāma. Kim pana tam jīvantam anujānissāma agārasmā anagārivam pabbajjāvāti? Evam vutte Ratthapālo kulaputto tunbî ahosi. Dutiyam pi kho-pe-tatiyam pi kho Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitaro Ratthapālam kulaputtam etad avocum: - Tvam kho. tāta Ratthapāla, amhākam ekaputtako piyo manapo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, tāta Ratthapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Utthehi, tāta Ratthapāla, bhuñja ca piva ca paricārehi ca. bhuñjanto pivanto paricarento kame paribhunjanto punnani karonto abhiramassu. Na tam mayam anujānāma agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maranena pi te mayam akāmakā vinā bhavissāma. pana mayam tam jīvantani anujānissāma agārasmā anagāriyam pabbajjāvāti? Tativam pi kho Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi.

[Atha kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro yena Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā ten' upasamkamimsu. upasamkamitvā Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyake etad avocum: — Eso, tātā¹, Raṭṭhapālo kulaputto anantarahitāya bhūmiyā nipanno: Idh' eva me maraṇam bhavissati pabbajjā vā ti. Ehi². tātā. yena Raṭṭhapālo kulaputto ten' upasamkamatha, upasamkamitvā Raṭṭhapālam kulaputtam evam vadetha: — Tvam kho, samma Raṭṭhapāla. mātāpitunnam ekaputtako piyo manāpo sukhe ṭhito sukhaparibhato; na tvam. samma Raṭṭhapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Uṭṭhehi, samma Raṭṭhapāla. bhunja ca piva ca paricārehi ca, bhunjanto pivanto paricārento kāme paribhunjanto punnāni karonto abhiramassu. Na tam mātāpitaro anujānanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maraṇena pi te mātāpitaro akāmakā

¹ Sk tāta (bis). ² So Sk.

vinā bhavissanti. Kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti?]¹

Atha kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāyakā [Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitunnam patisutvā] vena Ratthapālo kulaputto ten' upasamkamimsu, upasamkamitva Ratthapalam kulaputtam etad avocum: - Tvam kho, samma Ratthapala, mātāpitunnam ekaputtako pivo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, samma Ratthapāla. kassaci dukkhassa iānāsi. Utthehi, samma Ratthapāla, bhunja ca piva ca paricārehi ca. bhuñjanto pivanto paricārento kāme paribhuñjanto puññani karonto abhiramassu; na tam matapitaro anujananti agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maraņena pi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārāsmā anagāriyam pabbajjāvāti? Evam vutte? Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi. Dutivam pi kho-petatiyam pi kho Ratthapālassa kulaputtassa sahāyakā Ratthapālam kulaputtam etad avocum: - Tvam kho, Ratthapāla, mātāpitunnam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, samma Ratthapāla, kassaci dukkhassa jānāsi. Utthehi, samma Ratthapāla, bhunja ca piva ca paricarehi ca, bhunjanto pivanto paricarento kame paribhunjanto punnani karonto abhiramassu; na tam matapitaro anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya, maraņena pi te mātāpitaro akāmakā vinā bhavissanti. Kim pana te tam jīvantam anujānissanti agārasmā anagāriyam pabbajjāyāti? Tatiyam pi kho Ratthapālo kulaputto tunhī ahosi.

Atho kho Raṭṭhapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro ten' upasamkamimsu, upasamkamitvā Raṭṭhapālassa kulaputtassa mātāpitaro etad avocum: — Ammatātā, eso Raṭṭhapālo kulaputto tatth' eva anantarahitāya bhūmiyā nipanno Idh' eva me maraṇam

¹ This paragraph does not occur in Bm or Si, which also omit the words Ratthapālassa kulaputtassa mātāpitunnam parisutvā in the next two lines. Bu observes: Ath' assa mātāpitaro tikkhattum vatvā pativacanam pi alabhamānā sahāyake pakkosāpetvā: Esa vo sahāyako pabbajitukāmo, nivāretha nan ti āhamsu. Te pi tam upasamkamitvā tikkhattum avocum; tesam pi tunhī ahosi. ² Bm reads atha kho for evam vutte.

bhavissati pabbajjā vā ti; sace tumhe Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ nānujānissatha agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. tatth eva maraṇaṁ āgamissati. Sace pana tumhe Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ anujānissatha agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya, pabbajitaṁ pi naṁ dakkhissatha; sace Raṭṭhapālo kulaputto nābhiramissati agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. kā tassa aññā gati bhavissati? Idh' eva paccāgamissati. Anujānātha Raṭṭhapālaṁ kulaputtaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāyāti.

Anujānāma. tātā, Ratṭhapālaṁ kulaputtaṁ agārasmā anagāriyaṁ pabbajjāya. pabbajitena ca pana¹ mātāpitaro uddassetabbā² ti.

Atha kho Ratṭḥapālassa kulaputtassa sahāyakā yena Raṭṭhapālo kulaputto ten upasamkamimsu. upasamkamitvā Raṭṭhapālam kulaputtam etad avocum: — [Tvam kho, samma Raṭṭhapāla, mātāpitunnam ekaputtako piyo manāpo sukhe thito sukhaparibhato; na tvam, samma Raṭṭhapāla, kassaci dukhassa jānāsi. Uṭṭhehi bhunja ca piva ca paricārehi ca. bhunjanto pivanto paricārento kāme paribhunjanto punnāni karonto abhiramassu]³. Anunnāto si mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāya, pabbajitena ca pana te mātāpitaro uddassetabbā ti.

Atha kho Raṭṭhapālo kulaputto uṭṭhahitvā balam gahetvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Raṭṭhapālo kulaputto Bhagavantam etad avoca: — Anuñāāto ¹ aham, bhante, mātāpitūhi agārasmā anagāriyam pabbajjāya; pabbājetu mam Bhagavā ti. Alattha kho Ratthapālo kulaputto Bhagavato santike pabbajjam, alattha upasampadam.

Atha kho Bhagavā acirūpasampanne āyasmante Raṭṭhapāle addhamāsūpasampanne Thullakoṭṭhite yathā 'bhirantam viharitvā yena Sāvatthi tena cārikam pakkāmi, anupubbena cārikam caramāno yena Sāvatthi tad avasari. Tatra sudam

B^m Si add te. ² B^m uddisetabbā. ³ So Sk B^m; Si (cf. Vinaya III 14) omits from Tvam kho to abhiramassu. ⁴ Si inserts 'smi.

Bhaga ā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiņdikassa ārāme. Atha kho āyasmā Ratthapālo eko vūpakattho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirass' eva yass' aṭṭhāya kulaputtā sammad-eva agārasmā anagāriyam pabbajanti tad anuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭhe va dhamme sayam abhiññā sacchikatvā upasampajja vihāsi; Khīṇā jāti vusitam brahmacariyam katam karaṇīyam nāparam itthattāyāti abbhaññāsi. Aññataro kho pan' āyasmā Raṭṭhapālo arahatam ahosi.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho āyasmā Raṭṭhapālo Bhagavantam etad avoca: — Icchām' aham, bhante, mātāpitaro uddassetum¹, sace mam Bhagavā anujānātīti.

Atha kho Bhagavā āyasmato Raṭṭhapālassa cetasā cetoparivitakkam² manasākāsi. Yadā Bhagavā aññāsi: Abhabbo kho Raṭṭhapālo kulaputto sikkham paccakkhāya hīnāy' āvattitun ti, atha kho Bhagavā āyasmantam Raṭṭhapālam etad avoca: — Yassa dāni tvam. Raṭṭhapāla, kālam maññasīti.

Atha kho āyasmā Ratthapālo utthāy' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā samsāmetvā senāsanam pattacīvaram ādāya yena Thullakotthitam tena cārikam pakkāmi, anupubbena cārikam caramāno vena Thullakotthitam tad avasari. Tatra sudam āyasmā Ratthapālo Thullakotthite viharati rañño Koravyassa migācīre3. Atha kho āvasmā Ratthapālo pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Thullakotthitam pindāya pāvisi; Thullakotthite sapadanam pindaya caramano vena sakapitu nivesanam ten' upasamkami. Tena kho pana samayena ayasmato Ratthapālassa pitā majjhimāya dvārasālāya ullikhāpeti4. kho āyasmato Ratthapālassa pitā āyasmantam Ratthapālam āgacchantam. disvāna etad avoca: — Imehi dūrato va mundakehi samanakehi amhākam ekaputtako piyo manāpo

¹ So Sk Si; Bm uddasitum. ² Bm Si paricca. ³ So Sk Bu; Si migácire; Bm migacire. ⁴ So Sk Bm; Si ullikkhápeti; Bu ullekhápeti.

pabbājito ti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo sakapitu nivesane n' eva dānam alattha na paccakkhānam. añňadatthu akkosam eva alattha.

Tena kho pana samayena āyasmato Raṭṭhapālassa ñātidāsī ābhidosikam¹ kummāsam² chaḍḍetukāmā hoti. Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo tam ñātidāsim etad avoca: — Sace tam. bhagini, chaḍḍanīyadhammam³, idha me⁴ patte ākirāti.

Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa nātidāsī tam ābhidosikam kummāsam ā āyasmato Raṭṭhapālassa patte ākirantī hatthānan ca pādānan ca sarassa ca nimittam aggahesi. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa nātidāsī yen' āyasmato Raṭṭhapālassa mātā ten' upasamkami. upasamkamitvā āyasmato Raṭṭhapālassa mātaram etad avoca: — Yagghe 'yye' jāneyyāsi. ayyaputto Raṭṭhapālo anuppatto ti.

Sace je saccam vadasi, a-dāsī bhavasīti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa mātā yen āyasmato Raṭṭhapālassa pitā ten upasamkami, upasamkamitvā āyasmato Raṭṭhapālassa pitaram etad avoca: — Yagghe, gahapati, jāneyyāsi Raṭṭhapālo kira kulaputto anuppatto ti?

Tena kho pana samayena āyasmā Raṭṭhapālo taṁ ābhidosikaṁ kummāsaṁ aññataraṁ kuḍḍaṁ nissāya paribhuñjati. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā yen' āyasmā Raṭṭhapālo ten upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ etad avoca: — Atthi nāma. tāta Raṭṭhapāla, ābhidosikaṁ kummāsaṁ paribhuñjissasi? Nanu, tāta Raṭṭhapāla, sakaṁ gehaṁ gantabban ti?

Kuto no, gahapati, amhākam geham agārasmā anagāriyam pabbajitānam? Anāgārā 10 mayam. gahapati; agamamhā

¹ So all MSS & Bu, though Sk & Bu sts. make initial vowel short.
² So Si Bu: Sk Bm pūtikummāsam, Bm with single -m- as on p. 52. Si notes that the Sinh. reading is pūtikummāsam. ³ So Si Bu; Bm chattanīyadhammam; Sk ābh. pūtikummāsam chaddetukāmā si. ⁴ So Sk Si Bu; Bm idheva patte. ⁵ So Si; Sk Bm pūtik. ⁶ So Bm & (apparently) Bu; Sk Si yaggh' ayye. ⁷ Bm adds kira. ⁸ So Sk Bm; Si bhanasi, adāsim tam karomīti, with note that the Sīnh. reading is vadasī, adasī bhavasī. Commenting on sace je saccam, Bu says: Tasmā 'ham, bho dāsī, sace saccam bhanasīti, evam etth' attho dathabbo. ⁹ So Sk Si Bu; Bm kuṭṭamūlam. ¹⁰ Bm anagāra.

kho te, gahapati, geham; tattha n'eva dānam alatthamha na paccakkhānam, aññadatthu akkosam eva alatthamhāti.

Ehi, tāta Raṭṭhapāla, gharam gamissāmāti.

Alam, gahapati; katam me ajjha bhattakiccan ti.

Tena hi. tāta Raṭṭhapāla, adhivāsehi svātanāya bhattan ti.

Adhiyāsesi kho āvasmā Ratthapālo tunhībhāvena. Atha kho āvasmato Ratthapālassa pitā āvasmato Ratthapālassa adhivāsanam viditvā yena sakam nivesanam ten' upasamkami, upasamkamitvā i mahantam hirannasva punjam kārāpetvā² kilanjehi paticchādāpetvā āyasmato Ratthapālassa purānadūtivike 3 āmantesi: — Etha tumhe vadhuke yena alankārena alankatā pubbe Ratthapālassa kulaputtassa piyā 'hotha manāpā, tena alankārena alankarothāti. Atha kho āvasmato Ratthapālassa pitā tassā rattivā accayena sake nivesane panītam khādanivam bhojanīvam pativādāpetvā āvasmato Ratthapālassa kālam ārocesi — Kālo, tāta Ratthapāla, nitthitam bhattan ti. Atha kho āyasmā Ratthapālo pubbanhasamayam niväsetvä pattacīvaram ādāva yena sakapitu4 nivesanam ten upasamkami, upasamkamitva paññatte asane Atha kho āyasmato Ratthapālassa pitā tam hiraññasuvannassa punjam vivarapetva ayasmantam Ratthapalam etad avoca: — Idan te, tāta Ratthapāla. mattikam 5 dhanam, añnam pettikam 6, annam pitamaham 7; sakka. tata Ratthapala, bhoge ca bhuñjitum puññāni ca kātum. Ehi tvam, tāta

¹ Si inserts (? from Bu): haritena gomayena pathaviyā upalimpetvā.
² Si inserts dve punje kārāpetvā ekam hirannassa ekam suvannassa mahantā punjā ahesum. Orato thito puriso pārato thitam purisam na passati, tathā pārato thito orato thitam; te punje kilan(je)hi patiechādāpetvā majjhe āsanam pannāpetvā tirokarannyam parikkhipitvā āyasmato Raṭthapālassa purānadutiyike āmantesi. Si adds note: Ito param Sī. B. (i. e. Sinh. & Burm.) potthake — Mahantam hirannasuvannassa punājam kārāpetvā te punje kilanjehi patiechādetvā āyasmato Raṭthapālassa purānadutiyike āmantesīti vacanam dissati. ³ Bu & Sk (infra); Si Bm purānadutiyike. ⁴ Sk Si sakam pitu. ⁵ So Sk Si Bu; Bm mātumattikam. ⁶ Bm pittikam. ³ So Sk Bm Bu; Si petīmaham, which Bu cites as a var. lect.

Ratthapāla. sikkham paccakkhāya hīnāy' āvattitvā bhoge bhuñjassu puññāni ca karohīti.

Sace kho¹ me tvam. gahapati, vacanam kareyyāsi. imam hirañūasuvaṇṇassa puñjam sakaṭesu² āropetvā nibbāhāpetvā majjhe Gaṅgāya nadiyā sote opilāpeyyāsi³. Tam kissa hetu?⁴ Uppajjissanti hi te. gahapati. tatonidānam sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti.

Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa purāṇadūtiyikā pacce-kapādesu ⁵ gahetvā āyasmantam Raṭṭhapālam etad avocum:
— Kīdisā nāma tā ⁶. ayyaputtaka, accharāyo. yāsam tvam hetu brahmacariyam carasīti?

Na kho mayam. bhagini, accharānam hetu brahma-cariyam carāmāti.

'Bhagini'-vādena no ayyaputto Raṭṭhapālo samudācaratīti' tatth' eva mucchitā papatimsu.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo pitaram etad avoca: — Sace, gahapati, bhojanam dātabbam, detha; mā no viheṭhethāti 8.

Bhuñja. tāta Raṭṭhapāla. niṭṭhitaṁ bhattan ti. Atha kho āyasmato Raṭṭhapālassa pitā āyasmantaṁ Raṭṭhapālaṁ paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampayāresi.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo bhuttāvī onītapattapāṇī ⁹ thitako va imā gathā ¹⁰ abhāsi: —

Passa cittakatam bimbam arukāyam samussitam āturam bahusamkappam, yassa na 'tthi dhuvam thiti 11. Passa cittakatam rūpam maninā kundalena ca, atṭhitancena 12 onaddham saha vatthehi sobhati. Alattakakatā pādā mukham cunnakamakkhitam 13 alam bālassa mohāya no ca pāragavesino.

¹ Bm Si omit kho. ² So Sk Si; Bm sakate. ³ Si osīdāpeyyāsi, with note that the Sinh. reading is opilāpeyyāsi. ⁴ Bm (alone) inserts Ye. ⁵ So Bu; Sk Bm Si paccekam pādesu. ⁶ So Bm Bu; Sk Si tāta; Sk Bm Si ayyaputta; Bu (alone) ayyaputtaka. ⁷ Bm (alone) inserts tā. ⁸ So Sk Si Bu; Bm vihedethāti. ⁹ Cf, p. 50 supra. Sk Si here onītap.; Bm onitap. ¹⁰ Cf. Theragāthā, p. 75. ¹¹ Cf. Dhp. 147. ¹² So Bu; Sk atthittaācena; Bm atthim tacena: Si atthitacena. ¹³ Bu alattakatā & cunnamakkhitam.

Atṭḥapādakatā ¹ kesā nettā añjanamakkhitā alam bālassa mohāya no ca pāragavesino Añjanī 'va navā cittā pūtikāyo alamkato alam bālassa mohāya no ca pāragavesino.
Odahī ² migavo pāsam; nāsadā ³ vākaram migo; bhutvā nivāpam gacchāma ⁴ kandante migabandhake ti ⁵.

Atha kho āyasmā Raṭṭhapālo ṭhitako va imā gāthā bhāsitvā yena rañno Koravyassa migācīram ten upāsamkami, upasamkamitvā añnatarasmim rukkhamūle divāvihāram nisīdi.

Atha kho rājā Koravyo migavam āmantesi: - Sodhehi, samma migava, migācīram uyyānabhūmim, gacchāma subhūmim dassanāyāti. Evam devāti kho migavo rañno Koravyassa patisutvā 6 migācīram sodhento addasa āyasmantam Ratthapālam annatarasmim rukkhamule divāviharam nisinnam; disvāna yena rājā Koravyo ten' upasamkami, upasamkamitvā rājānam Koravyam etad avoca: — Suddham kho 7, deva, migācīram; atthi c' ettha Ratthapālo nāma kulaputto imasmim yeva Thullakotthite aggakulikassa putto yassa tvam abhinham kittavamāno ahosi so annatarasmim rukkhamule divāvihāram nisinno ti. Tena hi, samma migava, alam dan' ajja uyyanabhumiya, tam eva dani mayam bhavantam Ratthapalam payirupāsissāmāti8. Atha kho rājā Koravyo: Yam tattha khādaniyam bhojanīyam 9 patiyattam tam 10 sabbam vissajjethāti vatvā bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadram 11 vanam abhiruhitva bhadrehi bhadrehi vanehi Thullakotthitamha niyyāsi mahaccarājānubhāvena 12 āyasmantam Ratthapālam Yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā dassanāva. paccorohitvā pattiko va ussatāya ussatāya parisāya yen' āyasmā Ratthapālo ten upasamkami, upasamkamitvā āyasmatā Rattha-

¹ So Sk Si Bu; Bm (alone) aṭṭhāpadakatā (as Theragāthā page 75); Childers aṭṭhapadakatā (Diet. p. 610).
² So Si Bu; Bm odahi; Sk ohuhī.
³ So Bm Si Bu; Sk nāsādā.
⁴ Si gacchāmi.
⁵ Theragāthā (p. 75) gives an additional couplet.
⁶ So Bm Sk Si; patissutvā.
⁷ Bm Si add te.
⁸ Bm payirūp.; Si payīrūp.
⁹ So here Si only.
¹⁰ Sk omits tani.
¹¹ Bm repeats bhadram, as usual.
¹² So all MSS. Cf. I Dīgha p. 49, Sum. Vil. I 148, & (infra) Sutta 84.

pālena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam aṭṭhāsi.

Ekamantam thito kho rājā Koravyo āyasmantam Raṭṭhapālam etad avoca: — Idha bhavam Raṭṭhapālo hatthatthare ¹ pisīdatūti.

Alam, mahārāja, nisīda tvam; nisinno aham sake āsane ti. Nisidi kho rājā Koravyo paññatte āsane; nisajja kho rājā Koravyo āyasmantam Ratthapālam etad avoca: — Cattar' imani, bho Ratthapala, parijuññani yehi parijuññehi samannāgatā idh' ekacce kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajanti. Katamāni cattari? Jaraparijuñnam vyadhiparijuñnam bhogaparijuñnam ñātipārijuññam. Katamañ ca. bho Ratthapāla, jarāpārijuññam? Idha, bho Ratthapala, ekacco jinno hoti vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto. So iti patisancikkhati: - Aham kho 'mhi etarahi jinno vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto, na kho pana mayā sukaram anadhigatā vā bhogā 2 adhigantum adhigatā vā bhogā phātim 3 kātum; yannunāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti So tena jarāpārijunnena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati. bho Ratthapāla, jarāpārijunnam. Bhavam kho Ratthapālo etarahi daharo yuvā susu kālakeso bhadrena yobbanena samannāgato pathamena vayasā. Tam bhoto Ratthapālassa jarāpārijuññam na 'tthi. Kim bhavam Ratthapālo natvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito?

Katamañ ca. bho Ratthapāla. vyādhipārijuñňam? Idha, bho Ratthapāla. ekacco ābādhiko hoti dukkhito bāļhagilāno. So iti paṭisancikkhati: — Aham kho 'mhi etarahi ābādhiko dukkhito bāļhagilāno. na kho pana mayā sukaram anadhigatā vā bhogā adhigantum adhigatā vā bhogā phātim

¹ So Sk Bm Bu; Si katthatthare, with note that the Sinh. reading is hatthatthare. ² So Sk; Bm Si anadhigatam vā bhogam & (infra) adhigatam vā bhogam, Si with notes that the Sinh. readings are as in the text. ³ So Bm Si; Sk thitiram,

kātum, yannūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. So tena vyādhipārijuññena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati, bho Raṭṭhapāla. vyādhipārijuññam. Bhavam kho pana Raṭṭhapālo etarahi appābādho appātanko samavepākiniyā gahaṇiyā samannāgato nātisītāya nāccuṇhāya. Tam bhoto Raṭṭhapālassa vyādhipārijuññam na 'tthi. Kim bhavam Raṭṭhapālo ñatvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito?

Katamañ ca. bho Ratthapāla, bhogapārijuñnam? Idha, bho Ratthanāla, ekacco addho hoti mahaddhano mahābhogo; tassa te bhogā anupubbena parikkhayam gacchanti. So iti patisancikkhati: Aham kho pubbe addho ahosim mahaddhano mahābhogo; tassa me 3 te bhogā anupubbena parikkhayam gatā; na kho pana mayā sukaram anadhigatā vā bhogā4 adhigantum adhigatā vā bhogā 5 phātim kātum. Yannunāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetva agārasmā anagārivam pabbajevvan ti. So tena bhogapārijuññena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyani vatthāni acchādetvā agārasmā anagārivam pabbajati. Idam vuccati, bho Ratthapāla, bhogapārijuñnam. Bhavam kho pana Ratthapālo imasmim veva Thullakotthite aggakulikassa putto. Tam bhoto Ratthapālassa bhogapārijuñnam na 'tthi. Kim bhavam Ratthapālo natvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito?

Katamañ ca, bho Raṭṭhapāla, ñātipārijuññaṁ? Idha, bho Raṭṭhapāla. ekaccassa bahū honti mittāmaccā ñātisālohitā; tassa te ñātakā anupubbena parikkhayaṁ gacchanti. So iti paṭisañcikkhati: Mamaṁ kho pubbe bahū ahesuṁ mittāmaccā ñātisālohitā; tassa me 6 ñātakā anupubbena parikkhayaṁ gatā; na kho pana mayā sukaraṁ anadhigatā vā bhogā adhigantuṁ adhigatā vā bhogā phātiṁ kātuṁ. Yannūnāhaṁ

So Sk Bm Bu; Si s-iniyā.
 Bm (alone) nātisitāya.
 Sk omits me.
 Si (here & infra) anadhigate vā bhoge.
 Si (here & infra) adhigate vā bhoge.
 Si inserts te.

kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. So tena nātipārijunnena samannāgato kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajati. Idam vuccati, bho Raṭṭhapāla, nātipārijunnam. Bhoto kho pana Raṭṭhapālassa imasmim yeva Thullakoṭṭhite bahū mittāmaccā nātisālohitā. Tam bhoto Raṭṭhapālassa nātipārijunnam na 'tthi. Kim bhavam Raṭṭhapālo nātvā vā disvā vā sutvā vā agārasmā anagāriyam pabbajito?

Imāni kho, bho¹ Raṭṭhapāla, cattāri pārijuñnāni yehi pārijuñnehi samannāgatā idh' ekacce kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajanti. Tāni bhoto Raṭṭhapālassa na 'tthi. Kim' bhavam Raṭṭhapālo natvā vā disvā vā sutvā vā pabbajito ti.

Atthi kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena cattāro dhammuddesā udditthā; ve aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. Katame cattaro? - 'Upanīvati loko addhuvo' ti' kho. mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena pathamo dhammuddeso uddittho; yam aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. 'Attāņo 3 loko anabhissaro 4 ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena dutiyo dhammuddeso uddittho; yam aham ñatvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. Assako loko sabbam pahāya gamanīyan⁵ ti' kho, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena tatiyo dhammuddeso uddittho; yam aham natva ca disva ca sutva ca agarasma anagariyam pabbajito. 'Uno loko atitto tanhādāso ti' kho. mahārāja. tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena catuttho dhammuddeso uddittho; yam aham natva ca disva ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito. Ime kho. mahārāja. tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammā-

 $^{^1}$ Si omits bho here. ^{2} Bm (alone) upaniyyati loko adhuvo. ^{3} So Sk Bu; Si atāno; Bm atāno. ^{4} Bm (alone) anabhisaro. ^{5} Bm (alone) gamaniyan.

sambuddhena cattāro dhammuddesā udditthā; ye aham¹ natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

'Upanīyati loko addhuvo ti', bhavam Raṭṭhapālo āha; imassa pana. bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa katham attho daṭṭhabbo ti?

Tam kim maññasi. mahārāja? Ahosi tvam vīsativassuddesiko pi paṇṇuvīsativassuddesiko pi hatthismim pi katāvī assasmim pi katāvī rathasmim pi katāvī dhanusmim pi katāvī tharusmim pi katāvī

Ahosim aham, bho Raṭṭhapāla, vīsativassuddesiko pi paṇṇuvīsativassuddesiko pi hatthismim pi katāvī assasmim pi katāvī rathasmim pi katāvī dhanusmim pi katāvī tharusmim pi katāvī ūrubalī bāhubalī alamatto saṅgāmāvacaro; appekadā 'ham. bho Raṭṭhapāla, iddhimā va 5 mañne; na attano balena samasamam samanupassāmīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Evam eva tvam etarahi ūrubalī bāhubalī alamatto sangāmāvacaro ti?

No h' idam. bho Raṭṭhapāla; etarahi jiṇṇo vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto āsītiko vayo 6 vattati; appekadā 'ham. bho Raṭṭhapāla: Idha pādam karissāmīti añnen' eva 7 pādam karomīti.

Idam kho tam, mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam 'Upanîyati loko addhuvo ti', yam aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

Acchariyam, bho Raṭṭhapāla. abbhutam bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitam c' idam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Upanīyati loko addhuvo ti.' Upanīyati hi, bho Raṭṭhapāla, loko addhuvo s. Samvijjante kho, bho Raṭṭhapāla, imasmim rājakule hatthikāyā pi assakāyā pi raṭhakāyā pi pattikāyā pi, ye s amhākam āpadāsu pari-

¹ S^k ye c' aham; B^m Si yam aham. ² So S^k; Si pannav.; B^m punnav. ³ So S^k; B^m dharusmim; Si pharusmim. ⁴ So S^k B^m Si; Bu(?) alamattho. ⁵ So S^k; Si omits va; B^m omits iddhimā va & inserts na viya. ⁶ Si nserts me; S^k inserts ce. ⁷ B^m annadeva. ⁸ S^k adds ti. ⁹ B^m omits ye.

yodhāya vattissanti. 'Attāņo loko anabhissaro ti' bhavam Raṭṭhapālo āha. Imassa pana. bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa katham attho daṭṭhabbo ti?

Tam kim maññasi, mahārāja? Atthi te koci anusāyiko i ābādho ti?

Atthi me, bho Raṭṭhapāla, anusāyiko vātābādho; appekadā mam. bho Raṭṭhapāla, mittāmaccā ñātisālohitā parivāretvā ṭhitā honti: Idāni rājā Koravyo kālam karissati, idāni rājā Koravyo kālam karissatīti.

Tam kim maññasi. mahārāja? Labhasi tvam te mittāmacce ñātisālohite: Āyantu² me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā. sabbe va santā imam vedanam samvibhajatha³ yathā ham lahukatarikam⁴ vedanam vediyeyyan ti? Udāhu tvam yeva tam vedanam vediyasīti?⁵

Nāham, bho Raṭṭhapāla, labhāmi te mittāmacce ñātisā-lohite: Āyantu me bhonto mittāmaccā ñātisālohitā, sabbe va santā imam vedanam samvibhajatha yathā 'ham lahukatari-kam vedanam vediyeyyan ti. Atha kho aham eva tam vedanam vediyāmīti.

Idam kho tam. mahārāja. tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam 'Attāņo loko anabhissaroti'; yam aham nātvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

Acchariyam, bho Ratthapāla. abbhutam, bho Ratthapāla, yāva subhāsitam c' idam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Attāņo loko anabhissaro ti.' Attāņo hi, bho Ratthapāla, loko anabhissaro. Samvijjati kho, bho Ratthapāla, imasmim rājakule pahūtam 6 hirannasuvaņņam bhūmigatan ca vehāsatthan 7 ca. 'Assako loko sabbam pahāya gamanīyan ti' bhavam Ratthapālo āha. Imassa pana, bho Ratthapāla, bhāsitassa katham attho datthabbo ti?

Tam kim maññasi, mahārāja? Yathā tvam etarahi pañcahi

So Si; Bm anussāyiko; Sk anusayiko.
 Sk ayantu.
 Bm samvibhajetha.
 Bm lahukam tarikam.
 Bm vedeyyāsīti.
 So Bu; Sk Si pahutam; Bm bahu tam. Cf. I Dīgha 115.
 Si vehīsagatan

kāmaguņehi samappito samangibhūto¹ paricāresi, lacchasi paratthā pi: Evam evāham imeh' eva pancahi kāmaguņehi samappito samangibhūto paricāremīti. Udāhu anne imam bhogam paṭipajjissanti. tvam pana yathākammam gamissasīti?

Yathāham, bho Raṭṭhapāla. etarahi pancahi gāmaguṇehi samappito samaṅgibhūto paricāremi, nāham lacchāmi paratthā pi: Evam evāham imeh' eva pancahi kāmaguṇehi samappito samaṅgibhūto paricāremīti. Atha kho anne imam bhogam paṭipajjissanti. aham pana yathākammam gamissāmīti.

Idam kho tam. mahārāja, tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: 'Assako loko, sabbam pahāya gamanīyan ti;' yam aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

Acchariyam, bho Raṭṭhapāla, abbhutam, bho Raṭṭhapāla, yāva subhāsitan c' idam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena 'Assako loko, sabbam pahāya gamanīyan ti.' Assako hi, bho Raṭṭhapāla, loko sabbam pahāya gamanīyam. 'Ūno loko atitto taṇhādāso ti' bhavam Raṭṭhapālo āha. Imassa pana, bho Raṭṭhapāla, bhāsitassa katham attho daṭṭhabbo ti?

Tam kim maññasi, mahārāja? Phītam² Kurum ajjhā-vasasīti?

Evam, bho Ratthapāla; phītam Kurum ajjhāvasāmīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Idha te puriso āgaccheyya puratthimāya disāya saddhāyiko paccayiko. so tam upasamkamitvā evam vadeyya: Yagghe, mahārāja. jāneyyāsi; aham āgacchāmi puratthimāya disāya; tatth' addasam mahantam janapadam iddhañ c' eva phītañ ca bahujanam ākinnamanussam; bahū³ tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā, bahu⁴ tattha dantājinam⁵, bahu tattha hiraññasuvaṇṇam akatañ c' eva katañ ca, bahu tattha itthipariggaho; sakkā ca tāvatakena⁶ balatthena abhivijinitum; abhivijina, mahārājāti³. Kinti nam kareyyāsīti?

Si samangībhūto.
 Bm Si phitam.
 So Bm; Sk Si bahu throughout.
 Bm bahum.
 Bm (alone) dhanadhaññam.
 Bm adds va.
 Bm baha-latthena abhivijitum, mahārājāti.

Tam pi mayam. bho Raṭṭhapāla, abhivijiya¹ ajjhāvaseyyāmāti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Idha te puriso āgaccheyya pacchimāya disāya—pe²—uttarāya disāya, dakkhiṇaya disāya. pārasamuddato saddhāyiko paccayiko, so tam upasamkamitvā evam vadeyya: Yagghe, mahārāja, jāneyyāsi aham āgacchāmi pārasamuddato, tatth' addasam mahantam janapadam iddhañ c'eva phītañ ca bahujanam ākiṇṇamanussam, bahū tattha hatthikāyā assakāyā rathakāyā pattikāyā, bahu tattha dantājinam, bahu tattha hiraññasuvaṇṇam akatañ c' eva katañ ca. bahu tattha itthipariggaho; sakkā ca tāvatakena balatthena abhivijinitum; abhivijina, mahārājāti. Kinti nam kareyyāsīti?

Tam pi mayam. bho Ratthapāla, abhivijiya ajjhāvaseyyāmāti.

Idam kho tam. mahārāja. tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam 'Ūno loko atitto taṇhādāso ti'; yam aham natvā ca disvā ca sutvā ca agārasmā anagāriyam pabbajito ti.

Acchariyam. bho Raṭṭhapāla. abbhutam, bho Raṭṭhapāla. yāva subhāsitan c'idam tena bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena $\cdot \overline{U}$ no loko atitto taṇhādāso ti.' $\overline{U}$ no hi, bho Raṭṭhapāla. loko atitto taṇhādāso ti.

Idam avoc'āyasmā Raṭṭhapālo; idam vatvā athāparam etad avoca ³: —

Passāmi loke sadhane manusse, laddhāna vittam na dadanti mohā;

Luddhā⁴ dhanam sanniceayam karonti. bhiyyo va⁵ kāme abhipatthayanti.

Rājā pasayhā pathavim vijitvā sasāgarantam mahim avasanto.

Oram samuddassa atittarupo pāram samuddassa pi patthayetha.

So Bm; Sk abhivijiyya; Si abhivijjiya.
 Bm Si omit pe.
 Cf. Theragātha pp. 75-77.
 Bm laddhā.
 So Bu Bm; Sk Si ca.
 So Sk; Si pasayha p.: Bm pasayha ppathavim.
 Sk mahiyā vasanto.

- Rājā ca aññe ca bahū manussā avītataņhā maraņam upenti,
- Ūnā va¹ hutvā na jahanti deham; kāmehi lokamhi na h'atthi titti.
- Kandanti nam nātī pakiriya² kese. 'Aho vatā ne³ amarā ti' c'āhu;
- Vatthena nam pārutam nīharitvā citam samādāya tato dahanti 4.
- So dayhati sūlehi tujjamāno ekena vatthena pahāya bhoge;
- Na mīyamānassa bhavanti tāṇā ñātī 'dha mittā atha vā sahāvā.
- Dāyādakā tassa dhanam haranti, satto pana gacchati yena kammam.
- Na mīyamānam dhanam anveti kinci puttā ca dārā ca dhanan ca rattham.
- Na dīgham āyum labhate dhanena. na cāpi vittena jaram vihanti.
- Appam h' idam 6 jīvitam, āhu dhīrā, asassatam vipparināmadhammam.
- Addhā daļiddā ca phusanti phassam, bālo ca dhīro ca tath' eva phuṭṭho.
- Bālo hi bālyā vadhito va seti. dhīro ca na vedhati phassaphutṭho.
- Tasmā hi paññā va dhanena seyyo yāya vosānam indādhigacchati.
- Asositattā⁸ hi bhavābhavesu pāpāni kammāni karonti mohā.
- Upeti gabbhañ ca parañ ca lokam samsāram āpajja paramparāya.
- Tass' appapañño abhisaddahanto upeti gabbhañ ca parañ ca lokam.

¹ Bm ca.
² Sk parikiriya; Bm pakirāya; Si pakīriya.
³ So Bu, who paraphrases by aho vata no, adding 'ayam eva va pātho'; MSS vatā no.
⁴ Bm Si dahanti; Sk citakam s. nayato d.
⁵ So Sk; Bm Si ca.
⁶ So Sk; Bm appan hi tam; Si appakan c' idam.
⁷ Bm Si daliddā. So Bu; Sk ahotasitā; Bm Si abyositattā.

Coro yathā sandhimukhe gahīto sakammanā haññati pāpadhammo,

Evam pajā; pecca paramhi loke sakammanā hañnati pāpadhammo².

Kāmā hi citrā madhurā manoramā virūparūpena mathenti cittam;

Adīnavam kāmaguņesu disvā tasmā aham ³ pabbajito 'mhi, rāja.

Dumapphalānīva⁴ patanti mānavā daharā ca vuddhā ca sarīrabhedā;

Etam pi disvā 5 pabbajito 'mhi, rāja; apaṇṇakam sāmaññam eva seyyo ti.

RATTHAPALASUTTAM DUTIYAM.

83.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Mithilāyam viharati Makhādevambavane 6. Atha kho Bhagavā aññataras mim padese sitam patvākāsi. Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: Ko nu kho hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontīti 7. Atha kho āyasmā Ānando ekamsam cīvaram katvā yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā Bhagavantam etad avoca: Ko nu kho, bhante, hetu ko paccayo Bhagavato sitassa pātukammāya? Na akāraņena Tathāgatā sitam pātukarontīti.

Bhūtapubbam, Ānanda. imissā yeva Mithilāyam rājā ahosi Makhādevo nāma dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu ⁸ c' eva jānapadesu ⁹ ca. uposathan ca upavasati cātuddasim

¹ Bm sakammunā. ² Si haññantı pāpadhammā. ³ So Sk; Bm tasmamaham; Si tasmā 'ham. ⁴ All MSS. d-āneva. ⁵ Si etam viditvā. ⁶ Sk Bu Makhādeva throughout, as also Jataka No. 9; Bm Magghadeva; Si Maghadeva, a spelling which repeats Pl. XLVIII (2) of the 'Stūpa of Bharhut'. Si notes that the Sinh. spelling is Makhādeva. ⁷ Bm patumk. ⁸ So Si (& Sk infra); Sk Bm nigamesu. ⁹ So Si (& Sk infra) Sk Bm janapadesu.

pañcaddasim 1 atthamiñ ca pakkhassa. Atha kho, Ānanda, rājā Makhādevo bahunnam vassanam bahunnam vassasatānam bahunnam² vassasahassānam áccayena kappakam āmantesi: Yadā me. samma kappaka, passeyvāsi sirasmim phalitāni3 jātāni, atha me ārocevvāsīti. Evam devāti kho, Ānanda. kappako rañño Makhādevassa paccassosi. Addasā kho. Ānanda, kappako bahunnam vassānam bahunnam vassasatānam bahunnam vassasahassanam accavena rañño Makhadevassa sirasmim phalitāni jātāni, disvāna rājānam Makhādevam etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā: dissanti sirasmim phalitāni jātānīti. Tena hi, samma kappaka, tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā mamam 4 anjalismim patitthāpehīti. Evam devāti kho, Ānanda, kappako rañno Makhādevassa patisutvā tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā ranno Makhādevassa anjalismim patitthāpesī. kho, Ānanda, rājā Makhādevo kappakassa gāmayaram datvā jetthaputtam kun āram āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā, dissanti sirasmim phalitāni jātāni. Bhuttā kho pana me mānusakā kāmā⁵; samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi tvam. tāta kumāra, imam rajjam patipajja; aham pana kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvam pi6 passeyyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi. Yena me idam kalyānam vattam 7 nihitam 8 anuppavatteyyāsi 9 mā kho me tvam antimapuriso ahosi. Yasmim kho, tāta kumāra. purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāņassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti. Tan tāham 10, tāta kumāra, evam vadāmi: Yena me idam kalyāņam

¹ Sk Si paācadasim; at p. 78 Sk pannarasim. ² Bm Si bahūnam always. ³ Sk Bu sts. phalitāni sts. palitāni; Bm Si palitāni throughout. ⁴ Bm Si mama. ⁵ So Si throughout & Sk infra; Bm mānussakā always; Sk here mānussakakāmā. ⁶ Si omits pi. ⁷ So Bu & Sk infra; Bm Si vattam; Sk here vaddham. ⁸ So Sk Si Bu; Bm nihatam. ⁹ Bm anupav⁰. ¹⁰ Bm tathā 'ham.

vattam nihitam anuppavatteyyasi. ma kho me tvam antimapuriso ahositi.

Atha kho. Ānanda, rājā Makhādevo kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā imasmim yeva Makhādevambavane kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutivam, tathā tativam, tathā catutthim 1; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatava sabbavantam lokam mettasahagatena 2 cetasa vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajihena manena vihāsi. sahagatena cetasā — pe 4 — muditāsahagatena cetasā 5. upekhāsahagatena 6 cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam. tathā tatiyam. tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi. Rājā kho pan', Ānanda. Makhādevo caturāsītivassasahassāni kumārakīļikam kīļi⁷; caturāsītivassasahassāni oparajjam' kāresi; caturāsītivassasahassāni rajjam kāresi; caturāsītivassasahassāni imasmim yeva Makhādevambayane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyam cari9. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maranā brahmalokūpago ahosi.

Atha kho, Ānanda, rañño Makhādevassa putto bahunnam vassanam bahunnam vassasatānam bahunnam vassasahassānam accayena kappakam āmantesi: Yadā me, samma kappaka, passeyyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha me āroceyyāsīti. Evam devāti kho. Ānanda, kappako rañño Makhādevassa puttassa paccassosi. Addassā kho, Ānanda, kappako bahunnam vassasahassānam bahunnam vassasahassānam accayena rañño Makhādevassa puttassa sirasmim phalitāni jātāni; disvā rañño Makhādevassa puttam etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmim

¹ Bm Si catuttham. ² Sk here & infra upekhāsahagatena, as Bm infra.

 ⁸ Bm abyābajjhena.
 ⁴ Bm omits.
 ⁵ Si inserts pe.
 ⁶ Bm Si upekkho.
 ⁷ So Si Sk Bu; Bm -kilikam kili.
 ⁸ Si uparajjam.
 ⁹ Bm acarim.

phalitāni jātānīti. Tena hi, samma kappaka. tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā mama anjalismim patitthāpehīti. Evam devāti kho. Ānanda, kappako rañño Makhādevassa puttassa pațisutvā tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā rañno Makhādevassa puttassa anjalismim patitthāpesi. Atha kho. Ānanda, rañno Makhādevassa putto kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me, tāta kumāra, devadūtā; dissanti sirasmim phalitāni jātāni. Bhuttā kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi tvam. tāta kumāra, imam rajjam patipajja; aham pana kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagārivam pabbajissāmi. Tena hi. tāta kumāra, yadā tvam pi passeyyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtain kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi. Yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyasi, ma kho me tvam antimapuriso ahosi. Yasmim kho, tāta kumāra, purisavuge vattamāne evarūpassa kalyāņassa vattassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti; tan tāham. tāta kumāra, evam vadāmi: Yena me idam kalyanam vattam nihitam anuppavatteyyasi. mā kho me tvam antimapuriso ahosīti.

Atha kho, Ānanda. rañño Makhādevassa putto kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā imasmim yeva Makhādevambavane kesamassum ohāretva kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāņena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi, karuņāsahagatena cetasā — pc — muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāņena averena avyāpajjhena

pharitvā vihāsi. Rañño kho pan', Ānanda, Makhādevassa putto caturāsītivassasahassāni kumārakīļikam kīļi; caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni rajjam kāresi, caturāsītivassasahassāni imasmim yeva Makhādevambavane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyam cari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraṇā brahmalokūpago ahosi.

Rañño kho pan', Ananda, Makhādevassa puttapaputtakā tassa paramparā caturāsītikhattivasahassāni i imasmim yeva Makhādevambavane kesamassum ohāretvā kāsāvāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagārīvam pabbajimsu. Te² mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharimsu, tathā dutivam, tathā tativam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattataya sabbavantam lokam mettasahagatena 3 cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajihena pharitvā viharimsu, karunāsahagatena cetasā. muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharimsu, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattataya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena avyāpajjhena pharitvā viha-Te4 caturāsītivassasahassāni kumārakīlikam kīlimsu. caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresum 5. caturāsītivassasahassāni rajjam kāresum 5. caturāsītivassasahassāni imasmim Makhādevambavane agārasmā anagāriyam pabbajitā brahmacarim carimsu. Te cattaro brahmavihare bhavetva kayassa bhedā param maranā brahmalokūpagā ahesum.

Nimi tesam rājānam pacchimako ahosi dhammiko dhammarājā, dhamme thito mahārājā, dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu c'eva jānapadesu ca. uposathan ca upavasati cātuddasim pancaddasim aṭṭhamin ca pakkhassa.

Bhūtapubbam, Ānanda. devānam 7 Tāvatimsānam Su-

So Sk; Bm caturāsītirājasahassāni; Si caturāsītisahassāni.
 Sk omits
 So all MSS. here.
 Bm Si omit te here.
 Si kāresu.
 Si rājā.
 Bu devatānam.

dhammāyam sabhāyam sannisinnānam sannipatitānam ayam antarākathā udapādi: Lābhā vata bho Videhānam, suladdham vata bho Videhānam yesam Nimi rājā dhammiko dhammarājā dhamme thito mahārājā dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca. uposathan ca upavasati cātuddasim pancaddasim aṭṭhamin ca pakkhassāti.

Atha kho, Ānanda. Sakko devānam indo deve Tāvatimse āmantesi: Iccheyyātha no tumhe mārisā Nimi-rājānam datthun ti? Icchāma mayam mārisa Nimi-rājānam datthun ti. Tena kho pana i samayena Nimirājā tadahu 'posathe pannarase sīsam nahāto 2 uposathiko upari pāsādavaragato nisinno hoti. Atha kho. Ānanda, Sakko devānam indo sevvathāpi nāma balavā puriso samminjitam 3 vā bāham pasāreyya pasāritam vā bāham samminjeyya, evam eva devesu Tāvatimsesu antarahito Nimissa rañño mukhe4 pāturahosi. Atha kho, Ananda, Sakko devānam indo Nimi-rājānam etad avoca: Lābhā te 5. mahārāja, suladdham te, mahārāja; devā, mahārāja, Tāvatimsā Sudhammāyam sabhāyam kittayamānarūpā sannisinnā: Lābhā ... &c. as above ... atthamiñ ca pakkhassāti. Devā te, mahārāja, Tāvatimsā dassanakāmā; tassa te aham, mahārāja, sahassayuttam ājaññaratham pahinissāmi; abhiruheyyāsi. mahārāja. dibbam yanam avikampamano ti.

Adhivāsesi ⁶ kho. Ānanda. Nimi rājā tuṇhībhāvena. Atha kho. Ānanda, Sakko devānam indo Nimissa rañño adhivāsanam viditvā seyyathāpi nāma ... &c. as above ... antarahito devesu Tāvatimsesu pāturahosi.

Atha kho, Ānanda. Sakko devānam indo Mātali—samgāhakam ⁷ āmantesi: Ehi tvam, samma Mātali. sahassayuttam ājannaratham yojetvā Nimi-rājānam upasamkamitvā evam vadesi:—Ayan te, mahārāja, sahassayutto ājannaratho Sakkena devānam indena pesito; abhirūheyyāsi. mahārāja, dibbam

Bm Si insert Ananda.
 So Sk; Bm sīsam nhāto; Si sīsanhāto.
 So Sk Si; Bm samiñjitam, as Vol. I 168. Cf. I Dīgha 222 & I Sum. Vil.
 196.
 So Bu (bis); Si sammukhe; Sk Bm pamukhe.
 Bm vo here et infra.
 So Si Bu; Sk Bm a-ti.
 So Sk Bm; Si Mātalim (as Nimim rājānam supra et infra).

vānam avikampamāno ti. Evam hotu bhaddan tavāti1 kho. Ānanda, Mātali samgāhako Sakkassa devānam indassa patisutvā sahassavuttam ājannaratham vojetvā Nimi-rājānam upasamkamityā etad avoca: Ayan te. mahārāja, sahassayutto ājaññaratho Sakkena devānam indena pesito; abhiruha. mahārāja, dibbam vānam avikampamāno2. Api ca. mahārāja, katamena tam nemi. — yena vā pāpakammā pāpakānam kammānam vipākam patisamvedenti, yena vā kalyāņakammā kalvananam kammanam vipakam patisamvedentiti? Ubhayen' eva mam. Mātali, nehīti. Sampāpesi3 kho, Ānanda, Mātali samgāhako Nimi-rājānam Sudhammam sabham 4. Addasā kho, Ananda, Sakko devanam indo Nimi-rajanam durato va āgacchantam, disvāna Nimi-rājānam etad avoca: Ehi kho. mahārāja, sāgatam, mahārāja; devā te, mahārāja. Tāvatimsā Sudhammāvam sabhāvam kittayamānarūpā 5 sannisinnā: — Lābhā . . . &c. as above . . . atthamiñ ca pakkhassāti. Devā te, mahārāja, Tāvatimsā dassanakāmā; abhirama. mahārāja, devesu devānubhāvenāti.

Alam mārisa 6 tatth' eva mam Mithilam paṭinetu. tatthāham dhammam carissāmi brāhmaṇagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposatham ca upavasissāmi catuddasim pañcadasim aṭṭhamin ca pakkhassāti.

Atha kho, Ānanda. Sakko devānam indo Mātali-samgāhakam āmantesi: — Ehi tvam. samma Mātali, sahassayuttam ājannaratham yojetvā Nimi-rājānam tatth' eva Mithilam paṭinehīti. Evam bhaddan tavāti kho, Ānanda. Mātali samgāhako Sakkassa devānam indassa paṭisutvā sahassayuttam ājannaratham yojetvā Nimi-rājānam tatth' eva Mithilam patinesi.

Tatra sudam, Ānanda, Nimirājā dhammam carati brāhmaṇagahapatikesu negamesu c' eva jānapadesu ca, uposathañ

¹ So Bu; Sk Bm evam bhaddam tavāti; Si evam bhadantavāti. ² Bm Si add ti. ³ So Sk; Bm sampaveseti; Si sampavesi, with note that the Sinh. reading is sampāpesi. ⁴ So Sk Bm; Si sudhammāyam sabhāyam, with note that the Sinh. reading is sudhammam sabham. ⁵ Sk here, as Bm always, kittiyamānarūpa. ⁶ Bm mārisā.

ca upavasati cātuddasim pañcaddasim atthamiñ ca pakkhassa. Atha kho, Ānanda, Nimi-rājā bahunnam vassānam bahunnam vassasatānam bahunnam vassasahassānam accavena kappakam āmantesi: Yadā me, samma kappaka, passevvāsi sirasmini phalitāni jātāni, atha me āroceyvāsīti. Evam devāti kho, Ānanda, kappako Nimissa ranno paccassosi. Addasā kho. Ānanda, kappako bahunnam vassānam bahunnam vassasatānam bahunnam vassasahassānam accavena Nimissa rañño sirasmim phalitāni jātāni; disvā Nimi-rājānam etad avoca: Pātubhūtā kho devassa devadūtā; dissanti sirasmim phalitāni jātānīti. Tena hi, samma kappaka, tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā mama anjalismim patitthāpehīti. Evam devāti kho. Ānanda, kappako Nimissa ranno patisutvā tāni phalitāni sādhukam sandāsena uddharitvā Nimissa rañño anjalismim patitthapesi. Atha kho, Ananda, Nimi raja kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram āmantāpetvā etad avoca: Pātubhūtā kho me. tāta kumāra, devadūtā: dissanti sirasmim phalitani jatani. Bhutta kho pana me mānusakā kāmā; samayo dibbe kāme pariyesitum. Ehi tvam, tāta kumāra, imam rajjam patipajja; aham pana kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajissāmi. Tena hi, tāta kumāra, yadā tvam pi passevyāsi sirasmim phalitāni jātāni, atha kappakassa gāmavaram datvā jetthaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyāsi. Yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyasi, ma kho me tvam antimapuriso Yasmim kho, tāta kumāra, purisayuge vattamāne evarupassa kalyanassa vattassa samucchedo hoti. so tesam antimapuriso hoti. Tan tāham, tāta kumāra, evam vadāmi: Yena me idam kalyānam vattam nihitam anuppavatteyyāsi, mā kho me tvam antimapuriso ahosīti.

Atha kho, Ānanda, Nimi-rājā kappakassa gāmavaram datvā jeṭṭhaputtam kumāram sādhukam rajje samanusāsitvā imasmim yeva Makhādevambavane kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbaji. So mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā

dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāņena averena avyāpajīhena pharitvā vihāsi; karuņāsahagatena cetasā — pe — muditāsahagatena cetasā. upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā vihāsi, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catuṭṭhim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāņena averena avyāpajjhena pharitvā vihāsi.

Nimi kho pan', Ānanda, rājā caturāsītivassasahassāni kumārakīļikam kīļi. caturāsītivassasahassāni oparajjam kāresi. caturāsītivassasahassāni imasmim yeva Makhādevambavane agārasmā anagāriyam pabbajito brahmacariyam cari. So cattāro brahmavihāre bhāvetvā kāyassa bhedā param maraņā brahmalokūpago ahosi.

Nimissa kho pan', Ānanda, rañño Kalārajanako nāma So na agārasmā anagāriyam pabbaji; so tam kalyānam vattam samucchindi; so tesam antimapuriso ahosi. Siyā 1 kho pana te. Ānanda, evam assa: Añño nuna tena, samayena rājā Makhādevo ahosi, yena 2 tam kalyānam vaṭṭam nihitan ti 3. Na kho pan' etam, Ananda, evam datthabbam. Aham tena samayena rājā Makhādevo ahosim; ahan tam kalyāṇam vattam nihanim 1; mayā tam kalyānam vattam nihitam; pacchimā janatā anuppavattesi. Tam kho pan'. Ānanda, kalyāṇam vaṭṭam na nibbidāya na virāgāya na nirodhāya na upasamāya na abhinnāya na sambodhāya na nibbānāya samvattati, yāvad eva brahmalokupapattiyā. Idam kho pan', Ananda, etarahi maya kalyanam vattam nihitam ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhinnāya sambodhāya nībbānāya samvattati. Katamā c', Ānanda, etarahi mayā kalyāņam vattam nihitam ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhinnāya sambodhāya nibbānāya samvattati? Avam eva ariyo atthangiko maggo, seyyathidam: Sammāditthi sammāsamkappo sammāvācā sammākammanto sammāājīvo

¹ So Bm Si; Skt yā. ² Skt so. ³ Sk nihanīti; St nahanīti; Bm nihatam. So Sk; St nihanīm yā tam; Si nihinim; Bm omits these five words.

sammāvāyāmo sammāsati sammāsamādhi. Idam kho, Ānanda, etarahi mayā kalyāṇam vaṭṭam nihitam ekantanibbidāya virāgāya nirodhāya upasamāya abhiññāya sambodhāya nibbānāya samvattati. Tam kho¹ aham, Ānanda, evam vadāmi: Yena me idam kalyāṇam vattam nihitam anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapuriso ahuvattha². Yasmim kho, Ānanda, purisayuge vattamāne evarūpassa kalyāṇassa vaṭṭassa samucchedo hoti, so tesam antimapuriso hoti. Tam vo aham, Ānanda, evam vadāmi: Yena me idam kalyāṇam vaṭṭam nihitam anuppavatteyyātha, mā kho me tumhe antimapuriso ahuvatthāti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitani abhinandīti.

MAKHĀDEVASUTTAM TATIYAM.

84.

Evam me sutam. Ekam samayam āyasmā Mahā-Kaccāno Madhurāyam viharati Gundāvane³. Assosi kho rājā Madhuro Avantiputto: Samaņo khalu bho Kaccāno Madhurāyam viharati Gundāvane; tam kho pana bhavantam Kaccānam evam kalyāņo kittisaddo abbhuggato, — paṇḍito vyatto⁴ medhāvī bahussuto cittakathī kalyāṇapaṭibhāno⁵ vuddho⁶ c' eva arahā ca; sādhu kho pana tathārūpānam arahatam dassanam hotīti. Atha kho rājā Madhuro Avantiputto bhadrāni bhadrāni yānāni yojāpetvā bhadram yānam abhirūhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Madhurāya niyyāsi mahaccarājānubhāvena āyasmantam Mahā-Kaccānam dassanāya; yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va yen'āyasmā Mahā-Kaccāno ten' upasamkami, upasamkamitvā

Bm Si vo.
 So Skt; Bm purisā āhuvatthāti; Si purisā ahuvatthāti.
 Skt; Gunadavane, Si gundhāvane, throughout.
 Bm Si vigatto.
 Bm kalyānapatibhāno.
 Si vuddho.
 Si Bm mahaccaro.
 St mahāro.; Sk mahañcaro.
 Cf. p. 65 & p. 118.

āyasmatā Mahā-Kaccānena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho rājā Madhuro Avantiputto āyasmantam Mahā-Kaccānam etad avoca: Brāhmaṇā, bho Kaccāna, evam āhamsu — Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno ¹ añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Idha² bhavam Kaccāno kim āhāti³?

Ghoso yeva kho eso, mahārāja, lokasmim: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno añňo vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añňo vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Tad aminā p' etaṁ⁴; mahārāja, pariyāyena veditabbaṁ yathā ghoso yev' eso lokasmiṁ: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno añňo vaṇṇo—pe— brahmadāyādā ti. Taṁ kim maňňasi, mahārāja? Khattiyassa ce pi ijjheyya⁵ dhanena vā dhañnena vā rajatena vā jātarūpena vā, khattiyo pi 'ssāssa 6 pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, brāhmaṇo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Khattiyassa ce pi, bho Kaccāua, ijjheyya dhanena vā dhañnena vā rajatena vā jātarūpena vā, khattiyo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, brāhmaņo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Tam kim mannasi, maharaja? Brahmanassa ce pi ijjheyya dhanena va dhannena va rajatena va jatarupena va, brahmano pi 'ssassa pubbuṭṭhayī pacchanipatī kimkarapaṭissavī manapacarī piyavadī, vesso pi 'ssassa, suddo pi

¹ So Bu Si and Bm; Skt hīno throughout. 2 Bm idha; Sk iti; Si idam, — with note: Sinhalese iti. 3 Bm akkhāyīti, as Si with note: Sinhalese kim āhāti. 4 Si (& all MSS infra, Iminā pi kho etam, — with note Sinhalese tad imina p' etam. 5 So Si Bm Bu and (here) Sk, which subsequently reads iccheyya (as St throughout). 6 Bm pisassa throughout

'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa pubbutthāyī pacchānipātī kimkārapatissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Brāhmaņassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhannena vā rajatena vā jātarūpena vā, brāhmaņo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, vesso pi 'ssāssa, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Vessassa ce pi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaņo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Vessassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, suddo pi 'ssāssa, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaṇo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kiṁkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Suddassa ce pi ijjheyya dhanena vā dhaññena vā rajatena vā jātarūpena vā, suddo pi 'ssāssa pubbutṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaņo pi 'ssāssa, vesso pi 'ssāssa pubbutṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti?

Suddassa ce pi, bho Kaccāna, ijjheyya dhanena vā dhannena vā rajatena vā jātarūpena vā, suddo pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī, khattiyo pi 'ssāssa, brāhmaņo pi 'ssāssa. vesso pi 'ssāssa pubbuṭṭhāyī pacchānipātī kimkārapaṭissāvī manāpacārī piyavādī ti.

Tam kim mannasi, maharaja? Yadi evam sante, ime cattaro vanna samasama honti? no va? katham va te ettha hotīti?

¹ Si samā here only.

Addhā kho, bho Kaccāna, evam sante ime cattāro vaṇṇā samasamā 1 honti; na 'sam² ettha kiñci nānākaraṇam samanupassāmīti.

Iminā pi kho etam, mahārāja, pariyāyena veditabbam yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaņā va settho vaņņo, hīno anno vaņņo—pe—brahmadāyādā ti. Tam kim mannasi, mahārāja? Idhāssa khattiyo pāṇātipāti³ adinnādāyi⁴ kāmesu micchācārī musāvādī pisuṇāvāco⁵ pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū¹ byāpannacitto micchāditthī³; kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya po vā? katham vā te ettha hotīti?

Khattiyo pi hi¹⁰. bho Kaccāna, paṇātipāti adinnādāyi kāmesu micchācārī musāvādī pīsuṇāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū byāpannacitto micchādiṭṭhī. kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya. Evam me ettha hoti, evan ca pana me etam arahatam sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etam, mahārāja, evam hoti; sādhu ca pana te etam arabatam sutam. Tam kim maññasi. mahārāja? Idhāssa brāhmaņo, idhāssa vesso¹¹, idhāssa suddo pāṇātipāti adinnādāyi—pe—¹² kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Suddo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipāti adinnādāyi—pe—12 kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyya. Evaň ca pana me etaṁ arahataṁ sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etam, mahārāja, evam hoti; sādhu ca pana te etam arahatam sutam. Tam kim maññasi, mahārāja? Yadi evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Skt sammā honti, here only.
 Si nāham; Bm nesam; Skt here nāsam, elsewhere na 'sam; Bu na 'sam.
 Si Sk Bm pānātipētī.
 Si Bm adinnādāyi.
 Si pisuravāco.
 Sk pharūsāvāco; Si pharusavāco.
 Si Bm abhijjhālu.
 Si micchāditthi.
 Si Bm upapajjeyya throughout.
 Skt omit hi here.
 Bm inserts la.
 Si Bm insert micchāditthī after pe.

Addhā kho. bho Kaccāna. evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti; na 'sam ettha kiñci nānākaraṇam samanu-passāmīti.

Iminā pi kho etam. mahārāja, pariyāyena veditabbam yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añňo vaṇṇo—pe—brāhmadāyādā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Idhāssa khattiyo pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāvācāya¹ paṭivirato pharusāvācāya² paṭivirato samphappalāpā³ paṭivirato anabhijjhālū⁴ abyāpannacitto sammādiṭṭhī⁵, kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Khattiyo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipatā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisuṇāvācāya paṭivirato pharusāvācāya paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū abyāpannacitto sammādiṭṭhī kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya. Evam me ettha hoti, evañ ca pana me etam arahatam sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etain, mahārāja, evam hoti; sādhu ca pana te etain arahatam sutam. Tam kim maññasi, mahārāja? Idhāssa brāhmaņo, idhāssa vesso, idhāssa suddo pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato—pe—sammādiṭṭhī, kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya? no vā? katham vā te ettha hotīti ti?

Suddo pi hi, bho Kaccāna, pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato—pe—sammādiṭṭhī, kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeyya. Evam me ettha hoti, evan ca pana me etam arahatam sutan ti.

Sādhu sādhu, mahārāja; sādhu kho te etam, mahārāja, evam hoti; sādhu ca pana te etam arahatam sutam. Tam kim maññasi, mahārāja? Yadi evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā houti? no vā? katham vā te ettha hotīti?

¹ So Skt; Si Bm pisunāya v⁰. ² So Skt; Si Bm pharusiya. ³ Sk samphappalāpāya. ⁴ Si Bm anabhijjhālu. ⁵ Si Sk sammāditthi.

Addhā kho. bho Kaccāna, evam sante ime cattāro vaṇṇā samasamā honti; na 'sam ettha kiūci nānākaraṇam samanupassāmīti.

Iminā pi kho etam, mahārāja, pariyāyena veditabbam, yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaņā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo—pe—brahmadāyādā ti. Tam kim maññasi. mahārāja? Idha khattiyo sandhim vā chindeyya, nillopam vā hareyya, ekāgārikam vā kareyya, paripanthe vā tiṭṭheyya, paradāram vā gaccheyya; tañ ce te purisā gahetvā dasseyyum: Ayan te. deva. coro āgucārī¹, imassa yam icchasi tam daṇḍam paṇehīti²; — kinti nam kareyyāsīti?

Ghāteyyāma ³ vā, bho Kaccāna, jāpeyyāma ⁴ vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayam vā kareyyāma. Tam kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe khattiyo ti samaññā, sā 'ssa antarahitā; coro t' eva ⁵ sankham ⁶ gacchatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Idha brāhmaņo, idha vesso, idha suddo sandhim vā chindeyya, nillopam vā hareyya, ekāgārikam vā kareyya, paripanthe vā tiṭṭheyya, paradāram vā gaccheyya; tan ce te purisā gahetvā dasseyyum: Ayan te, deva, coro āgucārī, imassa yam icchasi tam daṇḍam paṇehīti; — kinti nam kareyyāsīti?

Ghāteyyāma vā, bho Kaccāna, jāpeyyāma vā pabbājeyyāma vā yathāpaccayam vā kareyyāma. Tam kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe suddo ti samaññā, sa 'ssa antarahitā, coro t' eva sankham gacchatīti.

Tam kim mannasi, maharaja? Yadi evam sante, ime cattaro vanna samasama honti? no va? katham va te ettha hotīti?

Addhā kho, bho Kaccāna, evam sante ime cattāro vaņņā samasamā honti, na 'sam ettha kiñci nānākaraṇam samanu-passāmīti.

Iminā pi kho etam, mahārāja, pariyāyena veditabbam yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo.

¹ Si āgum cārī throughout; Skt here ā-rim. ² Bm panehīti. ³ Bm ghātey-yāma. ⁴ So Skt Bm throughout, for jhāpeyyāma (?). Si phāleyyāma, — with note that the Sinh. reading is jāpeyyāma. ⁵ Si Bm tveva. ⁶ Bm sankhyam.

hīno anno vaṇṇo—pe—brahmadāyādā ti. Tam kim mannasi, mahārāja? Idha khattiyo kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito assa, virato pāṇātipātā virato adinnādānā virato musāvādā¹ ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo; — kinti nam kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā, bho Kaccāna, paccuṭṭheyyāma vā, āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma pi anam cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikam vā assa rakkhāvaraṇaguttim samvidaheyyāma. Tam kissa hetu? Yā hi 'ssa. bho Kaccāna, pubbe khattiyo ti samañā, sā 'ssa antarahitā. samaṇo t' eva saṅkham gacchatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Idha brāhmaņo, idha vesso, idha suddo kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito assa, virato pāṇātipātā virato adinnādānā virato musāvādā ekabhattiko brahmacārī sīlavā kalyāṇadhammo; — kinti nam kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā, bho Kaccāna, paccuttheyyāma vā, āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma pi nam cīvarapiņdapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikam vā assa rakkhāvaraņaguttim samvidaheyyāma. Tam kissa hetu? Yā hi 'ssa, bho Kaccāna, pubbe suddo ti samannā, sā 'ssa antarahitā, samano t' eva sankham gacchatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Yadi evam sante, ime cattāro vaṇṇā samasamā honti? no vā? katham vā te ettha hotīti?

Addhā kho, bho Kaccāna, evam sante ime cattāro vaņņā samasamā honti, na 'sam ettha kinci nānākaraņam samanupassamīti.

Iminā pi kho etam, mahārāja, pariyāyena veditabbam, yathā ghoso yev' eso lokasmim: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti, no abrāhmaṇā; brāhmaṇā Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti.

¹ Bm inserts rattupurato. ² So Bm and Bu; Si Skt vā.

Evam vutte rājā Madhuro Avantiputto i āyasmantam Mahā-Kaccānam etad avoca: Abhikkantam, bho Kaccāna, abhikkantam, bho Kaccāna. Seyyathāpi. bho Kaccāna, nikkujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya. andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti; — evam eva bhotā Kaccānena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Kaccānam saraṇam gacchāmi dhammam ca bhikkhusamgham ca; upāsakam mam bhavam Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan ti.

Mā kho maṁ tvaṁ, mahārāja, saraṇaṁ agamāsi. Tam eva² tvaṁ Bhagavantaṁ saraṇaṁ gaccha yam ahaṁ saraṇaṁ gato ti.

Kaham pana, bho Kaccāna, etarahi so Bhagavā viharati araham sammāsambuddho ti?

Parinibbuto kho, mahārāja, etarahi so Bhagavā araham sammāsambuddho ti.

Sace hi³ mayam, bho Kaccāna, suṇeyyāma tam Bhagavantam dasasu yojanesu, dasa pi mayam yojanāni gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Sace hi mayam, bho Kaccāna, suṇeyyāma tam Bhagavantam vīsatiyā yojanesu, timsatiyā⁴ yojanesu, cattālīsāya⁵ yojanesu. paññāsāya yojanesu. — paññāsam pi mayam yojanāni gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Yojanasate ce⁶ pi mayam, bho Kaccāna. suṇeyyāma tam Bhagavantam, yojanasatam pi mayam gaccheyyāma tam Bhagavantam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Yato ca kho, bho Kaccāna, parinibbuto so Bhagavā. parinibbutam pi mayam tam ³ Bhagavantam saraṇam gacchāma dhammañ ca bhikkhusamghañ ca; upāsakam mam bhavam Kaccāno dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan ti.

MADHURAS SUTTAM CATUTTHAM.

¹ Skt omit Madhuro Avantiputto & the first three words of line 3.
² Si Bm tam etam, omitting tvam. ³ So Si & Skt throughout both here and in Sutta 94; Bm pi. ⁴ Si Bm tim siya. ⁵ Bm cattāris ya; Si cattārīs siya. ⁶ Skt omit here and in Sutta No. 94. ⁷ Si Bm omit. ⁵ So Bu Si, as also Hardy's Manual; Skt Bm Madhuriya.

85.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Bhaggesu viharati Sumsumāragire 1 Bhesakalāvane migadāve. Tena kho pana samayena Bodhissa rājakumārassa² Kokanado³ nāma pāsādo acirakārito hoti anajihāvuttho samanena vā brāhmanena vā kenaci vā manussabhūtena. Atha kho Bodhi rājakumāro Sanjikāputtam mānavam āmantesi: Ehi tvam, samma Sanjikāputta, vena Bhagavā ten' upasamkama: upasamkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vanda⁵, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha: Bodhi, bhante. rājakumāro Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatīti; evañ ca vadehi: Adhivāsetu kira, bhante, Bhagavā Bodhissa rājakumārassa svātanāva bhattam saddhim bhikkhusamghenāti. Evam bho ti kho Saniikāputto mānavo Bodhissa rājakumārassa patisutvā vena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi, sammodanīvam katham saraniyam vitisaretya ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho Sanjikaputto manavo Bhagavantam etad avoca: - Bodhi, bho Gotama, rājakumāro bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchati, evan ca vadeti: Adhivāsetu kira bhavam Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāva bhattam saddhim bhikkhusamghenāti. Adhivāsesi Bhagavā tunhībhāvena. Atha kho Sanjikāputto mānavo Bhagavato adhivāsanam viditvā utthāy' āsanā yena Bodhi rājakumāro ten' upasamkami; upasamkamityā Bodhim rājakumāram etad avoca: Avocumhā kho mayam 7 bhoto yacanena tam bhagavantam 8 Gotamam: Bodhi, bho Gotama 9, rājakumāro

¹ Bm Sams. Cf. Vinaya II 127. ² Skt here insert svátanáya bhattam saddhim bhikkhusamghenáti evam bho ti kho Sařjikáputto mánavo Bodhissa rájakumárassa. ⁸ So Skt Bu; Bm Si Kokanudo. — Si with note that the Sinh. reading is Kokanudo. ⁴ Bm anajjhovuttho; Si anajjhávuttho; Skt a-vutte. ⁵ Bm vandáhi. ⁶ So Si; Bm Bodhi kho rájakumáro; Sk Bodhi bhoto gotamassa. ⁷ Bm av-ha bhoto v. ⁸ Bm (alone) bhavantam. ⁹ So Si; Bm omits bho G.; Skt bho alone.

bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthanam balam phasuviharam pucchati. evan ca vadeti: - Adhivāsetu kira bhavam Gotamo Bodhissa rājakumārassa svātanāya bhattam saddhim bhikkhusamghenāti. Adhivutthañ 1 ca pana samanena Gotamenāti. Atha kho Bodhi rājakumāro tassā rattivā accavena sake nivesane? panītam khādanīvam bhojanīyam patiyādāpetvā Kokanadan ca pāsādam odātehi dussehi santharāpetvā 3 yāva pacchimasopānakalevarā 4 Sanjikāputtam mānavam āmantesi: Ehi tvam, samma Sanjikaputta, yena Bhagava ten' upasamkama upasamkamitvā Bhagavato kālam ārocehi — Kālo, bhante, nitthitam bhattan ti. Evam bho ti kho Sanjikaputto manavo Bodhissa rājakumārassa patisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā Bhagavato kālam ārocesi — Kālo, bho Gotama, nitthitam bhattan ti. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Bodhissa rājakumārassa nivesanam ten' upasamkami. Tena kho pana samayena Bodhi rājakumāro bahidvārakotthake thito hoti Bhagavantam āgamayamāno. Addasā kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam dūrato va āgacehantam; disvāna paccuggantvā Bhagavantam abhivādetvā purakkhitvā 5 yena Kokanado pāsādo ten' upasamkami. Atha kho Bhagavā pacchimam 6 sopānakalevaram nissāya atthāsi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: - Abhiruhatu, bhante, Bhagavā dussāni: abhiruhatu Sugato dussāni, yam mama assa dīgharattam hitāya sukhāyāti. Evam vutte Bhagavā tunhī ahosi. Dutiyam pi kho 7 Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: Abhiruhatu. bhante, Bhagavā dussāni; abhirūhatu Sugato dussāni, yam mama assa dīgharattam hitāya sukhāyāti. Dutiyam pi kho Bhagavā tunhī ahosi. Tatiyam pi kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: Abhiruhatu .... sukhayati. Atha kho Bhagavā āyasmantam Ānandam apalokesi. Atha kho

¹ Bm addivutthan. ² Si omits sake. ³ Bm adds pi. ⁴ Bu pacchimasopānaka!ebaram; Si pacchimasopānaka!evarā; Skt pacchimosopāṇaka!e-parā; Bm pacchimā sopānaka evarā. ⁵ So Si Bm; Skt p-atvā. ⁶ So all MSS. ⁷ Bm (alone) omits Bodhi ...tunhī ahosi, inserting la.

āyasmā Ānando Bodhim rājakumāram etad avoca: Samharantu¹ rājakumāra, dussāni; na Bhagavā celapattikam² akkamissati, pacchimam janatam Tathāgato apaloketīti³. Atha kho Bodhi rājakumāro dussāni samharāpetvā upari Kokanade pāsāde⁴ āsanāni paññāpesi. Atha kho Bhagavā Kokanadam pāsādam abhirūhitvā paññatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho Bodhi rājakumāro Buddhapamukham bhikkhusamgham paṇītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam bhuttāvim onītapattapāṇim aññataram nīcam āsanam gahetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: — Mayham kho, bhante, evam hoti, — Na kho sukhena sukham adhigantabbam, dukkhena kho sukham adhigantabban ti.

Mayham pi kho, rājakumāra, pubbe va sambodhā anabhisambuddhassa Bodhisattass' eva sato etad ahosi: — Na kho sukhena sukham adhigantabbam, dukkhena kho sukham adhigantabban ti. So kho aham, rājakumāra, aparena samayena daharo va samāno susu kāļakeso (repeat from Vol. I p. 163 l. 28 to p. 167 l. 85; for bhikkhave substitute rājakumāra) . . . . . alam idam padhānāyāti.

Api 'ssu mam. rājakumāra, tisso upamā patibhamsu.... (repeat from Vol. I p. 240⁶ l. 30 to p. 249 l. 21⁷; for Aggivesana substitute rājakumāra) ...ātāpino pahitattassa viharati.

Tassa mayham, rājakumāra, etad ahosi: Adhigato kho.. repeat from Vol. I p. 167 l. 31 to 8 p. 173 l. 6; for bhikkhave substitute

¹ So Skt; Bm Si samharatu. ² Si celapatikam; Bm celapatikam; Skt pelapatit; Bu celapattikam. ³ So MSS & Bu; Dh. p. 324 oloketi; Vin. II. 128 anukampati. ⁴ Skt kokanado pāsādo; Bm kokanudo pāsāde; Si kokanude, omitting pāsāde. ⁵ For setakam & setakā on p. 167 of Vol. I Si here reads sītodakām & sītodakā, with note that the Sinh. reading is setaka-. ⁶ On last line of page 242, Vol. I Si reads apamuṭṭhā, with note that the Sinh. reading is asammuṭṭhā. ˇ Evarupā pi kho me .... na pariyādāya tiṭṭhati here omitted throughout. Also pe occurs several times where Sutta 36 gives the full text. ⁶ At line 16 of Vol. I p. 171 Si reads huveyyāvuso, &, in the next line, ukkamsitvā jivham nillaļetvā ummaggam gahetvā pakkāmi, observing that the two words jivham nillāļetvā do not occur in Sinh. MSS. Cf. note Vol. I p. 545.

rājakumāra).... ābaranti tena chabbaggo 1 yāpema. Atha kho, rājakumāra, pañcavaggiyā bhikkhū mayā evam ovadiyamānā evam anusāsiyamānā na cirass' eva yass aṭṭhāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyam pabbajanti tad anuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭhe va dhamme sayam abhiñnā sacchikatvā upasampajja viharimsūti².

Evam vutte Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: Kīvacirena nu kho, bhante, bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno yass' aṭṭhāya kulaputtā . . . . . vihareyyāti ?

Tena hi, rājakumāra, tam yev' ettha paţipucchissāmi. Yathā te khameyya tathā tam vyākareyyāsi. Tam kim maññasi, rājakumāra? Kusalo tvam hatthārūyhe 6 ankusagayhe i? Evam, bhante, kusalo aham hatthāruvhe ankusagayhe sippe ti. Tam kim mannasi, rajakumara? Idha puriso agaccheyya: - Bodhi rajakumaro hattharuvham ankusagayham sippam janati; tassaham santike hattharuyham ankusagayham sippam sikkhissāmīti. So c'assa assaddho. vāvatakam saddhena 8 pattabbam, tam na sampāpuņeyya. So c' assa bavhābādho 9, yāvatakam appābādhena pattabbam. tam na sampāpuņeyya. So c'assa satho māyāvī, yāvatakam 10 asathena amāyāvinā 11 pattabbam, tam na sampāpunevva. So c' assa kusīto 12, yāvatakam āraddhaviriyena pattabbam, tam na sampāpuņeyya. So c'assa duppañño, yāvatakam paññāvatā 13 pattabbam, tam na sampāpuņeyya. Tam kim mañnasi, rajakumara? Api nu so puriso tava santike hattharuyham ankusagayham sippam sikkheyyati?

Ekamekena pi, bhante, aṅgena samannāgato so puriso na mama santike hatthārūyhaṁ aṅkusagayhaṁ sippaṁ sikkheyya. Ko pana vādo pañcah' aṅgehīti?

Tam kim maññasi, rājakumāra? Idha puriso āgaccheyya:

¹ Si chabbaggā ² Skt viharimsu. ³ So Si; Sk kīvancirena; Bm kim va cīrena; St kivancirena. ⁴ Bm bhikkhu...labhamānā. ⁵ So Si; Bm vihareyyun ti; Skt vihareyyāsi. ⁶ Bm Si hatthāru.he. ⁷ So Skt Bm; Si ankusaganhe. ⁸ So Bm; Skt yāvatakam sabbe pana; Si yāvattakam saddhena. ⁹ Bm Si bahvābādho. ¹⁰ Si yāvattakam throughout. ¹¹ Sk amāyāvīnā. ¹² Bm kusito. ¹³ Bm Si panānavatā.

Bodhi rājakumāro hatthārūyham ankusagayham sippam jānāti; tassāham santike hatthārūyham ankusagayham sippam sikkhissāmīti. So c'assa saddho, yāvatakam saddhena pattabbam, tam sampāpuņeyya. So c'assa appābādho, yāvatakam appābādhena pattabbam, tam sampāpuņeyya. So c'assa asatho amāyāvī, yāvatakam asathena amāyāvinā pattabbam, tam sampāpuņeyya. So c'assa āraddhaviriyo, yāvatakam āraddhaviriyena pattabbam, tam sampāpuņeyya. So c'assa pannāvā¹ yāvatakam pannāvatā pattabbam, tam sampāpuņeyya. Tam kim mannasi, rājakumāra? Api nu so puriso tava santike hatthārūyham ankusagayham sippam sikkheyyāti?

Ekamekena pi. bhante, angena samannagato so puriso mama santike hattharuyham ankusagayham sippam sikkheyya. Ko pana vado pancah' angehiti?

Evam eva kho, rājakumāra, pañc' imāni padhāniyangāni. Katamāni pañca? Idha. rājakumāra, bhikkhu saddho hoti saddahati² Tathāgatassa bodhim: Iti pi so Bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaranasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā ti. Appābādho hoti appātanko samavepākiniyā gahanivā samannāgato nātisitāva nāccunhāva majihimāva padhānakkhamāya. Asatho hoti amāyāvī yathābhūtam attānam āvikatvā 3 satthari vā vinnūsu vā sabrahmacārīsu 4. Āraddhaviriyo viharati, akusalānam dhammānam pahānāya kusalānam dhammānam upasampadāya thāmavā daļhaparakkamo anikkhittadhuro kusalesu dhammesu. Paññāvā hoti udayatthagāminiyā paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imāni kho. rājakumāra, pañca padhāniyaigāni. Imehi kho, rājakumāra, pañcahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu Tathāgatam vināyakam labhamāno yass' atthāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyam pabbajanti tad anuttaram brahmacariyapariyosānam ditthe va dhamme sayam abhinnā sacchikatvā upasampajja

¹ So Skt; Bm Si paññavā & paññavatā. ² Si saddhahati. ³ So Skt Bu; Bm āyīkattā; Si āyikattā. ⁴ Bm s-isu. ⁵ Skt uppādāya.

vihareyva satta vassāni. Titthatu, rājakumāra, satta vassāni. Imehi pancahi padhaniyangehi samannagato bhikkhu . . . . vihareyya cha vassāni. —pe 1— pañca vassāni, cattāri vassāni, tīni vassāni, dve vassāni, ekam vassam. Titthatu, rājakumāra, ekam vassam. Imehi pancahi padbāniyangehi samannāgato bhikkhu . . . . vihareyya satta māsāni. Titthatu, rājakumāra satta māsāni. Imehi pañcahi padhāniyangehi samannagato bhikkhu . . . . . vihareyya . . . . cha māsāni — pe 1 — panca māsāni, cattāri māsāni, tiņi māsāni, dve māsāni, ekam 2 māsam. addhamāsam 3. Titthatu. rājakumāra, addhamāso. Imehi pancahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu . . . . . vihareyya satta rattindivāni. Titthatu, rājakumāra, satta rattindivāni4. Imehi pancahi padhāniyangehi samannāgato bhikkhu . . . . . . vihareyya cha rattindivāni -pe⁵- pañca rattindivāni. cattāri rattindivāni. tīni rattindivāni, dve rattindivāni, ekam rattindivam. Titthatu. rāja-Imehi pañcahi padhāniyangehi kumāra, eko rattindivo. samannagato bhikkhu Tathagatam vinayakam labhamano sāyam anusittho pāto visesam adhigamissati. pātam anusittho sāyam visesam adhigamissatīti.

Evam vutte Bodhi rājakumāro Bhagavantam etad avoca: Aho Buddho, aho dhammo, aho dhammassa svākkhātatā⁶; yatra hi nāma sāyam anusiṭṭho pāto visesam adhigamissati, pātam anusiṭṭho sāyam visesam adhigamissatīti.

Evam vutte Sanjikāputto māṇavo Bodhi-rājakumaram etad avoca: Evam eva panāyam bhavam Bodhi: Aho Buddho aho dhammo aho dhammassa svākkhātatā ti vadeti⁷, atha ca pana⁸ na: tam bhavantam Gotamam saraṇam gacchāmi⁹ dhamman ca bhikkhusamghan cāti. Mā hevam ¹⁰, samma Sanjikāputta, avaca; mā hevam, samma Sanjikāputta, avaca. Sammukhā me tam, samma Sanjikāputta, ayyāya sutam

¹ Bm Si omit. ² So Bm; both Sk & Si omit ekam here. ³ Bm Si addhamāsam. ⁴ Bm rattidivāni throughout. ⁵ Bm Si omit. ⁶ Bm svākhyātatā; Bu incidentally svākkhātatā, reading (apparently) aho samghassa sampadā. ⁷ Skt ca vadesi; Si pavedeti. ⁵ Si inserts bhavam. ⁹ Si gacchati. ¹⁰ So Bm Si throughout; Sk heva the first time & hevam the second time.

sammukhā patigahītam 1. Ekamidam, samma Sanjikāputta. samayam Bhagavā Kosambiyam viharati Ghositārāme. Atha kho me ayyā kucchivatī2 yena Bhagavā ten' upasamkami upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnā kho me 3 ayyā Bhagavantam etad avoca: Yo me ayam, bhante, kucchigato kumārako vā kumārikā vā. so Bhagavantam saranam gacchati dhamman ea bhikkhusamghan ca; upāsakan tam 4 Bhagavā dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan ti. Ekamidam, samma Sanjikāputta, samayani Bhagavā idh' eva Bhaggesu viharati Sumsumāragire Bhesakaļāvane migadāye. Atha kho mam dhātī 5 ankena vahitva 6 yena Bhagava ten' upasamkami upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thita kho mama dhati Bhagavantam etad avoca: Ayam. bhante. Bodhi rājakumāro Bhagavantam saranam gacchati dhammañ ca bhikkhusamghañ ca. upāsakam tam Bhagavā dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan ti. Esāham, samma Sanjikāputta, tatiyam pi Bhagavantam saranam gacchāmi dhamman ca bhikkhusamghan ca, upāsakam mam Bhagavā dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan ti.

BODHIRĀJAKUMĀRASUTTAM PAÑCAMAM.

86.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa 8 Kosalassa vijite coro Aṅgulimālo nāma hoti luddo lohitapāṇī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā. nigamā pi

 ¹ Bm Si patiggahitam.
 ² So Skt Si; Bm kucchimati.
 ³ Bm omits me.
 ⁴ Si upīsakam nam.
 ⁵ Bm Si dhāti; Skt dhāreti.
 ⁶ Skt aññena vāhitvā; Bm angena haritvā; Si ankena pāyitvā, with note that the Sinh reading for the latter word is vāhitvā.
 ⁷ Bm tatiyakam.
 ⁸ Bm Si Pass^o always.

anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti. Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Sāvatthim pindāya pāvisi1. Sāvatthivam pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto senāsanam samsāmetvā pattacīvaram ādāya yena coro Angulimālo ten addhānamaggam 1 paṭipajji. Addasāsum 3 kho gopālakā pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantam yena coro Angulimālo ten' addhānamaggani patipannam 4; disvā 5 Bhagavantam etad avocum: Mā. samana. etam maggam patipajji. Etasmim samana, magge coro Angulimālo nāma luddo lohitapāņī hatapahate nivittho adayāpanno pāņabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti. Etam hi. samana, maggam dasa pi purisa visatim pi purisa timsatim⁶ pi purisā cattārīsam pi purisā samharitvā ⁷ samharitvā patipajjanti, te pi corassa Angulimālassa hatthattham's gacchantīti. Evam vutte Bhagavā tunhībhūto agamāsi.

Dutiyam pi kho gopālakā ⁹ pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantam etad avocum: Mā. samaņa, etam maggam .... de as above .... hatthattham gacchantīti. Dutiyam pi kho Bhagavā tunhībhūto agamāsi.

Tatiyam pi kho gopālakā pasupālakā kassakā padhāvino Bhagavantam etad avocum: Mā. samaņa, etam maggam.... &c as above.... hatthattham gacchantīti. Atha kho Bhagavā tuņhībhūto agamāsi.

Addasā kho coro Angulimālo Bhagavantam dūrato va āgacchantam, disvān' assa etad ahosi: Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. Imam hi maggam dasa pi purisā vīsatim

¹ Bm omits Sāvatthim pindāya pāvisi: Skt Sāvatthiyam in both places.
² Bm tenāddh⁹. ³ So Skt Bm; Si addasamsu. ⁴ Si ten' addhānamaggapatipannam. ⁵ Si Bm disvāna. ⁶ Bm Si vīsam & timsam. ⁷ Bm samkaritvā; Si samgaritvā, with note that the Sinh. reading is samharitvā. Bu samharitvā, which he paraphrases by samgaritvā (cf. Si). ⁸ So Sk Bm Si & St infra; St here hattham; Bu hatthahattham. ⁹ Bm (not Sk Si) omits paragaph from pasupēlakā...to...tunhībhūto agamāsi, substituting la.

pi purisā timsatim pi purisā cattārīsam pi purisā pannāsam pi purisā 1 samharitvā samharitvā paţipajjanti, te pi mama hatthattham gacchanti; atha ca panāvam samano eko adutiyo pasayha maññe āgacchati. Yan nūnāham imam samanam jīvitā voropeyyan ti? Atha kho coro Angulimālo asicammam gahetvā dhanukalāpam sannayhitvā Bhagavantam pitthito pitthito anubandhi. Atha kho Bhagavā tathārupam iddhābhisamkhāram abhisamkhāsi 2 yathā coro Angulimālo Bhagavantam pakatiyā gacchantam sabbatthāmena 3 gacchanto na sakkoti sampāpuņitum. Atha kho corassa Angulimālassa etad ahosi: Acchariyam vata bho. abbhutam vata bho. Aham hi pubbe hatthim pi dhāvantam anupatitvā ganhāmi, assam pi dhāvantam anupatitvā ganhāmi, ratham pi dhāvantam anupatitvā ganhāmi, migam pi dhāvantam anupatitvā ganhāmi; atha ca panāham imam samanam pakatiyā gacchantam sabbatthāmena gacchanto na sakkomi sampāpunitun ti. Bhagavantam etad avoca: Tittha, samana; tittha samanāti⁵.

Thito aham, Angulimāla; tvan ca titthāti.

Atha kho corassa Aṅgulimālassa etad ahosi: Ime kho samaṇā Sakyaputtiyā saccavādino saccapaṭiññā. Atha ca panāyaṁ samaṇo gacchaṁ yev'āha: Thito ahaṁ, Aṅgulimāla; tvañ ca tiṭṭhāti. Yan nūnāhaṁ imaṁ samaṇaṁ puccheyyan ti. Atha kho coro Aṅgulimālo Bhagavantaṁ gāthāya 6 ajjhabhāsi:

Gaccham vadesi. samaņa. thito 'mhi ⁷ mamañ ca brūsi thitam atthito ti;

Pucchāmi tam, samaņa, etam attham: Katham thito tvam. aham atthito 'mhi?

Thito aham. Angulimāla, sabbadā sabbesu bhūtesu nidhāya dandam,

Tuvañ 8 ca pāņesu asañnato 'si; tasmā thito 'ham tuvam atthito 'si.

Bm Si omit paññasam pi purisa.
 So Sk Bu; Bm Si abhisamkharesi.
 Bm Si sabbathamena.
 Bm Si add va.
 St omits t. s-āti; Bm omits samana.
 Cf. Theragatha p. 80.
 Si Samanatthito 'mhi.
 So Si;
 Skt tvañ; Bm tvam.

Cirassam¹ vata me mahito mahesi² mahāvanam samanoyam paccavādi³;

So 'ham cirassā pahāssam papam sutvāna gātham tava dhammayuttam.

Itveva 6 coro asim āvudhañ ca sobbhe papāte narake anvakārī 7.

Avandi coro Sugatassa pāde: tatth' eva nam pabbajjam ayāci.

Buddho ca kho kāruņiko mahesi yo satthā lokassa sadevakassa

Tam 'Ehi bhikkhūti' tadā avoca: es' eva tassa ahu bhikkhubhāvo ti.

Atha kho Bhagavā āyasmatā Aṅgulimālena pacchā-samaņena yena Sāvatthi s tena cārikaṁ pakkāmi; anupubbena cārikaṁ caramāno yena Sāvatthi tad avasari. Tatra sudaṁ Bhagavā Sāvatthiyaṁ viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena rañño Pasenadissa Kosalassa antepuradvāre s mahājanakāyo sannipatitvā uccāsaddo mahāsaddo hoti: Coro te. deva. vijite Aṅgulimālo nāma luddo lohitapāṇī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā. nigamā pi anigamā katā. janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā aṅgulīnaṁ mālaṁ dhāreti. Taṁ devo paṭisedhetūti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pañcamattehi assasatehi Sāvatthiyā nikkhami divādivassa yen' ārāmo tena pāyāsi; yāvatiko yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccārohitvā pattiko va yena Bhagavā ten' upasamkami; upasamkamitvā

¹ Bmp cîrassam. ² Si Bm mahesī. ³ Bm mahāvanam pāpuni saccavādi; Si mahāvanam samana paccupādi, with note that the Sinh. reading is samanoyam; Skt mahāvana samano 'yam paccupādi; Bu paccavāditi... patipajji. ⁴ So Skt; Bm Si carissāmi. Si notes a reading cirassā. ⁵ Bm pahāya; Si pajahissa, noting another reading pahāssa, which occurs in Skt; Bu pahassam. ⁶ So all MSS; Bu idh' eva. ⁷ So Bu Skt; Bm akīri; Si manvakārī. ⁵ Si Sāvatthī. ⁶ Bm antepūradvāre.

Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho rājānam Pasenadim Kosalam Bhagavā etad avoca: Kin nu te, mahārāja. rājā¹ Māgadho Seniyo Bimbisāro kupito, Vesālikā vā Licchavī, anne vā paṭirājāno ti? Na kho me, bhante. rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro kupito, na pi² Vesālikā Licchavī, na pi anne paṭirājāno. Coro me, bhante, vijite Angulimālo nāma luddo lohitapānī hatapahate niviṭṭho adayāpanno pāṇabhūtesu. Tena gāmā pi agāmā katā, nigamā pi anigamā katā, janapadā pi ajanapadā katā. So manusse vadhitvā vadhitvā angulīnam mālam dhāreti. Nāham, bhante, paṭisedhissāmīti.

Sace pana tvam. mahārāja, Angulimālam passeyyāsi kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajitam viratam pāṇātipātā viratam adinnādānā viratam musāvādā ekabhattikam brahmacārim sīlavantam kalyāṇadhammam. — kinti nam kareyyāsīti?

Abhivādeyyāma vā. bhante. paccuṭṭheyyāma vā. āsanena vā nimanteyyāma, abhinimanteyyāma vā nam cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārehi, dhammikam vā assa rakkhāvaraṇaguttim samvidaheyyāma³. Kuto pan'assa, bhante, dussīlassa pāpadhammassa evarūpo sīlasamyamo bhavissatīti?

Tena kho pana samayena āyasmā Aṅgulimālo Bhagavato avidūre nisinno hoti. Atha kho Bhagavā dakkhiṇabāhaṁ ² paggahetvā rājānaṁ Pasenadiṁ Kosalaṁ etad avoca: Eso, mahārāja, Aṅgulimālo ti.

Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa ahud eva bhayam ahu chambhitattam ahu lomahamso. Atha kho Bhagavā rājānam Pasenadim Kosalam bhītam samviggalomahatṭṭhajātam viditvā rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Mā bhāyi, mahārāja; mā bhāyi, mahārāja; na 'tthi te ato bhayan ti. Atha kho rañño Pasenadissa Kosalassa yam ahosi bhayam

¹ So Si; Skt omit; Bm rājā vā. ² Bm nāpi. ³ So Skt Si; Bm samvideyyāma. ⁴ Bm dakkhinam bahum. ⁵ So Sk Bu; Bm Si ito.

vā chambhitattam vā lomahamso vā. so paṭippassambhi¹. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yen'āyasmā Aṅgulimālo ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmantam Aṅgulimālam etad avoca: Ayyo no. bhante. Aṅgulimālo ti?

Evam 2, mahārājāti.

Kathamgotto, bhante, ayyassa pitā? Kathamgottā³ mātā ti?

Gaggo 4 kho, mahārāja. pitā: Mantāņī 5 mātā ti.

Abhiramatu. bhante. ayyo Gaggo Mantāṇīputto; aham ayyassa Gaggassa Mantāṇīputtassa ussukkam karissāmi cīvarapiṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānan ti.

Tena kho pana samayena āyasmā Angulimālo ārannako hoti piņdapātiko panisukūliko tecīvariko. Atha kho āyasmā Angulimālo rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Alam. mahārāja: paripuņņam me ticīvaran ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: Acchariyam, bhante, abbhutam, bhante, yāvam c'idam, bhante, Bhagavā adantānam dametā asantānam sametā aparinibbutānam barinibbāpetā 7. Yam hi mayam, bhante, nāsakkhimhā daṇḍena pi satthena pi dametum, so Bhagavatā adaṇḍena asatthen' eva 8 danto. Handa 9 dāni mayam, bhante, gacchāma; bahukiccā mayam bahukaraṇīyā ti 10. Yassa dāni tvam 11, mahārāja, kālam mañnasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo uṭṭhāy' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi.

Atha kho āyasmā Angulimālo pubbaņhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Sāvatthim piņdāya pāvisi ¹². Addasā kho āyasmā Angulimālo Sāvatthiyam sapadānam piņdāya caramāno annataram itthim mūļhagabbham ¹² visātagabbham ¹³. Disvān'

 ¹ So Skt Si: Bm patipasambhi. ² Bm adds mayham. ³ Si adds ayyassa;
 ² Bm kathangotto. ⁴ So Skt Si Bu: Bm Bhaggo. ⁵ So Sk Bu; Bm Si
 ³ St Mantānī. ⁶ Si appar⁹. ⁷ So Bm Si; Skt parinibbutāpetvā. ⁶ So St Bm; Sk va: Si omits eva. ⁹ Skt add ca. ¹⁹ Bm bahūkiccā, but bahukaranīyāti. ¹¹ Bm Si omits tvam. ¹² So Sk Si Bu; Bm pāvīsi. ¹² Bm Si mu⁹. ¹³ So Bm Si, as Skt infra: Skt here vighātag⁹.

assa etad ahosi: Kilissanti vata bho sattā; kilissanti vata bho sattā ti. Atha kho āyasmā Aṅgulimālo Sāvatthiyaṁ piṇḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Bhagavā ten upasaṁkami: upasaṁkamitvā Bhagavantaṁ abhivādetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisīnno kho āyasmā Aṅgulimālo Bhagavantaṁ etad avoca: Idhāhaṁ¹, bhante. pubbaṇhasamayaṁ nivāsetvā pattacīvaraṁ ādāya Sāvatthiṁ piṇḍāya pāvisiṁ; addasaṁ kho ahaṁ, bhante. Sāvatthiyaṁ sapadānaṁ piṇḍāya caramāno añňataraṁ itthiṁ mūḥhagabbhaṁ visātagabbhaṁ; disvāna me² etad ahosi: Kilissanti vata bho sattā, kilissanti vata bho sattā ti.

Tena hi tvam. Angulimāla, yena Sāvatthi sten' upasamkama, upasamkamitvā tam itthim evam vadehi: Yato aham, bhagini jāto nābhijānāmi sancicca pāṇam jīvitā voropetā. Tena saccena sotthi te hotu, sotthi gabbhassāti.

So hi ⁵ nuna me, bhante ⁶, sampajānamusāvādo bhavissati; mayā hi, bhante, bahū sancieca pāṇā ⁷ jīvitā voropitā ti ⁸.

Tena hi tvam. Angulimāla, yena Sāvatthi ten' upasamkama, upasamkamitvā tam itthim evam vadehi: Yato aham, bhagini, ariyāya jātiyā jāto nābhijānāmi sancicca pāṇam jīvitā voropetā; tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassāti. Evam bhante ti kho āyasmā Angulimālo Bhagavato paṭisutvā yena Sāvatthi ten' upasamkami, upasamkamitvā tam itthim etad avoca: Yato aham, bhagini, ariyāya jātiyā jāto nābhijānāmi sancicca pāṇam jīvitā voropetā: tena saccena sotthi te hotu sotthi gabbhassāti. Atha kho sotth' itthiyā ahosi sotthi gabbhassa. Atha kho āyasmā Angulimālo eko vūpakaṭṭho appamatto ātāpī pahitatto viharanto na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammadeva agārasmā anagāriyam pabbajanti, tad anuttaram brahmacariyapariyosānam diṭṭhe va dhamme sayam abhinnā sacchikatvā upasampajja vihāsi. Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanīvam, nāparam

¹ Sk omits. ² Bm assa. ³ Bm Si sā itthi, the latter with note that katthaci potthake Yena Sāvatthīti pātho dissatt. ⁴ Skt add jātiyā, which is omitted in Bm Si Bu. ⁵ Bm ham. ⁶ Sk omits bhante & Bm omits me. ⁷ Sk Bm pānam. ⁸ So Skt Si; Bm voropetā, as Skt Si supra & infra. ⁹ So Skt Si; Bm atha khvāssā itthivā sotthi.

itthattāyāti abbhaññāsi; aňňataro kho pan' āyasmā Aṅgulimālo arahatam ahosi.

Atha kho āyasmā Angulimālo pubbanhasamayam nivāsetvā pattacivaram ādāva Sāvatthim 1 pindāva pāvisi. Tena kho pana samayena aññena pi leddu khitto āyasmato Angulimālassa kāye nipatati2, aññena pi dando khitto āyasmato Angulimālassa kāye nipatati, annena pi sakkharā 3 khittā āvasmato Angulimālassa kāye nipatati. Atha kho āyasmā Angulimālo bhinnena sīsena lohitena gaļantena bhinnena pattena vipphālitāya * samghātiyā yena Bhagavā ten' upasamkami. Addasā kho Bhagavā āyasmantam Angulimālam dūrato va agacchantam, disva ayasmantam Angulimalam etad avoca: Adhivāsehi tvam, brāhmana; adhivāsehi tvam, brāhmana. Yassa kho tvam 5 kammassa vipākena bahūni vassāni bahūni vassasatāni bahūni vassasahassāni niraye pacceyyāsi, tassa tvam, brāhmaņa, kanimassa vipākam ditthe va dhamme patisamvedesîti.

Atha kho āyasmā Aṅgulimālo rahogato patisallīno 6 vimuttisukhaṁ paṭisaṁvedī' tāyaṁ velāyaṁ imaṁ udānaṁ udānesi: 7—

Yo ca 8 pubbe pamajjitvā pacchā so nappamajjati,

So 'mam 9 lokam pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.

Yassa pāpam katam kammam kusalena pithīyati 10,

So 'mam lokam pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.

Yo have daharo bhikkhu yunjati Buddhasasane.

So 'mam lokam pabhāseti abbhā mutto 'va candimā.

Disā hi me dhammakatham suņantu, disā hi me yunjantu Buddhasāsane.

Disā hi me te manusse 11 bhajantu ye dhammam 12 ev' ādapayanti santo.

So Bm; Skt (as usually) & Si Sāvatthiyam.
 Sk na patati; Bu kāye patati (in commentary).
 Si sakkarā.
 Skt vippāritāya; Bm vippālitāya; Si viphālitāya.
 Bm adds brāhmana.
 Bm patisallīno. Cf. p. 23 supra.
 Cf. Theragāthā p. 81; Dhp. l. 172—3, 382, 80, 26—7; Vinaya II 196.
 So Skt Si; Bm inserts va after pubbe.
 So Bm Si Bu; Skt so imam.
 So Skt Si; Bm pidhiyyati.
 So Skt; Bm Si (&? Bu) manujā.
 So Bm Bu; Si dhammevādapayanti; Skt dhammemevādo.

Į

Disā hi me khantivādānam avirodhappasamsīnam a Sunantu dhammam kalena tan ca anuvidhiyantu3. Na hi jātu so mamam himse annam va pana kanci nam Pappuyya paramam santim rakkheyya tasathavare 4. Udakam hi nayanti nettika, usukara namayanti tejanam, Dārum namayanti tacchakā, attānam damayanti panditā. Danden' eke damayanti ankusehi kasahi ca; Adandena asatthena aham danto 5 'mhi tādinā. Ahimsako ti me nāmam himsakassa pure 6 sato: Ajjāham saccanāmo 'mhi. na nam himsāmi kanci nam. Coro aham pure āsim Angulimālo ti vissuto, Vuyhamāno mahoghena Buddham saranam āgamam. Lohitapānī 7 pure āsim Angulimālo ti vissuto; Saranāgamanam 8 passa; bhavanetti 9 samūhatā. Tādisam kammam katvāna bahu duggatigāminam Phuttho kammavipākena anano 10 bhunjāmi bhojanam. Pamādam 11 anuyunjanti bālā dummedhino janā, Appamādaň ca medhāvī dhanam settham va rakkhati. Mā pamādam anuyunjetha mā kāmaratisanthavam, Appamatto hi jhāyanto pappoti vipulam 12 sukham. Sāgatam nāpagatam 13 nayidam dummantitam 14 mama; Patibhattesu 15 dhammesu yam settham tad upagamam. Sāgatam nāpagatam navidam dummantitam mama; Tisso vijjā anuppattā, katam Buddhassa sāsanan ti.

ANGULIMĀLASUTTAM CHATTHAM.

¹ So Skt; Si khantivodinam; Bm khantipavādānam. ² So Bu; Skt av-inam; Si avirodhapasamsanam; Bm avirodham pasamsanam. ³ So Sk Si Bu; Bm anudhiyantu. ⁴ So Skt Si Bu; Bm tasathāvaram. ⁵ Si dando. ⁶ Bm pūre. ⁷ So Bm Si; Skt l-nim. ⁸ Bm Si saranagamanam. ⁹ So all MSS. ¹⁰ Bm Si anano; Skt ānamo; Bu (thrice) anano, adding anino ti pi pātho. ¹¹ Sk not St, inserts mā. ¹² So Skt Si; Bm paramam. ¹³ So Skt Bu; Si svāgatam nāpagatam; Bm svēgatam nāma sagatam. ¹⁴ So Bm Si & Skt (2nd time). ¹⁵ So Bu; Skt patihantesu; Si suvibhattesu; Bm savibh⁶.

87.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Tena kho pana samayena aññatarassa gahapatissa ekaputtako piyo manāpo kālakato¹ hoti. Tassa kālakiriyāya n'eva kammantā paţibhanti, na bhattam paṭibhāti. So āļāhanam² gantvā gantvā kandati: Kaham. ekaputtaka? Kaham. ekaputtakāti. Atha kho so gahapati yena Bhagavā ten'upasamkami. upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnnam kho tam gahapatim Bhagavā etad avoca: Na kho te. gahapati. sake citte ṭhitassa indriyāmi atthi; te indriyānam añnathattan ti.

Kim hi me. bhante. indriyānam ³ nānnathattam bhavissati? Mayham hi. bhante, ekaputtako piyo manāpo kālakato; tassa kālakiriyāya n' eva kammantā paṭibhanti. na bhattam paṭibhāti. So¹ āļāhanam gantvā gantvā kandāmi: Kaham. ekaputtaka? Kaham. ekaputtakāti?

Evam etani. gahapati 5: piyajātikā hi. gahapati. sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā 6 piyappabhavikā 7 ti.

Kassa kho nām' etam, bhante, evam bhavissati: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā? Piyajātikā hi kho s. bhante, ānandasomanassā piyappabhavikā ti. Atha kho so gahapati Bhagavato bhāsitam anabhinanditvā paṭikkositvā utthāv' āsanā pakkāmi.

Tena kho pana samayena sambahulā 10 akkhadhuttā Bhagavato avidūre akkhehi dibbanti. Atha kho so gahapati yena te akkhadhuttā ten upasamkami: upasamkamitvā te akkhadhutte etad avoca: Idhāham, bhonto, yena samaņo

¹ Bm kalankato. ² So Sk & St infra; St here ālāhanam; Bu ālāhan ti susānam; Bm Si ālahanam. ³ Skt here both repeat; atha kho so gah, yena Bh, ten up., and continue — añōathattam bh. ⁴ Si adds ham. ⁵ Bm repeats these three words, ⁶ Bm s-ūpāyāsā. ⁷ So Skt here & Bm throughout; Bu (?, p-bhāvikā; Si piyabhūtikā throughout, as Skt frequently infra. ⁵ Bm vo. ⁹ Sk pankositvā; Si appankkositvā. ¹⁰ Bm sambahūlā, as usually.

Gotamo ten' upasamkami. upasamkamityā samanam Gotamam abhivādetvā ekamantani nisīdim. Ekamantam nisinnam kho mam, bhonto, samano Gotamo etad avoca: Na kho te. gahapati. sake citte thitassa indriyani atthi: te indriyanam aññathattan ti. Evam vutte aham. bhonto, samanam Gotamam etad avoca: Kimi hi me. bhante, indrivanam nannathattam bhavissati? Mavham hi. bhante, ekaputtako piyo manapo kālakato; tassa kālakiriyāya n' eva kammantā patibhanti. na bhattam patibhāti. So ālāhanam gantvā gantvā kandāmi: Kaham, ekaputtaka? kaham, ekaputtakati. Evam etam, gahapati; evam etam, gahapati; piyajātikā hi, gahapati, sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā pivappabhavikā ti 1. Kassa kho 2 nām' etam, bhante, evam bhavissati: Pivajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā?. Piyajātikā hi kho, bhante, anandasomanassa piyappabhayika ti3. Atha khyaham. bhonto, samanassa Gotamassa bhāsitam anabhinanditvā paţikkositvā utthāv' āsanā pakkāmin ti.

Evam etam. gahapati: evam etam. gahapati. Piyajātikā hi, gahapati. ānandasomanassā piyappabhavikā ti.

Atha kho so gahapati: Sameti me akkhadhuttehīti pakkāmi. Atha kho idam kathāvatthum anupubbena rājantepuram pāvisi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Mallikam devim āmantesi: Idan te. Mallike, samaņena Gotamena bhāsitam: — Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Sace tam, mahārāja. Bhagavatā bhāsitam. evam etan ti. Evam evam panāyam Mallikā vañāadeva samaņo Gotamo bhāsati. tam tad ev assa abbhanumodati⁴: — Sace tam. mahārāja, Bhagavatā bhāsitam. evam etan ti. Seyyathāpi nāma ācariyo yañāadeva antevāsissa bhāsati. tam tad ev assa antevāsī abbhanumodati: Evam etam, ācariya; evam etam ācariyāti; — evam eva kho tvam, Mallike, yañāadeva samaņo Gotamo bhāsati, tam tad ev assa abbhanumodasi: Sace tam.

¹ Skt omit ti. ² So Bm; Skt 'ssa nām'; Si tassa kho nām'. ³Bm kho aham; Si kho 'ham. ⁴ Skt abbhanumodīti. ⁵Bm antevāsikassa.

mahārāja, Bhagavatā bhāsitam evam etan ti. Cara pi re, Mallike, viņassāti.

Atha kho Mallikā devī Nālijangham brāhmanam āmantesi: Ehi tvam, brāhmana, yena Bhagavā ten' upasamkama, upasamkamityā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha - Mallikā. bhante, devī Bhagavato pāde sirasā vandati. appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchatīti: evañ ca vadehi — Bhāsitā nu kho, bhante, Bhagavatā esā vācā: Pivajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāvāsā pivappabhavikā ti? Yathā ca¹ te Bhagavā vvākaroti. tam sādhukam uggahetvā mamam² āroceyyāsi. Na hi Tathāgatā vitatham 3 bhanantīti. Evam bhotīti kho Nālijangho brāhmano Mallikāya deviyā patisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi; sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nīsinno kho Nālijangho brāhmano Bhagavantam etad avoca: Mallika, bho Gotama, devi bhoto Gotamassa pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchati, evan ca vadeti: Bhāsitā nu kho, bhante, Bhagavatā esā vācā — Pivajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti?

Evam etam. brāhmaṇa; evam etam, brāhmaṇa⁴; piyajātikā hi, brāhmaṇa. sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Tad aminā ⁵ p' etam, brāhmaņa, pariyāyena veditabbam yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaņa, imissā yeva Sāvatthiyā añňatarassā ⁶ itthiyā mātā kālam akāsi. Sā tassā kālakiriyāya ummattikā khittacittā ⁷ rathiyāya ⁸ rathiyam siṅghāṭakena siṅghāṭakam upasamkamitvā evam āha: Api me mātaram addasathāti?

¹ Bm Si omit ca. ² Bm Si mama. ³ Skt virattham. ⁴ So Si; Sk Bm omit the three words repeated. ⁵ Aminit. Bm aññatarissā. ⁷ Skt khittā cittā here, but not infra. ⁸ Skt khittā Sk Skt; Si adassatha; Bm addassatha.

Iminā pi kho etam. brāhmaņa. pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbam. brāhmaṇa. imassā yeva Sāvatthiyā añnatarassā itthiyā pitā kālam akāsi. — pe¹ — bhātā kālam akāsi. bhaginī kālam akāsi, putto kālam akāsi, dhītā² kālam akāsi. sāmiko kālam akāsi. Sā tassa kālakiriyāya ummattikā khittacittā rathiyāya³ rathiyam singhāṭakam upasamkamitvā evam āha: Api me sāmikam addasatha? Api me sāmikam⁴ addasathāti?

Iminā pi kho etam, brāhmaņa, pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappa bhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaṇa, imissā yeva Sāvatthiyā añūatarassa purisassa mātā kālam akāsi. So tassā kālakiriyāya ummattako khittacitto rathiyāya rathiyam singhāṭakena singhāṭakam upasamkamitvā evam āha: Api me mātaram addasatha? api me mātaram addasathāti?

Iminā pi kho etam. brāhmaņa, pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaņa, imassā yeva Sāvatthiyā añnatarassa purisassa pitā kālam akāsi. — pe¹ — bhātā kālam akāsi, bhaginī kālam akāsi, putto kālam akāsi, dhītā kālam akāsi, pajāpatī kālam akāsi. So tassā kālakiriyāya ummattiko khittacitto rathiyāya rathiyam singhāṭakena singhāṭakam upasamkamitvā evam āha: Api me pajāpatim addasatha? api me pajāpatim addasathāti?

Iminā pi kho etam, brāhmaņa, pariyāyena veditabbam. yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Bhūtapubbam, brāhmaņa, imassā yeva Sāvatthiyā annatarā itthi nātikulam agamāsi. Tassā te nātakā sāmikam acchinditvā annassa dātukāmā; sā ca tam na icchati. Atha kho Sāvatthi s-sāmikam etad avoca: Ime mam s, ayyaputta. nātakā tam o acchinditvā annassa dātukamā; ahan ca tam na icchāmīti. Atha kho so puriso tam itthim dvidhā chetvā

¹ Bm Si omit pe. ² Bm Si dhitā. ³ Sk rathiyā. ⁴ Sk sāmiyam bis. ⁵ Si piyabhūtikā. ⁶ Bm Si p-ti. ⁷ Skt sāmiyam. ⁸ Bm sā itthi; Si sā itthi. ⁹ Si mama. ¹⁰ So Si; Sk katham; Bm tvam.

attānam uppāṭesi¹: Ubho pecca bhavissāmāti. Iminā pi kho tam. brāhmaṇa. pariyāyena veditabbam, yathā piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Atha kho Nāļijangho brāhmaņo Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy āsanā yena Mallikā devī ten upasamkami. upasamkamitvā yāvatako ahosi Bhagavatā saddhim kathāsallāpo tam sabbam Mallikāya deviyā ārocesi. Atha kho Mallikā devī yena rājā Pāsenadi Kosalo ten upasamkami, upasamkamitvā rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Tam kim mannasi, mahārāja? Piyā te Vajīrī kumārī ti?

Evam, Mallike, piyā me Vajīrī kumārī ti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Vajīriyā te kumāriyā ² vipariņāmañňathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Vajīriyā me. Mallike. kumāriyā vipariņāmañnathābhāvā ī vitassa pi siyā añnathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam. mahārāja. tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Tam kim mannasi. mahārāja? Pivā te Vāsabhā khattiyā 3 ti?

Evani, Mallike, piyā me Vāsabhā khattiyā ti.

Tam kim mannasi. maharaja? Vasabhaya te khattiyaya viparinamannathabhava uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupayasa ti?

Vāsabhāya me, Mallike khattiyāya vipariṇāmaññathābhāvā jīvitassa pi siyā aññathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā. Tam kim mannasi, mahārāja? Piyo te Vidūdabho senāpatīti?

So Sk; Bm uphāresi; Si uppālesi; Bu (?) opādesi.
 So Skt Si; Bm Si Vāsabhakhattiyā.
 So Skt Si; Bm Viṭatubho, as in No. 90 & always.

Evam. Mallike; piyo me Vidudabho senapatīti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Vidūdabhassa senāpatissa vipariņāmañňathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Vidūdabhassa me. Mallike, senāpatissa vipariņāmannathābhāvā jīvitassa pi siyā annathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam, mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Piyā te ahan ti?

Evam, Mallike; piyā me 'si tvan ti.

Tam kim mannasi, mahārāja? Mayham te vipariņāmannathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Tuyham hi me, Mallike. viparināmannathābhāvā jīvitassa pi siyā annathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam. mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti. Tam kim maññasi, mahārāja? Piyā te Kāsi-kosalā ti?

Evam. Mallike; piyā me Kāsi-kosalā. Kāsi-kosalānam. Mallike. ānubhāvena kāsikacandanam paccanubhoma, mālāgandhavilepanam dhāremāti.

Tam kim maññasi, mahārāja? Kāsi-kosalānan te vipariņāmaññathābhāvā uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Kāsi-kosalānam hi me. Mallike, vipariņāmañnathābhāvā jīvitassa pi siyā annathattam. Kim pana me na uppajjissanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

Idam kho tam. mahārāja, tena Bhagavatā jānatā passatā arahatā sammāsambuddhena sandhāya bhāsitam: Piyajātikā sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā piyappabhavikā ti.

Acchariyam. Mallike, abbhutam, Mallike, yāvañ 1 ca so

¹ So Skt Si; Bm yāva.

Bhagavā pannāya ativijjha pannāya passati. Ehi, Mallike, ācāmehīti.

Atha kho rāja Pasenadi Kosalo uṭṭhāy' āsanā ekamsam uttarāsaṅgam karitvā yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā tikkhattum udānam udānesi: Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa — pe³ — sammāsambuddhassāti.

Piyajātikasuttam sattamam.

88.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Atha kho āyasmā Anando pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram Sāvatthim pindāya pāvisi. Sāvatthiyam pindāya caritvā pacchābhattam pindapātapatikkanto vena Pubbārāmo Migāramātu⁴ pāsādo ten upasamkami divāvihārāya. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Ekapundarīkam nāgam 5 abhirūhitvā Sāvatthiyā niyyāti divādivassa. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam dūrato va āgacchantam; disvāna Sirivaddham 6 mahāmattam āmantesi: Āyasmā no eso, samma Sirivaddha. Ānando ti? Evam mahārāja; āyasmā eso Ānando ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo añnataram purisam āmantesi: Ehi tvam, ambho purisa. yen āyasmā Ānando ten' upasamkama; upasamkamitvā mama vacanena āvasmato Änandassa pāde sirasā vandāhi: Rājā. bhante. Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa pāde sirasā vandatīti; evañ ca vadehi: Sace kira. bhante. āyasmato Ānandassa na kiñci accāyikam karanīyam, āgametu kira, bhante, āyasmā Ānando

So Si; Bm pativijjha; Skt ativijjhā.
 So Si; Skt mam ko; Bm repeats paūnāya.
 So Bm Si; Skt omit pe, repeating bhagavato arahato.
 So St Bm; Si migāramātuyā; Sk mingāramātu.
 So St Bm Si; Sk Bu nāngam.
 Bm Siro.

muhuttam anukampam upādāyāti. Evam devāti kho so puriso ranno Pasenadissa Kosalassa patisutvā ven' āvasmā Ānando ten' upasamkami. upasamkamityā āyasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thito kho so puriso āvasmantam Ānandam etad avoca: Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo āvasmato Ānandassa pāde sirasā vandati. evañ ca vadeti: Sace kira. bhante, āyasmato Ānandassa na kiñci accāvikam karanīyām, āgametu kira, bhante, āyasmā Ānando muhuttam anukampam upādāvāti. Adhivāsesi kho āvasmā Ānando tunhībhāvena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi nāgena gantvā nāgā paccorohityā pattiko va yen āyasmā Ānando ten upasamkami; upasamkamitvā āvasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam atthāsi. Ekamantam thito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etad avoca: Sace. bhante, āvasmato Ānandassa na kiñci accāvikam karanīvam. sādhu, bhante, āyasmā Ānando vena Aciravativā nadiyā1 tīram, ten upasamkamatu anukampam upadavati. Adhivasesi kho avasma Ānando tunhībhāvena. Atha kho āyasmā Ānando yena Aciravativā nadiyā tīram ten upasamkami; upasamkamitvā aññatarasmim rukkhamule paññatte asane nisidi. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yāvatikā nāgassa bhūmi nāgena² gantvā nāgā paccorohitvā pattiko va yen' āyasmā Ānando ten' upasamkami, upasamkamityā āyasmantam Ānandam abhiyādetyā ekamantam atthāsi. Ekamantam thito kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etad avoca: Idha, bhante, āvasmā Ānando hatthatthare nisīdatūti. Alam, mahārāja; nisīda tvam; nisinno aham sake āsane ti. Nisīdi kho rājā Pasenadi Kosalo paññatte āsane. Nisajja kho rājā Pasenadi Kosalo ayasmantam Anandam etad avoca: Kin nu kho, bhante Ānanda, so Bhagavā tathārupam kayasamācaram samācareyya yvāssa³ kāyasamācāro opārambho samaņehi brāhmanehi viñnūhīti? — Na kho, mahārāja, so Bhagavā tathārūpam kāyasamācāram samācareyya yvāssa kāyasamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti.

Bm Acīravatīyā nadīyā (bis).
 Sk nāg- twice but usually nāng-.
 So Bm & Skt infra; Sk here yassa; St here yāvassa; Si yvāyam.
 vol. II.

Kim pana, bhante Ānanda, so Bhagavā tathārūpam vacīsamācāram — pe — manosamācāram samācareyya yvāssa manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viññūhīti. Na kho, mahārāja, so Bhagavā tathārūpam manosamācāram samācareyya yvāssa manosamācāro opārambho samaņehi brāhmanehi viññūhīti.

Acchariyam, bhante; abbhutam. bhante; yam hi mayam, bhante, nāsakkhimha¹ panhena paripūretum. tam. bhante, āyasmatā Ānandena panhassa veyyākaraņena paripūritam. Ye te. bhante, bālā avyattā ananuvicca apariyogāhetvā paresam vaṇṇam vā avaṇṇam vā bhāsanti. na mayan tam sārato paccāgacchāma. Ye ca kho² te. bhante, paṇḍitā vyattā³ medhāvino anuvicca pariyogāhetvā paresam vaṇṇam vā avaṇṇam vā bhāsanti. tam mayām sārato paccāgacchāma. Katamo pana, bhante Ānanda. kāyasamācāro opārambho samaṇehi brāhmaṇehi vinnūhīti?

Yo4 kho, mahārāja, kāyasamācāro akusalo.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro akusalo?

Yo4 kho, mahārāja, kāyasamācāro sāvajjo.

Katamo pana, bhante. kāyasamācāro sāvajjo?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro savyāpajiho 5.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro savyāpajiho?

Yo kho, mahārāja, dukkhavipāko.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro dukkhavipāko?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro attabyābādhāya pi samvattati, parabyābādhāya pi samvattati, ubhayabyābādhāya pi samvattati; tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti. kusalā dhammā parihāyanti; — evarūpo kho, mahārāja. kāyasamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti.

Katamo pana, bhante Ānanda, vacīsamācāro — pe — manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti? Yo kho. mahārāja, manosamācāro akusalo.

Katamo pana, bhante, manosamācāro akusalo?

So Sk Bu; Bm Si nās-hā.
 Bm ye pana.
 Bm viyattā; Si byattā viyattā.
 Sk infra So.
 So Sk Si; Bm sabyābajjho; Bu savyāpajjho ti sadukkho.

Yo kho, mahārāja, manosamācāro sāvajjo.
Katamo pana, bhante. manosamācāro sāvajjo?
Yo kho, mahārāja, manosamācāro savyāpajjho?
Katamo pana, bhante. manosamācāro savyāpajjho?
Yo kho, mahārāja. manosamācāro dukkhavipāko.
Katamo pana, bhante. manosamācāro dukkhavipāko?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro attabyābādhāya pi samvattati parabyābādhāya pi samvattati tubhayabyābādhāya pi samvattati; tassa akusalā dhammā abhivaḍḍhanti, kusalā dhammā parihāyanti; — evarūpo kho, mahārāja, manosamācāro opārambho samaņehi brāhmaņehi viñňūhīti.

Kin nu kho, bhante Ānanda. so Bhagavā sabbesam yeva akusalānam dhammānam pahānam vannetīti²?

Sabbākusaladhammapahīno kho. mahārāja. Tathāgato, kusaladhammasamannāgato ti.

Katamo pana. bhante Ānanda, kāyasamācāro anopārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro kusalo.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro kusalo?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro anavajjo.

Katamo pana, bhante. kāyasamācāro anavajjo?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro avyāpajjho.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro avyāpajjho?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro sukhavipāko.

Katamo pana, bhante, kāyasamācāro sukhavipāko?

Yo kho, mahārāja, kāyasamācāro n'ev' attabyābādhāya pi samvattati. na parabyābādhāya pi samvattati³, na ubhayabyābādhāya pi samvattati; tassa akusalā dhammā parihāyanti, kusalā dhammā abhivaḍḍhanti; — evarūpo kho, mahārāja, kāyasamācāro anopārambho samanehi brāhmanehi viñňūhīti.

Katamo pana, bhante Ānanda, vacīsamācāro — pe — manosamācāro 4 anopārambho samaņehi brāhmāņehi viñnūhīti?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro kusalo.

¹ Skt substitute pe for parabyābādhāya pi samvattati. ² So Skt Si Bu; Bm samvannetīti. ³ Sk omits these four words here & pi in the surrounding clauses both here & infra. ⁴ Sk omits pe manos⁶.

Katamo pana. bhante. manosamācāro kusalo? Yo kho. mahārāja. manosamācāro anavajjo. Katamo pana. bhante, manosamācāro anavajjo? Yo kho. mahārāja. manosamācāro avyāpajjho. Katamo pana. bhante. manosamācāro avyāpajjho? Yo kho, mahārāja. manosamācāro sukhavipāko. Katamo pana, bhante. manosamācāro sukhavipāko?

Yo kho, mahārāja, manosamācāro n' ev' attabyābādhāya pi samvattati. na parabyābādhāya pi samvattati. na ubhayabyābādhāya samvattati; tassa akusalā dhammā parihāyanti 1. kusalā dhammā abhivaḍḍhanti: — evarūpo kho. mahārāja, manosamācāro anopārambho samaņehi brāhmaņehi viñnūhīti.

Kim pana². bhante Ānanda. so Bhagavā sabbesam yeva³ kusalānam dhammānam upasampadam vannetīti?

Sabbākusaladhammapahīno kho, mahārāja, Tathāgato kusaladhammasamannāgato ti.

Acchariyam, bhante, abbhutam, bhante, vāva 4 subhāsitam c' idam 5, bhante, āvasmatā Ānandena, iminā ca mavam, bhante. āyasmato Ānandassa subhāsitena attamanābhiraddhā 6. Evam attamanābhiraddhā ca mayam, bhante, āvasmato Ānandassa subhāsitena, sace. bhante, āvasmato Ānandassa hatthiratanam kappeyya. hatthiratanam pi mayam āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa assaratanam kappeyya, assaratanam pi mayam āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Sace, bhante, āyasmato Ānandassa gāmavaram kappeyya⁷, gāmavaram pi mayam āyasmato Ānandassa dadeyyāma. Api ca, bhante, mayam p' etam jānāma: n' etam 8 āvasmato Ānandassa kappatīti. Ayam me, bhante, bāhitikā rañño Māgadhena Ajātasattunā Vedehiputtena chattanāliyā 9 pakkhipitvā 10 pahitā solasasamā āyāmena atthasamā vitthārena; tam. bhante. āyasmā Ānando patigaņhātu anukampam upādāvāti.

Alam, mahārāja; paripuņņam me ticīvaran ti.

Sk parihāsanāyanti.
 Si kin nu kho pana.
 Bm adds ca.
 Skt yāvam.
 Bm cīdam.
 Skt att-ravā (bis).
 Skt omit gām, kap.
 Bm mayam n' etam jānāma āy.
 Ā-ssa K.
 So Si; Skt chatti nāliya; Bm vattanāliyā.
 Skt pakkhipim vo.

Ayam, bbante, Aciravatī nadī diṭṭhā āyasmatā c' eva Ānandena amhehi ca yadā ¹ upari pabbate mahāmegho abhippavuṭṭho hoti; athāyam Aciravatī nadī ubhato kūlāni samvissandantī ² gacchati; — evam eva kho. bhante. āyasmā Ānando imāya bāhitikāya attano ticīvaram karissati; yam pan' āyasmato Ānandassa purāṇam ticīvaram tam sabrahmacārīhi samvibhajissati. Evāyam amhākam dakkhiṇā samvissandantī mañne ³ gamissati. Paṭigaṇhātu ⁴. bhante, ayasmā Ānando bāhitikan ti.

Paṭiggahesi ⁵ kho āyasmā Ānando bāhitikam. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmantam Ānandam etad avoca: Handa va ⁶ dāni mayam, bhante Ānanda, gacchāma; bahukiccā mayam bahukaraṇīyā ti. — Yassa dāni tvam, mahārāja, kālam mañnasīti. — Atha kho rājā Pasenadi Kosalo āyasmato Ānandassa bhāsitam abhinanditvā anumoditvā, uṭṭhāy' āsanā āyasmantam Ānandam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmi. Atha kho āyasmā Ānando acirapakkantassa raṇno Pasenadissa Kosalassa yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno āyasmā Ānando yāvatako ahosi raṇnā Pasenadinā ⁷ Kosalena saddhim kathāsallāpo, tam sabbam Bhagavato ārocesi, tan ca bāhitikam Bhagavato pādāsi.

Atha kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Lābhā. bhikkhave, rañño Pasenadissa Kosalassa; suladdhalābhā. bhikkhave, rañño Pasenadissa Kosalassa, yaṁ rājā Pasenadi Kosalo labhati Ānandaṁ dassanāya labhati payirupāsanāyāti. Idam avoca Bhagavā; attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitaṁ abhinandun ti.

$B\bar{\mathbf{a}}$ HITIKASUTTAM9 AȚTHAMAM.

Bm Si yathā.
 Si samvisandantī (bis).
 Sk adds ko.
 Si paṭigg⁰ (bis).
 So all MSS.
 Bm pana.
 So Si; Sk Pasenadī; Bm Passanadīnā.
 Si here payirup⁰; Bm payirūp⁰; Skt payurūp⁰. Cf. p. 65 supra.
 Bm Si Bu Bāhitiyas⁰. In the text of the Sutta all MSS read bāhitika, but the form cited by Bu for comment is bāhitiya.

89.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sakkesu viharati. Medalumpam ¹ nāma Sakyānam ² nigamo. kho pana samayena rājā Pasenadi kosalo Nangarakam³ anuppatto hoti kenacid eva karanivena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Dīgham Kārāyanam āmantesi: Yojehi, samma Kārāyana. bhadrāni bhadrāni yānāni, uyyānabhūmim 4 gacchāma subhūmim dassanāvāti. Evam devāti kho Dīgho Kārāvano ranno Pasenadissa Kosalassa patisutvā bhadrāni bhadrāni vānāni vojāpetvā ranno Pasenadissa pativedesi: Yuttāni kho te. deva, bhadrāni bhadrāni yānāni. yassa dāni kālam mañnasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadram 5 yānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yānehi Nangarakamhā niyyāsi mahaccarājānubhāvena bena pāyāsi; yāvatikā yānassa bhūmi yānena gantvā yānā paccorohitvā pattiko va ārāmam pāvisi. Addasā kho rājā Pasenadi Kosalo ārāme jamghāvihāram anucankamamāno anuvicaramāno 7 rukkhamulāni pāsādikāni pāsādanīyāni8 appasaddāni appanigghosāni9 vijanavātāni manussarāhaseyvākāni patisallānasāruppāni. Disvāna Bhagavantam yeva ārabbha sati udapādi: Imāni kho tāni rukkhamūlāni pāsādikāni pāsādanīyāni appasaddāni appanigghosāni vijanavātāni manussarāhasevvakāni patisallanasaruppani. yatthassudam 10 mayan tam Bhagavantam payirupāsāma arahantam sammāsambuddhan ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Dīgham Kārāyanam āmantesi: Imāni kho, samma Kārāyana tāni . . . . &c. as above . . . . sammāsambuddham. Kahan nu kho, samma Kārāyana, etarahi so

Bu Medata'umpam & Metalumpam; Skt Metalupam; Bm Medālupam;
 Si Medalupam. Cf. Dhp. p. 222 & J.t. IV 151.
 Bm Sākyānam.
 So Bu; Sk Nangaramkam (but infra Nangarakamhī); Bm Si Nagarakam.
 Sk Si uy-miyam.
 Bm (as usual) repeats bhadram.
 So all MSS & Bu (here).
 See supra page 65.
 Si anuvicariyamāno.
 So Sk Si; Bm paso.
 Bm -nigh.
 So Skt Bm; Bu Si yattha sudam.

Bhagavā viharati araham sammāsambuddho ti? — Atthi. mahārāja, Medalumpam nāma Sakvānam nigamo: tattha so Bhagavā etarahi viharati araham sammāsambuddho ti. — Kīvadūro 1 pana, samma Kārāyana, Nangarakamhā Medalumpam nāma Sakvānam nigamo hotīti? Na dure, mahārāja; tīni yojanāni. Sakkā divasāvasesena 2 gantun ti. Tena hi, samma Kārāyana, yojehi bhadrāni bhadrāni yānāni; gamissāma mayan tam Bhagavantam dassanāva arahantam sammāsambuddhan ti. Evam devāti kho Dīgho Kārāyano rañño Pasenadissa Kosalassa patisutvā bhadrāni bhadrāni vānāni vojāpetvā rañño Pasenadissa Kosalassa pativedesi: Yuttāni kho te. deva. bhadrāni bhadrāni yānāni; yassa dāni kālam mañnasīti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo bhadram yānam abhiruhitvā bhadrehi bhadrehi yanehi Nangaramha yena Medalumpam nama Sakyānam nigamo tena pāyāsi ten' eva divasāvasesena Medalumpam nāma 3 Sakvānam nigamam sampāpuni, yena ārāmo tena pāyāsi. Yāvatikā vānassa bhūmi vānena gantvā, yānā paccorohitvā pattiko va ārāmam pāvisi. Tena kho pana samayena sambahulā bhikkhū abbhokāse cankamanti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo vena te bhikkhū ten upasamkami; upasamkamitvā te bhikkhū etad avoca: Kahan nu kho. bhante, etarahi so Bhagavā viharati araham sammāsambuddho? Dassanakāmā 4 hi mayan tam Bhagavantam arahantam Sammāsambuddhan ti. Eso, mahārāja, vihāro samvutadvāro; tena appasaddo upasamkamitvā ataramāno ālindam pavisitvā ukkāsitvā aggaļam 5 ākotehi; vivarissati te Bhagavā dvāran ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo tatth' eva khaggañ ca unhīsañ 6 ca Dīghassa Kārāvanassa pādāsi. Atha kho Dīghassa Kārāyanassa etad ahosi: Rahāyati 7 kho dāni mahārājā; idh'8 eva dāni mayā thātabban ti? Atha kho rājā Pasenadi Kosalo yena so vihāro samvutadvāro tena appasaddo upasamkamitvā ālindam pavisitvā ukkāsitvā aggalam ākoţesi. ataramāno Vivari Bhagavā dvāram. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo

¹ So Skt Si; Bm kim va dūre. ² So Sk S₁ & St infra; St here & Bm divasūvasena. ³ Skt & Si omit. ⁴ Bm dassanākāmā. ⁵ So Bm Si Bu; Skt aggalam. ⁶ So Skt Bu; Bm Si unhisan. ⁷ So Skt Bm Bu; Si rahāyasi. ⁸ Skt nedh'.

vihāram pavisitvā Bhagavato pāde sirasā patitvā Bhagavato pādāni mukhena ca paricumbati pāṇīhi ca parisambāhati nāman ca sāveti: Rājā 'ham. bhante. Pasenadi Kosalo; rājā 'ham, bhante, Pasenadi Kosalo ti.

Kim pana tvam, mahārāja, atthavasam sampassamāno imasmim sarīre evarūpam paramanipaccākāram karosi, mittūpahāram upadamsesīti?

Atthi kho me, bhante, Bhagavati dhammanyayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto 5 Bhagavatā dhammo. supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti. Idhāham, bhante 6, passāmi eke samanabrāhmane parivantakatam brahmacariyam carante dasa pi vassāni vissatim pi vassāni timsam pi vassāni cattārīsam pi vassāni. Te aparena samavena sunhātā 8 suvilittā kappitakesamassū pancahi kamagunehi samappita samangibhūtā parivārenti9. Idha panāham, bhante, bhikkhū passāmi yāvajīvam āpānakotikam 10 paripunņam parisuddham brahmacariyam carante. Na kho panāham, bhante, ito bahiddhā annam evam paripunnam parisuddham brahmacariyam samanupassami. Ayam pi kho, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho 11 ti. Puna ca param, bhante. rājāno pi rājūhi vivadanti. khattiya pi khattiyehi vivadanti. brahmana pi brahmanehi vivadanti, gahapatī 12 gahapatīhi vivadanti, mātā pi puttena vivadati, putto pi mātarā vivadati, pitā pi puttena vivadati, putto pi pitarā vivadati. bhātā pi bhātarā vivadati, bhātā pi 13 bhaginiyā vivadati. bhaginī 14 pi bhātarā vivadati, sahāvo pi sahāyena vivadati. Idha panāham, bhante, bhikkhū passāmi samagge sammodamāne avivadamāne 15 khīrodakībhūte 16 añña-

¹ Bm Si nipatitvā. ² Bm paricumpati. ³ Skt pānihi. ⁴ So Si; Skt mittupahāram here & vittūvohāram infra: Bm mittupahāram. ⁵ So Si & Sk infra; Sk here svakkhyāto; Bm svākhyāto. ⁶ Bm Si add bhagavā. ⁷ Sk caranti here. ⁸ So Bm Si: Sk sunahātā: St suhanohātā. ⁹ Si paricārenti, with note that the Sinh. reading is parivārenti. Cf. Vol. I pp. 504 & 571. ¹⁰ So Skt Bu, the latter noting as a var. lect. āpānakotikam which is read by Bm Si. ¹¹ Sk (ter) samgho, omitting bhagavato sāvaka-. ¹² Bm Si gahapatayo. ¹³ Bm Si omit bhātarā v. bhātā pi. ¹⁴ Bm bhagini. ¹⁵ Bm omits. ¹⁸ Bm khirodakibhūte.

maññam piyacakkhūhi sampassante viharante. Na kho panāham. bhante, ito bahiddha annam evam samaggam parisam Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati samanupassāmi. dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti. Puna ca parāham. bhante, ārāmena ārāmam uvvānena uvvānam anucankamāmi anuvicarāmi. So 'ham tattha passāmi eke samanabrāhmane kise 1 lūkhe 2 dubbanne uppanduppandukajāte³ dhamanisanthatagatte na viya maññe cakkhum bandhante janassa dassanāya. Tassa mayham, bhante, evam hoti4: Addhā ime āyasmanto anabhiratā5 vā brahmacariyam caranti, atthi vā tesam kinci pāpam kammam 6 katam paţicchannam⁷, tathā⁸ ime āvasmanto kisā lūkhā dubbannā uppanduppandukajātā dhamanisanthatagattā, na viya maññe cakkhum bandhanti janassa dassanāvāti. Tvāham upasamkamitvā evam vadāmi: — Kin nu kho tumhe āyasmante kisā lūkhā dubbannā uppanduppandukajātā dhamanisanthatagattā, na viva maññe cakkhum bandhatha janassa dassanāvāti. Te evam āhamsu: Bandhukarogo 10 no mahārājāti. panāham, bhante, bhikkhū passāmi hatthapahatthe udaggudagge abhiratarupe pinitindriye11 appossukke pannalome paradavutte 12 migabhūtena cetasā viharante 13. Tassa mayham. bhante, evam hoti: Addhā ime āyasmato tassa Bhagavato sāsane ulāram pubbenāparam visesam sanjānanti, tathā ime āyasmanto hatthapahatthā udaggudaggā abhiratarūpā pīnitindriyā appossukkā 14 pannalomā paradavuttā 15 migabhūtena cetasā viharantīti. Ayam pi kho me. bhante. Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca parāham, bhante, rājā khattiyo muddhāvasitto

Si kīse.
 Skt twice lukhe, once lūkhā.
 So Skt & I Jāt. 346; Si upandupandukajāte; Bm uppandupandukajāte.
 Bm Si etad ahosi, the latter noting that the Sinh. reading is evam hoti.
 Sk anabhiratam.
 Bm Si omit.
 Bm katā paticchannā.
 Bm adds hi.
 Sk omits kho.
 So Skt Si Bu; Bm pandukarogino.
 Bm pin-; Si pinind-.
 So Si; Sk wiharantīti; Bm viharantī.
 Bm Si apposukkā here et supra.
 Bm paradattavuttā here et supra.

pahomi ghātetāvam vā ghātetum jāpetāvam vā jāpetum pabbājetāvam vā pabbājetum. Tassa mayham, bhante, atthakarane i nisinnassa antarantarākatham 2 opātenti. na labhāmi: Mā me bhonto atthakarane nisinnassa antarantarākatham opatetha 3. kathapariyosanam 4 me bhavanto agamen-Tassa mayham. bhante. antarantarākatham opātenti. Idha panāham, bhante, bhikkhū passāmi vasmim samaye Bhagavā anekasatāya parisāva dhammam deseti n' eva tasmim samaye Bhagavato savakanani khipitasaddo va hoti ukkasitasaddo vā. Bhūtapubbam. bhante. Bhagavā anekasatāva parisāya dhammam deseti; tatr annataro Bhagavato sāvako ukkāsi; tam enam añnataro sabrahmacārī⁵ jannukena ghattesi⁶: Appasaddo āvasmā hotu, mā 'yasmā saddam akāsi; satthā no Bhagavā dhammam desetīti. Tassa mayham. bhante, etad ahosi: Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. Adandena vata kira bho asatthena evam suvinītā parisā bhavissatīti. Na kho panāham, bhante, ito bahiddhā annam evam suvinītam parisam samanupassāmi. Ayam pi kho me. bhante. Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammasambuddho bhagava. svakkhato bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca parāham. bhante, passāmi idh ekacce khattiyapaṇḍite nipuṇe kataparappavāde vālavedhirūpe 8. Te 9 bhindantā mañāe caranti paññāgatena diṭṭhigatāni. Te suṇanti:
Samaṇo khalu bho Gotamo amukam nāma gāmam vā nigamam
vā osarissatīti. Te pañham abhisamkharonti: Imam mayam
pañham samaṇam 10 Gotamam upasamkamitvā pucchissāma;
evam ce no puṭṭho evam vyākarissati. evam assa mayam
vādam āropessāma; evam ce pi no puṭṭho evam vyākarissati.
evam pi 'ssa mayam vādam āropessāmāti. Te suṇanti:
Samaṇo khalu bho Gotamo amukam nāma gāmam vā nigamam
vā osaṭo ti. Te yena Bhagavā ten' upasamkamanti. Te
Bhagavā 11 dhammiyā kathāya sandasseti samādapeti samuttejati

Skt atthekarane here & attakarane infra: Bm a ldakarane; Si attakarane. Bm a-kathā. Sk opātetam. Sk katham p. bhavanto. Si brahmacārī; Skt sabbrahmacārī. Skt ghaddhesi; Bm Si ghatesi. Cf. p. 4 supra (where ghattesi should be read). Bm suvinitā (bis). Bm vālavedhīrūpe; Si vālavedhīrūpo. Skt vo. Bm adds bho. Sk omits these four words.

sampahamseti. Te Bhagavatā dhammiyā kathāya sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā na c'eva Bhagavantam panham pucchanti, kuto¹ vādam āropessanti. annadatthu² Bhagavato sāvakā sampajjanti. Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo. supaṭipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca parāham, bhante, passāmi idh' ekacce brāhmanapandite - pe - gahapatipandite samanapandite nipune kataparappavāde vālavedirūpe. Te bhindantā maññe .... &c. as above .... vādam āropessanti, añnadatthu Bhagavantam yeva okāsam yācanti agārasmā anagāriyam pabbajjāya. Te Bhagavā pabbājeti. Te tathā pabbājitā 3 samānā vupakatthā appamattā ātāpino pahitattā viharantā na cirass' eva yass' atthāya kulaputtā sammad eva agārasmā anagāriyam pabbajanti tad anuttaram brahmacariyapariyosānam ditthe va dhamme savam abhinnā sacchikatvā upasampajja viharanti. Te evam āhamsu: Manam4 vata bho anassāma; manam vata bho anassāma. Mavam hi pubbe assamanā 5 va samānā samanā 'mhāti 6 paţijānimhā, abbrāhmanā 7 va samānā brāhmanā 'mhāti' patijānimhā, anarahanto va samānā arahanto mhāti10 patijānimhā. Idāni kho 'mhā11 samaņā. idāni kho 'mhā brāhmanā idāni kho 'mhā arahanto ti. Ayam pi kho me. bhante. Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supatipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca parāham, bhante. Isīdatta—Purāṇā ¹² thapatayo mama bhattā mama yānā ¹³ aham nesam jīvitam ¹⁴ dātā yasassa ¹⁵ āhattā ¹⁶. Atha ca pana no tathā mayi

¹ Si kut' assa. ² Si aññadatthum. ³ Bm Si pabbajitā, the latter noting that the Sinh. reading is pabbājitā. ⁴ Si mayam, noting that the Sinh. reading is manam. ⁵ Si asamanā. ⁶ Sk samanamhāti. ⁷ Bm Si abrāhmanā. ⁸ Sk brahmanamhāti. ⁹ Si anārahanto. ¹⁰ Sk arahantamhāti; Bm arahantāmhāti. ¹¹ Si 'mha throughout. ¹² Bu says: Isīdattapurānā ti Isidatto ca Purāno ca; Skt Isidattapurānathapatayo: Bm Isidantapurānā; Si Isīdantapurānā. ¹³ Bu Bm Si yānā, the latter with note that the Sinh. reading is sānā (as Skt). ¹⁴ Bu jīvikam. ¹⁵ Sk adds dānam (here only). ¹⁶ So Skt Si; Bm āhatā.

nipaccākāram karonti yathā Bhagavati. Bhūtapubbāham bhante. senam abbhuyyāto samāno ime va¹ Isīdatta—Purāņe thapatayo vīmamsamāno² aññatarasmim sambādhe āvasathe vāsam upagacchim. Atha kho. bhante, ime Isīdatta— Purāṇā thapatayo bahudeva³ rattim dhammiyā kathāya vītināmetvā yato assosum kho Bhagavantam⁴ tato sīsam katvā mam pādato karitvā nipajjimsu. Tassa mayham, bhante. etad ahosi: Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho. Ime Isīdatta— Purāṇā thapatayo mama bhattā mama yānā. aham tesam jīvitam dātā yasassa āhattā. Atha ca pana no tathā mayi nipaccākāram karonti yathā Bhagavati. Addhā ime āyasmanto tassa Bhagavato sāsane uļāram⁵ pubbenāparam visesam sanjānantīti sā Ayam pi kho me, bhante, Bhagavati dhammanvayo hoti: Sammāsambuddho bhagavā, svākkhāto bhagavatā dhammo, supaṭipanno bhagavato sāvakasamgho ti.

Puna ca param, bhante. Bhagavā pi khattiyo, aham pi khattiyo. Bhagavā pi Kosalako ⁸, aham pi Kosalako, Bhagavā pi āsītiko ⁹, aham pi āsītiko ¹⁰. Yam pi bhante Bhagavā pi khattiyo aham pi khattiyo, Bhagavā pi Kosalako aham pi Kosalako. Bhagavā pi āsītiko aham pi āsītiko ¹¹, iminā vārahām' evāham ¹², bhante. Bhagavati ¹³ paramanipaccākāram kattum, mittūpahāram upadamsetum. Handa ca dāni mayam, bhante, gacchāma. Bahukiccā mayam bahukaranīyā ti.

Yassa dāni tvam. mahārāja, kālam mañnasīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo utṭhāy'āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhinaṁ katvā pakkāmi.

Atha kho Bhagavā acirapakkantassa rañño Pasenadissa Kosalassa bhikkhū āmantesi: Eso, bhikkhave, rājā Pasenadi Kosalo dhammacetiyāni bhāsitvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto. Uggaṇhātha ¹⁴, bhikkhave, dhammacetiyāni; pariyāpuṇātha,

Sk imameva; Bm ime ca; Si ime alone.
 So Skt Bu; Bm Si vim^o
 Bm bahūdeva.
 Bm yato ahosi bhagavā tato.
 Si here olāram.
 Bm Si jānanti here et supra.
 Sk throughout supatipanno samgho.
 Bm Si Kosalo throughout.
 Bm (alone) asītiko.
 Si adds ti.
 Bm Si omit from yam pi bhante inclusive.
 So Sk Si; Bm iminā pāhamsante bhagavati.
 Sk bhagavato.
 Bm Si ugganhatha.

bhikkhave, dhammacetiyāni; dhāretha, bhikkhave, dhammacetiyāni; atthasamhitāni. bhikkhave, dhammacetiyāni ādibrahmacariyakānīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

DHAMMACETIYASUTTAM NAVAMAM.

90.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Ujunnāyam² viharati Kannakatthale 3 Migadave. Tena kho pana samayena rājā Pasenadi Kosalo Ujuñnam anuppatto hoti kenacid eva karaniyena. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo añnataram purisam āmantesi: - Ehi tvam, ambho purisa, yena Bhagavā ten' upasamkama; upasamkamityā mama vacanena Bhagavato pade sirasa vandahi appabadham appatankam lahutthanam balam phāsuvihāram puccha: Rājā, bhante, Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati appābādham appātankam lahutthanam balam phasuviharam pucchatīti; evan ca vadehi: Ajja kira, bhante, rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāva upasamkamissatīti. Evam devāti kho so puriso ranno Pasenadissa Kosalassa pațisutvā yena Bhagavā ten upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivadetva ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho so puriso Bhagavantam etad avoca: - Rājā, bhante. Pasenadi Kosalo Bhagavato pāde sirasā vandati, appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchati; evañ ca vadeti: Ajja kira, bhante, rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasamkamissatīti.

Assosum kho Somā ca bhaginī 4 Sakulā 5 ca bhaginī: Ajja

¹ Sk repeats these three words. ² So Skt Bu; Bm Uruññayam; Si Udaññayam. ³ So Bm Si Bu; Sk Kannatthalaka throughout. ⁴ So Bm Si always & Skt sts.: Bu & Skt sts. bhagini. ⁵ Skt here Sukulā.

kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasamkamissatīti. Atha kho Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī rājānam Pasenadim Kosalam bhattābhihāre upasamkamitvā etad avocum: — Tena hi. mahārāja, amhākam pi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi. appābādham appātamkam lahutṭhānam balam phāsuvihāram puccha: Somā ca. bhante. bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti. appābādham appātamkam lahutṭhānam balam phāsuvihāram pucchantīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca:

— Somā ca, bhante, bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti, appābādham appātankam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchantīti.

Kim pana, mahārāja, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī añnam dūtam nālatthun ti?

Assosum kho, bhante, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī: Ajja kira rājā Pasenadi Kosalo pacchābhattam bhuttapātarāso Bhagavantam dassanāya upasamkamissatīti. Atha kho, bhante, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī mam bhattābhihāre upasamkamitvā etad avocum: Tena hi, mahārāja, amhākam pi vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi, appābādham appātamkam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha: — Somā ca, bhante, bhaginī Sakulā ca bhaginī Bhagavato pāde sirasā vandanti, appābādham appātamkam lahutthānam balam phāsuvihāram pucchantīti.

Sukhiniyo¹ hontu, mahārāja, Somā ca bhaginī Sakulā ca bhaginī ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: Sutam me tam, bhante: — Samano Gotamo evam āha: Na 'tthi so samano vā brāhmaņo vā yo sabbañnū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam paṭijānissati; n' etam thānam vijjatīti. Ye te, bhante evam āhamsu: — Samano Gotamo evam

¹ Skt sukhiniyo. Cf. No 123 & I Jat. 408. ² Sk bhagava.

āha: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam nāṇadassanam paṭijānissati; n' etam thānam vijjatīti; — kacci te, bhante, Bhagavato vuttavādino. na ca Bhagavantam abhūtena abbhācikkhanti, dhammassa cānudhammam vyākaronti, na ca koci sahadhammiko vādānuvādo¹ gārayham² thānam āgacchatīti?

Ye te, mahārāja. evam āhamsu: — Samaņo Gotamo evam āha: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā yo sabbaññū sabbadassāvī aparisesam ñāṇadassanam paṭijānissati; n' etam thānam vijjatīti; — na me te vuttavādino, abbhācikkhanti ca pana man³ te asatā abhūtenāti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Vidūdabham senāpatim āmantesi: Ko nu kho, senāpati, imam kathāvatthum rājantepure abbhudāhāsīti?

Sanjayo, mahārāja, brāhmaņo Ākāsagotto ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo añňataram purisam āmantesi: — Ehi tvam, ambho purisa, mama vacanena Sañjayam brāhmaṇam Ākāsagottam amantehi 6: Rājā te, bhante, Pasenadi Kosalo amantetīti. Evam devāti kho so puriso rañňo Pasenadissa Kosalassa paṭisutvā yena Sañjayo brāhmaṇo Ākāsagotto ten' upasamkami; upasamkamitvā Sañjayam brāhmaṇam Ākāsagottam etad avoca: — Rājā tam, bhante, Pasenadi Kosalo āmantetīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca; Siyā nu kho, bhante, Bhagavatā aññadeva kiñci sandhāya bhāsitam 7, tañ ca jano aññathā pi 8 paccāgaccheyya? Yathākatham pana, bhante. Bhagavā abhijānāti vācam 9 bhāsitā ti?

Evam kho aham, mahārāja, abhijānāmi vācam bhāsitā: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā yo sakideva sabbañ nassati sabbam dakkhīti 10, n' etam thānam vijjatīti.

Heturūpam bhante¹¹ Bhagavā āha; saheturūpam pana ¹², bhante, Bhagavā āha: Na 'tthi so samaņo vā brāhmaņo vā

So Si; Sk vādānupāto; Bm vādānupādo.
 So Bm; Sk gāruyham; Si gāreyham.
 Sk omits imam.
 Sk omits imam.
 Sk omits imam.
 Sk omits imam.
 Sk āmantesi.
 Skt cāsitam.
 Skt vi.
 So Skt Si; Bm vācā.
 Bm dakkhiti; Bu Skt Si dakkhīti.
 Si omits.
 Bm Si omits.

yo sakideva sabbaň ňassatī sabbaṁ dakkhīti. n' etaṁ ṭhānaṁ vijjatīti. Cattāro 'me, bhante. vaṇṇā. — khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesaṁ nu kho, bhante, catunnaṁ vaṇṇānaṁ siyā viseso siyā nānākaraṇan ti?

Cattāro 'me. mahārāja, vaṇṇā—khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesam kho. mahārāja. catunnam vaṇṇānam dve vaṇṇā aggam akkhāyanti. — khattiyā ca brāhmaṇā ca. yadidam abhivādanapaccuṭṭhānanjalikammasāmīcikamman ti¹.

Nāham, bhante. Bhagavantam diṭṭhadhammikam pucchāmi; samparāyikāham. bhante. Bhagavantam pucchāmi. Cattāro 'me, bhante, vaṇṇā. — khattiyā brāhmaṇā vessā suddā. Imesam nu kho. bhante, catunnam vaṇṇānam siyā viseso siyā nānākaranan ti?

Panc' imani, maharaja, padhaniyangani. Katamani panca? Idha, mahārāja, bhikkhu saddho hoti, saddahati 2 Tathāgatassa bodhim: Iti pi so Bhagavā araham sammāsambuddho, vijjācaranasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānam buddho bhagavā ti. Appābādho hoti appātanko samavepākiniyā gahaniyā samannāgato nātisītāya nāccuņhāya majjhimāya padhānakkhamāya. hoti amāyāvī yathābhūtam attānam āvikattā3 satthari vā viññūsu vā brahmacārīsu 4. Āraddhaviriyo viharati akusalānam dhammanam pahanaya kusalanam dhammanam upasampadaya thāmavā daļhaparakkamo anikkhittadhuro 5 kusalesu dhammesu. Paññavā hoti udayatthagāminiyā 6 paññāya samannāgato ariyāya nibbedhikāya sammādukkhakkhayagāminiyā. Imani kho, mahārāja, panca padhāniyangāni. Cattāro 'me, mahārāja, vannā. — khattiyā brāhmanā vessā suddā; te c' assu imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgatā; tam 7 nesam assa dīgharattam hitāya sukhāvāti.

/Cattāro 'me, bhante vaṇṇā, -- khattiyā brāhmaṇā vessā

¹ Bm abhivādanap- sāmicikammāni; Si abhivādanam paccutthānam añjalikammam sāmīcikamman ti; Sk paccupatthānam. ² Si (as p. 95 supra) saddhahati. ³ So all MSS here. ⁴ Bm b-isu; Si sabrahmacārīsu. ⁵ Bm Si an-ūro. ⁶ Sk omits final yā. ⁷ So Skt Si; Bm ettha pana.

suddā; te c'assu imehi pañcahi padhāniyangehi samannāgatā; Ettha pana nesam, bhante, siyā viseso siyā nānākaranan ti?

Ettha kho nesāham ¹, mahārāja, padhānavemattam² vadāmi. Seyyathāpi 'ssu³, mahārāja, dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā. dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā avinītā. Tam kim maññasi. mahārāja? Ye te dve⁴ hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā, api⁵ nu te dantā va danta-kāraṇam gaccheyyum, dantā va dantabhūmim sampāpuņeyyun ti ⁶?

Evam 7 bhante.

Ye pana te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā adantā ⁸ avinītā, api nu te adantā va dantakāraṇam gaccheyyum, adantā va dantabhūmim sampāpuṇeyyum. seyyathāpi te dve hatthidammā vā assadammā vā godammā vā sudantā suvinītā ti?

No h' evam 9, bhante.

Evam eva kho, mahārāja. yan tam saddhena pattabbam appābādhena asathena amāyāvinā āraddhaviriyena paññāvatā¹⁰, tam vata¹¹ asaddho bavhābādho¹² saṭho māyāvī kusīto¹³ duppañño pāpuṇissatīti, n' etam ṭhānam vijjatīti.

Heturūpam. bhante, Bhagavā āha; saheturūpam, bhante, Bhagavā āha. Cattāro 'me, bhante, vaṇṇā, — khattiyā brahmaṇā vessā suddā. Te c' assu imehi pancahi padhāniyangehi samannāgatā, te c' assu sammappadhānā 14, ettha pana tesam, bhante, siyā viseso, siyā nānākaraṇan ti?

Ettha kho nesaham ¹⁵, mahārāja, na ¹⁶ kinci nānākaraṇam vadāmi, yadidam vimuttiyā vimuttim. Seyyathāpi, mahārāja. puriso sukkham sākakaṭṭham ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya ¹⁷; atha aparo ¹⁸ puriso sukkham sālakaṭṭham

Skt pan' esäham.
 So Bu (bis); Sk padhänamettä; Bm Si padhänavemattatam.
 So Si; Sk seyyathä phassu; Bm seyyathäpi mahäräja.
 Si ye dve te.
 Bm api su nu.
 Bm omits ti.
 Si adds etam.
 Sk adds va.
 Bm Si no h' etam.
 So Sk; Bm Si paññavatä.
 Bm tam tathä so.
 Bm Si (as at p. 94) bahväbådho; Bu bavho.
 Bm kusito.
 Si samappo.
 Sk ettha kho panesäham.
 Sk omits na.
 Bm dhåtum kareyya.
 Bm athäparo.

ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya; atha aparo puriso sukkham ambakattham ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya; atha aparo puriso sukkham udumbarakattham ādāya aggim abhinibbatteyya, tejo pātukareyya. Tam kim mannasi, mahārāja? Siyā nu kho tesam aggīnam nānādāruto abhinibbattānam kinci nānākaraṇam. — acciyā vā accim, vaṇṇena vā vaṇṇam, ābhāya vā ābhan ti 1?

No h' etam, bhante.

Evam eva kho. mahārāja. yan tam tejam viriyā nimmathitam 2 padhānā 'bhinibbattam' 3. Nāham tattha kinci nānākaraṇam vadāmi, yadidam vimuttiyā vimuttin ti.

Heturūpam, bhante. Bhagavā āha; saheturūpam, bhante. Bhagavā āha. Kim pana. bhante, atthi devā ti?

Kim pana tvam, mahārāja. evam vadesi: Kim pana. bhante, atthi devā ti?

Yadi vā te, bhante, devā āgantāro itthattam, yadi vā anāgantāro itthattan ti?

Ye te. mahārāja, devā savyāpajjhā ^{4} te devā āgantāro itthatta $\dot{m}$; ye te devā abyāpajjhā ^{5} , te devā anāgantāro itthattan ti.

Evam vutte Vidūdabho senāpati Bhagavantam etad avoca:

— Ye te. bhante. devā savyāpajjhā āgantāro itthattam, te devā ye te devā abyāpajjhā anāgantāro itthattam te deve. tamhā thānā cāvessanti vā pabbājessanti vā ti?

Atha kho āyasmato Ānandassa etad ahosi: — Ayam kho Vidūdabho senāpati ranno Pasenadissa Kosalassa putto; aham Bhagavato putto. Ayam kho kālo yam putto puttena manteyyāti 10. Atha kho āyasmā Ānando Vidūdabham senāpatim āmantesi: — Tena hi. senāpati, tam yev' ettha paţipucchissāmi. Yathā te khameyya tathā nam byākareyyāsi. Tam kim mannasi. senāpati? Yāvatā ranno Pasenadissa Kosalassa vijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyā-

¹ So Bm Si; Sk ābhā. ² So Bm Si; Sk viriyanippharatitam. ³ Bm nibbattam. ⁴ Bm sabyābajjhā; Si sabyāpajjhā. ⁵ Bm abyābajjhā. ⁶ Sk anāgantāro. ⁷ Si ān⁰. ⁸ Sk adds ti. ⁹ Sk pabbājissanti. ¹⁰ Sk nimanteyyāsīti.

dhipaccam rajjam kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaņam vā brāhmaņam vā puññavantam vā apuññavantam vā abrahmacariyavantam vā tamhā thānā cāvetum vā pabbājetum vā ti?

Yāvatā, bho, rañño Pasenadissa Kosalassa vijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo issariyādhipaccam rajjam kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaņam vā.... pabbājetum vā ti.

Tam kim maññasi, senāpati? Yāvatā rañño Pasenadissa Kosalassa avijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccam rajjam kāreti, pahoti tattha rājā Pasenadi Kosalo samaṇam vā brāhmaṇam vā puññavantam vā apuññavantam vā brahmacariyavantam vā abrahmacariyavantam vā tamhā ṭhānā cāvetum vā pabbājetum vā ti?

Yāvatā, bho, ranno Pasenadissa Kosalassa avijitam, yattha ca rājā Pasenadi Kosalo na issariyādhipaccam rajjam kāreti, na pahoti tattha .... pabbājetum vā ti.

Tam kim mañnasi, senāpati? Sutā te devā Tāvatimsā ti? Evam. bho: sutā me devā Tāvatimsā; idhāpi³ bhotā rañnā⁴ Pasenadinā⁵ Kosalena sutā devā Tāvatimsā ti.

Tam kim mannasi. senāpati? Pahoti rājā Pasenadi Kosalo deve Tāvatimse tamhā ṭhānā cāvetum vā pabbājetum vā ti?

Dassanāya pi, bho. rājā Pasenadi Kosalo deve Tāvatimse nappahoti, kuto pana tamhā ṭhānā cāvessati 6 vā pabbājessati 7 vā ti.

Evam eva kho. senāpati, ye te devā savyāpajjhā ⁸ āgantāro itthattam. te devā ye te devā abyāpajjhā anāgantāro itthattam te deve dassanāya pi nappahonti. kuto pana tamhā ṭhānā cāvessanti vā pabbajessanti vā ti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: Konāmo ayam⁹, bhante, bhikkhūti?

Ānando nāma, mahārājāti

Ānando vata bho, ānandarūpo vata bho. Heturūpam.

Sk omits throughout.
 Bm Sı tattha pahotı.
 Si idäni pi,
 Bm rañno.
 Sk Pasenadi.
 Bm cāvissati.
 Sk (here et infra) pabbājissati
 Sk here sabbyāpajjhā.
 Si Konāmāyam.

bhante, āyasmā Ānando āha, saheturupam, bhante, **āyasmā** Ānando āha. Kim pana, bhante¹, atthi Brahmā ti?

Kim pana tvam. mahārāja, evam vadesi: Kim pana. bhante, atthi Brahmā ti?

Yadi vā so, bhante, Brahmā āgantā itthatam, yadi vā anāgantā itthattan ti?

Yo so, mahārāja. Brahmā savyāpajjho. so Brahmā āgantā itthattam; yo so Brahmā abyāhajjho, so Brahmā anāgantā itthattan ti.

Atha kho aññataro ² puriso rājānam Pasenadim Kosalam etad avoca: Sañjayo, mahārāja, brāhmaņo Ākāsagotto āgato ti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Sañjayam brāhmaṇam Ākāsagottam etad avoca: Ko nu kho, brāhmaṇa, imam kathāvatthum rājantepure abbhudāhāsīti ³?

Vidūdabho, mahārāja, senāpatīti.

Vidūdabho senapati evam āha. Saňjayo, mahārāja. brāhmaņo Ākāsagotto ti.

Atha kho añnataro puriso rajanam Pasenadim Kosalam etad avoca: Yānakālo, mahārājāti. Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavantam etad avoca: Sabbaññutam mayam. bhante, Bhagavantam apucchimhā; sabbaññutam Bhagavā vyākāsi; tañ ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca. tena c' amhā attamanā. Cātuvannim suddhim mayam, bhante. Bhagavantam apucchimhā; cātuvannim suddhim Bhagavā vyākāsi; taň ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca, tena c'amhā attamanā. Adhideve 5 mayam, bhante. Bhagavantam apucchimhā. adhideve Bhagavā vyākāsi; tan ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā Adhibrahmānam mayam, bhante, Bhagavantam attamanā. apucehimhā, adhibrahmānam Bhagavā vyākāsi; tan ea pan amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Yam yad eva ca pana mayam, bhante, Bhagavantam apucchimhā, tam tad eva Bhagavā vyākāsi; tan ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca, tena c' amhā attamanā. Handa

¹ Sk adds kim pana tvam. ² Sk adds so. ³ Sk abbhutā hoti. ⁴ Bm cātuvanrisaddhim. ⁵ So Bm Si; Sk aviveva & avideve. ⁶ Bm omits pana.

ca dāni mayam, bhante. gacchāma. Bahukiccā mayam bahukaranīyā ti.

Yassa dāni tvam, mahārāja, kālam maññasīti.

Atha kho rājā Pasenadi Kosalo Bhagavato bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhiṇam katvā pakkāmīti.

KANNAKATTHALASUTTAM DASAMAM.

Rajavaggo catuttho.

91.

Ekam samayam Bhagavā Videhesu Evam me sutam. cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim panca-Tena kho pana samayena Brahmāyu mattehi bhikkhusatehi. brāhmaņo Mithilāyam pativasati jinno vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto vīsamvassasatiko i jātiyā tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānami² itihāsapancamānam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo. Assosi kho Brahamāyu brāhmano: Samano khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim pancamattehi bhikkhusatehi; tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyano kittisaddo abbhuggato - Iti pi so bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaranasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi, satthā devamanussānam buddho bhagavā3, so imam lokam sadevakam samārakam sabrahmakam 4. sassamanabrāhmanim pajam sadevamanussam sayam abhiññā sacchikatvā pavedeti; so dhammam deseti adikalyanam majjhe kalyanam pariyosānakalyāṇam sāttham sabyanjanam 5, kevalaparipunnam parisuddham brahmacariyam pakāseti; sādhu kho pana tathārūpānam arahatam dassanam hotīti.

¹ So Sk Bu; Bm vīsav⁰. ² Bm sakkharapabhedānam. ³ Bm adds ti. ⁴ Sk omits. ⁵ Sk sabbyanjanam.

Tena kho pana samayena Brahmāyussa brāhmanassa Uttaro nāma mānavo antevāsī hoti tinnam vedānam .... Atha kho Brahmāvu brāhmano Uttaram mānavam amantesi: 'Ayam, tata Uttara, samano Gotamo Sakyaputto . . . . sammāsambuddho — pe — sādhu kho pana tathārupānam arahatam dassanam hotīti1. Ehi tvam. tāta Uttara, yena samano Gotamo ten' upasamkama², upasamkamityā samanam Gotamam jānāhi yadi vā tam bhavantam 3 Gotamam tatha santam yeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā, yadi vā so bhavam Gotamo tādiso, yadi vā na tādiso; tayā mayan tam bhayantam Gotamam vedis-Yathākatham panāham bho tam bhavantam Gotamam jānissāmi vadi vā tam bhavantam Gotamam tathā santam yeva saddo abbhuggato, yadi vā no tathā, yadi vā so bhavam Gotamo tādiso, vadi vā na tādiso ti. Agatāni kho. tāta Uttara, amhākam mantesu dvattimsa mahāpurisalakkhanāni, yehi samannāgatassa mahāpurisassa dve va 4 gatiyo bhavanti anaññā. — Sace agāram ajjhāvasati, rājā hoti cakkavattī 5 dhammiko dhammarājā cāturanto vijitāvī janapadatthāvariyappatto sattaratanasamannāgato. tass' imāni satta ratanāni bhavanti: seyvathīdam cakkaratanam hatthiratanam assaratanam maniratanam itthiratanam gahapatiratanam parinayakaratanam eva sattamam. Parosahassam kho pan assa puttā bhavanti sūrā vīrangarūpā 6 parasenappamaddanā. So imam pathavim sagarapariyantam adandena asatthena dhammena 7 abhivijiya ajjhāvasati. — Sace kho pana agārasmā anagāriyam pabbajati, araham hoti sammāsambuddho loke vivattacehaddo8. Aham kho pana, tāta Uttara, mantānam dātā9, tvam mantānam patiggahetā ti 10.

Evam bho ti kho Uttaro māṇavo Brahmāyussa brāhmaṇassa paṭisutvā utthāy' āsanā Brahmāyum brāhmaṇam abhivādetvā padakkhiṇam katvā Videhesu yena Bhagavā tena

Sk hoti.
 Sk upasamkami.
 Bu bhagavantam.
 Bm yeva.
 So Sk & I Sum. Vil. 249; Bm Si Bu & I Dīgha 88 have i short.
 Bm Si viro.
 Bm adds Samena.
 So Sk Bu; Bm vivatacchado; Si vivattacchado,
 So Sk Bm; Si kattā, with note that the Sinh. reading is dātā.
 So Si Bu & I Dīgha 89; Sk patiggahītā; Bm patiggahītā.

cārikam pakkāmi; anupubbena cārikam caramāno yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīvam katham sārānīvam vītisāretvā eka-Ekamantani nisinno kho Uttaro manavo mantam nisīdi. Bhagavato käye dvattimse mahāpurisalakkhanāni sammannesi. Addasā kho Uttaro mānavo Bhagavato kāve dvattimse mahāpurisalakkhanāni yebhuyyena thapetvā dve; dvīsu mahāhāpurisalakkhanesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguvhe pahūtajivhatāya 1 ca2. Atha kho Bhagavato etad ahosi: Passati kho me ayam Uttaro mānavo dvattinisa mahāpurisalakkhanāni vebhuvvena thapetvā dve; dvīsu mahāpurisalakkhanesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, - kosohite ca vatthaguvhe pahūtajivhatāya cāti. Atha kho Bhagavā tathārūpam iddhābhisamkhāram abhisamkhāsi 3 yathā addasā 4 Uttaro mānavo Bhagavato kosohitam vatthaguvham. Atha kho Bhagavā jivham ninnāmetvā ubho pi kannasotāni anumasi patimasi, nbho pi näsikasotāni anumasi patimasi, kevalakam ⁵ pi nalātamandalam jivhāya pacchādesi6.

Atha kho Uttarassa māṇavassa etad ahosi: Samannāgato kho samaņo Gotamo dvattimsa mahāpurisalakkhaṇehi. Yannūnāham samaṇam Gotamam anubandheyyam iriyāpathum assa passeyyan ti? Atha kho Uttaro māṇavo satta māsāni Bhagavantam anubandhi chāyā va anapāyinī?. Atha kho Uttaro māṇavo sattānam māsānam accayena Videhesu yena Mithilā tena cārikam pakkāmi; anupubbena cārikam caramāno yena Mithilā yena Brahmāyu brāhmaṇo ten' upasamkami; upasamkamitvā Brahmāyum brāhmaṇo ten' upasamkami; upasamkamitvā Brahmāyum brāhmaṇam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Uttaram māṇavam Brahmāyu brāhmaṇo etad avoca: Kacci. tāta Uttara, tam bhavantam Gotamam tathā santam yeva saddo

<sup>¹ Sk pahūtajº infra; Sk here & generally pahutajº; Si Bu pahutajº;
Bm cahutajº in every instance but one, where pahutajº is read. ² Bm cāti. ³ So Sk & 1 Dīgha 106; Bm abhisamkhārosi; Si abhisamkhāresi.
⁴ So Sk Bm; Si addasa. ⁵ So Sk Bu (infra Sk kevalam pi); Bm Si kevalakappam. ⁶ So Sk (here) Bu; Bm Si chādesi, as I Dīgha 106 & Sk infra. ⁻ Bm anapāyini. ⁶ Bm Brahmāyubrº.</sup>

abbhuggato, no aññatha? Kacci pana so bhavam Gotamo tādiso, no aññadiso ti?

Tathā 1 santam veva bho tam bhavantam Gotamam tathā saddo abbhuggato, no añnathā, tādiso ca bho 2 so bhavam Gotamo, na aññādiso. Samannāgato ca bho so bhavam Gotamo dvattimsa-mahāpurisalakkhanehi. Suppatitthitapādo³ kho pana so bhavam Gotamo, idam pi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhanam bhavati. Hetthā kho pana tassa bhoto Gotamassa pādatalesu cakkāni jātāni sahassārāni4 sanemikāni sanāblukāni sabbākāraparipūrāni; āvatapanhi 5 kho pana so bhavam Gotāmo; dīghanguli 6 kho pana so bhavam Gotamo; mudutalunnahatthapado kho pana so bhavam Gotamo; jālahatthapādo kho pana so bhavam Gotamo; ussankhagādo kho pana so bhavam Gotamo; enījangho kho pana so bhavam Gotamo; thitako kho pana so bhavam Gotamo anonamanto 8 ubhohi panitalehi jannukani parimasati parimajjati; kosohitavatthaguyho kho pana so bhavam Gotamo; suvannavanno kho pana so bhavam Gotamo; kancanasannibhattaco 9 sukhumacchavī kho pana so bhavam Gotamo; sukhumattā chaviyā rajojallam kāye na upalippati 10; ekekalomo kho pana so bhavani Gotamo; ekekāni lomāni lomakūpesu jātāni; uddhaggalomo kho pana so bhavam Gotamo; uddhaggani lomāni jātāni nīlāni 11 anjanavannāni kundalāvattāni 12 padakkhināvattakajātāni 13; brahmujjugatto kho pana so bhavam Gotamo; sīhapubbaddhakāyo 14 kho pana so bhavam Gotamo; citantaramso kho pana so bhavam Gotamo; nigrodhaparimandalo kho pana so bhavam Gotamo; yāvatakvassa 15 kāyo tāvatakvassa vyāmo; yāvatakvassa vyāmo tāvatakvassa kāyo; samavattakhandho 16 kho pana so bhavam Gotamo; rasaggasaggi 17 kho pana so bhavam Gotamo; sihahanu 18 kho

Si yathā; Bm emits 2nd tathā,
 Bm Si kho.
 So Sk Bu; Bm Si supato.
 Sk sahassararāni.
 Sk āy-hī.
 Bm d-lī.
 So Bm Bu; Sk Si enijo.
 So Sk Bu; Bm Si anonamanto.
 So Sk Bu; Bm k-ataco; Si k-athaco.
 So Bu; Sk Bm Si upalimpati.
 Bm nilhni.
 Sk k-vatthni.
 Sk p-vattnko; Bm dakkh-āni.
 Bm Si -addha-.
 So Si & Sk infra; Bm yāvatakvāssa; Bu yāvatakassa.
 So Sk Bu; Bm Si -vatṭa-.
 So Bm Si Bu; Skt -i.
 Si sīhahanu.

pana so bhavam Gotamo; cattarisadanto kho pana so bhavam Gotamo; samadanto kho pana so bhavam Gotamo; avivaradanto 1 kho pana so bhavam Gotamo; susukkadatho 2 kho pana so bhavam Gotamo; pahūtajivho kho pana so bhavam Gotamo; brahmassaro kho pana so bhavam Gotamo; karavīkabhānī 4; abhinīlanetto 5 kho pana so bhavam Gotamo; gopakhumo kho pana so bhavam Gotamo; unnā kho pana tassa 6 bhoto Gotamassa, bhamukantare 7 jātā odātā mudutūlasannibhā8; unhīsasīso9 kho pana so bhavam Gotamo; idam pi tassa bhoto Gotamassa mahāpurisassa mahāpurisalakkhanam bhavati. Imehi kho so 10 bhavam Gotamo dvattimsa -- mahāpurisalakkhanehi samannāgato. Gacchanto kho pana so bhavam Gotamo dakkhinen' eva 11 pādena pathamam pakkamati; so nātidūre pādam uddharati, nāccāsanne pādam nikkhipati; so nātisīgham gacchati, nātisaṇikam 12 gacchati; na ca adduvena adduvam 13 samghattento 14 gacchati; na ca gopphakena gopphakam 15 samghattento gacchati; so gacchanto na satthim unnameti; na satthim onameti; na satthim sannameti; na satthim vinameti. Gacchato kho pan' assa bhoto Gotamassa adharakayo 16 va iñjati, na ca kāyabalena 17 gacchati. Avalokento kho pana so bhavam Gotamo sabbakāyen' eva avaloketi; so na uddham ulloketi, na adho oloketi, na ca vipekkhamāno 18 gacchati; vugamattañ ca pekkhati; tato c'assa uttarim anāvatam 19 ñānadassanam bhavati 20. So antaragharam pavisanto na kāyam unnāmeti21, na kāyam onāmeti, na kāyam sannāmeti,

¹ So Sk; Bm Si aviraladanto; Bu does not quote the word, but employs both viralā & avivarā. ² So Sk Bm Bu; Si susukkadaḍho. ³ So Sk Bu; pahutajivho; Si bahutajivho. ⁴ So Bu; Sk k-nī; Bm Si karavikabhānī. ⁵ Bm abhinilanetto. ⁶ Bm Si pan' assa. ⁷ Si Bu bhamukkantare. ⁶ Bm So Sk Bu; Bm Si mudutul⁰. ఄ ఄ Si unhisasīso. ¹⁰ So Sk Bu; Bm Imehi kho pana bho so; Si Imehi kho so bho. ¹¹ Bm Si omit eva, as apparently does Bu. ¹² So Sk Si; Bu (bis) nātisānikam. ¹³ So Sk Bm; Bu -ḍḍ-; Si addhav⁰. ¹⁴ Sk s-ddhento throughout. ¹⁵ All MSS. here goppak-; Sk infra gopph⁰. ¹⁶ So Bu; Sk Si araddhakāyo; Bm aḍḍhakāyo. ¹⁷ So Sk Si Bu; Bm Kāyacāpallena ¹ኞ So Sk Bu & Si (which omits ca); Bm na ca adho pekkhamāno gacchati. ¹ፆ Bm anāvaṭa. ²⁰ Sk bhagavati. ²¹ Sk uṇn⁰.

na kāvam vināmeti. So nātidūre nāccāsanne āsanassa parivattati, na ca pāninā ālambitvā āsane nisīdati, na ca āsanasmim 1 kayam pakkhipati. So antaraghare nisinno samano na hatthakukkuccam āpajjati, na pādakukkuccam āpajjati, na ca² adduvena adduvam āropetvā nisīdati. na ca gopphakena gopphakam aropetva nisidati, na ca panina hanukam upādiyitvā 3 nisīdati. So antaraghare nisinno va samāno na chambhati na kampati na vedhati na paritassati: so achambhi akampī avedhī aparitassī vigatalomahamso vivekāvatto 4 ca so bhavam Gotamo antaghare nisinno hoti. So pattodakam patiganhanto 5 na pattam unnāmeti, na pattam onāmeti, na pattam sannāmeti, na pattam vināmeti, so pattodakam patiganhāti 6 nātithokam nātibahum. So na khulukhulukārakam pattam dhovati, na samparivattakam pattam dhovati, na pattam bhumiyam nikkhipitya hatthe dhovati; hatthesu dhotesu patto dhoto hoti; patte dhote hattha dhota honti; so pattodakam chaddeti nātidure nāccāsanne na ca vichaddayamāno8. So odanam patiganhanto5 na pattam unnāmeti, na pattam onāmeti, na pattam sannāmeti, na pattam vinā-So odanam patiganhāti nātithokam nātibahum. Byanjanam kho pana so bhavam Gotamo byanjanamattaya āhāreti, na ca byaūjanena ālopam atināmeti 10. Dvattikkhattum 11 kho pana so bhavam Gotamo mukhe alopam samparivattetvā 12 ajjhoharati, na c' assa kāci odanaminjā asambhinnā kāyam pavisati, na c'assa kāci odaniminjā mukhe avasitthā hoti; athāparam 13 ālopam upanāmeti. Rasapatisamvedī kho pana so bhavam Gotamo āhāram āhāreti, no ca rasarāgapatisamvedī. Atthangasamannāgatam 14 kho pana so bhavam Gotamo āhāram āhāreti, n' eva davāva na madāva na mandanāya na vibhūsanāya, yāvadeva imassa kāvassa thitivā yapanaya vihimsuparatiya 15 brahmacariyanuggahaya: Iti pu-

¹ Bm āsane tasmin. ² Bm omits ca. ⁵ So Sk; Bm upadahitvā; Si upadahetvā. ⁴ So Sk Si Bu; Bm Vivekavatto, cited by Bu as a var. lect; Sk omits ca. ⁵ So Sk Bu; Bm Si paṭiggo. ⁶ So Sk Bu; Bm paṭigaṇhati; Si paṭiggaṇhati. ⁷ Si nikkhipetvā. ⁸ Si viccho. ⁹ Si adds paṭiggaṇhati. ¹⁰ Sk atimāneti. ¹¹ Bm dyitto. ¹² Bm s-itvā. ¹³ Bm addhāyam; Si adḍh.ya. ¹⁴ Bm a-gato. ¹⁵ Si vihimsupo.

rānañ ca vedanam paţihankhāmi navañ ca vedanam na uppādessāmi1; yātrā2 ca me bhavissati anavajjatā ca phāsuvihāro cāti3. So bhuttāvī pattodakam patiganhanto na pattam unnāmeti, na pattam onāmeti, na pattam sannāmeti, na pattam vināmeti. So pattodakam patiganhāti nātithokam nātibahum; so na khulukhulukarakam pattam dhovati na samparivattakam pattam dhovati, na pattam bhumiyam nikkhipitvā hatthe dhovati. Hatthesu dhotesu patto dhoto hoti, patte dhote hattha dhota honti. So pattodakain chaddeti nātidūre nāccāsanne4 na ca vichaddayamāno. So bhuttāvī pattam bhumiyam nikkhipati natidure naccasanne, na ca anatthiko pattena hoti, na ca ativelānurakkhī pattasmim. bhuttavī muhuttam tunhī nisīdati, na ca anumodanassa kalam atināmeti. So bhuttāvī anumodati, na tam bhattam garahati, na aññam bhattam patikankhati 5; aññadatthu dhammiyā 6 kathāya tam parisam sandasseti samādapeti samuttejeti sampahamseti. So⁷ tam parisam dhammiya kathava sandassetvā samādapetvā samuttejetvā sampahamsetvā utthāv' āsanā pakkamati. So nātisīgham gacchati, nātisanikam gacchati, na ca muccitukamo 8 gacchati. Na ca tassa bhoto Gotamassa kāye cīvaram accukkattham hoti na ca accokkattham, na ca kāyasmim allīnam 9, na ca kāyasmim apakkattham 10, na ca tassa bhoto Gotamassa kāyamhā 11 vāto cīvaram apavahati 12, na ca tassa bhoto Gotamassa kāye rajojallam lippati 13. So ārāmagato nisīdati pannatte āsane. nisajia pāde pakkhāleti, na ca so bhavam Gotamo pādamandanānuyogam anuyutto viharati. So pāde pakkhāletvā nisidati pallankam ābhujitvā ujum kāyam panidhāya parimukham satim upatthapetvā. So n' eva attabyābādhāya ceteti, na parabyābādhāya ceteti, na ubhayabyābādhāya ceteti. Attahitam parahitam ubhayahitam 14 sabbalokahitam

Bm uppādissāmi.
 So Sk Si; Bm yatrā.
 Gf. I 10.
 Sk here nacco, gənerally nācco with Bm Si; Bu na acco.
 So Bm Si Bu; Sk pātikankī.
 Sk adds va.
 Bm adds hi.
 So Bu; Sk vimucco; Bm Si muācitukāmo.
 Bm allinam.
 So Si Bu; Bm apakattham; Sk apakkattham.
 Bm kāyamhi; Si kāyasmim.
 Bm avahati; Si asamvahati; Sk āpavahati.
 Bm Si limpati.
 So Sk Si; Bm attahitaparahitanbhayahitasabbalokahitam.

eva so bhavam Gotamo cintento nisinno hoti. So ārāmagato parisatim 1 dhammam deseti, na tam parisam ussādeti. na tam parisam apasādeti2. aññadatthu dhammiyā kathava tam parisam sandasseti samadapeti samuttejeti sam-Atthangasamannagato kho pan' assa bhoto Gotamassa mukhato ghoso niccharati. vissattho ca viññeyyo ca mañju 3 ca savanīyo 1 ca bindu ca avisārī ca gambhīro ca ninnādī ca. Yathā parisam kho pana so bhavam Gotamo sarena viññapeti na c'assa bahiddha parisāya ghoso niccharati. Te tena bhotā Gotamena dhammiyā kathāva sandassitā samādapitā samuttejitā sampahamsitā utthāy āsanā pakkamanti avalokayamānā yeva avijahattābhāvena⁵. Addasāma kho mayam bho tam bhavantam Gotamam gacchantam; addasāma thitam; addasāma antaraghare nisinnam tunhibhūtam; addasāma antaraghare bhuñjantam; addasāma bhuttāvim nisinnam tunhîbhūtam; addasāma bhuttāvim anumodantam; addasāma ārāmam gacchantam 6; addasama aramagatam nisinnam tunhibhutam; addasāma ārāmagatam parisatini dhammam desentam. Ediso ca ediso ca so bhavam Gotamo, tato ca bhiyyo ti.

Evam vutte Brahmāvu brāhmaņo utthāy āsanā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā ten anjalim paņāmetvā tikkhattum udānam udānesi: Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa; namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa. Appevanāma mayam kadāci karahaci tena bhotā Gotamena saddhim samāgaccheyyāma; appevanāma siyā kocid eva katthāsallāpo ti.

Atha kho Bhagavā Videhesu anupubbena cārikam caramāno yena Mithilā tad avasari. Tatra sudam Bhagavā Mithilāyam viharati Makhādevambavane. Assosum kho Methileyyakā 10 brāhmaṇagahapatikā: Samaṇo khalu bho

¹ Bm Si parisati. ² So Si Bu; Sk Bm appasadeti. ³ Sk Bm manjū. ⁴ So Si Bu; Bm savaniyo; Sk savannīyyo. ⁵ So Bm; Sk Si Bu avijahitantā. ⁶ Bm Si āgacchantam. ⁷ Bm Si tenānjalim, as always. ⁸ So Bm; Sk Si omit third recital. ⁹ As in Sutta 83 Bm Magghadev⁰, Si Maghadev⁰. ¹⁰ Bm Sī Mithileyyakā.

Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Videhesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim pancamattehi bhikkhusatehi Mithilam anuppatto Mithilāyam viharati Makhādevambavane. Tam kho pana bhavantam Gotamam evam kalyāņo.... arahatam dassanam hotīti. Atha kho Methileyyakā brāhmaṇagahapatikā yena Bhagavā ten' upasam kamimsu, upasamkamitvā appekacce Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. appekacce Bhagavatā saddhim sammodimsu sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdimsu. appekacce yena Bhagavā ten' añjalim paṇāmetvā ekamantam nisīdimsu, appekacce Bhagavato santike nāmagottam sāvetvā ekamantam nisīdimsu. appekacce tuṇhībhūtā ekamantam nisīdimsu.

Assosi kho Brahmāyu brāhmano: Samano khalu bho Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Mithilam anuppatto Mithilāyam viharati Makhādevambavane ti. Atha kho Brahmāyu brāhmano sambahulehi mānavakehi saddhim vena Makhādevambavanam ten' upasamkami. Atha kho Brahmāyussa brāhmanassa avidūre ambavanassa etad ahosi: Na kho m' etam patirupam vo 'ham pubbe appatisamvidito samanam Gotamam dassanāva upasamkameyyan ti. Atha kho Brahmāyu brāhmano añnataram mānavakam āmantesi: Ehi tvam, māṇavaka; yena samano Gotamo ten' upasamkama upasamkamitvā mama vacanena samanam Gotamam appābādham appātankam lahutthānam balam phāsuvihāram puccha, -Brahmāyu, bho Gotama, brāhmaņo bhavantam Gotamam appäbadham appatankam lahutthanam balam phasuviharam pucchatīti; evan ca vadehi, — Brahmāvu, bho Gotama, brāhmano jinno vuddho mahallako addhagato vayo anuppatto visamvassasatiko jātiyā tiņņam vedānam pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapancamānam padako veyyākaraņo lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo. Yāvatā. bho, brāhmanagahapatikā Mithilāyam pativasanti, Brahmāyu tesam brāhmano aggam akkhāyati yadidam bhogehi, Brāhmāyu tesam brāhmaņo aggam akkhāyati yadidam mantehi,

¹ Bm sambahülehi savakehi.

Brahmāyu tesam brāhmaņo aggam akkhāyati yadidam āyunā c' eva yasasā ca 1. So bhoto Gotamassa dassanakāmo ti.

Evam bho ti kho so māṇavako Brāhmayussa brāhmaṇassa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārāṇī-yam vītisāretvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhito kho so māṇavako Bhagavantam etad avoca: Brahmāyu. bho Gotama. brāhmaṇo bhavantam Gotamam appābādham appātankam lahuṭṭhānam balam phāsuvihāram pucchati. Brahmāyu. bho Gotama. brāhmaṇo jiṇṇo...... lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Yāvatā bho brāhmaṇagahapatikā Mithilāyam paṭivasanti. Brahmāyu tesam brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidam bhogehi, Brahmāyu tesam brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidam mantehi, Brahmāyu tesam brāhmaṇo aggam akkhāyati yadidam āyunā c' eva yasasā ca. So bhoto Gotamassa dassanakāmo ti.

Yassa dāni, māṇavaka, Brahmāyu brāhmaņo kālam mañňatīti.

Atha kho so māṇavako yena Brahmāyu brāhmaņo ten upasamkami, upasamkamitvā Brahmāyum brāhmaṇam etad avoca: Katāvakāso kho² bhavam samaņena Gotamena; yassa dāni bhavam kālam mañūasīti.

Atha kho Brahmāyu brāhmaņo yena Bhagavā ten' upasamkami. Addasā kho sā parisā Brahmāyum brāhmaņam dūrato va āgacchantam, disvāna oram attha³ okāsam akāsi yathātam nātassa yasassino. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo tam parisam etad avoca: Alam⁴ bho, nisīdatha tumhe sake āsane; idhāham samaņassa Gotamassa santike nisīdissamīti. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi Ekamantam nisīnno kho Brahmāyu brāhmaņo Bhagavato

¹ Sk here (but not infra) omits this passage from tinnam vedānam (Bm hedinam).
² So Sk Si; Bm kho 'mhi bhavatā.
³ So Si; Bm oramatha Sk Bu amathatam.
⁴ Bm adds kho.

kāye dvattimsa mahāpurisalakkhanāņi sammannesi. Addasā kho Brahmāyu brahmāņo Bhagavato kāye dvattimsa mahāpurisalakkhanāni yebhuyyena thapetvā dve. Dvīsu mahāpurisalakkhanesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati, — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya ca 1. Atha kho Brahmāyu brāhmano Bhagavantam gāthāhi ajjhabhāsi: —

Ye 'me dvattimsāti sutā Duve tesam' na passāmi Kacci kosohitam bhoto Nārīsaha nāma savhayā 3? Kacci pahūtajivho si? Ninnāmay' etam tanukam' 6. Diṭṭhadhammahitatthāya Katāvakāsā pucchāma 8

mahāpurisalakkhaṇā bhoto kāyasmim. Gotama. vatthaguyham, naruttama? Kacci jivhā narassikā 4? Yathā tam jāniyāmase 5 kankham 7 vinaya no. ise, samparāyasukhāya ca yam kinci abhipatthitan ti.

Atha kho Bhagavato etad ahosi: Passati kho me ayam Brahmāyu brāhmaņo dvattimsa mahāpurisalakkhaņāni yebhuyyena thapetvā dve; dvīsu mahāpurisalakkhaņesu kankhati vicikicchati nādhimuccati na sampasīdati. — kosohite ca vatthaguyhe pahūtajivhatāya cāti. Atha kho Bhagavātathārūpam iddhābhisamkhāram abhisamkhāsi yathā addasā Brahmāyu brāhmaņo Bhagavato kosohitam vatthaguyham Atha kho Bhagavā jivham ninnāmetvā ubho pi kannasotāni anumasi paṭimasi, ubho pi nāsikāsotāni anumasi paṭimasi, kevalakam pi nalātamandalam jīvhāya pacchādesi.

Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmaṇam gāthāhi paceabhāsi:

Ye te dvattimsāti Sabbe te mama kāyasmim; Abhinneyyam abhinnātam Pahātabbam pahīnam¹¹ me;

sutā mahāpurisziakkhaņā mā te ¹⁰ kankhāhu, brāhmaņa. bhāvetabbañ ca bhāvitam tasmā Buddho 'smi brāhmana ¹²

Bm bahutajivhāya sāti.
 Bm dve tesam pi.
 So Sk Si Bu; Bm nārīsamānasavhayā.
 Bm nadassaka.
 Bm jānisamase.
 Bm pahutam.
 So Si; Bm kamkhavinaya; Sk kankhā.
 Sk pucchema.
 So Si & Sk here gāthā; Bm gāthāya.
 Bm vo.
 Bm pahinnam.
 Cf. S. N. p. 105.

Ditthadhammahitatthāya Katāvakāso pucehassu samparäyasukhāya ca am kiñci abhipatthitan ti.

Atha kho Brahmāyussa brāhmaņassa etad ahosi: Katāvakāso kho 'mhi samaņena Gotamena. Kin nu kho aham samaņam Gotamam puccheyyam ditthadhammikam vā attham samparāyikam vā ti? Atha kho Brahmāyussa brāhmaņassa etad ahosi: Kusalo kho aham ditthadhammikānam atthānam; anne pi mam ditthadhammikam attham pucchanti; yannūnāham samaṇam Gotamam samparāyikam veva attham puccheyyan ti? Atha kho Brahmāyu brāhmaņo Bhagavantam gāthāhi ajjhabhāsi: —

Katham kho brāhmaņo hoti? Tevijjo bho katham hoti? Araham bho katham hoti? Muni ca¹ bho katham hoti? Katham bhavati vedagū? Sotthiyo kinti vuccati? Katham bhavati kevalī? Buddho kin ti pavuccati.

į

Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmaṇam gāthāhi paecabhāsi:—

Pubbenivāsam yo vedi ²
Atho jātikkhayam patto.
Cittam visuddham jānāti
Pahīnajātimaraņo
Pāragū sabbadhammānam

saggāpāyaň ca passati. abhiññā vosito muni³. muttaṁ rāgehi sabbaso brahmacariyassa⁴ kevalī Buddho tādi pavuccatīti.

Evam vutte Brahmāyu brāhmaņo utthāy' āsanā ekamsam uttarāsangam karitvā Bhagavato pādesu sirasā nipatitvā Bhagavato pādani mukhena ca paricumbati' pānīhi ca parisambāhati nāman ca sāveti: — Brahmāyvāham' bho Gotama, brāhmaņo ti. Atha kho sā parisā acchariyabbhutacittajātā' ahosi: Acchariyam vata bho, abbhutam vata bho; samaṇassa mahiddhikatā mahānubhāvatā'; yatra hi nāmāyam Brahmāyu brāhmaņo nāto yasassī evarūpam paramanipaccakāram' karissatīti. Atha kho Bhagavā Brahmāyum brāhmanam etad

Sk municca.
 So Bm; Sk (here & in No. 98) Si vedí.
 Cf. No. 98,
 N. p. 423.
 Bm brahmacárissa.
 So Bm Si; Sk paricumbhati, as at p. 120.
 Bm Brahmāyu 'ham.
 Si acchaeiyabbhūtajātā.
 Bm omits these three words.
 Sk paramanipaccākaram; Bm paramanippaccakāram; Si paramam nipaccakmram. Cf. p. 124.

avoca: Alam, brāhmana; utthaha1; nisīda tvam sake āsane, vato te mavi cittam pasannan ti. Atha kho Brahmāyu brāhmano utthahitvā sake āsane nisīdi. Atha kho Bhagavā Brahmāyussa brāhmanassa anupubbikatham kathesi. sevyathīdam, - dānakatham sīlakatham saggakatham kāmānam ādīnavam okāram samkilesam nekkhamme ānisamsam pakāsesi. Yadā Bhagavā aññāsi Brahmāyum brāhmanam kallacittam muducittam vinīvaranacittam udaggacittam pasannacittam, atha ya Buddhanam samukkamsika dhammadesana, tam pakāsesi, — dukkham samudayam nirodham maggam. Sevyathāpi nāma suddham vattham apagatakālakam 2 sammad eva rajanam patiganheyya, evam evam Brahmāyussa brāhmaņassa tasmim yeva āsane virajam vītamalam a dhammacakkhum udapādi: Yam kinci samudayadhammam sabban tam nirodhadhamman ti. Atha kho Brahmāyu brāhmano ditthadhammo pattadhammo viditadhammo pariyogalhadhammo tinnavicikiecho vigatakathamkatho vesārajjappato aparappaccayo 4 satthu sāsane Bhagavantam etad avoca: Abhikkantam bho Gothama; abhikkantam bho Gotama. Seyvathāpi bho Gotama nikujitam vā ukkujeyya paţicchannam vā vivareyya mulhassa va maggan acikkheyya andhakare va telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti. — evam evam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Gotamam gacchāmi dhamman ca bhikkhusamghan ca; upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatam. Adhivāsetu ca me bhavam Gotamo svātanāya bhattam saddhīm bhikkhusamghenāti.

Adhivāsesi Bhagavā tunhibhāvena. Atha kho Brahmāyu brāhmano Bhagavato adhivāsanam viditvā utthāv' āsanā Bhagavantam abhivādetvā padakkhinam katvā pakkāmi. Atha kho Brahmāyu brāhmaņo tassā rattiyā accayena sake nivesane panītam khādanīyam bhojanīyam patiyādāpetvā Bhagavato kālam ārocāpesi: Kālo, bho Gotama, nitthitam bhattan ti.

¹ Bm utthāhi. ² Sk -kāl-. ⁸ Bm vitamalam. ⁴ Si aparapaccayo. VOL. IL 10

Atha kho Bhagavā pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Brahmāyussa brāhmanassa nivesanam ten' upasamkami, upasamkamitvā pannatte āsane nisīdi saddhim bhikkhusamghena. Atha kho Brahmāyu brāhmano sattāham Buddhapamukham bhikkhusamgham panītena khādanīyena bhojanīyena sahatthā santappesi sampavāresi. Atha kho Bhagavā tassa sattāhassa accayena Videhesu cārikam pakkāmi.

Atha kho Brahmāyu brāhmaņo acirapakkantassa Bhagavato kālam akāsi. Atha kho sambahulā bhikkhū yena Bhagavā ten' upasamkamimsu upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisinnā te bhikkhū Bhagavantam etad avocum: Brahmāyu bhante brāhmaņo kālakato. Tassa kā gati ko abhisamparāyo ti?

Paṇḍito, bhikkhave, Brahmāyu brāhmaṇo; paccapādi dhammassānudhammaṁ²; navamaṁ³ dhammādhikaraṇaṁ vihesesi⁴. Brahmāyu, bhikkhave. brāhmaṇo pañcannaṁ orambhāgiyānaṁ saṁyojanānaṁ⁵ parikkhayā⁶ opapātiko hoti¹ tatthaparinibbāyī anāvattidhammo tasmā lokā ti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

BRAHMĀYUSUTTAM PATHAMAM.

92.

Selasuttam.

(The text of this Sutta is not printed here, as it is identical with that of the same name in the Sutta Nipāta, printed at page 99 of Professor Fausbøll's edition for the Pāli Text Society.)

¹ Sk sakatthāya. ² So Sk Bm Bu; Si dhammam sānudhammam. ³ So ² Bu; Sk Bm na ca mam. ⁴ So Sk Si Bu; Bm viheseti. ⁵ Bm yojanāna.,; Si sañnojanānam. ⁶ Sk p-yi. Cf. I 350 & II 52. ⁷ Sk omits hoti.

93.

Ekam samayam Bhagavā Sāvatthi-Evam me sutam. yam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. kho pana samayena nanaverajjakanam brahmananam pancamattāni brāhmanasatāni Sāvatthivam pativasanti kenacid eva karaniyena. Atha kho tesam brāhmanānam etad ahosi: Ayam kho samano Gotamo catuvannim suddhim paññapeti 1 Ko nu kho pahoti samanena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun'2 ti? Tena kho pana samayena Assalāyano nāma māṇavo Sāvatthiyam pativasati, daharo vuttasiro soļasavassuddesiko jātiyā, tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhanam sakkharappabhedanam itihasapancamanam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo. Atha kho tesam brāhmanānam etad ahosi: Ayam kho Assalāyano manāvo Sāvatthivam pativasati, daharo vuttasiro solasavassuddesiko jātivā, tinnam vedānam pāragū sanighaņduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapancamānam padako veyyākaraņo lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo3. So kho pahoti samanena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun ti. Atha kho te4 brāhmanā yena Assalāyano mānavo ten' uapasamkaminisu, upasamkamitvā Assalāvanam māṇavam etad avocum: Ayam, bho Assalāyana. samano Gotamo cātuvannim suddhim pannāpeti; etu bhavam Assalāyano samanena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun ti. Evam vutte Assalāyano mānavo te brāhmaņe etad avoca: Samano khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppatimantiyā bhavanti; nāham sakkomi samanena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun ti. Dutiyam pi kho brāhmanā Assalāyanam mānavam etad avocum: Ayam, bho Assalayana, samano Gotamo catuvannim suddhim pannapeti; etu bhavam Assalayano samanena Gota-

¹ Sk Bm paññapeti. ² Bm Si patim⁰. ³ Bm omits the whole of this sentence. Atha kho tesam . . . anavayo; Si omits all words between daharo & anavayo, inserting pe. ⁴ Sk omits te here. ⁵ Bm Si duppatimantiyā.

mena saddhim asmim vacane patimantetum; caritam kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakan ti. Dutiyam pi kho Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etad avoca: Samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppatimantiyā bhavanti; nāham sakkomi samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetun ti. Tatiyam pi kho te brāhmaṇā Assalāyanam māṇavam etad avocum: Ayam. bho Assalāyana. samaṇo Gotamo cātuvaṇṇim suddhim paññāpeti; etu bhavam Assalāyano samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetum; caritam kho pana bhotā Assalāyanena paribbājakam; mā bhavam Assalāyano ayuddhaparājitam parājayīti.

Evam vutte Assalāyano māṇavo te brāhmaṇe etad avoca: Addhā kho aham bhavante na labhāmi. Samaṇo khalu bho Gotamo dhammavādī, dhammavādino ca pana duppatimantiyā bhavanti; nāham sakkomi samaṇena Gotamena saddhim asmim vacane patimantetum. Api cāham bhavantānam vacanena gamissāmīti.

Atha kho Assalāyano māṇavo mahatā brāhmaṇagaṇena saddhim yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi. sammodanīyam katham sārāṇī-yam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Assalāyano māṇavo Bhagavantam etad avoca: Brāhmaṇā, bho Gotama, evam āhamsu: Brāhmaṇā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Dissante³ kho pana. Assalāyana. brāhmaṇānam brāhmaṇiyo utuniyo pi gabbhiniyo pi vijāyamānā pi pāyamānā pi; te ca brāhmaṇā. yonijā va samānā, evam āhamsu: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno aṇṇo vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añno vaṇṇo; brāhmaṇā va sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti?

¹ Si bhavatānam. ² Bm mahatiyi. ³ Bm dissanti.

Kincāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho¹ brāhmaņā evam etam mannanti: Brāhmaņā va settho vanno hīno anno vanno²—pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Sutan te: Yona-Kambojesu³ aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva⁴ vaṇñā. ayyo c' eva dāso ca; ayyo hutvā dāso hoti. dāso hutvā ayyo hotīti?

Evam bho sutam ⁵ me; Yona-Kambojesu aññesu ca paccantimesu janapadesu dveva vaṇṇā, ayyo c' eva dāso ca; ayyo hutvā dāso hoti, dāso hutvā ayyo hotīti.

Ettha, Assalāvana. brāhmaņānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añno vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha. atha kho ettha brāhmaṇā evam etam maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo. hīno añĥo vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi. Assalāyana? Khattiyo va nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchādiṭṭhī. — kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya no brāhmaņo; vesso ca nu kho; suddo ca nu kho pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchādiṭṭhī — kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya no brāhmaņo ti?

No h'idam. bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama. pāṇātipātī adinnādāyī kāmesu micchācārī musāvādī pisunāvāco pharusāvāco samphappalāpī abhijjhālū vyāpannacitto micchādiṭṭhī kāyassa bhedā param maraṇā apāyam duggatim vinipātam nirayam uppajjeyya. Brāhmaņo pi hi bho Gotama, vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, sabbe pi hi bho Gotama cattāro vaṇṇā pāṇātipātino adinnā-

¹ Bm Si atha kvettha. ² Si omits these three words here. ³ Si Yonaka-Ko. ⁴ Sk c' eva. ⁵ Bm add tain. ⁶ Bm Si upapajjayya.

dāyino kāmesu micchācārino musāvādino pisunāvācā pharusāvācā samphappalāpino abhijjhālū vyāpannacittā micchādiṭṭhino kāyassa bhedā param maraṇā apāyaṁ duggatiṁ vinipātaṁ nirayaṁ uppajjeyyun ti.

Ettha, Assalāyana. brāhmaṇānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaṇā evam āhamsu: Brāhmaṇā va seṭṭbo vaṇṇo, hīno anno vaṇṇo - pe— brahmadāyādā ti?

. Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaņā evam etam maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Brāhmaņo va³ nu kho pāṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato pisunāvācā⁴ paṭivirato pharusāvācā paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū avyāpannacitto sammādiṭṭhī, — kāyassa bhedā param maraṇā sugatim saggam lokam uppajjeya, no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idam. bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, paṇātipātā paṭivirato adinnādānā paṭivirato kāmesu micchācārā paṭivirato musāvādā paṭivirato pisunāvācā paṭivirato pharusāvācā paṭivirato samphappalāpā paṭivirato anabhijjhālū avyāpannacitto sammādiṭṭhī, — kāyassa bhedā param maraṇā sugatim sagam lokam uppajjeyya. Brāhmaṇo pi hi bho Gotama. vesso pi hi bho Gotama. suddo pi hi bho Gotama, sabbe pi hi, bho Gotama. cattāro vaṇṇā pāṇatipātā paṭiviratā adinnādānā paṭiviratā kāmesu micchācārā paṭiviratā musāvādā paṭiviratā pisunāvācā paṭiviratā pharusāvācā paṭiviratā samphappalāpā paṭiviratā anabhijjhālū avyāpannacittā sammādiṭṭhī. — kāyassa bhedā param maraṇā suggatim saggam lokam uppajjeyyun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaņānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añño vaṇño —pe— brahmadāyādā ti?

Kincapi bhavam Gotamo evam aha, atha kho ettha

¹ Sk pānātipātī &c. in singular, here as supra. 2 Sk omits these three words here. 3 Sk 'dha. 4 Bm Si pisunāya vācāya...pharusāya vācāya.

brāhmaņā evam etam maññanti: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo hīno añño vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Brāhmaņo va nu kho pahoti asmim padese averam avyāpajjham i mettacittam bhāvetum, no khattiyo, no vesso, no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti asmim padese averam avyāpajjham mettacittam bhāvetum. Brāhmano pi hi, bho Gotama, vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti asmim padese averam avyāpajjham mettacittam bhāvetun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaņānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añno vaṇṇo —pe— brāhmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaņā evam etam mañnanti: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno añno vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Brāhmaņo va³ nu kho pahoti sotthim sinānim⁴ ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetum, no khattiyo, no vesso, no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti sotthim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetum. Brāhmaņo pi hi bho Gotama — pe 5 — vesso pi hi bho Gotama, suddo pi hi bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama. cattāro vaṇṇā pahonti sotthim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetun ti.

Ettha, Assalāyana, brāhmaņānam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va seṭṭho vaṇṇo, hīno anno vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha, atha kho ettha brāhmaṇā evam etam mañnanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo hīno vaṇṇo —pe— brahmadāyādā ti.

Tam kim mannasi, Assalayana? Idha raja khattiyo

Bm abyābajjham throughout.
 Sk adds kho & omits evam etam maūñanti.
 Sk 'dha.
 Cf. No. 81.
 Sk sotthim sinānim; Bm sotthisinānim; Si sotthisinānam.
 Si recites in extenso.

muddhāvasitto nānājaccānam purisānam purisasatam sannipāteyva: Āyantu bhonto, ye tattha khattiyakulā brāhmanakulā rājānnakulā uppannā 1 sālassa vā salalassa vā candanassa vā padumakassa 2 vā uttarāranim ādāya aggim abhinibbattentu tejo pātukarontu3. Āyantu pana bhonto, ye tattha candālakulā nesādakulā venakulā arathakārakulā pukkusakulā uppannā sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā elandakatthassa 5 vā uttarāranim ādāya aggim abhinibbattentu tejo pātukarontūti. Tam kim maññasi, Assalāyana? Yo evan6 nu kho so7 khattiyakulā brāhmanakulā rājannakulā uppannehi sālassa vā salalassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāranim ādāva aggi8 abhinibbatto tejo pātukato⁹, so eva¹⁰ nu khvāssa aggi accimā ca¹¹ vannimā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaranīvam kātum? Yo pana so candālakulā nesādakulā venakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā elandakatthassa vā uttarāranim ādāva aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi na c'eva accimā na ca vannimā na ca pabhassaro na ca tena sakkā agginā aggikaranīvam kātun ti?

No h' idam, bho Gotama. Yo so, bho Gotama, khatti-yakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sālassa vā sala-lassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraṇim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi accimā ca vaṇṇimā ca pabhassaro ca, tena ca sakkā agginā aggikaraṇīyam kātum; yo pi so caṇḍālakulā nesādakulā veṇakulā rathakāra-kulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoṇiyā vā sūkaradoṇiyā vā rajakadoṇiyā vā elaṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, so c' assa 12 aggi accimā ca vaṇṇimā ca pabhassaro ca, tena pi ca sakkā agginā aggi-karaṇīyam kātum. Sabbo pi hi, bho Gotama, aggi accimā

¹ Bm Si add sākassa vā. ² So Bm Si & Sk infra & at No. 96; Sk here padumassa. ³ Bm dhātum karontu. ⁴ Bm Si venukulā. ⁵ Bm erandakatthassa. ⁶ Bm Si ca for evan. ⁷ Bm omits so. ⁸ Sk & Si (here only) aggim. ⁹ Bm dhātakato. ¹⁰ Sk evan. ¹¹ Bm Si c' eva. ¹² Bm svāssa; Si so pi 'ssa.

ca vaṇṇimā ca pabhassaro ca. sabbena pi ca sakkā agginā aggikaraṇiyam kātun ti.

Ettha. Assalāyana, brāhmaņanam kim balam ko assāso yad ettha brāhmaņā evam āhamsu: Brāhmaņā va settho vaṇṇo, hīno añño vaṇṇo; brāhmaṇā va sukko vaṇṇo, kaṇho añño vaṇṇo; brāhmaṇā vā sujjhanti no abrāhmaṇā; brāhmaṇā va Brahmuno puttā orasā mukhato jātā brahmajā brahmanimmitā brahmadāyādā ti?

Kiñcāpi bhavam Gotamo evam āha. atha kho ettha brāhmaṇā evam etam maññanti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo. hīno añño vaṇṇo —pe— brāhmadāyādā ti.

Tani kim mannasi, Assalāyana? Idha khattiyakumāro brāhmaņakannāya saddhim samvāsam kappeyya; tesam samvāsam anvāya putto jāyetha; yo so khattiyakumārena brāhmaņakannāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaņo" ti pi vattabbo ti?

Yo so, bho Gotama, khattiyakumārena brāhmanakaññāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaņo" ti pi vattabbo ti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Idha brāhmaṇakumāro khattiyakaññāya saddhim samvāsam kappeyya; tesam samvāsam anvāya putto jāyetha; yo so brāhmaṇakumāreṇa khattiyakaññāya putto uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaṇo" ti pi vattabbo ti?

Yo so, bho Gotama, brāhmaṇakumārena khattiyakaññāya putto uppanno siyā. so mātu pi sadiso pitu pi sadiso. "khattiyo" ti pi vattabbo "brāhmaṇo" ti pi vattabbo.

Tam kim mannasi, Assalāyana? Idha vaļavam¹ gadrabhena sampayojeyyum²; tesam sampayogam anvāya kisoro³ jāyetha; yo so vaļavāya gadrabhena kisoro uppanno siyā, so mātu pi sadiso pitu pi sadiso, "asso" ti pi vattabbo "gadrabho" ti pi vattabbo ti?

Vekuranjāya4 hi so. bho Gotama, assataro hoti. Idam

¹ Bm valavā. ² Bm samyojeyyam...samyojam. ³ Sk kisero; Bm kissero Si kissaro. ⁴ So Sk & Pischel's edition (1880) of this sutta; Bm kuṇ-dam hi; Si so kumārandu pi.

hi 'ssa, bho Gotama, nānākaraṇam passāmi; amutra pana 'sānam' na kinci nānākaranam passāmīti.

Tam kim maññasi, Assalāyana? Idhāssu dve māṇavakā bhātaro sa-udariyā², eko ajjhāyako upanīto³ eko anajjhā-yako anupanīto; kam ettha brāhmaṇā paṭhamam bhojeyyum saddhe vā thālipāke vā yañne vā pāhuņe⁴ vā ti?

Yo so, bho Gotama, māṇavako ajjhāyako upanīto. tam ettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaňňe vā pāhuṇe vā. Kiṁ hi. bho Gotama, anajjhāyake anupanīte ⁵ dinnaṁ mahapphalaṁ bhavissatīti?

Tam kim maññasi, Assalāyana? Idhāssu dve māṇavakā bhātaro sa-udariyā, eko ajjhāyako upanīto dussīlo pāpadhammo, eko anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo; kam ettha brāhmaṇā paṭhamam bhojeyyum saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe vā ti?

Yo so, bho Gotama, māṇavako anajjhāyako anupanīto sīlavā kalyāṇadhammo, tam ettha brāhmaṇā paṭhamaṁ bhojeyyuṁ saddhe vā thālipāke vā yaññe vā pāhuṇe vā. Kiṁ hi, bho Gotama, dussīle pāpadhamme dinnaṁ mahapphalaṁ bhavissatīti?

Pubbe kho tvam, Assalāyana, jātim agamāsi, jātim gantvā mante agamāsi, mante gantvā tam etam tvam cātuvaņņim suddhim paccāgato yam aham pañnāpemīti.

Evam vutte Assalāyano māṇavo.tuṇhībhūto maṅkubhūto pattakkhandho adhomukho pajjhāyanto apaṭibhāno s nisīdi.

Atha kho Bhagavā Assalāyanam māṇavam tuṇhībhūtam maṅkubhūtam pattakkhandham adhomukham pajjhāyantam apaṭibhānam viditvā Assalāyanam māṇavam etad avoca: Bhūtapubbam, Assalāyana, sattannam brāhmaṇisīnam araññāyatane paṇṇakuṭīsu 10 sammantānam 11 evarūpam pāpakam diṭṭhigatam uppannam hoti: Brāhmaṇā va seṭṭho vaṇṇo, hīno

So Sk'Si & Pischel's MSS; Bm amutra ca pan' esānam.
 Si sodariyā; as Bm infra.
 Bm upanito.
 Bm pāhunake.
 Si anūpo alwas.
 So Sk & Pischel; Bm mante gantvā tape agamāsi, tape gantvā co; Si mante gantvā tam eva thapetvā co.
 Sk pabbājāto.
 Bm appatibhāno; Si appatibhāno; Sk apatibhāno.
 Sk b-īsīnam.
 Bm p-kūṭīsu.

añño vañno -pe- brahmadāyādā ti. Assosi kho, Assalāyana, Asito Devalo isi: - Sattannam kira brāhmanisīnam araññayatane pannakutisu sammantanam evarupam papakam ditthigatam uppannam hoti: Brāhmanā va settho vanno hino añño vanno -pe-- brahmadāvādā ti. Atha kho, Assalāvana, Asito Devalo isi kesamassum kappetvā manietthavaņņāni 1 dussāni nívāsetvā ataliyo 2 upāhanā ārohitvā jātarūpamayam dandam gahetvā sattannam brāhmanisīnam patthandile 3 paturahosi. Atha kho, Assalayana, Asito Devalo isi sattannam brāhmanisīnam patthandile cankamamāno evam āha: Handa4 ko nu kho ime bhavanto brāhmanisayo gatā5, handa4 ko nu kho ime bhavanto brāhmaņisayo gatā ti? Atha kho 6. Assalāyana, sattannam brāhmanisīnam etad ahosi: Ko nāyam 7 gāmandalarūpo viya sattannam brāhmanisīnam patthandile cankamamāno evam āha: Handa ko nu kho ime bhavanto brāhmanisayo gatā, handa ko nu kho ime bhavanto brāhmaņisayo gatā ti? Handa nam abhisapāmāti8. Atha kho, Assalāyana, satta brāhmanisayo Asitam Devalam isim abhisapimsu: Bhasmā 9 vasalī 10 hohīti. Yathā yathā kho, Assalāyana, satta brāhmanisayo Asitam Devalam isim abhisapimsu, tathā tathā Asito Devalo isi abhirupataro c' eva hoti dassaniyataro 11 ca pāsādikataro ca. Atha kho, Assalāyana, sattānnam brāhmanisīnam etam ahosi: Mogham vata no tapo, aphalam 12 brahmacariyam. Mayam hi pubbe yam abhisapāma: Bhasmā vasalī hohīti 13, bhasmā va bhavati ekacco; imam pana mayam yatha yatha abhisapama, tatha tathā abhirūpataro c'eva hoti dassanīyataro ca pāsādikataro cāti.

Na bhavantānam mogham tapo, na panāphalam ¹⁴ brahmacariyam. Ingha ¹⁵ bhavanto yo mayi manopadoso, tam pajahathāti.

Bm majjhimavannam.
 So Sk Bu; Bm pataliye; Si agaliyo.
 So Bm Bu & Sk infra; Sk here patthande; Si patthindile.
 Bm omits handa.
 Si gantā with note that the Sinh. reading is gatā.
 Bm omits kho.
 Bm ko panāham.
 Si abbisapissāmāti.
 So Bm Si always & Sk eventually; Sk here bhasman.
 So Si; Bm vasali; Sk casalā. Also, Bm Si insert hohi, bhasmā vasali hohi, bhasmā vasalī.
 Bm dassaniyataro.
 Bm apphalam.
 Bm repeats bh. v. hohi.
 Sk naphalam.
 So Bm Si & a Sinh. MS. of Pischel; Sk here isa.

jaṅghāvihāraṁ ¹ anucaṅkamamāno anuvicaramāno yena Khemiyambavanaṁ ten' upasaṁkami. Tena kho pana samayena āyasmā Udeno abbhokāse caṅkamati. Atha kho so Ghoṭamukho brāhmaṇo yen' āyasmā Udeno ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmatā Udenena saddhiṁ sammodi sammodanīyaṁ kathaṁ sārāṇīyaṁ vītisāretvā āyasmantaṁ Udenaṁ ekamantaṁ² anucaṅkamamāno evam āha: Ambho samaṇa na 'tthi dhammiko paribbājo³, evaṁ me ettha hoti: tañ ca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Evam vutte āyasmā Udeno cankamā orohitvā vihāram pavisitvā pannatte āsane nisīdi. Ghoṭamukho pi kho⁴ brāhmaņo cankamā orohitvā vihāram pavisitvā ekamantam aṭṭhāsi. Ekamantam ṭhitam kho Ghoṭamukham brāhmaṇam āyasmā Udeno etad avoca: Samvijjante kho. brāhmaṇa. āsanāni; sace ākankhasi. nisīdāti.

Etad eva kho pana mayam bhoto Udenassa agamayamana na na nisidama. Katham hi nama madiso pubbe animantito asane nisiditabbam maññeyyāti?

Atha kho Ghoṭamukho brāhmaṇo aññataraṁ nīcaṁ āsanaṁ gahetvā ekamantaṁ nisīdi. Ekamantaṁ nisinno kho Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmantaṁ Udenaṁ etad avoca: Ambho samaṇa na 'tthi dhammiko paribbājo. evaṁ me ettha hoti: taň ca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Sace kho pana me⁷ tvam, brāhmaņa. anumañneyyam ⁸ anujāneyyāsi. paṭikkositabbañ ca paṭikkoseyyāsi. yassa ca ⁹ pana me bhāsitassa attham na jāneyyāsi, mamam yeva tattha uttarim paṭipuccheyyāsi: Idam bho Udena katham; imassa kvattho ¹⁰ ti? Evam katvā siyā no ettha kathāsallāpo ti.

Anumaññeyyam ¹¹ khvāham bhoto Udenassa anujānissāmi. paṭikkositabbañ ca paṭikkosissāmi ¹⁴; yassa ca panāham

B^m janghavⁿ. ² So S^k; B^m cankamantam. ³ So S^k Bu; B^m Si paribbajo. ⁴ S^k omits kho. ⁵ S^k adds ca. ⁶ B^m omits na. ⁷ So Si; S^k omits pana; B^m sace me kho pana. ⁸ S^k anunnejeyyan; B^m anumanneyyasi. ⁹ B^m omits ca. ¹⁰ S^k (here) ko attho. ¹¹ B^m anumannissami. ¹² S^k (here) katthe. ¹³ S^k bhavam. ¹⁴ S^k patikkoseyyasissami.

bhoto Udenassa bhāsitassa attham na jānissāmi, bhavantam yeva tatth' Udenam uttarim paṭipucchissāmi: — Idam bho Udena katham? Imassa kvattho ti? Evam katvā hotu no ettha kathāsallāpo ti.

Cattāro 'me, brāhmaṇa. puggalā ² santo samvijjamānā lokasmim. Katame cattāro? Idha, brāhmaṇa. ekacco puggalo attantapo hoti attaparitāpanānuyogam anuyutto. Idha pana, brāhmaṇa. ekacco puggalo parantapo hoti paraparitāpanānuyogam anuyutto. Idha. brāhmaṇa, ekacco, puggalo attantapo ca hoti attaparitāpanānuyogam anuyutto, parantapo ca paraparitāpanānuyogam anuyutto. Idha pana, brāhmaṇa, ekacco puggalo n' ev' attantapo hoti nāttaparitāpanānuyogam anuyutto. So anattantapo aparantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto. So anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati. Imesam. brāhmaṇa, catunnam puggalānam katamo te puggalo cittam ārādhetīti?

Yvāyam, bho Udena. puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto, ayam me puggalo cittam n' ārādheti. Yo
pāyam, bho Udena. puggalo parantapo paraparitāpanānuyogam anuyutto. ayam pi me puggalo cittam n' ārādheti. Yo
pāyam, bho Udena. puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogam anuyutto parantapo ca paraparitāpanānuyogam anuyutto, ayam pi me puggalo cittam n' ārādheti. Yo ca kho
ayam, bho Udena, puggalo n' ev' attantapo n' attaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme
nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapaṭisamvedī brahmabhūtena
attanā viharati, ayam me puggalo cittam ārādhetīti.

Kasmā pana te, brāhmaṇa. ime tayo puggalā cittam nārādhentīti?

Yvāyam, bho Udena, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto, so attānam sukhakāmam dukkhapaṭikkūlam ³ ātāpeti paritāpeti; iminā me ayam puggalo cittam n'ārādheti.

So Bm Si; Sk yevatt'.
 Cf. I 341 (& note on p. 559), Ang. II 205,
 Pugg. Paññ. p. 55.
 Bm Si d-ulam.

Yo pāyam. bho Udena. puggalo parantapo paraparitāpanānuyogam anuyutto, so param sukhakāmam dukkhapaṭikkūlam
ātāpeti paritāpeti; iminā me ayam puggalo cittam n'ārādheti.
Yo pāyam, bho Udena, puggalo attantapo ca attaparitāpanānuyogam anuyutto parantapo ca paritāpanānuyogam anuyutto. so attānan ca paran ca sukhakāme dukkhapaṭikkūle¹
ātāpeti paritāpeti; iminā me ayam puggalo cittam n'ārādheti.
Yo ca kho ayam, bho Udena. puggalo n'ev'attantapo nāttaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭhe va
dhamme nicchāto nibbuto sītibhūto sukhapaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati, so attānan ca paran ca sukhakāme
dukhapaṭikkūle n'eva ātāpeti na paritāpeti²; — iminā me
ayam puggalo cittam ārādhetīti.

Dve 'mā, brāhmana, parisā 3. Katamā dve? Idha. brāhmana, ekaccā parisā sārattarattā manikundalesu puttabhariyam pariyesati, dāsidāsam 4 pariyesati, khettavatthum Idha pana⁵, brāhpariyesati, jātarūparajatam pariyesati. mana, ekaccā parisā asārattarattā 6 manikundalesu puttabhariyam pahāya dāsidāsam pahāya khettavatthum pahāya jātarūparajatam pahāya agārasmā anagāriyam pabbajitā. Svāvam 7. brāhmaņa, puggalo n' ev' attantapo nāttaparitāpanānuyogam anuyutto na parantapo na paraparitapananuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo ditthe va dhamme nicchato nibbuto sītibhūto sukhapatisamvedī brahmabhūtena attanā viharati. — imam tvam, brāhmaņa, puggalam katamassam parisāyam bahulam samanupassasi8. — yā vā 9 'yam parisā sārattarattā manikundalesu puttabhariyam pariyesati, dāsidāsam pariyesati, khettavatthum pariyesati. jātarūparajatam pariyesati, yā vā 10 'yam parisā asārattarattā manikundalesu puttabhariyan pahāya dāsidāsan pahāya khettavatthum pahāya jātaruparajatam pahāya agārasmā anagāriyam pabbajitā ti?

¹ Bm sukhakamam dukkhpatikkulan. ² Sk omits from so attānan ca to paritāpeti. ³ Cf. Ang. I 70—76. ⁴ Bm Si dāsīdāsam. ⁵ Bm ca. ⁶ Sk arattarattā. ⁷ Si Yvāyam. ⁸ So Sk Si; Bm reads idha katamam tvam, brāhmana, puggalam katamāyam parisā sambahulam samanupassasi. ⁹ Sk Bm Si cāyam. ¹⁰ Bm Si cayan; Sk yvāyam.

Yvāyam¹, bho Udena, puggalo n' ev' attantapo nāttaparitāpanānuyogam anayutto na parantapo na paraparitāpanānuyogam anuyutto, so anattantapo aparantapo diṭṭhe va dhamme nicchāto nibbuto sukhapaṭisamvedī brahmabhūtena attanā viharati, — imāham puggalam yāyam parisā² asārattarattā maṇikuṇḍalesu puttabhariyam pahāya dāsidāsam pahāya khettavatthum pahāya jātarūparajatam pahāya agārasmā anagāriyam pabbajitā, imissam³ parisāyam bahulam⁴ samanupassāmīti.

Idān' eva kho pana te, brāhmaṇa, bhāsitaṁ: — Mayaṁ evaṁ ājānāma, ambho samaṇa', na 'tthi dhammiko paribbājo, evaṁ me ettha hoti: tañ ca kho bhavantarūpānaṁ vā adassanā, yo vā pan' ettha dhammo ti.

Addhā 5 me sā, bho Udena, sānuggahā vācā bhāsitā. Atthi dhammiko paribbājo, evam me ettha hoti, evan ca pana mam bhavam Udeno dhāretu, ye c' ime bhotā Udenena cattāro puggalā samkhittena vuttā vitthārena avibhattā, sādhu me bhavam Udeno ime cattāro puggale vitthārena vibhajatu anukampam upādāyāti.

Tena hi, brāhmaṇa, suṇāhi⁶, sādhukaṁ manasikarohi, bhāsissāmīti.

Evam bho ti kho Ghoṭamukho brāhmaṇo āyasmato Udenassa paccassosi.

Āyasmā Udeno etad avoca: — Katamo ca, brāhmaṇa, puggalo attantapo attaparitāpanānuyogam anuyutto? Idha. brāhmaṇa, ekacco puggalo acelako hoti muttācāro hatthāvalekhano. na ehibhadantiko na tiṭṭhabhadantiko nābhihaṭam na uddisakatam na nimantaṇam sādiyati; so na kumbhīmukhā patigaṇhāti in, na kalopimukhā paṭigaṇhāti, na elakamantaram na musalamantaram is, na dvinnam bhuñjamānānam, na gabbhiniyā na pāyamānāya.

So Si; Sk svāyam; Bm yāyam.
 So Si; Sk yāyam parisam; Bm yā cāyam parisā.
 So Si; Sk imissā; Bm imāya.
 So all three MSS. here.
 Si adds kho.
 Bm Si sunohi.
 Bm acelako. Cf. I. 77.
 h-ano; Bm hatthapalekhano na ehibhaddantiko.
 Bm nabho; Si nābhihatam.
 Bm kumbhimukhā.
 Bm paṭiggaṇhati; Si paṭigaṇhati.
 Bm Si elukamantaram.
 Si mūso.

na purisantaragatāya, na samkittīsu 1, na yattha sā upatthito hoti, na yattha makkhikā saṇḍasaṇḍacārinī, na maccham na mamsam na suram na merayam na thusodakam pivati 2. So ekāgāriko vā hoti ekālopiko 3, dvāgāriko vā hoti dvālopiko.

— pe 4 — sattāgāriko vā hoti sattālopiko; ekissā pi dattiyā yāpeti, dvīhi pi dattīhi yāpeti, — pe 4 — sattahi pi dattīhi yāpeti; ekāhikam pi āhāram āhāreti, dvīhikam pi āhāram āhāreti — pe 4 — sattāhikam pi āhāram āhāreti, ... (&c as 1. 343 line 2 down to 349 line 3) . . . . attanā viharatīti.

Evam vutte Ghoţamukho brāhmaņo āyasmantam Udenam etad avoca: Abhikkantam bho Udena, abhikkantam bho Udena. Seyyathāpi, bho Udena, nikujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya, mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti; — evam evam bhotā Udenena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Udenam saraṇam gacchāmi dhamman ca bhikkhusamghan ca; upāsakam mam bhavam Udeno dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan ti.

Mā kho mam tvam, brāhmaṇa, saraṇam agamāsi. Tam eva tvam Bhagavantam saraṇam gaccha yam aham saraṇam gato ti.

Kaham pana, bho Udena. etarahi so bhavam Gotamo viharati araham sammāsambuddho ti?

Parinibbuto kho, brāhmaṇa. etarahi so Bhagavā araham sammāsambuddho ti.

Sace hi 5 mayam, bho Udena, suneyyāma tam bhavantam 6 Gotamam dasasu pi yojanesu, dasa pi mayam yojanāni gaccheyyāma tam bhavantam Gotamam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Sace 7 mayam, bho Udena, suneyyāma tam bhavantam Gotamam vīsatiyā yojanesu —pe 8 — timsāya yojanesu. cattārīsāya yojanesu, paññāsāya yojanesu, paññāsam pi mayam yojanāni gaccheyyāma tam bhavantam Gotamam dassanāya arahantam sammāsambuddham; yojanasate 9 pi

So Sk Bm Si.
 So Bm Si; Sk pipati.
 Sk adds vā.
 Sk omits pe.
 Bm pi.
 Sk bhagavantam (bis).
 Si adds hi; Bm adds pi.
 Bm Si omit.
 Bm (alone) adds ce.

mayam, bho Udena, suneyyāma tam bhavantam Gotamam. yojanasatam pi mayam gaccheyyāma tam bhavantam Gotamam dassanāya arahantam sammāsambuddham. Yato ca kho, bho Udena, parinibbuto so bhavam Gotamo, parinibbutam pi mayan tam bhavantam Gotamam saranam gacchāma dhammam ca bhikkhusamgham ca. Upāsakam mam bhavam Udeno dhāretu ajjatagge pāņupetam saranam gatam. Atthi ca me¹, bho Udena. Angarājā² devasikam niccabhikkham dadāti, tato aham bhoto Udenassa ekam niccabhikkham dadāmīti.

Kim pana te, brāhmaṇa, Angarājā devasikam niccabhikkham dadātīti?

Pañca, bho Udena, kahāpaṇasatānīti.

Na kho no, brāhmaṇa, kappati jātarūparajatam paṭiggahetun ti.

Sace tam bhoto Udenassa na kappati, vihāram bhoto Udenassa kārāpessāmīti.

Sace kho me tvam, brāhmaņa, vihāram kārāpetukāmo, Pāṭaliputte samghassa upaṭṭhānasālam kārāpehīti.

Iminā p' aham 4 bhoto Udenassa bhiyyosomattāya attamano abhiraddho, yam mam bhavam Udeno samghe dānam samādapeti 5. Esāham, bho Udena, etissā ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya Pāṭaliputte samghassa upaṭṭhānasālam kārāpessāmīti.

Atha kho Ghotamukho brāhmaņo etissā ca niccabhikkhāya aparāya ca niccabhikkhāya Pāṭaliputte saṃghassa upaṭṭhānasālaṃ kārāpesi. Sā etarahi Ghoṭamukhī ti vuccatīti.

Gнотамикна**S**иттам сатиттнам.

¹ Sk omits me. ² So B^m; Si Angerājā; Sk āhārāja here & ahorājā infra. ³ Sk vihārāham bhoto. ⁴ B^m Si iminā 'ham. ⁵ Sk dāne samādapetvā.

95.

Evam me sutam. Ekam samavam Bhagavā Kosalesu cārikam caramāno mahatā bhikkhusamghena saddhim yena Opasādam nāma Kosalānam brāhmanagāmo tad avasari. Tatra sudam Bhagavā Opasāde viharati uttarena Opasādam devavane sālavane. Tena kho pana samayena Canki brāhmano Opasadam ajihavasati sattussadam satinakatthodakam sadhaññam rājabhoggam raññā¹ Pasenadinā Kosalena dinnam rājadāvam brahmadevvam. Assosum kho Opasādakā brāhmanagahapatikā: Samano khalu.... bho Gotamo (&c. us pp. 54-5, substituting Opasadam for Thullakotthitam) .... arahatam dassanam hotīti. Atha kho Opasādakā brāhmaņagahapatikā Opasādā nikkhamitvā samghā² samghīganībhūtā uttarena mukhe gacchanti yena devavanam salavanam. kho pana samayena Canki brāhmaņo upari pāsāde divā seyvam upagato hoti³. Addasā kho Canki brāhmano Opasādake brāhmanagahapatike Opasādā nikkhamitvā samghe samghīganībhūte uttarena mukhe gacchante yena devavanam sālavanam⁴, disvāna⁵ khattam āmantesi: Kin nu kho, bho khatte, Opasadaka brahmanagahapatika Opasada nikkhamitva samgha samghīganībhūtā uttarena mukhe gacchanti yena deyayanam sālavanan ti?

Atthi, bho Canki, samano Gotamo Sakyaputto Sakyakulā pabbajito Kosalesu .... (&c. as p. 55) .... Buddho bhagavā ti. Tam ete bhavantam Gotamam upasamkamantīti.

Tena hi, bho khatte, yena Opasādakā brāhmaṇagahapatikā ten' upasamkama, upasamkamitvā Opasādake,6 brāhmaṇagahapatike evam vadehi: Cankī, bho, brāhmaṇo evam āha: Āgamentu kira bhavanto 7, Cankī pi brāhmaṇo samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissatīti.

Evam bho ti kho so khattā 8 Cankissa brāhmaņassa

¹ Sk rañno. ² Bm samghas^o. ³ Bm omits. ⁴ Bm adds ten' upasam-kamante. ⁵ Bm disvâ. ⁶ Bm bhonto. ⁷ Bm Si Opâs" throughout. ⁸ Bm khatto.

paṭisutvā yena Opasādakā brāhmaṇagahapatikā ten' upasamkami. upasamkamitvā Opasādake brāhmaṇagahapatike etad avoca: Caṅkī, bho, brāhmaṇo evam āha: Āgamentu kira bhavanto, Caṅkī pi¹ brāhmaṇo samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissatīti.

Tena kho pana samayena nānāverajjakānam² brāhmaṇānam pancamattāni brāhmaṇasatāni Opasāde paṭivasanti kenacid eva karaṇīyena. Assosum kho te brāhmaṇā: Caṅkī kira brāhmaṇo samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissatīti. Atha kho te brāhmaṇā yena Caṅkī brāhmaṇo ten' upasamkamimsu, upasamkamitvā Caṅkim brāhmaṇam etad avocum: Saccam kira bhavam Caṅkī samaṇam Gotamam dassanāva upasamkamissatīti?

Evani kho me, bho, hoti, aham pi samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissāmīti.

Mā bhavam Cankī samanam Gotamam dassanāya upasamkami. Na arahati bhavam Canki samanam Gotamam dassanāya upasamkamitum. Samano tveva Gotamo arahati bhavantam Cankim dassanaya upasamkamitum. Bhavam hi Canki ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaniko yāva sattamā pitāmahayugā3 akkhitto anupakkuttho4 jātivādena; yam pi bhavam Cankī ubhato sujāto.... jātivādena, iminā p' angena na arahati bhavam Cankī samanam Gotamam dassanāya upasamkamitum; samano tveva Gotamo arahati bhavantam Cankim dassanaya upasamkamitum. Bhavam hi Canki addho mahaddhano mahabhogo; bhavam hi Caņkī tiņņam vedānam 5 pāragū sanighanduketubhānam sākkharappabhedānam itihāsapancamānam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavavo. Bhavam hi Cankī abhirupo dassaniyo pasadiko paramaya vannapokkharataya samannāgato brahmavannī brahmavaccasī 6 akkhuddāvakāso dassanāva. Bhavam hi Cankī sīlavā vuddhasīlī vuddhasīlena samannāgato. Bhavam hi Cankī kalyāņavāco kalyāņavākka-

¹ Sk omits, ² Sk nānāveranjak nam. Cf. 1 Dīgha p. 113. ⁸ So Bm Si & Bu. (Sk omits this sentence). Cf. supra p. 156 & 1 D. 228. ⁴ Bm Bu anupakutiho. ⁵ Bm bedanam. ⁶ So Sk Bu; Bm Si brahmavacchasi.

raņo porīyā vācāya samannāgato visaṭṭhāya anelagaļāya¹ atthassa viññāpaniyā. Bhavaṁ hi Caṅkī bahunnaṁ ācariyapācariyo tīṇi māṇavakasatāni mante vāceti. Bhavaṁ hi Caṅkī rañño Pasenadissa Kosalassa sakkato garukato mānito pūjito apacito. Bhavaṁ hi Caṅkī brāhmaṇassa Pokkharasātissa sakkato garukato mānito pūjito apacito². Bhavaṁ hi Caṅkī Opasādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ satiṇakaṭṭhodakaṁ sadhaññaṁ rājabhoggaṁ rañño Pasenadinā Kosalena dinnaṁ rājadāyaṁ brahmadeyyaṁ. Yam pi bhavaṁ Caṅkī Opasādaṁ ajjhāvasati sattussadaṁ .... brahmadeyyaṁ, iminā p' aṅgena na arahati bhavaṁ Caṅkī samaṇaṁ Gotamaṁ dassanāya upasaṁkamituṁ; samaṇo tveva Gotamo arahati bhavantaṁ Caṅkiṁ dassanāya upasaṁkamituṁ ti.

Evam vutte Canki brāhmano te brāhmane etad avoca: - Tena hi, bho, mama pi sunātha yathā mayam eva³ arahāma tam bhavantam 4 Gotamam dassanāya upasamkamitum, na tveva arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasamkamitum. Samano khalu. bho. Gotamo ubhato sujāto mātito ca pitito ca samsuddhagahaniko vāva sattamā pitāmahayugā akkhitto anupakkuttho jātivādena. Yam pi. bho. samaņo Gotamo ubhato sujāto 5 . . . . jātivādena. iminā p' angena na arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasamkamitum, atha kho mayam eva arahāma tam bhavantam Gotamam dassanāya upasamkamitum. Samano khalu, bho. Gotamo pahūtam 6 hirannasuvannam ohāya pabbajito bhūmigatañ ca vehāsatthañ ca. Samano khalu bho Gotamo daharo va samāno susukāļakeso bhadrena yobbanena samannāgato pathamena vayasā agārasmā anagāriyam pabbajito. Samano khalu bho Gotamo akāmakānam mātāpitunnam assumukhānam rudantānam kessamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajito. Samaņo khalu bho Gotamo abhirupo dassanīyo pāsādiko paramāya vaņņapokkharatāya samannāgato

So Sk (here) Si Bu; Bm (& Sk infra) anelagalāya, as 1 Dīgha 114.
 Sk omitts apacito here & supra.
 Bm pi; Sk evārahāma.
 Si samanam.
 Si sujāto — pe — jātivādena.
 Bm Si bahutam.

brahmavaccasī akkhuddāvakāso brahmavannī dassanāva. Samano khalu bho Gotamo sīlavā ariyasīlī kusalasīlī kusalasīlena² samannāgato. Samano khalu bho Gotamo kalyānavāco kalyānavākkarano poriyā vācāya samannāgato anelagalāya atthassa vissatthāva viññāpanivā. khalu bho Gotamo bahunnam ācariyapācariyo. Samano khalu bho Gotamo khinakāmarāgo vigatacāpallo³. khalu bho Gotamo kammavādī kiriyavādī apāpapurekkhāro4. brahmaññāva pajāva. Samano khalu bho Gotamo uccākulā pabbaiito ādīnakhattivakulā 5. Samano khalu bho Gotamo addhakulā 6 pabbajito mahaddhanā mahābhogā. Samanam khalu, bho, Gotamam tiroratthā tirojanapadā sampucchitum agacchanti. Samanam khalu, bho, Gotamam anekāni devatāsahassāni pāņehi saraņam gatāni. Samaņam khalu, bho, Gotamam evam kalyano kittisaddo abbhuggato: Iti pi so Bhagavā araham sammāsambuddho vijjācaranasampanno sugato lokavidū anuttaro purisadammasārathi satthā devamanussānam buddho bhagavā ti. Samano khalu, bho, Gotamo dvattimsamahāpurisalakkhanehi samannāgato. Samanam khalu, bho, Gotamam rājā Māgadho Seniyo Bimbisāro saputtadāro pānehi saranam gato. Samanam khalu, bho. Gotamam rājā Pasenadi Kosalo saputtadāro pānehi saranam gato. Samanam Khalu, bho, Gotamam brāhmano Pokkharasāti saputtadāro pānehi saranam gato. Samano khalu, bho. Gotamo Opasadam anuppatto Opasade viharati uttarena Opasādam devavane sālavane. Ye pana 7 kho keci samaņā vā brāhmanā vā amhākam gāmakhettam āgacchanti, atithī no 8 te honti. Atithi 9 kho pan' amhehi sakkātabbā garukātabbā mānetabbā pūjetabbā. Yam pi, bho, samaņo Gotamo Opāsadam anuppatto Opasade viharati uttarena Opasadam devavane sālavane, atithi 'smākam samaņo Gotamo; atithi kho pan' amhehi sakkātabbo garukātabbo mānetabbo pūjetabbo 10.

¹ Sk omits; Bm a-li & k-li. ² Si kusalena sīlena, which Bu cites as a variant. ³ Sk vigatapapaāco. ⁴ Sk apāpapūrekkhāte. ⁵ So Sk; Bm Si asambhinnā khattiyakalā. ⁶ Sk aḍḍhe; Si addhakulā. ⁷ Bm ye kho te. ⁵ Sk Bm Si atithino. ⁵ Bm (alone) Atithi here. ¹⁰ Bm sakkātabbā g-bbā m-bbā p-bbā. ˚

Iminā p' angena na arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasamkamitum. Atha kho mayam eva arahāma tam bhavantam Gotamam dassanāya upasamkamitum. Ettakam kho aham, bho, tassa bhoto Gotamassa vaṇṇam pariyāpuṇāmi, na ca so bhavam Gotamo ettakavaṇṇo, aparimāṇavaṇṇo hi so bhavam Gotamo. Ekamekena pi, bho, angena samannāgato na arahati so bhavam Gotamo amhākam dassanāya upasamkamitum. Atha kho mayam eva arahāma tam bhavantam Gotamam dassanāya upasamkamitum. Tena hi bho sabbe va mayam samaṇam Gotamam dassanāya upasamkamissāmāti.

Atha kho Canki brāhmano mahatā brāhmanaganena saddhim vena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīvam katham sārānīvam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Tena kho pana samavena Bhagavā vuddhehi vuddhehi brāhmanehi saddhim kinci kinci katham sārānīvam vītisāretvā nisinno hoti. Tena kho pana samavena Kāpathiko 2 nāma mānavo daharo vuttasiro solasavassuddesiko jātiyā, tinnam vedānam pāragū sanighanduketubhānam itihāsapancamānam padako veyyākarano lokāyatamahāpurisalakkhanesu anavayo, tassam 3 parisāyam nisinno hoti. vuddhanam vuddhanam brahmananam Bhagavata saddhim mantavamānānam antarantarākatham opāteti. Atha kho Bhagavā Kāpathikam mānavam apasādesi: Mā 'yasmā Bhāradvājo vuddhānam vuddhānam brāhmanānam mantavamānānam antarantarākatham opātetu5, kathāpariyosānam āvasmā Bhāradvājo āgametūtī. Evam vutte Cankī brāhmano Bhagavantam etad avoca: Mā bhāvam Gotamo Kāpathikam mānavam apasādesi. Kulaputto ca Kāpathiko mānavo, bahussuto ca Kāpathiko māņavo, kalvāņavākkarano ca Kāpathiko mānavo, pandito6 ca Kāpathiko mānavo, pahoti ca Kāpathiko mānavo bhotā Gotamena saddhim asmim vacane pațimantetun ti. Atha kho Bhagavato etad ahosi: Addhā

¹ So Bm Si; Sk kiñci kañci. ² So Sk; Bm Kapatiko; Si Kapadiko, with note that the Sinh. reading is Kapathiko. ³ Sk tassa. ⁴ Bm here et infra buddhānam; Si vudḍhānam. ⁵ Sk Bm opātetī; Si opatesi. ⁶ Bm Si transpose panḍito & kalyānavākkarano.

kho¹ Kāpaṭhikassa māṇavassa tevijjake pāvacane² katam³ bhavissati. tathā hi nam⁴ brāhmaṇā sampurekkharontīti. Atha kho Kāpaṭhikassa māṇavassa etad ahosi: Yadā me samaṇo Gotamo cakkhunā⁵ cakkhum upasamharissati, athāham samaṇam Gotamam pañham pucchissāmīti. Atha kho Bhagavā Kāpaṭhikassa māṇavassa cetasā ceto parivitakkam⁶ aññāya yena Kāpaṭhiko māṇavo tena cakkhūni upasamhāsi⁻. Atha kho Kāpaṭhikassa māṇavassa etad ahosi: Samannāharati kho mam samaṇo Gotamo; yannūnāham samaṇam Gotamam pañham puccheyyan ti? Atha kho Kāpaṭhiko māṇavo Bhagavantam etad avoca: Yad idam³, bho Gotama, brāhmaṇānam porāṇam mantapadam itihītiha paramparāyaゅ piṭakasampadāya, tattha ca brāhmaṇā ekamsena niṭṭham gacchanti: idam eva saccam, mogham aññan ti,—idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Kim pana, Bhāradvāja, atthi koci brāhmaṇānam ekabrāhmaṇo pi yo evam āha: Aham etam jānāmi, aham etam passāmi: idam eva saccam mogham aññan ti?

No h' idam, bho Gotama.

Kim pana, Bhāradvāja? Atthi koci brāhmaṇānam ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā pi yo evam āha: Aham etam jānāmi, aham etam passāmi: idam eva saccam mogham aññan ti?

No h' idam, bho Gotama.

Kim pana, Bhāradvāja, ye pi te brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesam idam etarahi brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītam pavuttam samihitam 10 tad anūgāyanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitam anuvācenti. — seyyathīdam: Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgiraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu, — te pi evam āhamsu: Mayam etam jānāma, mayam etam passāma: idam eva saccam mogham aññan ti?

Bm omits addhā kho.
 Sk pavacakatam.
 Bm katham.
 Bm tathā h' idam.
 Bm omits.
 Sk parivattakam.
 Bm upasamharati.
 Skt yam idam & sammannāharati supra.
 So Bu; Sk Bm Si itihitiha.
 Skt Bu samihitam throughout.
 Cf. 1 D. 238.

No h' idam, bho Gotama.

Iti 1 kira, Bhāradvāja. na 'tthi koci brāhmaṇam ekabrāhmaņo pi yo evam āha: Aham etam jānāmi, aham etam passāmi: idam eva saccam mogham aññan ti. Na 'tthi koci brāhmaņam ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Aham etam jānāmi, aham etam passami: idam eva saccam mogham annan ti. Ye pi te brāhmaņam pubbakā isayo māntānam kattāro mantānam pavattāro, yesam idam etarahi brāhmanā porānam mantapadam gitam pavuttam samihitam tad anugayanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitam anuvācenti. — sevvathidam: Atthako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Angiraso Bharadvajo Vasettho Kassapo Bhagu, - te pi na evam āhamsu: Mayam etam jānāma, mayam etam passāma: idam eva saccam mogham aññan ti. Seyyathāpi, Bhāradvāja. andhaveņi2 paramparā-samsattā, purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi na passati. — evam eva kho. Bharadvaja, andhavenupamam manne 3 brahmananam bhāsitam sampajjati; — purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi na passati. Tam kim maññasi, Bhāradvāja? Nanu evam sante brāhmanānam amūlikā saddhā sampajjatīti?

Na kho 'ttha4. bho Gotama, brāhmaṇā saddhāya5 yeva payirūpāsanti, anussavā p' ettha brāhmaṇā payirūpāsantīti6.

Pubbe va kho tvam, Bhāradvāja. saddham agamāsi; anussavam idāni vadesi. Panca kho ime, Bhāradvāja. dhammā ditthe va dhamme dvidhā vipākā. Katame panca? — Saddhā ruci anussavo ākāraparivitakko ditthinijjhānakhanti. Ime 8, Bhāradvāja, panca dhammā ditthe va dhamme dvidhā vipākā. Api ca, Bhāradvāja, susaddahitam yeva hoti, tan ca hoti rittam tuccham musā; no ce pi susasaddahitam hoti. tan ca hoti bhūtam tuccham anannathā 10. Api ca.

¹ Sk nati. ² So Bm Si; Skt andhavenī. ³ So Bm Si; Sk andhavenumaññe. Cf. 1 D. 239. ⁴ Si khvettha; Bm khatta. ⁶ Sk Bm saddhā. ⁶ So Bm St & Sk infra; Si(bis)payirupāsanti. See p. 117 supra. ⁷ Bm Si dvedhā. ⁸ Sk na ime. ⁹ So Si with note that the Sinh. reading in susaddhitam; Bm susaddhāyitam; Skt susaddhiyatam & susaddhahitam. ¹⁰ Sk aññathā.

Bhāradvāja, surucitam yeva hoti — pe — svānussutam¹ yeva hoti — pe² — suparivitakkitam³ yeva hoti — pe⁴ — sunij-jhāyitam yeva hoti, tañ ca hoti rittam tuccham musā; no ce pi sunijjhāyitam hoti, tañ ca hoti bhūtam tuccham anañ-ñathā. Saccam anurakkhatā, Bhāradvāja. viññunā⁵ purisena nālam ettha ekamsena niṭṭham gantum: idam eva saccam. mogham aññan ti.

Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānurakkhanā hoti? Kittāvatā saccam anurakkhati? Saccānurakkhanam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Saddhā ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti, evam me saddhā ti iti vadam saccam anurakkhati, na tveva tāva ekamsena niṭṭham gacchati: idam eva saccam, mogham añāan ti. [Ettāvatā kho. Bhāradvāja, saccānurakkhanā hoti; ettāvatā saccam anurakkhati. ettāvatā ca mayam saccānurakkhanam paññāpemi, na tveva tāva saccānubodho hoti]. Ruci ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti; akāraparivitakko ce pi. Bhāradvāja, purisassa hoti; ākāraparivitakko ce pi. Bhāradvāja, purisassa hoti; diṭṭhinijjhānakhanti ce pi, Bhāradvāja, purisassa hoti, evam me diṭṭhinijjhānakhantīti iti vadam saccam anurakkhati, na tveva tāva ekamsena niṭṭham gacchati: idam eva saccam, mogham añāna ti. Ettāvatā kho. Bhāradvāja, saccānurakkhanā hoti; ettāvatā saccam anurakkhati, ettāvatā ca mayam saccānurakkhanam paññāpema, na tveva tāva saccānubodho hotīti.

Ettāvatā. bho Gotama, saccānurakkhanā hoti, ettāvatā saccam anurakkhati 10, ettāvatā ca mayam saccānurakkhanam pekkhāma. Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānubodho hoti? Kittāvatā saccam anubujjhati? Saccānubodham mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Idha 11 Bhāradvāja, bhikkhu añnataram gāmam vā nigamam vā upanissāya viharati, tam enam gahapati vā gahapatiputto vā upasamkamitvā tīsu dhammesu samannesati,

Bm svānussavātam.
 Sk omits pe.
 Sk viñoū.
 Bm evam eva sijjhati iti vā tam saccam anurakkhati.
 Sk Bm omit this sentence.
 Bm adds la.
 Bm iti vā tam
 Sk Bm an-eti.
 Bm Si add kira, which Sk & Bu omit.

lobhaniyesu dhammesu dosaniyesu dhammesu mohaniyesu dhammesu: Atthi nu kho imassa āvasmato tathārupā lobhanivā dhammā yathārupehi lobhaniyehi dhammehi pariyādinnacitto 2 ajānam vā vadevya jānāmīti, apassam vā vadeyya passāmīti, param vā tathattāva 3 samādapeyva yam paresam assa digharattam ahitaya dukkhāyāti? Tam enam samannesamāno evam jānāti: Na 'tthi kho imass' āyasmato tathārūpā lobhaniyā dhammā yathārūpehi lobhaniyehi dhammehi parivādinnacitto ajānam vā vadeyva jānāmīti, apassam vā vadevya passāmīti, param vā tathattāva samādapeyya yam paresam assa digharattam ahitaya dukkhayati. pan' imass' āyasmato kāyasamācāro, tathā vacīsamācāro, vathā tam aluddhassa. Yam kho pana ayam āyasmā dhammam deseti. gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo paṇīto atakkāvacaro nipuņo paṇditavedaniyo5, na so dhammo sudesiyo 6 luddhenāti. Yato nam samannesamāno visuddham lobhaniyehi dhammehi samanupassati, tato nam uttarim samannesati dosaniyesu dhammesu: Atthi nu kho imass' āyasmato tathārūpā dosaniyā dhammā yatharūpehi dosaniyehi dhammehi pariyadinnacitto ajanam va vadeyya jānāmīti apassam vā vadeyya passāmīti param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa digharattam ahitāya dukkhāvāti? Tam enam samannesamāno evam jānāti: Na 'tthi kho imass' āyasmato tathārūpā dosaniyā dhammā yathārūpehi dosaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadeyya jānāmīti, apassam vā vadeyya passāmīti, param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyāti. Tathā 4 kho pan' imass' āyasmato kāyasamācāro. tathā vacīsamācāro yathā tam aduṭṭhassa. Yam kho pan ayam āyasmā dhammam deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo panito atakkāvacaro nipuno panditavedaniyo, na so dhammo sudesiyo dutthenāti. Yato nam samannesamāno visuddham dosaniyehi dhammehi sa-

¹ So Sk Bm Bu; Si has-ī-here & in following adjectives, as has Sk once infra (lobhaniyehi).
² Sk Bm -nn-.
³ Bm tadatthāya.
⁴ Bm (bis) tathā-rūpo.
⁵ Si p-īyo,
⁶ So Si; Sk sudesa; Bm sudesanīyo.
⁷ Sk adds lobhaniyehi dhammehi suddham.

manupassati, tato nam uttarim samannesati mohanivesu dhammesu: Atthi nu kho imass' āyasmato tathārupā mohaniyā dhammā yathārūpehi mohaniyehi dhammehi pariyādinnacitto ajānam vā vadevya jānāmīti, apassam vā vadevya passāmīti, param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyāti? Tam enam samannesamāno evam jānāti: Na 'tthi kho imass' āyasmato tathārupā mohaniyā dhammā yathārūpehi mohaniyehi dhammehi parivādinnacitto ajānam vā vadevya jānāmīti, apassam vā vadeyya passāmīti, param vā tathattāya samādapeyya yam paresam assa dīgharattam ahitāya dukkhāyāti. Tathā 1 kho pan' imass' āyasmato kāyasamācāro, tathā 2 vacīsamācāro, yathā tam amulhassa. Yam kho pana ayam āyasmā dhammam deseti, gambhīro so dhammo duddaso duranubodho santo panīto atakkāvacaro nipuņo panditavedaniyo, na so dhammo sudesiyo mulhenati. Yato nam samannesamano visuddham ³ mohaniyehi dhammehi samanupassati, tamhi saddham niveseti, saddhājāto upasamkamanto payirūpāsati 4, payirūpāsanto sotam odahati, ohitasoto dhammam sunāti, sutvā dhammam dhāreti, dhāritānam dhammānam attham upaparikkhati, attham upaparikkhato dhammā nijjhānam khamanti, dhammanijjhanakhantiva sati chando javati, chandajāto ussahati, ussahitvā tūleti, tūlayitvā padahati, pahitatto samano kayena c' eva paramasaccam 5 sacchikaroti, paññāya ca tam ativijjha passati. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānubodho hoti, ettāvatā saccam anubujjhati. ettāvatā ca mayam saccānubodham pannāpema, na tveva 6 saccānupatti hotīti⁷.

Ettāvatā, bho Gotama, saccānubodho hoti, ettāvatā saccam anubujjhati, ettāvatā ca mayam saccānubodham pekkhāma. Kittāvatā pana, bho Gotama, saccānupatti hoti? Kittāvatā saccam anupāpuņāti? Saccānupattim mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Bm tathārūpo.
 Sk omits; Bm tathārūpo.
 Sk adds lobhaniyehi dhammehi visuddham.
 Sk omits.
 Sk omits.
 Sk Bm Bu; Si paramatthasæccam.
 Sk adds tāva.
 Bm saccānuppatti hoti.

Tesam yeva kho, Bhāradvāja, dhammānam āsevanā bhāvanā bahulīkammam¹ saccānupatti hoti. Ettāvatā kho, Bhāradvāja, saccānupatti hoti, ettāvatā saccam anupāpuṇāti, ettāvatā ca mayam saccānupattim paññāpemāti.

Ettāvatā. bho Gotama, saccānupatti hoti, ettāvatā saccam anupāpuņāti, ettāvatā ca mayam saccānupattim pekkhāma. Saccānupattiyā pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Saccānupattiyā bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Saccānupattiyā kho, Bhāradvāja, padhānam bahukāram. no ce tam padaheyya, na-y-idam saccam anupāpuņeyya; yasmā ca kho padahati, tasmā 2 saccam anupāpuņāti, tasmā saccānupattiyā padhānam bahukāran ti.

Padhānassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Padhānassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Padhānassa 3 kho, Bhāradvāja, tulanā bahukārā 4; no ce tam tuleyya. na-y-idam padaheyya. Yasmā ca kho tuleti. tasmā padahati, tasmā padhānassa tulanā bahukārā ti.

Tulanāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Tulanāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Tulanāya kho, Bhāradvāja, ussāho bahukāro; no ce tam ussaheyya⁵, na-y-idam tuleyya. Yasmā ca kho ussahati, tasmā tuleti, tasmā tulanāya ussāho bahukāro ti.

Ussāhassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Ussāhassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam puechāmāti.

Ussāhassa kho, Bhāradvāja, chando bahukāro; no ce tam chando jāyetha. na-y-idam ussaheyya. Yasmā ca kho chando jāyati, tasmā ussāhassa chando bahukāro ti.

Chandassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahu-

¹ Sk b-am. ² Sk omits tasmā. ³ Sk saccīnupattiyā. ⁴ Sí b-ro here, b-rā infra. ⁵ So Si Sk; Bm ussāheyya (bis) & once ussāhati.

kāro? Chandassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Chandassa kho, Bhāradvāja, dhammanijjhānakhanti¹ bahukārā; no ce taṁ dhammanijjhānaṁ khameyyuṁ, na-y-idaṁ chando jāyetha. Yasmā ca kho dhammanijjhānaṁ khamanti, tasmā chando jāyati, tasmā chandassa dhammanijihānakhanti bahukārā ti.

Dhammanijjhānakhantiyā pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammanijjhānakhantiyā bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Dhammanijjhānakhantiyā kho, Bhāradvāja, atthupaparikkhā bahukārā; no ce tam attham upaparikkheyya, nay-idam dhammā nijjhānam khameyyum. Yasmā ca kho attham upaparikkhati, tasmā dhammā nijjhānam khamanti, tasmā dhammanijjhānakhantiyā atthupaparikkhā bahukārā ti.

Atthupaparikkhāya pana. bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Atthupaparikkhāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Atthupaparikkhāya kho, Bhāradvāja, dhammadhāraṇā bahukārā; no ce tam dhammam dhāreyya, na-y-idam attham upaparikkheyya. Yasmā ca kho dhammam dhāreti, tasmā attham upaparikkhati, tasmā atthupaparikkhāya dhammadhāraṇā bahukārā ti.

Dhammadhāraṇāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammadhāraṇāya bahukāraṁ dhammaṁ mayaṁ bhavantam Gotamaṁ pucchāmāti.

Dhammadhāraṇāya kho, Bhāradvāja, dhammasavanam 3 bahukāram; no ce tam dhammam suṇeyya, na-y-idam dhammam dhāreyya. Yasmā ca kho dhammam dhāreti, tasmā dhammadhāraṇāya dhammasavanam bahukāran ti.

Dhammasavanassa pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Dhammasavanassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Dhammasavanassa kho, Bhāradvāja, sotāvadhānam ba-

Bm dhammān-tī.
 Sk atthūpaparikkhārā; Bm Si atthup⁰ throughout.
 Si dhammassavanam throughout.

hukāram; no ce tam sotam odaheyya, na-y-idam dhammam suņeyya. Yasmā ca kho sotam odahati, tasmā dhammam suņāti, tasmā dhammasavanassa sotāvadhānam bahukāran ti.

Sotāvadhānassa pana. bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Sotāvadhānassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam puechāmāti.

Sotāvadhānassa kho, Bhāradvāja, payirūpāsanā bahukārā; no ce tam payirūpāseyya, na-y-idam sotam odaheyya. Yasmā ca kho payirūpāsati, tasmā sotam odahati, tasmā sotāvadhānassa payirūpāsanā bahukārā ti.

Payirūpāsanāya pana, bho Gotama, katamo dhammo bahukāro? Payirūpāsanāya bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Payirūpāsanāya kho, Bhāradvāja, upasamkamanam bahukāram; no ce tam upasamkameyya, na-y-idam payirūpāseyya. Yasmā ca kho upasamkamati, tasmā payirūpāsati. tasmā payirūpāsanāya upasamkamanam bahukāran ti.

Upasamkamanassa pana, bho Gotamasa, katamo dhammo bahukāro? Upasamkamanassa bahukāram dhammam mayam bhavantam Gotamam pucchāmāti.

Upasamkamanassa kho, Bhāradvāja. saddhā bahukārā; no ce tam saddhā jāyetha, na-y-idam upasamkameyya. Yasmā ca kho saddhā jāyati. tasmā upasamkamati, tasmā upasamkamanassa saddhā bahukārā ti.

Saceānurakkhanam ² mayam bhavantam Gotamam apucchimha³; saceānurakkhanam bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan'amhākam ruccati c' eva khamati ca, tena c'amhā⁴ attamanā. Saceānubodham ⁵ mayam bhavantam Gotamam apucchimha, saceānubodham bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan'amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c'amhā attamanā. Saceānupattim mayam bhavantam Gotamam apucchimha; saceānupattim bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan'amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c'amhā attamanā. Saceānupattim bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan'amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c'amhā attamanā. Saceānupattiyā bahukāram dhammam mayam bha-

¹ Si payirup. ²Sk saddhān⁰. ³ Si ap-hā. ⁴ So Sk Si; Bm amha. ⁵ Bm Si saccam anubodham.

vantam Gotamam apuechimha, saccānupattiyā bahukāram dhammam bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Yam yad eva ca pana mayam bhavantam Gotamam apuechimha, tam tad eva bhavam Gotamo byākāsi, tañ ca pan' amhākam ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā. Mayam hi, bho Gotama, pubbe evam jānāma: Ke ca muṇḍakā samaṇakā ibbhā¹ kaṇhā bandhupādāpaccā, ke ca dhammassa aññātāro ti. Ajanesi vata me bhavam Gotamo samaṇesu samaṇapemam. samaṇesu samaṇapasādam, samaṇesu samaṇagāravam. Abhikkantam bho Gotama, abhikkantam bho Gotama, — pe — upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatan ti.

Cankisuttam pancamam.

96.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiņdikassa ārāme. Atha kho Esukārī brāhmaņo yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Esukārī brāhmaņo Bhagavantam etad avoca: Brāhmaṇā, bho Gotama, catasso pāricariyā pañnāpenti; — brāhmaṇassa pāricariyam pañnāpenti, khattiyassa pāricariyam pañnāpenti, vessassa pāricariyam pañnāpenti, suddassa pāricariyam pañnāpenti. Tatr' idam², bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa pāricariyam pañnāpenti: Brāhmaṇo vā brāhmaṇam paricareyya, khattiyo vā brāhmaṇam paricareyya, vesso vā brāhmaṇam paricareyya, suddo vā brāhmaṇam paricareyyāti. Idam kho, bho Gotama, brāhmaṇā brāhmaṇassa

¹ So Si; Sk imabhā kimhā; Bm ibbhā kinhā. ² Si tatrīdam. VOL. II.

pāricariyam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa pāricariyam paññāpenti: — Khattiyo vā khattiyam paricareyya, vesso vā khattiyam paricareyya, suddo vā khattiyam paricareyyāti. Idam kho, bho Gotama, brāhmaṇā khattiyassa pāricariyam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmaṇā vessassa pāricāriyam paññāpenti: — Vesso vā vessam paricareyya, suddo vā vessam paricareyyāti. Idam kho. bho Gotama, brāhmaṇā vessassa pāricariyam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmaṇā suddassa pāricariyam paññāpenti: — Suddo va suddam paricareyya. Ko¹ pan' añño suddam paricarissatīti? Idam kho. bho Gotama, brāhmaṇā suddassa pāricariyam paññāpenti. Brāhmaṇā. bho Gotama, imā catasso pāricariyā paññāpenti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Kim pana. brāhmaņa. sabbo loko brāhmaņānam etad abbhanujānāti². — imā catasso pāricariyā paññāpentūti³?

No h' idam, bho Gotama.

Seyyathāpi, brāhmaṇa. puriso daļiddo 4 assako anāļhiyo 5. tassa akāmassa bilam olaggeyyum 6: Idam te, ambho purisa, mamsam khāditabbam, mūlam ca anuppadātabban 7 ti, — evam eva kho, brāhmaṇa. brāhmaṇā appaṭiñnāye 8 tesam 9 samaṇabrāhmaṇānam atha ca pan imā catasso pāricariyā pañnāpenti. Nāham, brāhmaṇa, sabbam paricaritabban ti vadāmi. Na panāham, brāhmaṇa, sabbam na paricaritabban ti vadāmi. Yam hi 'ssa, brāhmaṇa, paricarato, pāricariyā hetu pāpiyo assa na seyyo. nāhan tam paricaritabban ti vadāmi. Yam ca khvāssa 10. brāhmaṇa, paricarato, pāricariyā hetu seyyo assa na pāpiyo. tam aham paricaritabban ti vadāmi. Khattiyam ce pi. brāhmaṇa, evam puccheyyum: Yam vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa, na seyyo; yam vā te 11 paricarato pāricariyāhetu seyyo assa. na pāpiyo; kam 12 ettha paricareyyāsīti? Khattiyo pi hi. brāh-

Sk adds vā.
 Bm abbhāno.
 So Si; Sk Bm p-entīti. Cfr. p. 180.
 Bm daliddo.
 So Sk Si; Bm anāliyo.
 So Bu Bm & Sk infra; Sk cilam olangeyyam here; Si vilam ol.
 Sk anuppādātabban.
 Bm apatiönāya.
 Sk keci here, but tesam infra.
 Si khvassa.
 Si ye.

mana, sammā vyākas māno evam vyākareyya: Yam hi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo. nāhan tam paricarevyam. Yan ca kho me paricarato paricariya hetu seyyo¹ assa na pāpiyo, tam aham paricareyyan ti. Brāhmanam ce pi, brāhmana, — pe 2 — vessam ce pi, brāhmana. suddam ce pi, brāhmana. evam puccheyy um: Yam vā te paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa, na seyvo; yam vā te paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo; kam s ettha paricareyyāsīti? Suddo pi hi. brāhmana, sammā vyākaramāno evam vyākarevya: Yam hi me paricarato pāricariyāhetu pāpiyo assa na seyyo, nāhan tam paricareyyam. Yan ca kho me paricarato pāricariyāhetu seyyo assa na pāpiyo, tam aham paricareyyan ti. Nāham, brāhmana, uccākulīnatā4 seyyam so ti vadāmi. Na panāham. brāhmana, uccākulīnatā pāpiyam so ti vadāmi. Nāham, brāhmana, ulāravannatā seyyam so ti vadāmi. Na panāham, brāhmana, ulāravannatā pāpiyam so ti vadāmi. Nāham, brāhmana, ulārabhogatā seyyam so ti vadāmi. Na panāham, brāhmana, ulārabhogatā 5 pāpiyam so ti vadāmi. Uccākulīno pi hi, brāhmana, idh' ekacco pānātipātī hoti adinnādāvī hoti kāmesu micchācārī hoti musāvādī hoti pisunāvāco hoti pharusāvāco hoti samphappalāpī hoti abhijihālū hoti vyāpannacitto hoti micchāditthi hoti; tasmā na uccākulīnatā seyyam so ti vadāmi. Uccākulīno pi hi. brāhmaņa, idh' ekacco pāņātipātā paţivirato hoti adinnādānā pativirato hoti kāmesu micchācārā pativirato hoti musāvādā pativirato hoti pisuņācāvāva pativirato hoti pharusāvācāva pativirato hoti samphappalāpā pativirato hoti anabhijihālū hoti avvāpannacitto hoti sammāditthi hoti; tasmā na uceākulinatā pāpiyam so ti vadāmi. Ulāravanno pi hi, brāhmana, — pe 6 — ulārabhogo pi hi, brāhmana, idh' ekacco 7 pānātipātī ... micchāditthi hoti tasmā na ulārabhogatā seyyam so vadāmi. Ulārabhogo pi hi, brāhmana, idh' ekacco pānātipātā pativirato... sammāditthi hoti, tasmā na ulāra-

Sk here adds yam va te paricarato pāricariyā hetu seyyo.
 Bm Si omit pe.
 Si tam.
 So Sk Si;
 Bm uccakulinatā.
 Sk ulārakaṇṇatā.
 Si omits pe & recites in full, as above: idh' ekacco...pāpiyam so ti vadāmi.
 Bm pānātipātī hoti — pe — micchadiṭṭhī hoti. Tasmā...

bhogatā pāpiyam so ti vadāmi. Nāham, brāhmaņa, sabbam paricaritabban ti vadāmi; na panāham, brāhmaņa, sabbam na paricaritabban ti vadāmi. Yam hi 'ssa, brāhmaņa, paricarato pāricariyāhetu saddhā vaḍḍhati sīlam vaḍḍhati sutam vaḍḍhati cāgo vaḍḍhati ¹ paññā vaḍḍhati, tam aham paricaritabban ti ² vadāmīti.

Evam vutte Esukārī brāhmano Bhagavantam etad avoca: Brāhmanā, bho Gotama, cattāri dhanāni paññāpenti. brāhmaņassa sandhanam pañnāpenti khattiyassa sandhanam paññāpenti vessassa sandhanam paññāpenti suddassa sandhanam paññāpenti. Tatr' idam', bho Gotama, brāhmaņā brāhmaņassa sandhanam paññāpenti, — bhikkhācariyam; bhikkhācariyañ ca pana brāhmaņo sandhanam atimaññamāno akiccakārī hoti, gopo va adinnam ādiyamāno ti. Idam kho, bho Gotama, brāhmanā brāhmanassa sandhanam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmanā khattiyassa sandhanam pannāpenti, - dhanukalāpam; dhanukalāpan ca pana khattiyo sandhanam atimannamano akiccakari hoti, gopo va adinnam ādiyamāno ti. Idam kho, bho Gotama, brāhmanā khattiyassa sandhanam paññāpenti. Tatr'idam, bho Gotama. brāhmaņā vessassa sandhanam paññāpenti, — kasigorakkham; kasigorakkhan ca pana vesso sandhanam atimannamāno akiccakārī hoti, gopo va adinnam ādivamāno ti. Idam kho, bho Gotama, brāhmanā vessassa sandhanam paññāpenti. Tatr' idam, bho Gotama, brāhmanā suddassa sandhanam paññāpenti, - asitabyābhangini; asitabyābhangin ca pana suddo sandhanam atimannamano akiccakari hoti. gopo va adinnam ādiyamāno ti. Idam kho, bho Gotama, brāhmanā suddassa sandhanam paññāpenti. Brāhmaṇā. bho Gotama4, imāni cattāri dhanāni pannāpenti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Kim pana, brāhmaņa. sabbo loko brāhmaņānam etad abbhanujānāti: imāni dhanāni paññāpentūti⁵?

¹ Sk omits cāgo v. ² Bm adds: vadimi. Yam hi 'ssa, brāhmana, paricarato pāricariyā hetu na saddhā vaddhati na sīlam v. na sutam v. na cāgo v. na pañāā v., nāhan tam paricaritabban ti. ³ Si tatrīdam. ⁴ Sk omits brāhmaṇā bho G. ⁵ So Si Bm p-tīti; Sk p-tunti.

No h' idam, bho Gotama.

Sevyathāpi, brāhmana, puriso daļiddo assako anālhivo. tassa akāmassa bilam olaggevyum: Idam te, ambho purisa, mamsam khaditabbam, mulan ca anuppadatabban ti, - evam eva kho, brāhmana, brāhmanā appatinnāye tesam samanabrāhmanānain atha ca pan' imāni cattāri dhanāni pañnāpenti. Ariyam kho 1 aham. brāhmana, lokuttaram dhammam purissasa sandhanam paññāpemi. Porānam kho pan' assa mātāpettikam kulavamsam anussarato vattha vatth' eva attabhavassa abhinibbatti hoti, tena ten' eva sankham 2 gacchati. Khattiyakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, khattivo tveva 3 sankham gacchati. Brāhmanakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti, brāhmano tveva sankham gacchati. Vessakule ce attabhāvassa abhinibbatti hoti. vesso tveva sankham gacchati. Suddakule ce attabhavassa abhinibbatti hoti, suddo tveva sankham gacchati. Seyyathāpi, brāhmana, yam yad eva paccayam paticca aggi jalati, tena ten' eva sankham gacchati; - katthan ce 3 paticca aggi jalati, katthaggi tveva sankham gacchati; sakalikañ ce paticca aggi jalati, sakalikaggi tveva sankham gacchati; tinan ce paticca aggi jalati, tinaggi tveva sankham gacchati; gomavan ce paticca aggi jalati4, gomavaggi tveva sankham gacchati; -- evam eva kho aham, brāhmana, ariyam lokuttaram dhammam purisassa sandhanam paññāpemi. Porāṇam kho pan' assa mātāpettikam kulavamsam anussarato yattha yatth' eva attabhavassa abhinibbatti hoti, tena ten' eva sankham gacchati. Khattiyakule ce attabhāvassa... &c. to... suddo tveva sankham gacchati. yakule ce pi, brāhmana, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāņātipātā pativirato hoti adinnādānā pativirato hoti abrahmacariyā pativirato hoti musāvādā pativirato hoti pisuņāvācāya paţivirato hoti pharusavacaya! paţivirato hoti samphappalapa pativirato hoti anabhijihālū hoti abyāpannacitto hoti sammāditthi hoti, ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam. Brāh-

¹ Si adds pana ² B^m Si sankhyam throughout. ³ Sk ceva throughout.

⁴ So Bm Si; Sk t' eva throughout.

maṇakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti¹—pe— sammādiṭṭhi hoti, ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam. Vessakulā ce pi. brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti²—pe— sammādiṭṭhi hoti. ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam. Suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipatā paṭivirato hoti³ .... dhammam kusalam Tam kim mañāasi, brāhmaṇa? Brāhmaṇo va nu kho pahoti asmim padese averam abyāpajjham⁴ mettacittam bhāvetum. no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi. bho Gotam, pahoti asmim padese averam abyāpajjham mettacittam bhāvetum, brāhmaņo pi hi, bho Gotama, vesso pi hi, bho Gotama, suddo pi hi, bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti asmim padese averam abyāpajjham mettacittam bhāvetun ti.

Evam eva kho. brāhmaṇa. khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyam pabbajito hoti. so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato hoti³.... dhammam kusalam. Brāhmaṇakulā ce pi brāhmaṇa. —pe⁵—vessakulā ce pi, brāhmaṇa, suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti, so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam.... dhammam kusalam. Tam kim maññasi, brāhmaṇa? Brāhmaṇo va nu kho pahoti sottim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetum no khattiyo no vesso no suddo ti?

No h' idam, bho Gotama. Khattiyo pi hi, bho Gotama, pahoti sottim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetum, brāhmaņo pi hi. bho Gotama. vesso pi hi, bho Go-

¹ Si adds: adinnādānā p. hoti abrahmacariyā hoti musāvādā p. hoti.
² Si adds as in last note.
³ Bm pa sammadītthī hoti, arādhako hoti nānam dhammam kusalam.
Tam kim ... ⁴ Bm abyābajjham.
⁵ Bm Si omit pe.
⁶Cf. supra pp. 46 & 151.
Sk sottim sinānim; Bm sotthisināni; Si sottim sinānam, the reading in the corrigenda for p. 151 also.

tama, suddo pi hi, bho Gotama, — sabbe pi hi, bho Gotama, cattāro vaṇṇā pahonti sottim sinānim ādāya nadim gantvā rajojallam pavāhetun ti.

Evam eva kho, brāhmaṇa, khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam agamma panatipata pativirato . . . . dhammam Brāhmanakulā ce pi. brāhmana, — pe — vessakulā ce pi, brāhmana, suddakulā ce pi, brāhmana, agārasmā anagārivam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pānātipātā pativirato . . . . dhammam Tam kim maññasi, brāhmana? Idha kusalam. khattiyo muddhāvasitto nānājaccānam purisānam purisasatam sannipāteyya: Āyantu bhonto ye tattha khattiyakulā brāhmaņakulā rājañnakulā uppannā, sākassa vā 1 sālassa vā salalassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraņim ādāya aggim abhinibbattentu, tejo pātukarontu2; āyantu3 bhonto ye tattha candālakulā nesādakulā venakulā arathakārakulā pukkusakulā uppannā, sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā vā rajakadoniyā vā elandakatthassa vā uttarāraņim ādāya aggim abhinibbattentu tejo pātukarontūti. Tam kim mannasi, brāhmana? Yo eva nu kho so khattiyakulā brāhmanakulā rājannakulā uppannehi sākassa vā sālassa vā salalassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, sveva nu khvāssa 5 aggi accimā c' eva 6 vannimā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraniyam kātum? Yo pana so candālakulā nesādakulā venakulā 4 rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoniyā vā sūkaradoniyā va rajakadoniyā va elandakatthassa va uttarāranim ādāya aggi abhinibbatto tejo pātukato, svāssa aggi na c' eva accima na 8 ca vannima na 8 ca pabhassaro na ca tena sakkā agginā aggikaraņīyam kātun ti?

No h' idam, bho Gotama. Yo⁹ so, bho Gotama, khattiyakulā brāhmaṇakulā rājaññakulā uppannehi sākassa vā

¹ Sk omits sākassavā. ² Bm dhātum karontu. ³ Si adds pana. ⁴ Sk venakulā; Bm Si venukulā. ⁵ Si khvassa. ⁶ Sk ca. ⁷ Bm suk⁶. ⁸ Sk omits na. ⁹ Si adds pi; Bm adds pi hi.

sālassa va salaļassa vā candanassa vā padumakassa vā uttarāraņim ādāya aggi abhinibbatto. tejo pātukato, svāssa aggi accimā c' eva¹ vaņņimā ca pabhassaro ca tena ca sakkā agginā aggikaraņīyam kātum. Yo pi so caņḍālakulā nesādakulā veņakulā rathakārakulā pukkusakulā uppannehi sāpānadoņiyā vā sūkaradoņiyā vā rajakadoņiyā vā elaṇḍakaṭṭhassa vā uttarāraṇim ādāya aggi abhinibbatto, tejo pātukato, so p' assa² aggi accimā c' eva¹ pabhassaro ca tena pi ca sakkā agginā aggikaraṇīyam kātum. Sabbo pi hi, bho Gotama. aggi accimā c' eva vaṇṇimā ca pabhassaro ca, sabbena pi ca sakkā agginā aggikaraṇīyam kātun ti.

Evam eva kho, brāhmaṇa. khattiyakulā ce pi agārasmā anagāriyam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato . . . . dhammam kusalam. Brāhmaṇakulā ce pi, brāhmaṇa, — pe — vessakulā ce pi, brāhmaṇa, suddakulā ce pi, brāhmaṇa, agārasmā anagāriyam pabbajito hoti so ca Tathāgatappaveditam dhammavinayam āgamma pāṇātipātā paṭivirato . . . . dhammam kusalan ti.

Evam vutte Esukārī brāhmaņo Bhagavantam etad avoca: Abhikkantam, bho Gotama, abhikkantam, bho Gotama; —pe— upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāņupetam saraņam gatan 3 ti.

Esukārisuttam 4 chattham 5.

97.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Rājagahe viharati Veļuvane Kalandakanivāpe. Tena kho pana samayena āyasmā Sāriputto Dakkhiņāgirismim cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Atha kho aññataro

¹ Sk ca. ² Bm svāssa; Sk adds ti. ³ Sk here saranagatam. ⁴ So Sk Si Bu; Bm Esukārī. ⁵ Sk Si chaṭṭhamam. ⁶ So Sk Si Bu; Bm Dakkhināgīrismim.

bhikkhu Rājagahe vassam vuṭṭho¹ yena Dakkhiṇāgirī yen' āyasmā Sāriputto ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārā-ṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnnam kho tam bhikkhum āyasmā Sāriputto etad avoca: Kacc', āvuso, Bhagavā arogo² ca balavā cāti?

Arogo c', āvuso, Bhagavā balavā cāti.

Kacci pan', āvuso, bhikkhusamgho arogo ca balava cāti? Bhikkhusamgho pi kho, āvuso, arogo ca balavā cāti.

Ettha, āvuso, Taṇḍulapāladvārāyam 3 Dhānanjāni 4 nāma brāhmaņo atthi 5. Kacc', āvuso, Dhānanjāni nāma brāhmaņo arogo ca balavā cāti?

Dhānañjāni pi kho, āvuso, brāhmaņo arogo ca balavā cāti. Kacci pan'. āvuso. Dhānañjāni brāhmaņo appamatto ti?

Kuto no 6, āvuso, Dhānanjānissa brāhmaņassa appamādo? Dhānanjāni, āvuso, brāhmaņo rājānam nissāya brāhmaņagahapatike vilumpati; brāhmaņagahapatike nissāya rājānam vilumpati. Yā pi 'ssa bhariyā saddhā saddhā kulā ānītā. sā pi 'ssa kālakatā, ann' assa bhariyā assaddhā assaddhā kulā ānītā ti.

Dussutam ⁹ vat'. āvuso, assumhā, dussutam vat' āvuso assumhā ¹⁰, ye mayam Dhānanjānim brāhmaṇam pamattam ¹¹ assumhā. Appeva ca nāma ¹² mayam kadāci karahaci Dhānanjāninā brāhmaṇena saddhim samāgaccheyyāma, appeva nāma siyā kocid eva kathāsallāpo ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto Dakkhināgirismim yathābhirantam viharitvā yena Rājagaham tena cārikam pakkāmi; anupubbena cārikam caramāno yena Rājagaham tad avasari. Tatra sudam āyasmā Sāriputto Rājagahe viharati Veļuvane Kalandakanivāpe. Atha kho āyasmā Sāriputto pubbanhasamayam nivāsetvā pattacīvaram ādāya Rājagaham pindāya

Si vuttho.
 Sk ārogo.
 So Si Bu; Sk Bm Tandulapālidvārāya.
 So Sk Bu; Si Dhanañjani; Bm Dhānañjānī.
 Bm omits atthi.
 So Si; Bm pan'; Sk nu.
 So MSS.
 Bm asaddhā asaddhakulā (but saddhā kulā above); Si asaddhā.
 Bm dusutam.
 Si omits this repetition.
 Sk appamattam.
 Sk omits appeva ca nāma; Si omits ca.

pāvisi. Tena kho pana samayena Dhānanjāni brāhmaņo bahi nagare¹ gāvo gotthe dohāpeti². Atha kho āyasmā Sāriputto Rājagahe piņḍāya caritvā pacchābhattaṁ piṇḍapātapaṭikkanto yena Dhānanjāni brāhmaņo ten' upasaṁkami. Addasā kho Dhānanjāni brāhmaņo āyasmantaṁ Sāriputtaṁ dūrato va āgacchantaṁ. disvāna yen' āyasmā Sāriputto ten' upasaṁkami, upasaṁkamitvā āyasmantaṁ Sāriputtaṁ etad avoca: Ito, bho Sāriputta, payo pīyataṁ³ tāva bhattassa kālo bhavissatīti.

Alam, brāhmaņa. Katam me ajja bhattakiccam. Amukasmim me rukkhamule divāvibāro bhavissati, tattha āgaccheyyāsīti.

Evam bho ti kho Dhānanjāni brāhmaņo āyasmato Sāriputtassa paccassosi. Atha kho Dhānanjāni brāhmaņo pacchābhattam bhuttapātarāso yen āyasmā Sāriputto ten upasamkami, upasamkamitvā āyasmatā Sāriputtena saddhim sammodi sammodanīyam katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinnam kho Dhānanjānim brāhmaṇam āyasmā Sāriputto etad avoca: Kacci si, Dhānanjāni. appamatto ti?

Kuto. bho Sāriputta, amhākam appamādo yesam no mātāpitaro posetabbā, puttadāro posetabbo, dāsakammakaraporisam posetabbam 5. mittāmaccānam mittāmaccakaranīyam kātabbam, nātisālohitānam nātisālohitakaranīyam 6 kātabbam, atithīnam atithikaranīyam 7 kātabbam, pubbapetānam pubbapetakaranīyam kātabbam, devatānam devatākaranīyam kātabbam, ranno rājakaranīyam kātabbam, ayam pi kāyo pīņetabbo 8 brūhetabbo ti?

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco mātāpitunnam hetu adhammacārī visamacārī assa; tam enam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum; — labheyya nu kho so: Aham kho mātāpitunnam hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam

Sk nang.
 Bm Si duhäpeti.
 So Sk; Si p. tava; Bm piyatam; Bu pīyyatam.
 Bm kaccā.
 So Sk Si; Bm dāsakammakarā p-bbā.
 Sk n-itam k'īyam.
 Si atithīko.
 Bm Si piņetabbo.
 Bm Si mātāpitūnam.

nirayapālā ti; mātāpitaro vā pan' assa labheyyum: Eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi; mā nam nirayam nirayapālā ti?

No h' idam, bho Sāriputta. Atha kho nam vikandantam ¹ yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa; tam enam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum; — labheyya nu kho so: Aham kho puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā ti; puttadāro vā pan' assa labheyyum: Eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi; mā nam nirayam nirayapālā ti?

No h' idam, bho Sāriputta. Atha kho nam vikandantam ' yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Idh' ekacco dāsa-kammakaraporisassa hetu adhammacārī vicamacārī assa; tam enam addhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā² upakaḍḍheyyum; — labheyya³ nu kho so: Aham kho dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī ahosim, mā mam nirayam nirayapālā ti; dāsakammakaraporisam⁴ vā pan' assa labheyya: Eso kho amhākam hetu adhammacārī visamacārī ahosi. mā nam nirayam nirayapālā ti?

No h' idam, bho Sāriputta. Atha kho nam vikandantam yeva niraya niraya pālā pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānanjāni? Idh ekacco mittāmaccānam hetu....(&c. as above mutatis mutandis down to).... pakkhipeyyum.

Tam kim mannasi, Dhananjani? Idh ekacco natisalohitanam hetu.... (&c. as above mutatis mutandis down to) .... pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco atithīnam hetu .... (&c. as above mutatis mutandis down to) . . . . pakkhipeyyum.

¹ Sk vikkandantam. ² Sk adds upālā. ³ Here, as once supra, Sk reads labheyyum. ⁴ So Si; Sk d-risañ ca pan' .... labheyyum; Bm d-rā vā .... labeyyam.

1

Tam kim maññasi. Dhānañjāni? Idh' ekacco pubbapetānam hetu.... (&c. as above mutatis mutandis down to) .... pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi. Dhānañjāni? Idh' ekacco devatānam hetu .... (&c. as above mutatis mutandis down to) .... pakkhipeyyum.

Tam kim mannasi, Dhananjani? Idh' ekacco ranno hetu .... (&c. as above mutatis mutandis down to) .... pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Idh' ekacco kāyassa piṇanāhetu¹ brūhanāhetu² adhammacārī visamacārī assa; tam enam adhammacariyāvisamacariyāhetu nirayam nirayapālā upakaḍḍheyyum; — labheyya nu kho so: Aham kho kāyassa piṇanāhetu¹ brūhanāhetu² adhammacārī visamacārī ahosim; mā mam nirayam nirayapālā ti; pare vā pan' assa labheyyum: Eso kho kāyassa piṇanāhetu¹ brūhanāhetu² adhammacārī visamacārī ahosi, mā nam nirayam nirayapālā ti?

No h' idam, bho Sāriputta. Atha kho nam vikandantam yeva niraye nirayapālā pakkhipeyyum.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Yo vā mātāpitunnam hetu adhammacārī visamacārī assa. yo vā mātāpitunnam hetu dhammacārī samacārī assa. katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, mātāpitunnam hetu adhammacārī visamacārī assa. na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, mātāpitunnam hetu dhammacārī samacārī assa. tad ev'ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā mātāpitaro c' eva posetum, na ca pāpakammam kātum³, punnan ca paṭipadam paṭipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā puttadārassa hetu adhammacārī assa, yo vā puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

¹ Sk piņanahetu; Bm Si pinanā hetu. ² Sk brūhanahetu. ³ So Bm Si; Sk here & elsewhere in this Sutta kattum.

Yo hi, bho Sāriputta, puttadārassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo. Yo ca kho. bho Sāriputta, puttadārassa hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi 1, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā puttadāre ² c' eva posetum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, dāsakammakaraporisassa hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, dāsakammakaraporisassa hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev'ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi. bho Sāriputta. dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā dāsakammakaraporisan c' eva posetum na ca pāpakammam kātum punnān ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā mittāmaccānam hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā mittāmaccānam hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta. mittāmaccānam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, mittāmaccānam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā mittāmaccānam c' eva mittāmaccakaranī-yam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca paṭipadam paṭipajjitum. Tam kim mannasi. Dhānanjāni? Yo vā nātisālohitānam hetu adhammacārī visamacārī assa, yo va nātisālohitānam hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

¹ Sk here omits hi. ² So Sk Si; Bm puttadāraō. ³ Sk adds hetu dhammacārī.

Yo hi. bho Sāriputta, ñātisālohitānam hetu adhammacārī visamacārī assa. na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, ñātisālohitānam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni. anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā nātisālohitānam c' eva nātisālohitakaranī-yam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca paṭipadam paṭipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā atithīnam hetu dhammacārī visamacārī assa, yo vā atithīnam hetu dhammacārī samacārī assa, katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, atithīnam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, atithīnam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā atithīnam c' eva atithīkaranīyam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca paṭipadam paṭipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā pubbapetānam hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā pubbapetānam hetu dhammacārī samacārī assa, — katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, pubbapetānam hetu adhammacārī visamacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, pubbapetānam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi. bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho. Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā pubbapetānam c' eva pubbapetakaraniyam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca paṭipadam paṭipajjitum. Tam kim mannasi. Dhānanjāni? Yo vā devatānam hetu adhammacārī visamacārī assa, yo vā devatānam hetu dhammacārī samacārī assa. — katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, devatānam hetu adhamacārī samacārī assa, na tam seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, devatānam hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha

seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho. Dhānanjāni. anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā devatānam c'eva devatākaraņīyam kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca patipadam patipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā ranno hetu adhammacārī visamacārī assa. yo vā ranno hetu dhammacārī samacārī assa, — katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, rañño hetu adhammacārī visamacārī assa. na tam seyyo; yo ca kho. bho Sāriputta. rañño hetu dhammacārī samacārī assa, tad ev' ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi. bho Sāriputta. dhammacariyāsamacariyā seyyo ti.

Atthi kho. Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā ranno c'eva rājakaranīyam¹ kātum na ca pāpakammam kātum punnan ca paṭipadam paṭipajjitum. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Yo vā kāyassa piṇanāhetu brūhanāhetu² adhammacārī visamacārī assa. yo vā kāyassa piṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, — katamam seyyo ti?

Yo hi, bho Sāriputta, kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu adhammacārī visamacārī assa, na taṁ seyyo; yo ca kho, bho Sāriputta, kāyassa pīṇanāhetu brūhanāhetu dhammacārī samacārī assa, tad ev'ettha seyyo. Adhammacariyāvisamacariyāhi, bho Sāriputta, dhammacariyāsamacariyā seyvo ti.

Atthi kho, Dhānanjāni, anne sahetukā dhammikā kammantā yehi sakkā kāyan c' eva piņetum brūhetum, na ca pāpakammam kātum punnan ca paṭipadam paṭipajjitun ti.

Atha kho, Dhānanjāni brāhmaņo āyasmato Sāriputtassa bhāsitam abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy' āsanā pakkāmi.

Atha kho Dhānanjāni brāhmaņo aparena samayena ābādhiko ahosi dukkhito bāļhagilāno. Atha kho Dhānanjāni brāhmaņo annataram purisam āmantesi: — Ehi tvam, ambho

¹ So Si; Sk Bm rājākaranīyam. ² Sk pīnanahetu brūhanahetu. ³ Bm throughout reads aññesam hetukā. ⁴ So Bm; Si kāyassa; Sk kāyo.

The second second second

purisa, yena Bhagavā ten' upasamkama, upasamkamitvā mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi: Dhānanjāni, bhante brāhmaņo ābādhiko dukkhito bāļhagilāno ¹; so Bhagavato pāde sirasā vandatīti; yena c' āyasmā Sāriputto ten' upasamkama, upasamkamitvā mama vacanena āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandāhi: Dhānanjāni. bhante, brāhmaņo ābādhiko dukkhito bāļhagilāno; so āyasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandatīti; evan ca vadehi: Sādhu kira, bhante, āyasmā Sāriputto yena Dhānanjānissa brāhmaṇassa nivesanam ten' upasamkamatu anukampam upādāyāti.

Evam bhante ti kho so puriso Dhānanjānissa brāhmanassa vacanam patisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho so puriso Bhagavantam etad avoca: Dhānanjāni. bhante, brāhmano ābādhiko dukkhito bālhagilāno; so Bhagavato pāde sirasā vandatīti. Yena c'āyasmā Sāriputto ten' upasamkami, upasamkamitvā ayasmantam Sariputtam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho so puriso² āyasmantam Sariputtam etad avoca: Dhānañjāni, bhante, brāhmano ābādhiko dukkhito bālhagilāno; so āvasmato Sāriputtassa pāde sirasā vandati evan ca vadeti: Sādhu kira, bhante. āyasmā Sāriputto yena Dhānanjānissa brāhmanassa nivesanam ten' upasamkamatu amkampam upā-Adhivāsesi kho āyasmā Sāriputto tunhībhāvena dāvāti. Atha kho āyasmā Sāriputto nivāsetvā pattacīvaram ādāya yena Dhānanjānissa brāhmanassa nivesanam ten' upasamkami. upasamkamitvā paññatte āsane nisīdi. Nisajja kho āyasmā Sāriputto Dhānanjānim brāhmanam etad avoca: Kacci te. Dhānanjāni, khamanīyam 3 kacci yāpaniyam 4, kacci dukkhā vedanā patikkamanti no abhikkamanti, patikkamo 'sānam' 5 paññāyati no abhikkamo ti?

Na me, bho Sāriputta, khamanīyam, na yāpanīyam, bāļhā me dukkhā vedanā abhikkamanti, no paṭikkamanti, abhikkamo 'sānam paññāyati, no paṭikkamo. Seyyathāpi, bho

Bm bālhagīlāno.
 Sk omits.
 So Si Sk; Bm khamaniyam. Cf. 1 J.
 408.
 So Si; Bm yāpaniyam; Sk yēpaniyam.
 So all MSS.

Sāriputta, balavā puriso tinhena sikharena muddhānam 1 abhimattheyya², evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā vātā muddhānam ūhananti3; na me. bho Sāriputta, khamanīvam na vāpanīvam, bālhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no patikkamanti, abhikkamo sanam pannayati no patikkamo Seyvathāpi, bho Sāriputta, balavā puriso daļhena varattābandhena i sīse sīsavethanam bandheyya 6, evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā sīse sīsavedanā; na me, bho7 Sāriputta, khamanīyam na yāpanīyam's, bāļhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no patikkamanti, abhikkamo sānam paññāyati no paţikkamo. Sevyathāpi, bho Sāriputta, dakkho 9 goghātako vā goghātakantevāsī vā tinhena govikantanena 10 kucchim parikanteyya. evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimattā vātā kucchim parikantanti; na me, bho Sāriputta, khamanīyam na vāpanīyam, bālhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no patikkamanti, abhikkamo 'sānam paññavati no paţikkamo. Seyyathapi, bho Sariputta, dve balavanto purisā dubbalataram purisam nānābāhāsu gahetvā angārakāsuyā santāpeyyum samparitāpeyyum; — evam eva kho me, bho Sāriputta, adhimatto kāyasmim dāho 11; na me. bho Sāriputta, khamaniyam na yāpaniyam, bālhā me dukkhā vedanā abhikkamanti no paţikkamanti, abhikkamo 'sānam pannāyati no patikkamo ti.

Tam kim mannasi. Dhananjani? Katamam seyyo, — nirayo va tiracchanayoni va ti?

Niraya, bho Sariputta, tiracchanayoni seyyo ti.

Tam kim maññasi. Dhānañjāni? Katamam seyyo, — tiracchānayoni vā pettivisayo 12 vā ti?

Tiracchānayoniyā, bho Sāriputta, pettivisayo seyyo ti.

Tam kim mannasi, Dhananjani? Katamam seyyo, — pettivisayo va manussa va ti?

Pettivisayā. bho Sāriputta. manussā seyyo ti.

¹ Bm muddhanim. ² Sk abhimanteyya. ³ Si ohananti; Bm uhananti, Cf. 2 Jät. 73. ⁴ Sk varattamb.; Bm v-khandena; Si v-khandena. ⁵ So Sk; Bm sīsavetham; Si sīsavedhanam. ⁶ Bm Si dadeyya. ⁷ So Bm Si; Sk hosi na khe. ⁹ So Sk here et infra. ⁹ Sk dukkho. ¹⁰ Sk govittakena. ¹¹ Sk daho. ¹² Bm Si pittisayo.

The second secon

Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Kataman seyyo. — manussā vā Cātummahārājikā 1 devā 2 vā ti?

Manussehi, bho Sāriputta, Cātummahārājikā devā seyyo ti.

Tam kim maññasi, Dhānanjāni? Katamam seyyo. — Cātummahārājikā vā³ devā Tāvatimsā vā³ devā ti?

Cātummahārājikehi, bho Sāriputta, devehi Tāvatimsā devā seyyo ti.

Tam kim maññasi. Dhānañjāni? Katamam seyyo. — Tāvatimsā vā devā Yāmā vā devā ² ti?

Tāvatimsehi, bho Sāriputta, devehi Yāmā devā seyyo ti. Tam kim mannasi, Dhānanjāni? Katamam seyyo, — Yāmā vā 3 devā Tusitā 4 vā devā ti?

Yāmehi, bho Sāriputta. devehi Tusitā devā seyyo ti.

Tam kim maññasi, Dhānañjāni? Katamam seyyo. — Tusitā devā Nimmānaratī 5 vā devā ti?

Tusitehi, bho Sāriputta, devehi Nimmānaratī devā seyyo ti.

Tam kim mannasi. Dhānanjāni? Katamam seyyo, — Nimmānaratī vā devā Paranimmitavasavattī ⁶ vā devā ⁷ ti?

Nimmānaratīhi, bho Sāriputta, devehi Paranimmitavasavattī devā seyyo ti.

Tam kim maññasi. Dhānañjāni? Katamam seyyo. — Paranimmitavasavattī vā devā Brahmaloko vā ti?

Brahmaloko ti bhavam Sāriputto āha. Brahmaloko ti ⁸ bhavam Sāriputto āhāti ⁹.

Atha kho āyasmato Sāriputtassa etad ahosi: Ime kho brāhmaṇā Brahmalokādhimuttā. Yannūnāham Dhānanjānissa brāhmaṇassa Brahmānam sahavyatāya maggam deseyyan ti. Brahmānam te⁹, Dhānanjāni, sahavyatāya maggam desessāmi. Tam suṇāhi, sādhukam manasikarohi; bhāsissāmīti.

Evam bho ti kho Dhānañjāni brāhmaņo $^{\mbox{\tiny 1}}$ āyas
mato Sāriputtassa paccassosi.

 ¹ Bm cātumah^o.
 ² Sk omits devā.
 ³ Sk omits; Si places vā after devā (throughout).
 ⁴ Bm Tussītā.
 ⁵ Bm Nimānarati.
 ⁶ Bm P—i.
 ⁷ Sk omits.
 ⁸ So Sk Si; Bm omits this line.
 ⁹ Bm adds Katamam Sāriputto āha Brahmaloko tí.

Ayasmā Sāriputto etad avoca: — Katamo ca. Dhānanjāni, Brahmānam sahavyatāya maggo? Idha. Dhānanjāni, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati tathā dutiyam tathā tatiyam tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena² appamāņena averena avyāpajjhena³ pharitvā vibarati. Ayam pi⁴kho. Dhānanjāni. Brahmānam sahavyatāya maggo. Puna ca param. Dhānanjāni, bhikkhu karuṇāsahagatena cetasā⁵, muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati tathā dutiyam tathā tatiyam tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamāņena averena avyāpaijhena pharitvā viharati. Ayam kho, Dhānanjāni. Brahmānam sahavyatāya maggo ti.

Tena hi. bho Sāriputta, mama vacanena Bhagavato pāde sirasā vandāhi: Dhānanjāni, bhante. brāhmaņo ābādhiko dukkhito bāļhagilāno. so Bhagavato pāde sirasā vandatīti.

Atha kho āyasmā Sāriputto Dhānanjānim brāhmaṇam sati uttarikaraṇīye, hīne Brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāy'āsanā pakkāmi. Atha kho Dhānanjāni brāhmaṇo acirapakkante āyasmante Sāriputte kālam akāsi. Brahmalokam uppajji 6.

Atha kho Bhagavā bhikkl. āmantesi: Eso, bhikkhave. Sāriputto Dhānanjānim brāhmaṇam sati uttarikaraṇīye hīne Brahmaloke patiṭṭhāpetvā uṭṭhāy' āsanā pakkanto ti.

Atha kho āyasmā Sāriputto yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho āyasmā Sāriputto Bhagavantam etad avoca: Dhānanjāni, bhante, brāhmaņo ābādhiko dukkhito bālhagijāno. so Bhagavato pāde sirasā vandatīti.

Kim pana tvain, Sāriputta, Dhāranjānini brāhmaņani

Sk mā.avo.
 Sk adds cetasā.
 Bm abyābajjhena.
 Cf. I, 38.
 Bm omits pi.
 Bm adds gha.
 So Sk; cf. I., 528; Bm upapajjati;
 Si upapajji.

sati uttarikaranīye, hīne Brahmaloke patiţţhāpetvā utthāy āsanā pakkanto ti?

Mayham kho. bhante. evam ahosi: Ime kho brāhmaṇā Brahmalokādhimuttā. Yannūnāham Dhānanjānissa brāhmanassa Brahmānam sahavyatāya maggam deseyyan ti.

Kālakato ca¹, Sāriputta, Dhānaňjāni brāhmaņo Brahmalokañ² ca uppanno³ ti.

DHĀNAÑJĀNISUTTAM SATTAMAM.

98.

(The text of this Sutta is identical with that of Sutta No. 35 of the Sutta Nipāta.)

Vāsetthasuttam atthamam.

99.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tena kho pana samayena Subho māṇavo Todeyyaputto Sāvatthiyam paṭivasati aññatarassa gahapatissa nivesane kenacid eva karaṇīyena. Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto yassa gahapatissa nivesane paṭivasati tam gahapatim etad avoca:— Sutam me tam gahapati: Avivittā Sāvatthi arahantehīti. Kan nu kh'ajja⁴ samaṇam vā brāhmaṇam vā payirupāseyyāmāti⁵?

Ayam. bhante, Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapiṇḍikassa ārāme. Tam, bhante, Bhagavantam payirupāsassūti.

¹ Bm ka'ankato va. ² Si Brahmaloke. ³ Bm Si upapanno. ⁴ So Sk; Bm Si kam nu khvajja. Cf. 1 Dīgha 47. ⁵ So Si; Sk (as frequently) payirūp°, as Bm always.

Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto tassa gahapatissa paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami. upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam katham sārāṇīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisinno kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantam etad avoca:

— Brāhmaṇā. bho Gotama. evam āhamsu: Gahaṭṭho ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam; na pabbajito ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam ti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Vibhajjavādo kho aham ettha, māṇava; nāham ettha ekamsavādo. Gihissa 1 vā 'ham, māṇava. pabbajitassa vā micchāpaṭipattim na 2 vaṇṇemi. Gihī 3 vā hi, māṇava. pabbajito vā micchāpaṭipanno micchāpaṭipattādhikaraṇahetu na ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalam. Gihissa vā 'ham, māṇava, pabbajitassa vā sammāpaṭipattim vaṇṇemi. Gihī vā hi, māṇava, pabbajito vā sammāpaṭipanno sammāpaṭipattādhikaraṇahetu ārādhako hoti ñāyam dhammam kusalan ti.

Brāhmaṇā. bho Gotama, evam āhamsu: Mahaṭṭham 4 idam mahākiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham gharāvāsakammaṭṭhānam mahapphalam hoti: appaṭṭham 5 idam appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham pabbajjākammaṭṭhānam appaphalam hotīti. Idha bhavam Gotamo kim āhāti?

Ettha pi kho aham. māṇava, vibhajjavādo, nāham ettha ekamsavādo. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānam mahaṭṭham mahā-kiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānam mahaṭṭham mahākiccam mahādhikaraṇam mahāsamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti. Atthi, māṇava, kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham vipajjamānam appaphalam hoti. Atthi. māṇava, kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti. Kataman ca 6,

¹ Bm Si gīhissa. ² Si omits na. ³ Bm gīhi. ⁴ So Sk Bm Bu; Si mahattham. ⁴ So Sk Bm Bu; Si appattham. ⁶ Bm Si katamam.

mānava, kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti? Kasī¹ kho, mānava, kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti. Katamañ ca, mānava, kammatthānam mahattham mahakiccam mahadhikaranam mahasamarambham sampajjamānam mahapphalam hoti? Kasī yeva kho, mānava, kammatthani mahatthani mahakiccam mahādhikaranam mahāsamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti. tamañ ca. māṇava, kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham vipajjamānam appaphalam Vanijjā 2 kho. mānava, kammatthānam appattham appakiccam appādhikaraņam appasamārambham vipajjamānam appaphalam hoti. Kataman ca. manava, kammatthanam appattham appakiccam appadhikaranam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti? Vanijiā yeva kho, mānava, kammatthanam appattham appakiceam appadhikaranam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam Seyyathāpi, māṇava, kasī kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti, evam eva kho, mānava. gharāvāsakammatthanam mahattham mahakiccam mahādhikaranam mahāsamārambham vipajjamānam appaphalam hoti. thāpi, māṇava. kasī yeva kammatthānam mahattham mahākiccam mahādhikaranam mahāsamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti, evam eva kho, manava, gharavasakammatthanam mahatthan mahakiccam mahadhikaranam mahasamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti. Seyyathāpi, māņava, vaņijjā kammatthānam appattham appakiccam appādhikaranam appasamārambham vipajjamānam appaphalam hoti, evam eva kho, māṇava, pabbajjā kammatthānam appattham appakiecam appadhikaranam appasamarambham vipajjamanam Seyyathāpi, māṇava, vaṇijiā yeva kamappaphalam hoti. matthanam appattham appakiccam appadhikaranam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam hoti, evam eva

The second of the second of

¹ Bm Si kasi. ² So S^k Si; Bm yānijā.

kho, māṇava, pabbajjā kammaṭṭhānam appaṭṭham appakiccam appādhikaraṇam appasamārambham sampajjamānam mahapphalam hotīti ¹.

Brāhmaṇā, bho Gotama, pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāyāti.

Ye te, māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puňñassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, sace te agaru², sādhu te pañca dhamme imasmim³ parisatim⁴ bhāsassūti.

Na kho me ^{5} , bho Gotama, garu. yatth' assu ^{6} bhavanto ^{7} vā nisinnā bhavantarūpā vā ^{8} ti.

Tena hi, māṇava, bhāsassūti.

Saccain kho, bho Gotama, brāhmaṇā paṭhamaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Tapaṁ hho, bho Gotama, brāhmaṇā dutiyaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Brahmacariyaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā tatiyaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Ajjhenaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā catutthaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Cāgaṁ kho, bho Gotama, brāhmaṇā pañcamaṁ dhammaṁ paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. Brāhmaṇā bho Gotama, ime pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa arādhanāyāti. Idha bhavaṁ Gotamo kim āhāti?

Kim pana, māṇava? Atthi koci brāhmaṇānam ekabrāhmaṇo pi yo evam āha: Aham imesam pancannam dhammānam abhinnā sacchikatvā vipākam pavedemīti?

No h' idam. bho Gotama.

Kim pana, māṇava? Atthi koci brāhmaṇānam ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Aham imesam pancannam dhammānam sayam abhinnā sacchikatvā vipākam pavedemīti?

No h' idam, bho Gotama.

¹ Sk hoti. ² Sk agarū. ³ So all MSS. Si appends the following note: Imissan ti pāthena bhavitabbam. ⁴ Bm Si parisati (as at p. 140). ⁵ Si omits me. ⁶ Sk yatthassa. ⁷ Sk Bu bhagavanto. ⁸ So Si; Bm nisinno bh-po; Sk bhagavantam rūpā; Bu bhavantarūpan cāti. ⁹ Bm tapan ca. ¹⁰ Bm adds pi.

Kim pana, māṇava? Ye pi te brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro mantānam pavattāro, yesam idam etarahi brāhmaṇā porāṇam mantapadam gītam pavuttam samihitam tad anugāyanti tad anubhāsanti bhāsitam anubhāsanti vācitam anuvācenti, — seyyathīdam Aṭṭhako Vāmako Vāmadevo Vessāmitto Yamataggi Aṅgiraso Bhāradvājo Vāseṭṭho Kassapo Bhagu,—te pi evam āhamsu: Mayam imesam pañcannam dhammānam sayam abhinnā sacchikatvā vipākam pavedemāti?

No h' idam. bho Gotama.

Iti kira, māṇava, na 'tthi koci brāhmaṇānam ekabrāhmaṇo pi yo³ evam āha: Aham imesam pañcannam dhammānam sayam abhiññā sacchikatvā vipākam pavedemīti. Na tthi koci brāhmaṇānam ekācariyo pi ekācariyapācariyo pi yāva sattamā ācariyamahayugā yo evam āha: Aham imesam pañcannam dhammānam sayam abhiññā sacchikatvā vipākam pavedemīti. Ye pi⁴ te brāhmaṇānam pubbakā isayo mantānam kattāro ... (&c. as above, inserting na before evam āhamsu) .. pavedemāti. Seyyathāpi, māṇava. andhaveṇi⁵ paramparā samsatta⁶ purimo pi na passati majjhimo pi na passati pacchimo pi no passati, — evam eva kho, maṇava, andhaveṇūpamam maññe⁻ brāhmaṇānam bhāsitam sampajjati, purimo pi na passati majjhimo pi na passatīti.

Evam vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavatā andhaveṇūpamena vuccamāno kupito anattamano Bhagavantam yeva khumsento Bhagavantam yeva vambhento Bhagavantam yeva vadamāno: Samaṇo 8 Gotamo 9 pāpiko bhavissatīti, Bhagavantam etad avoca: Brāhmaṇo, bho 10 Gotama. Pokkharasāti 11 Opamañño 12 Subhagavaniko evam āha: Evam eva 13 pan im' eke 14 samaṇabrāhmaṇā uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam paṭijānanti; tesam idam bhā-

¹ Sk samihitam. ² Sk Yamataggi Angiraso. ³ Sk so. ⁴ Bm hi. ⁶ Sk a-i. ⁶ So Si; Bm sambhattā; Sk paramparāyam sattā. ⁷ So Si Bm; Sk andhavenupamam ne. ⁸ Sk adds ca. ⁹ Bm adds pi. ¹⁰ Si omits bho. ¹¹ So Sk Si; Bm P-ti. Bu hereon says: Tattha Pokkharasātīti idam tassa nāmam. Pokkharasādīti pi vuccati. See 1 Sum. Vil. 244 & I Dīgha 87. ¹² Sk Opamanne. ¹³ Si adds kho. ¹⁴ So all MSS., Si dividing ime ke.

sitam hassakam yeva sampajjati, nāmakam yeva sampajjati, rittakam yeva sampajjati, tucchakam yeva sampajjati ¹. Katham hi ² nāma manussabhūto uttarimanussadhammā ³ alamariyanānadassanavisesam nassati vā dakkhissati ⁴ vā sacchi ⁵ vā karissatīti, n' etam thānam vijjatīti.

Kim pana, māṇava. brāhmaṇo Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko sabbesam yeva samaṇabrāhmaṇānam cetasā ceto paricca pajānātīti?

Sakāya pi hi, bho Gotama, puņņikāya dāsiyā brāhmaņo Pokkharasāti Opamañňo Subhagavaniko na 6 cetasā ceto paricca pajānāti, kuto pana sabbesam yeva samaņabrāhmaņānam cetasā ceto paricca pajānissatīti.

Seyyathāpi, mānava, jaccandho puriso na passeyya kanhasukkāni rūpāni, na passeyya nīlakāni8 rūpāni, na passeyya pîtakāni s rūpāni, na passevya lohitakāni rūpāni, na passeyya manjetthakani rupani, na passeyya samavisamani, na passeyya tārakarūpāni⁹, na passeyya candimasuriye; so evam vadeyya: Na 'tthi kanhasukkāni rūpāni, na 'tthi kanhasukkānam rūpānam dassāvi; na 'tthi nīlakāni rūpāni. na 'tthi nīlakānam rupānam dassāvī; na 'tthi pītakāni rupāni, na 'tthi pītakānam rūpānam dassāvī; na 'tthi lohitakāni rūpāni, na 'tthi lohitakanam rupanam dassavi; na 'tthi manjetthakani rūpāni, na 'tthi manjetthakānam rūpānam dassāvī: na 'tthi samavisamam. na 'tthi samavisamassa dassāvī; na 'tthi tārakarūpāni, na 'tthi tārakarūpānam dassāvī; na 'tthi candimasuriyā. na 'tthi candimasuriyānam 10 dassāvī. Aham etam na jānāmi; aham etam na passāmi; tasmā 11 na 'tthīti. Sammā nu kho so, māṇava, vadamāno vadeyyāti?

No h' idam, bho Gotama. Atthi kanhasukkāni rūpāni, atthi 12 kanhasukkānam rūpānam dassāvī; atthi nīlakāni rūpāni, atthi nīlakānam rūpānam dassāvī, ... atthi candimasuriyā, atthi candimasuriyānam dassāvī. Aham etam

¹ Sk omits these three words. ² Sk omits hi. ³ Bm u-mam. ⁴ So Sk here; Bm dakkhati; Si dakkhīti. ⁵ So Bm Si: Sk sacchim. ⁶ Si omits: Bm inserts after paricea. ⁷ Si inserts so. ⁸ Bm nil⁰ & pit⁰ throughout. ⁹ Sk kāt⁰. ¹⁰ Sk omits na 'tthi e⁰. ¹¹ Si adds tam. ¹² Sk omits k-ni rūpāni atthi.

こう 一般では難機関のという 独門の は親からない (数を) なんじゅう しょうしょ コート・ライン

The state of the s

na jānāmi, aham etam na passāmi, tasmā na 'ttbīti na hi so, bho Gotama, sammā vadamāno vadeyyāti.

Evam eva kho, māṇava, brāhmaņo Pokkharasāti Opamañno Subhagavaniko andho acakkhuko. So vata uttarimanussadhammā alamariyañāṇadassanavisesam ñassati vā dakkhiti vā sacchi¹ vā karissatīti, n' etam thānam vijjati². Tam kim mañnasi, māṇava? Ye³ te Kosalakā⁴ brāhmaṇamahāsālā, seyyathīdam Cankī brāhmaṇo Tārukkho brāhmaṇo Pokkharasāti brāhmaṇo Jāṇussoṇī⁵ brāhmaṇo pitā vā⁶ te Todeyyo, — katamā nesam seyyo, yam vā te sammusā⁻ vācam bhāseyyum yam vā asammusāti?

Sammusā, bho Gotama.

Katamā tesam seyyo, yam vā te mantā vācam bhā-seyyum, yam vā amantā ti?

Mantā, bho Gotama.

Katamā tesam seyyo, yam vā te paṭisankhāya? vācam bhāseyyum yam vā apaṭisankhāyāti?

Pațisankhāya, bho Gotama.

Katamā tesam seyyo, yam vā te atthasamhitam 10 vācam bhāseyyum, yam vā anatthasamhitan ti?

Atthasamhitam, bho Gotama.

Tam kim maññasi, māṇava? Yadi evam sante brāhmaṇena Pokkharasātinā Opamaññena Subhagavanikena ¹¹ sammusā vācā bhasitā asammusā vā ¹² ti?

Asammusā, bho Gotama.

Mantā 13 vācā bhāsitā, amantā vā 12 ti?

Amantā, bho Gotama.

Patisankhāya vācā bhāsitā, apatisankhāya vā 12 ti? Apatisankhāya, bho Gotama.

Atthasamhitā vācā bhāsitā anatthasamhitā vā 12 ti? Anatthasamhitā, bho Gotama.

¹ Sk here et supra sacchin. ² Bm vijjatīti. ³ Si adds pana. ⁴ Bm Si Kosalikā. ⁵ Jānusonī; Si Jānussonī; Sk Jānussonī, generally but Jānussonī in fine. ⁶ Bm ca. ⁷ So Bu; Sk sammuccā; Bm samuccā; Si sammucchā. ⁸ So MSS. & Bu. ⁹ So MSS.; Bu patisankhā. ¹⁰ Bu atthasangahitam. ¹¹ Sk here inserts, before sammuccā, samassu. ¹² Bm Si omit vā. ¹³ Sk amantā.

Pañca kho ime, mānava, nīvaranā. Katame pañca? — Kāmacchandanīvaranam vyāpādanīvaranam thīnamiddhanīvaranam 1 uddhaccakukkuccanīvaranam vicikiechānīvaranam. Ime kho, mānava, pañca nīvaranā. Imehi kho, manava, pañcahi² nīvaranehi brāhmano Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko āvato 3 nivuto ophuto 4 pariyonaddho. So vata uttarimanussadhammā alamarivañānadassanavisesam nassati vā dakkhiti vā sacchi vā karissatīti, - n' etam thānam vijjati, Pañca kho ime, mānava, kāmagunā. Katame pañca? — Cakkhuviññeyyā rūpā itthā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīvā 5 sotavinnevyā saddā, -pe-ghānavinnevyā gandhā, jivhāvinneyvā rasā, kāyavinneyvā photthabbā6 itthā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīvā. Ime kho. mānava, pañca kāmagunā. Imehi kho 7. mānava, pañcahi 8 kāmagunehi brāhmano Pokkharasāti Opamañño Subhagavaniko gathito 9 mucchito ajjhopanno anādīnavadassāvī anissaranapañño paribhuñiati. So vata uttarimanussadhammā alamariyañānadassanavisesam nassati vā dakkhiti vā sacchi vā karissatīti, - n' etam thanam vijjati. Tam kim mannasi, mānava? Yam vā tiņakatthupādānam paticca aggim jāleyya 10, yam vā nissatthatinakatthupādānam aggim 11 jāleyva. — katamo nu khvassa aggi accimā ca 12 vaņņimā ca pabhassaro cāti?

Sace tam, bho Gotama, ţhānam ¹³ nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānam aggim jālitum ¹⁴. svāssa aggi accimā ca vaṇṇimā ca pabhassaro cāti.

Aṭṭhānaṁ kho etaṁ, māṇava, anavakāso, yaṁ nissaṭṭhatiṇakaṭṭhupādānaṁ aggiṁ jāleyya 15 aññatra iddhimatā. Seyyathāpi, māṇava, tiṇakaṭṭhupādānaṁ 16 paṭicea aggi 17 jalati. tathūpamāhaṁ, māṇava, imaṁ pītiṁ vadāmi, yāyaṁ pīti

¹ Bm thin⁰. ² Sk pañca. ³ So Bu & 1 Dīgha 246; Sk āvato; Bm Si āvuto. ⁴ So Bm Si; Sk ovuto; Bu opāto ti onaddho. ⁶ Bm rajaniya. ⁶ Sk potthabbā. ⁷ Sk ime kho hi. ⁸ So all MSS. here. ⁹ So Sk Bu; Bm Si gadhito. ¹⁰ Sk jaleyva throughout. ¹¹ Sk here aggim but aggi infra. ¹² So Sk Bm Bu; Si c' eva. ¹³ Sk inserts nissatthānam. ¹⁴ Bm jalitum. ¹⁵ Sk jaleyya. ¹⁶ Sk here & generally, nissatthātinakatthūpādānam: Bm Si have short a& u. ¹⁷ Sk aggim.

Sevvathāpi. mānava, nissatthapanca kāmagune paticca. tmakatthupādānam 1. paticca 2 aggi 3 jalati. tathupamāham. māṇava, imam pītim 4 vadāmi. yāyam pīti aññatr' eva kāmehi aññatra akusalehi dhammehi. Katamā ca, māṇava, pīti aññatr' eva kāmehi añnatra akusalehi dhammehi? Idha. mānava. bhikkhu vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi⁵ pathamajjhānam⁶ upasampajja viharati; ayam pi kho, mānava, pīti añnatr eva kāmehi añnatr akusalehi dhammehi. Puna ca param. mānava, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā - pe 7- dutiyajjhānam upasampajja viharati; ayam pi kho. māṇava. pīti añhatr' eva kāmehi ahhatr' akusalehi dhammehi. Ye te, mānava, brāhmaņā panca dhamme pannāpenti puññassa kiriyāva kusalassa ārādhanāya, kam 8 ettha brāhmanā dhammam mahapphalataram paññāpenti puññassa kiriyaya kusalassa aradhanayati?

Ye 'me, bho Gotama, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cāgam ettha brāhmaṇā dhammam mahapphalataram paññāpenti puññassa ākiriyya kusalassa ārādhanāyāti.

Tam kim maññasi, māṇava? Idha aññatarassa brāhmaṇassa mahāyañño paccupaṭṭhito assa; atha dve brāhmaṇā āgaccheyyum: Itthannāmassa brāhmaṇassa mahāyaññam anubhavissāmāti; tatth 10 ekassa brāhmaṇassa evam assa: Aho vata aham 11 eva labheyyam bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam na añño 12 brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam ti; ṭhānam 13 kho pan etam, māṇava, vijjati, yam añño brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam, na so brāhmaṇo labheyya bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam; Añño 14 brāhmaṇo labhati bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam, nāham labhāmi bhattagge aggāsanam aggodakam aggapiṇḍam ti, iti

Si n-āno.
 Si omits.
 Sk aggim.
 Sk pīti; Bm pito throughout.
 Sk Bm omit these three words, Sk inserting pe.
 Bm Si pa hamam jhānam, as always.
 Bm Bm omits pe.
 Sk katam.
 So Bm Si; Sk mahapphalam.
 Bm Si tatra.
 Bm Si vat.ham.
 Sk nāñōo; Si añōe brāhmanā labheyyum.
 Sk yā.
 Bm Si añōe brāhmanā labheanti.

so kupito hoti anattamano; — imassa pana. māṇava. brāhmaṇā kiṁ vipākaṁ pañňāpentīti?

Na khvettha ¹, bho (40tama. brāhmaṇā evam dānam denti: Iminā paro ² kupito hotu ³ anattamano ti. Atha khvettha brāhmaṇā anukampājātikam ⁴ yeva dānam dentīti?

Evam sante kho, māṇava⁵. brāhmaṇānam idam chaṭṭham puññakiriyāvatthu hoti yadidam anukampājātikan ti?

Evam sante, bho Gotama, brāhmaṇānam idam chaṭṭham puññakiriyāvatthu hoti yadidam anukampājātikan ti.

Ye te. māṇava, brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. ime tvam pañca dhamme kattha bahulam samanupassasi gahaṭṭhesu vā pabbajitesu vā ti?

Ye 'me, bho Gotama, brāhmanā panca dhamme pannāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāham pañca dhamme pabbajitesu bahulam samanupassāmi appam gahatthesu. Gahattho hi, bho Gotama. mahattho mahākicco mahādhikarano mahāsamārambho, na 8 satatam samitam saccavādī 9 hoti. Pabbajito kho 10 pana, bho Gotama, appattho appakicco appādhikarano appasamārambho, satatam samitam saccavādī hoti. Gahattho hi. bho Gotama. mahattho 11 mahākicco mahādhikarano mahāsamārambho, na sataṭam samitani tapassī hoti. brahmacārī hoti, sajjhāyabahulo hoti, cāgabahulo hoti. Pabbajito kho 12 pana, bho Gotama 13, appattho appakicco appādhikarano appasamārambho, satatam samitam tapassī hoti, brahmacārī hoti, sajjhāyabahulo hoti. cāgabahulo 14 hoti. Ye 'me, bho Gotama, samanabrāhmanā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, imāham pañca dhamme pabbajitesu bahulam samanupassāmi, appam gahatthesūti.

Ye te. māṇava. brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassāham ete

¹ Sk kho ettha. ² Si ca vo. ³ Si omits. ⁴ So Sk Bu; Bm Si anukampaj^o (as Sk infra). ⁵ Sk pana. ⁶ Si omits ime t. p. dhamme & inserts ete. ⁷ Si samanupassasīti, omitting remaining words of sentence. ⁵ Sk omits. ⁹ So Bm Si Bu; Sk sabbavādī. ¹⁰ Sk omits. ¹¹ Sk here, ut supra, gahattho. ¹² Sk mits. ¹³ Sk inserts na. ¹⁴ Sk bhāvabahulo.

parikkhāre vadāmi, yadidam cittam averam abyāpajjham tassa Idha, mānava, bhikkhu saccavādī hoti. bhāvanāva. saccavādī 'mhīti 1 labhati atthavedam, labhati dhammavedam, labhati dhammupasamhitam pāmujjam² yan tam kusalupasamhitani pāmujjam. cittassāham etam parikkhāram vadāmi, yadidam cittam averam abyāpajjham tassa bhāvanāya. Idha, mānava, bhikkhu tapassī hoti brahmacārī hoti sajjhāyabahulo hoti cāgabahulo hoti, so cāgabahulo 'mhīti labhati atthavedam, labhati dhammavedam, labhati dhammupasamhitam pāmujjam, yan tam kusalupasamhitam pāmujjam cittassāham etam parikkhāram vadāmi yadidam cittam averam abvāpajjham tassa bhāvanāya. Ye te, māṇava. brāhmaṇā pañca dhamme paññāpenti puññassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya. cittassāham ete parikkhāre vadāmi, yadidam cittam averam avvāpajiham tassa bhāvanāvāti.

Evam vutte Subho māṇavo Tvdeyyaputto Bhagavantam etad avoca: — Sutam me tam, bho Gotama: Samaṇo Gotamo Brahmānam 3 sahavyatāya maggam jānātīti 4.

Tam kim mannasi, māṇava? Āsanne ito Naļakāragāmo? Nayito dūre Naļakāragāmo ti?

Evam bho. Āsanne ito Naļakāragāmo, nayito dūre Naļakāragāmo ti.

Tam kim mannasi, māṇava? Idh assa puriso Naļakāragāme jātavaddho tam enam Naļakāragāmato tāvadeva avasaṭam Naļakāragāmassa maggam puccheyyum, — siyā nu kho. māṇava, tassa purisassa Naļakāragāme jātāvaddhassa Naļakāragāmassa maggam puṭṭhassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vā ti?

No h' idam. bho Gotama. Tam kissa hetu? Amu s hi. bho Gotama, puriso Naļakāragāme jātavaddho; tassa sabbān' eva Naļakāragāmassa maggāni suviditānīti.

Siyā nu kho, māṇava. tassa purisassa Naļakāragāme jātavaddhassa Naļakāragāmassa maggam puṭṭhassa dandhā-

Bm Si saccavadimhiti.
 Bm pāmojjam. Cf. I 37.
 Sk abrahmānam.
 Si pajānātīti.
 Si idha khvassa.
 So Sk Bu; Bm Si -vaḍḍo,
 So Bu; Sk asu; Si assa.

yitattam vā vitthāyitattam vā ¹. Na tveva Tathāgatassa. brahmalokam vā brahmalokagāminim vā paṭipadam ² puṭṭhassa dandhāyitattam vā vitthāyitattam vā. Brahmānan cāham ³, māṇava. pajānāmi, brahmalokan ca brahmalokagāminin ca paṭipadam, yathāpaṭipanno ca ⁴ brahmalokam upapanno, tan ca pajānāmīti ⁵.

Sutam me tam, bho Gotama: Samano Gotamo Brahmānam sahavyatāya maggam desetīti. Sādhu me bhavam Gotamo Brahmānam sahavyatāya maggam desetūti.

Tena hi, māṇava. suṇābi sadhukam manasikarohi, bhā-sissāmīti.

Evam bho ti Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato paccassosi.

Bhagavā etad avoca: — Katamo ca. mānava, Brahmānam sahavvatāva maggo? Idha, mānava, bhikkhu mettāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati. tathā dutiyam, tatha tativam tatha catutthim; iti uddhamadho tirivam sabbadhi sabbattatāva sabbāvantam lokam mettāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena appamānena averena abyāpajjhena 6 pharitvā viharati. Evam bhāvitāva 7 kho, mānava, mettāya cetovimuttiyā yam pamānakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatitthati. Seyyathāpi, mānava, balavā sankadhamo 8 appakasiren' eva catuddisā 9 vinnāpeyya: evam eva kho. mānava 10, evam 11 bhāvitāya 12 mettāya cetovimuttiyā, yam pamāṇakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatithati. Ayam pi kho, māņava, Brahmānam sahavyatāya maggo. Puna ca param, mānava, bhikkhu karunāsahagatena cetasā — pe 18 — muditāsahagatena cetasā, upekhāsahagatena cetasā ekam disam pharitvā viharati, tathā dutiyam, tathā tatiyam, tathā catutthim; iti uddhamadho tiriyam sabbadhi sabbattatāya sabbāvantam lokam upekhāsahagatena cetasā vipulena mahaggatena ap-

¹ Bm adds ti. ² Sk brahmaloke vā br-iyā vā p-dāya. ³ Sk vāham. ⁴ Sk adds Brahmā. ⁵ Sk patijānāmi. ⁶ So Bm here, instead of its ordinary reading abyābajjhena. ⁷ Sk bhāsitāya. ⁸ Sk Bu s-mmo. ⁹ Si cātuddisā. ¹⁰ Bm inserts la. ¹¹ Sk omits. ¹² Bm inserts kho māṇava. ¹³ Bm Si omit pe.

pamāṇena averena abyāpajjhena pharitvā viharati. Evam bhāvitāya kho, māṇava, upekhāya cetovimuttiyā, yam pamāṇakatam kammam. na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatiṭṭhati. Seyyathāpi, māṇava. balavā sankhadhamo appakasiren' eva catuddisā viññāpeyya, evam eva kho, māṇava. evam bhāvitāya¹ upekhāya cetovimuttiyā. yam pamāṇakatam kammam, na tam tatrāvasissati, na tam tatrāvatiṭṭhati. Ayam pi² kho, māṇava. Brahmānam sahavyatāya maggo ti.

Evam vutte Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavantam etad avoca: Abhikkantam bho Gotama. abhikkantam bho Gotama. Seyyathāpi, bho Gotama. nikujjitam vā ukkujjeyya, paṭicchannam vā vivareyya. mūļhassa vā maggam ācikkheyya, andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti³, — evam evam⁴ bhoto Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham bhavantam Gotamam saraṇam gacchāmi dhammam ca bhikkhusamgham ca. Upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇam gatam. Handa ca dāni mayam, bho Gotama. gacchāma; bahukiccā mayam bahukaraṇiyā ti.

Yassa dāni tvari, mānava, kālam mannasīti.

Atha kho Subho māṇavo Todeyyaputto Bhagavato bhāsitaṁ abhinanditvā anumoditvā uṭṭhāy' āsanā Bhagavantaṁ abhivādetvā padakkhiṇaṁ katvā pakkāmi.

Tena kho pana samayena Jāṇussoṇi brāhmaṇo sabbasetena vaļavābhirathena ⁵ Sāvatthiyā niyyāti divādivassa. Addasā kho Jāṇussoṇi brāhmaṇo Subhaṁ māṇavaṁ Todeyyaputtaṁ dūrato va āgacchantaṁ, disvā ⁶ Subhaṁ māṇavaṁ Todeyyaputtam etad avoca: Handa kuto nu ⁷ bhavaṁ Bhāradvājo āgacchati divādivassāti?

Ito hi kho aham. bho, āgacchāmi samaṇassa Gotamassa santikā ti.

Tam kim maññasi, bhavam Bhāradvājo? Samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyam paṇḍito maññe ti?

¹ Bm inserts kho mānava. ² Sk omits. ³ Bm Si dakkhantīti. ⁴ Bm eva

⁵ Sk valabhīrathema. ⁶ Bm Si disvāna. ⁷ Si omits kuto nu.

Ko cāham, bho, ko ca samaņassa Gotamassa paññāveyyattiyam jānissāmi, so pi nun'assa tādiso va yo samaṇassa Gotamassa paññāveyyattiyam jāneyyāti.

Uļārāya khalu bhavam Bhāradvājo samaṇam Gotamam pasamsāya pasamsatīti.

Ko cāham¹ bho, ko ca samaṇam Gotamam pasamsissāmi pasatthapasattho ca, so² bhavam Gotamo seṭṭho devamanussānam, ye c'ime, bho, brāhmaṇā pañca dhamme pañnāpenti puñnassa kiriyāya kusalassa ārādhanāya, cittassa te³ samaṇo Gotamo parikkhāre vadati⁴, yadidam cittam averam abyāpajjham tassa bhāvanāyāti.

Evam vutte Jāņussoņī brāhmaņo sabbasetā vaļavābhirathā orohitvā ekamsam uttarāsangam karitvā yena Bhagavā ten'anjalim paņāmetvā udānam udānesi: Lābhā ranno Pasenadissa Kosalassa, suladdham lābhā ranno Pasenadissa Kosalassa yassa 5 vijite Tathāgato viharati araham Sammāsambuddho ti.

Subhasuttame navamam.

100.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kosalesu cārikam carati mahatā bhikkhusamghena saddhim. Tena kho pana samayena Dhānanjānī nāma brāhmanī Caṇḍalakappe ⁸ paṭivasati abhippasannā Buddhe ca dhamme ca samghe ca. Atha kho Dhānanjānī brāhmanī upakkhalitvā tikkhattum udānam udānesi: Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa! Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa! Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa! Namo tassa Bhagavato arahato sammāsambuddhassa!

¹ Sk here ca aham. ² Si omits so. ³ Si cittass' eva, inserting ete after Gotamo. ⁴ Bm Si vadeti. ⁵ Sk Bm omit yassa. ⁶ Sk Subhagasuttam. ⁷ Bm Si Dhan⁶ throughout. ⁸ So Sk elsewhere, after reading Vasalakappe here; Bm Cancalikappe; Si Paccagakappe; Bu Vaddhalakappe. A Kandy MS reads Candalak⁶.

buddhassātī ¹. Tena kho pana samayena Saṅgāravo ² nāma māṇavo Caṇḍalakappe paṭivasati tiṇṇaṁ vedānaṁ pāragū sanighaṇḍukeṭubhānaṁ sākkharappabhadānaṁ itihāsapañcamānaṁ padako veyyākaraṇo lokāyatamahāpurisalakkhaṇesu anavayo. Assosi kho Saṅgāravo māṇavo Dhānañjāniyā ³ brāhmaṇiyā evaṁ vācaṁ bhāsamānāya, sutvā Dhānañjāniṁ brāhmaṇiṁ etad avoca: Avabhūtā ca 'yaṁ ⁴ Dhānañjāni brahmaṇī parābhūtā ca 'yaṁ ⁵ Dhānañjānī brāhmaṇī vijjamānānaṁ brāhmaṇānaṁ atha ca pana tassa muṇḍakassa samaṇakassa vaṇṇaṁ bhāsatīti ⁶.

Na hi ⁷ pana tvam, tāta ⁸ Bhadramukha ⁹, tassa Bhagavato sīlapaññāṇam jānāsi; sace tvam, tāta Bhadramukha, tassa Bhagavato sīlapaññāṇam jāneyyāsi, na tvam, tāta Bhadramukha, tam Bhagavantam akkositabbam paribhāsitabbam maññeyyāsīti.

Tena hi, bhoti. yadā samaņo Gotamo Caṇḍalakappaṁ anuppatto hoti. atha kho me 10 āroceyyāsīti.

Evam Bhadramukhāti kho Dhānanjānī brāhmanī Sangāravassa māṇavassa paccassosi.

Atha kho Bhagavā Kosalesu anupubbena cārikam caramāno Caṇḍalakappam tad avasari. Tatra sudam Bhagavā Caṇḍalakappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane. Assosi kho Dhānañjānī brāhmaṇī: Bhagavā kira Caṇḍalakappam anuppatto Caṇḍalakappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane ti. Atha kho Dhānañjānī brāhmaṇī yena Saṅgāravo māṇavo ten' upasamkami. upasamkamitvā Saṅgāravam māṇavam etad avoca: Ayam, tāta Bhadramukha, so Bhagavā Caṇḍalakappam anuppatto Caṇḍalakappe viharati Todeyyānam brāhmaṇānam ambavane. Yassa dāni tvam, tāta Bhadramukha, kālam mañnasīti.

Evam bhotīti 11 kho Sangāravo māṇavo Dhānañjāniyā brāhmaṇiya paṭisutvā yena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavatā saddhim sammodi sammodanīyam

Sk Si omit 3rd repetition.
 So Sk Bm & Bu; Si Sagāravo.
 Bm Dhanaūjānīyā.
 Sk athabhūtā 'yam; Bm v' ayam; Si ca yam.
 So Sk; Bm v' ayam; Si ca yam.
 Bm bhāsissatīti.
 Sk omits hi.
 Sk omits tāta.
 Sk Bh-ā.
 Sk kho for me.
 Sk bhoti.

katham sārānīyam vītisāretvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīnno kho Sangāravo mānavo Bhagavantam etad avoca:—Santi kho¹, bho Gotama, eke samanabrāhmanā diṭṭhadhammābhinnāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paṭijānanti. Tatra, bho Gotama, ye te samanabrāhmanā diṭṭhadhammābhinnāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam paṭijānanti, tesam bhavam Gotamo katamo ti²?

Ditthadhammābhiñnāvosānapāramippattānam 3 ādibrahmacariyam patijānantānam i pi kho aham, Bhāradvāja, vemattatam ⁵ vadāmi. Santi, Bhāradvāja, eke samanabrāhmanā anussavikā, te 6 anussavena ditthadhammābhinnāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti, seyyathāpi brāhmanā Tevijjā. Santi pana, Bhāradvāja, eke samanabrāhmanā kevalam saddhāmattakena ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti, sevyathāpi Takkī Santi, Bhāradvāja, eke samanabrāhmanā pubbe Vīmamsī. ananussutesu dhammesu sāmam yeva dhammam abhinnāya, ditthadhammābhiññāvosānapāramippattā ādibrahmacariyam Tatra, Bhāradvāja, ye te samaņabrāhmaņā natijananti. pubbe ananussutesu dhammesu sāmam yeva dhammam abhinñāya, ditthadhammābhiñnāvosānapāramippattā ādibrahmacarivam patijānanti, tesāham asmi. Tad amina p' etam, Bhāradvāja pariyāvena veditabbam. Yathā ye te samanabrāhmanā pubbe ananussutesu dhammesu sāmam yeva dhammam abhiñnāya ditthadhammābhinnavosānapāramippattā ādibrahmacariyam patijānanti, tesāham asmi.

Idha me ⁷, Bhāradvāja, pubbe va sambodhā anabhisambuddhassa Bodhisattass' eva sato etad ahosi: — Sambādho gharāvāso rajāpatho, abbhokāso ⁸ pabbajjā. Nayidam sukaram agāram ajjhāvasatā ekantaparipuṇṇam ekantaparisuddham sankhalikhitam brahmacariyam caritum. Yannūnāham kesamassum ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādetvā agārasmā anagāriyam pabbajeyyan ti. So kho aham, Bhāradvāja, apa-

Sk omits kho.
 Sk Bm omits ti.
 Sk Bm d-pattā.
 Bm p-antīti.
 Na pi kho aham.
 Si vemattam.
 Bm Si tena.
 Bm omits me.
 Bm a-se.

rena samayena daharo va samāno susu kālakeso ... (&c. as from line 28 of Vol. I page 163 to page 167 line 8, subtituting Bhāradvāja for bhikkhave) .... alam idam padhānāyāti.

Apissu main .... (&c. as from line 29 of Vol. I page 249 to page 247 line 16, substituting Bhāradvāja for Aggivessana & omitting evarūpā pi kho me ... tiṭṭhati p. 243 line 2 & on p. 244) ... āvatto bāhullāyāti.

So kho aham, Bhāradvāja, olārikam āhāram āhāretvā balam gahetvā vivice' eva kāmehi — pe — pathamajjhānam upasampajja vihāsim. Vitakkavicārānam vūpasamā ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyajjhānam — pe — tatiyajjhānam upasampajja vihāsim.

So evam samāhite citte parisuddhe pariyodāte anaigaņe vigatūpakkilese mudubhūte kammaņiye thite ānejjappatte .... (&c. as from line 19 of Vol. I page 248 to page 249 line 21. substituting Bhāradvāja for Aggivessana & omitting evarūpā pi .... titthati on pp. 248, 249) .... ātāpino pahitattassa viharato ti.

Evam vutte Sangāravo māṇavo Bhagavantam etad avoca:
— Atthita¹ vata² bhoto Gotamassa padhānam ahosi, sappurisa³ vata bhoto Gotamassa padhānam ahosi, yathā tam arahato sammāsambuddhassa. Kin nu kho⁴, bho Gotama, atthi devā ti?

Ţhānaso me tam 5, Bhāradvāja, viditam yadidam atthi devā ti.

Kin nu kho, bho Gotama, atthi devā ti puṭṭho samāno, ṭhānaso me tam ⁶, Bhāradvāja, viditam yadidam atthi devā ti ⁷ vadesi? Nanu ⁸. bho Gotama, evam sante tucchā musā hotīti?

Atthi devā ti. Bhāradvāja. puṭṭho samāno, atthi devā

¹ So Sk Bm Si. ² Bm omits vata. ³ So Sk Bm Si. ⁴ Sk omit kho. ⁵ Bm Si kho pan etam. ⁶ Si pan' etam; Bm kho pan' etam. ⁷ Sk Si omit yadidam; Bm reads adhidevā (as throughout). ⁹ Bm Si nanu.

ti yo yadeyya. ṭhānaso viditā me viditā ti yo vadeyya¹, atha khvettha² viññūpurisena ekamsena niṭṭham gantabbam³ yadidam atthi devā ti.

Kissa pana me bhavam Gotamo ādiken' eva na4 byākāsīti?

Ucce⁵ sammatam kho etam, Bhāradvāja. lokasmim yadidam atthi⁶ devā ti.

Evam vutte Sangāravo mānavo Bhagavantam etad avoca:
— Abhikkantam, bho Gotama; abhikkantam, bho Gotama, Seyyathāpi, bho Gotama, nikujjitam vā ukkujjeyya. paṭic-channam vā vivareyya. mūļhassa vā maggam ācikkheyya. andhakāre vā telapajjotam dhāreyya: Cakkhumanto rūpāni dakkhintīti, — evam evam bhotā Gotamena anekapariyāyena dhammo pakāsito. Esāham Bhagavantam Gotamam saraṇam gacchāmi dhamman ca bhikkhusamghan ca. Upāsakam mam bhavam Gotamo dhāretu ajjatagge pāṇupetam saraṇagatan ti.

SANGĀRAVASUTTAM DASAMAM.

Brāhmaņavaggo pañcamos.

Majjhimapannāsams samattams.

So Si; Sk omits thānaso .... vadeyya; Bm thānaso me viditā ti yo vadeyya.
 So Bm Si; Sk kho tvam.
 Bm gantum; Si gantum vā.
 Sk omits na.
 So Sk Bu; Bm Si uccena.
 So Si Bu; Sk (here only) adhidevā, like Bm always.
 Bm omits.
 Bm Majjhimā Pannāsakā; Si Majjhimapannāsakam.
 So Si; Bm Sk omit.

101.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sakkesu viharati; Devadaham nāma Sakkānam nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante ti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etad avoca:

Santi. bhikkhave, eke samanabrāhmanā evam-vādino evam-ditthino: Yam kincayam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purananam kammanam tapasa vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā āyatim anavassavo, āvatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhavo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijiinnam bhavissatīti. — Evam-vādino, bhikkhave, Niganthā. Evam-vādāham, bhikkhave, Niganthe upasamkamitvā evam vadāmi: Saccam kira tumhe, āvuso Niganthā, evam vādino evam ditthino: Yam kincāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purāņānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaraņā, āyatim anavassavo, āvatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkam nijinnam bhavissatīti? Te ce me, bhikkhave, Niganthā evam putthā Āmā ti patijānanti, tyāham evam vadāmi: Kim pana tumhe. āvuso Nigaņṭhā. jānātha: Ahuvām' eva mavam pubbe, na nāhuvamhāti?

No h' idam avuso.

Kim pana tumhe, āvuso Nigaņṭhā, jānātha: Akarām' eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti?

No h' idam āvuso.

Kim pana tamhe, āvuso Nigaņthā, jānātha: Evarūpam vā evarūpam vā pāpam kammam akaramhāti?

No h' idam āvuso.

Kim pana tumhe, āvuso Nigaṇṭhā jānātha: Ettakam vā dukkham nijjiṇṇam, ettakam vā dukkham nijjiṇṭabbam, ettakamhi vā dukkha nijjiṇṇa sabbam dukkham nijjiṇṇam bhaviṣṣatīti?

No h' idam āvuso.

Kim pana tumhe, āvuso Niganṭhā, jānātha diṭṭhe va dhamme akusalānam dhammānam pahānam, kusalānam dhammānam upasampadan ti?

No h' idam. āvuso.

Iti kira tumbe, avuso Nigantha, na janatha: Ahuvam' eva mayam pubbe, na nāhuvamhāti; na jānātha: Akarām' eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti; na jānātha: Evarūpam vā evarūpam vā pāpam kammam akaramhāti; na jānātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam, ettakam vā dukkkam nijjiretabbam, ettakamhi vā dukkhe nijjinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti; na jānātha ditthe va akusalānam dhammānam pahānam kusalānam dhamme dhammānam upasampadam 1. Evam sante āyasmantānam Niganthānam na kallam assa veyyākaraņāya: Yam kincāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham va, sabban tam pubbekatahetu; iti purananam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā², āyatim anavassavo, āyatim anassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo. dukhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhavā sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. Sace 3 tumbe. avuso Nigantha 4, janeyyatha: Ahuvām' eva mayam pubbe, na nāhuvamhāti, — jāneyyātha: Akarām' eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti jāneyyātha: Evarūpam vā evarūpam vā pāpam dhammam akaramhāti; jāneyyātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam ettakam vā dukkham nijjiretabbam, ettakamhi vā dukkhe nijjinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti; jānevyātha ditthe va dhamme akusalānam dhammānam pahānam, kusalānam dhammānam upasampadam. Evam sante āyasmantānam Niganthānam kallam assa veyyākaraņāya, yam kincāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā. sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam

¹ Cf. I 93 For the foregeing argument. ² Sk here akarane, *supra* akaranam generally. ³ Si adds pana. ⁴ Here in Sk begins an undecipherable passage extanding to sesaō ca ñānadassanam on page 218.

kammānam tapasā vyantibhāvā. navānam kammānam akaraṇā, āyatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayyā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjiṇṇam bhavissatīti.

Seyyathāpi. āvuso Niganthā, puriso sallena viddho assa savīsena gāļhūpalepanena1; so sallassa pi vedanāhetu2 dukkhā tippā katukā vedanā vediyevya; tassa mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapevyum3; tassa so bhisakko sallakatto satthena vanamukham parikanteyya; so satthena pi vanamukhassa parikantanahetu dukkhā tippā4 katukā vedanā vediyeyya; tassa so bhisakko sallakatto esaniyā sallam eseyya; so esaniyā pi sallassa esanāhetu 5 dukkhā tippā katukā vedanā vediyeyya; tassa so bhisakko sallakatto sallam abbyaheyya6; so sallassa pi abbyahanahetu7 dukkhā tippā katukā vedanā vediyeyva; tassa so bhisakko sallakatto agadangāram vanamukhe odaheyya; so agadangārassa pi vaņamukhe odahanahetu dukkhā tippā katukā vedanā vediyeyya; so aparena samayena rūļhena 8 vaņena samchavinā 9 arogo assa sukhī serī sayamvasī pena kāmangamo; tassa evam assa: — Aham kho pubbe viddho ahosim savīsena gālhūpalepanena; so 'ham sallassa pi vedanāhetu dukkhā tippā kaţukā vedanā vediyim; tassa me mittāmaccā ñātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapesum; tassa me so bhisakko sallakatto satthena vanamukham parikanti 10; so 'ham sallena pi vaṇamukhassa parikantanahetu dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyim; tassa me so bhisakko sallakatto esaniyā sallam esi; so 'ham esaniyā pi sallassa esanāhetu dukkhā tippā katukā vedanā vediyim; tassa me so bhisakko sallakatto sallam abbyahi¹¹; so 'ham sallassa pi abbyahanahetu¹² dukkhā tippā katukā vedanā vediyim; tassa me so bhisakko sallakatto agadangāram vanamukhe odahi; so 'ham agadangārassa pi vaņamukhe odahanahetu dukkhā tippā katukā vedanā vedivim;

Si gālhupalepanena; Bm gālapalepanena; Bu gālhūpalepaneniti bahalūpanena.
 Si vedanahetu.
 Bu upaṭṭhāpeyyum.
 Bm Si tibbā throughout, as Sk sometimes.
 Si esanahetu.
 Si abbhūnhanahetu.
 Bm rulhena.
 Si sanchavinā.
 Si parikantati.
 Si abbhūnhi.
 Si abbhūnhanahetu.

so 'mhi 1 etarahi rulhena vanena samchavina arogo sukhi serī sayamvasī yena kāmangamo ti. — Evam eva kho. āvuso Niganthā. sace tumhe jānevvātha: Ahuvām' eva mayam pubbe na nāhuvamhāti, jānevyātha: Akarām' eva mavam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti; iānevvātha: Evarupam va evarupam va papam kammam akaramhati: janevvātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam ettakam vā dukkham nijiiretabbam, ettakambi va dukkhe nijiinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti; jānevvatha ditthe va dhamme akusalānam kammānam pahānam, kusalānam dhammānam upasampadam. Evam sante ayasmantanam Niganthanam kallam assa vevvākaranāva: Yam kincāvam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu: iti purānānam kammānam tapasā vvantibhava, navanam kammanam akarana, avatim anavassavo, āvatim anavassavā kammakkhavo, kammakkhavā dukkhakkhavo, dukkhakkhavā vedanākkhavo, vedanākkhavā sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. Yasmā ca kho tumhe, āvuso Niganthā, na jānātha: Ahuvām' eva mayam pubbe, na nāhuvamhāti, na jānātha: Akarām' eva mayam pubbe pāpam kammam, na nākaramhāti; na jānātha: Evarūpam vā evarūpam vā pāpakammam akaramhāti; na jānātha: Ettakam vā dukkham nijjinnam ettakam va dukkham nijjiretabbam ettakamhi vā dukkhe nijiinne sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. na jānātha ditthe va dhamme akusalānam dhammānam pahānam kusalānam dhammānam upasampadam, — tasmā āyasmantānam Niganthānam na kallam assa vevvākaranāva: Yam kiñcāyam purisapuggalo patisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaranā, āvatim anavassavo, āvatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabban tam dukkham nijiinnam bhavissatīti.

Evam vutte, bhikkhave. te Niganthā mam etad avocum:

¹ Si so 'ham.

Nigantho, āvuso, Nāṭaputto¹ sabbañnū sabbadassavī aparisesam² ñāṇadassanam paṭijānāti: Carato ca me tiṭṭhato ca suttassa ca jāgarassa ca satatam samitam ñāṇadassanam paccupaṭṭhitan ti. So evam āha: Athi kho vo³. āvuso Nigaṇṭhā. pubbe pāpam kammam katam. Tam⁴ imāya kaṭukāya dukkarakārīkāya nijjaretha⁵; yam pan ettha etarahi kāyena samvutā vācāya samvutā manasā samvutā, tam āyatim pāpassa kammassa akaraṇam; iti purāṇānam kammānam tapasā vyantibhāvā⁶, navānam kammānam akaraṇā, āyatim anavassavo. āyatim anavassavā kammakhayo, kammakkhayā dukkhakhayo. dukkhakhayā vedanākhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjiṇṇam bhavissatīti. Tañ ca pan amhakam ruccati c' eva khamati ca tena c' amhā attamanā ti.

Evam vutte aham, bhikkhave, te Niganthe etad avocam: Pañca kho ime, ävuso 7 Niganthā, dhammā ditthe va dhamme dvidhā vipākā. Katame pañca? — Saddhā ruci anussavo ākāraparivitakko ditthinijihānakhanti. Ime kho, āvuso Niganthā, pañca dhammā ditthe va dhamme dvidhā vipākā. Tatr' āvasmantānam Niganthānam kā atītamse satthari saddhā. kā rūci. ko anussavo, ko ākāraparivitakko, kā ditthinijihānakhantīti? Evamvādī 8 kho aham, bhikkhave, Niganthesu na kiñci sahadhammikam vādaparihāram samanupassāmi. Puna ca parāham, bhikkhave, te Niganthe evam vadāmi. — Tam kim mañnath', avuso Nigantha? Yasmim vo 9 samaye tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tippā tamhi 10 samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyatha11; vasmim pana vo 12 samaye na tippo upakkamo hoti na tippam padhānam. na tippā 13 tamhi 10 samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyathāti?

Yasmim ¹⁴ no. āvuso Gotama, samaye tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyāma. Yasmim pana no

¹ So Bm Si. ² Bm aparam sesañ ca. ³ Si atthi vo; Bm atthi nu kho te. ⁴ Sk omits avuso & tam. ⁵ Bm Si nijjiretha. ⁶ Sk here vy-ve. ⁷ Sk omits āvuso. ⁸ Bm evamvādīsu. ⁹ Sk omits here, inserting hi here & after samaye. ¹⁰ Si tasmim. ¹¹ Sk v-ā; Bm yediyetha throughout. ¹² Sk te. ¹³ Sk padhānantiyā. ¹⁴ Bm adds pana.

samaye na tippo upakkamo hoti na tippam padhānam, na tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā kaṭukā vedanā vediyāmāti.

Iti kir', āvuso Nigaņthā. — Yasmim vo¹ samaye tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vedivatha; yasmim pana vo pana samave na tippo upakkamo hoti na tippam padhānam, na tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyatha. Evam sante āyasmantānam Niganthanam kallam asa veyyakaranaya: Yam kiñcavam purisapuggalo patisamvedeti, sukham va dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam tapasā vyantibhāvā. navānam kammānam akaranā āvatim anavassavo. āvatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhavo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. Sace, āvuso Niganthā, yasmim vo4 samaye5 tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tittheyy' eva 6 tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā⁷; yasmim pana vo⁸ samaye na tippo upakkamo hoti na tibbam padhānam tittheyy' eva ⁹ tasmim samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā 7. Evam sante āyasmantānam Niganthānam kallam assa veyvākaranāva: Yam kincāvam purisapuggalo patisamvedeti, sukham va dukkham va adukkhamasukham va. sabban tam pubbekatahetu; iti purānānam kammānam - pe 10 - sabbam dukkham nijjinnam bhavissatīti. Yasmā ca kho, āvuso Nigantha, yasmini pana 11 vo samaye tippo upakkamo hoti tippam padhānam, tippā tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyatha. Yasmin pana vo 12 samaye na 13 tippo upakkamo hoti na tippam padhānam. na tippam tamhi samaye opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vedivatha. Te tumhe sāmam yeva opakkamikā dukkhā tippā katukā vedanā vediyamānā avijjā aññānā 14 sammohā

¹ Sk kho. ² Sk omits. ³ Sk na kalla. ⁴ Sk omits. ⁵ Sk samayena.

 $^{^6}$ So Si; Bm tibbā; Sk na tibbā. ^{7} Bm adds vediyetha. ^{8} Sk vo pana.

Se Si; Bm na tibbā; Sk tibbā.
 Bm Si omit pe & recite in extenso.
 Sk omits pana.
 Sk vo pana.
 Sk omits.
 Si añānā.

vipaccetha: Yam kincāyam purisapuggalo paṭisamvedeti, sukham vā dukkham vā adukkhamasukham vā, sabban tam pubbekatahetu; iti purāṇānam kammānam tapasā vyantibhāvā, navānam kammānam akaraṇā. āyatim anavassavo, āyatim anavassavā kammakkhayo, kammakkhayā dukkhakkhayo, dukkhakkhayā vedanākkhayo, vedanākkhayā sabbam dukkham nijjiṇṇam bhavissatīti. Evamvādī pi¹kho aham bhikkhave, Nigaṇṭhesu na kinci sahadhammikam vādapaṭihāram samanupassāmi.

Puna ca panāham², bhikkhave. te Nigaṇṭhe evam vadāmi: — Tam kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idam kammam diṭṭhadhammavedanīyam³, tam upakkamena vā padhānena vā samparāyavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h'idam, avuso.

Yam pan' idam kammam samparāyavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā diṭṭhadhammavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Tam kim maññath'. āvuso Nigaṇṭhā? Yam idam kammam sukhavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā dukkhavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Yam pan' idam kammam dukkhavedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā sukhavedaniyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam. avuso.

Tam kim maññath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idam kammam paripakkavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā aparipakkavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, avuso.

Yam pan' idam kammam aparipakkavedanīyam tam upakkamena vā padhānena vā paripakkavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, avuso.

Tam kim maññath'. āvuso Niganthā? Yam idam kam-

¹ So Sk Si; Bm evamvādisu pi. . ² Si parāham. ³ Sk & Bu d-iyam.

mam bahuvedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā appavedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, avuso.

Yam pan' idam kammam appavedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā bahuvedaniyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Tam kim mañnath', āvuso Nigaṇṭhā? Yam idam kammam vedanīyam', tam upakkamena vā padhānena vā avedanīyam hotūti labbham etan ti?

No h' idam, āvuso.

Yam pan' idam kammam avedaniyam, tam upakkamena vä padhänena vä vedaniyam' hotūti labbham etan ti?

No h'idam, avuso.

Iti kir', avuso Nigantha, yam idam kammam ditthadhammavedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā samparāyavedanīyam hotūti alabbham² etam; yam³ idam kammam samparayavedaniyam, tam upakkamena va padhanena vā ditthadhammavedanīvam hotūti alabbham etam; yam p'4 idam kammam sukhavedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā dukkhavedanīvam hotūti alabbham etam; yam p' idam kammam dukkhavedaniyam, tam upakkamena va padhānena vā sukhavedanīyam hotūti alabbham etam; yam p' idam kammam paripakkavedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā aparipakkavedanīyam hotūti alabbham etam; yam p'idam kammam aparipakkavedaniyam, tam upakkamena vā padhānena vā paripakkavedanīyam hotūti alabbham etam; vam p' idam kammam bahuvedaniyam, tam upakkamena va padhānena vā appavedanīyam hotūti alabbham etam; yam p' idam kammam appavedaniyam, tam upakkamena va bahuvedanīyam hotūti alabbham etam; yam p'idam kammam vedaniyam 1, tam upakkamena vā padhānena vā avedanīyam hotūti alabbham etam; yam p'idam kammam avedanīyam, tam upakkamena vā padhānena vā vedanīyam hotūti alabbham etam. Evam sante ayasmantanam Niganthanam aphalo

¹ Bm savedanīyam. ² Sk labbham. ³ Bm adds pana. ⁴ Si omits pi.

upakkamo hoti ¹ aphalam padhānam. Evamvādī, bhikkhave, Nigaņṭhā; evamvādīnam. bhikkhave. Nigaṇṭhānam² dasa sahadhammikā vādānuvādā gārayham ṭhānam³ āgacchanti.

Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave. Niganthā pubbedukkatakammakārino4, yam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. Sace. bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkham paţisamvedenti. addhā, bhikkhave, Niganthā pāpakena issarena nimmitā, yam etarahi evarūpā dukkhā tippā kaţukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā saigatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave. Niganthā pāpasangatikā, yam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti. addhā, bhikkhave, Niganthā pāpābhijātikā vam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. Sace, bhikkhave, sattā ditthadhammupakkamahetu ⁵ sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Niganthā pāpaditthadhammupakkamā 6, yam etarahi evarūpā dukkhā tippā katukā vedanā vediyanti. bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā; no ce sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā. bhikkhave, sattā issarinimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā; no ce sattā issarinimmānahetu sukhadukkham paţisamvedenti. gārayhā Niganthā. bhikkhave, sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti, gārayhā Niganthā; no ce sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti. gārayhā Niganthā. bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkham paţisamvedenti, gārayhā Niganthā; no ceļ sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti. gārayhā Niganthā. Sace, bhikkhave, sattā ditthadhammupakkamahetu sukhadukkham patisamvedenti,

¹ Sk hotīti. ² Sk omits these three words; Si (not Bu) Niganth⁰. ³ So Sk Bu; Bm gārayhathānam; Si gāreyhatthānam; Bu adds: vādānuppattā gārayhā thānā ti pi pātho. ⁴ So Sk Bu; Bm Si dukkatak⁰. ⁵ Bm -dhammūp⁰. ⁶ Bm Niganthā evarūpā diṭṭhadhammūpakkamā.

gārayhā Nigaṇṭhā; no ce sattā diṭṭhadhammupakkamahetu sukhadukkhaṁ paṭisaṁvedenti, gārayhā Nigaṇṭhā. Evaṁvādī, bhikkhave, Nigaṇṭhā; evaṁvādīnaṁ, bhikkhave. Nigaṇṭhānaṁ¹ ime dasa² sahadhammikā vādānuvādā gārayhaṁ ṭhānaṁ āgacchanti. Evaṁ kho, bhikkhave. aphalo upakkamo hoti aphalaṁ padhānaṁ.

Kathañ ca. bhikkhave. saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam? Idha, bhikkhave, bhikkhu na heva anaddhabhūtam attānam dukkhena addhabhāveti, dhammikan ca sukham na paricajjati, tasmin ca sukhe anadhimucchite hoti. So evam pajānāti: Imassa kho me dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā3 virāgo hoti; imassa pana me dukkhanidānassa ajjhupekkhato 4 upekham 5 bhāvayato virāgo hotīti. So yassa khvāssa 6 dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti, samkhāram tattha ⁷ padahati; yassa pana dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekham bhavayato virago hoti. upekham tattha bhaveti tassa dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti8. — Evam pi'ssa tam dukkham nijjinnam 9 hoti, tassa tassa dukkhanidanassa ajjhupekkhato upekhani bhāvayato virāgo hoti. evam pi 'ssa tam dukkham nijjinnam hoti.

Seyyathāpi. bhikkhave. puriso itthiyā sāratto paṭibad-dhacitto tibbacchando 10 tibbāpekho 11. So taṁ itthiṁ pas-seyya aññena 12 purisena saddhim santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ. Taṁ kiṁ maññatha, bhikkhave? Api nu tassa purissassa, amuṁ itthiṁ disvā aññena purisena saddhiṁ santiṭṭhantiṁ sallapantiṁ sañjagghantiṁ saṁhasantiṁ, uppajjeyyuṁ sokaparidevadukkadomanassupāyāsā 13 ti?

Evam bhante. Tam kissa hetu? Amu hi. bhante. puriso amussā itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando tibbā-

Sk omits these three words.
 Sk sace ime, omitting dasa.
 So Sk Si; Bm Bu samkhārapadhānā.
 So all MSS. & Bu.
 So Sk Bu;
 Bm Si upekkham.
 So Bu; Si yassa hi khvassa; Bm yassa hi khvāssa;
 Sk yassa hi kho pan' assa.
 So Si Bu; Sk tattha s.p.; Bm tattha p.s.
 Sk hotīti.
 Sk here nijinnam.
 So Sk Bu; Bm Si tibbachando.
 So Sk Bu; Bm Si tibbāpekkho.
 Sk adds vā.
 Bm s-ūpayāsa.

pekko; tasmā tam itthim disvā annena purisena saddhim santitthantim sallapantim sanjagghantim samhasantim, uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti.

Atha kho bhikkhave, tassa purisassa evam assa: Aham kho amussā¹ itthiyā sāratto paṭibaddhacitto tibbacchando tibbāpekho²; tassa me amum itthim disvā aññena purisena saddhim santiṭṭhantim sallapantim sañjagghantim samhasantim³ uppajjanti sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā⁴; yan nūnāham yo me amussā itthiyā chandarāgo tam pajaheyyan ti. So yo amussā itthiyā chandarāgo tam pajaheyya. So tam itthim passeyya aparena samayena aññena purisena saddhim santiṭṭhantim sallapantim sañjagghantim samhasantim. Tam kim maññatha, bhikkhave? Api nu tassa purisassa amum iṭṭhim disvā aññena purisena saddhim santiṭṭhantim sallapantim sanjagghantim samhasantim, uppajjeyyum sokaparidevadukkhadomanassupāyāsā ti?

No h' etam. bhante. Tam kissa hetu? Amu hi, bhante, puriso amussä itthiyä vitarägo; tasmä tam itthim disvä annena purisena saddhim santitthantim sallapantim sanjagghantim samhasantim na buppajjanti sokadevadukkhadomanassupäyäsä ti.

Evam eva kho. bhikkhave. na heva anaddhabhūtam attānam dukkhena addhabhāveti, dhammikañ ca sukham na paricajati ; tasmiň ca sukhe anadhimucchito hoti 7. So evam pajānāti: Imassa kho me dukkhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti. Imassa pana me dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekhabhāvayato virāgo hotīti 8. So yassa khvāssa 9 dukhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti, samkhāram tattha padahati; yassa pan' assa dukhanidānassa ajjhupekhato upekham bhāvayato virāgo hoti, upekham tattha bhāveti, tassa tassa dukhanidānassa samkhāram padahato samkhārappadhānā virāgo hoti. evam pi 'ssa tam dukkham nijjinnam

¹ Sk āyuso. ² Sk here tıbbāpakko. ³ Sk omits. ⁴ Bm adds so. ⁵ Sk omits na. ⁶ Sk pariccajati. ⁷ Sk omits hoti. ⁸ So Sk; Bm Si hoti. ³ Sk yassa hi kho pan' assa.

hoti, tassa tassa dukkhanidānassa ajjhupekkhato upekham bhāvayato virāgo hoti. evam pi 'ssa dukkham nijjinnam hoti. Evam pi, bhikkhave. saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param. bhikkhave, bhikkhu iti patisancikkhati: Yathāsukham kho¹ me viharato akusalā dhammā abhivaddhanti² kusalā dhammā parihāyanti; dukkhāya pana me attānani padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhiyaddhanti. Yannunaham dukkhaya attanam padaheyyan ti? So dukkhāva attānam padahati, tassa dukkhāva attānam padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaddhanti. So na aparena samayena dukkhāva attānam padahati. Tam kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave. bhikkhu atthāya dukkhāva attānam padaheyva, svāssa attho abhinipphanno hoti, tasmā na aparena samayena dukkhāya attā-Seyvathāpi, bhikkhave, usukāro 3 tejanam nam padahati. dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujumi karoti kammaniyam. Yato kho, bhikkhave, usukārassa tejanam dvīsu alātesu ātāpitam hoti paritāpitam 5 hoti ujum katam 6 kammaniyam, na so tam 7 aparena samayena usukāro tejanam dvīsu alātesu ātāpeti paritāpeti ujum karoti kammaniyam. Tam kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, atthāva usukāro tejanam dvīsu atālesu ātāpevya paritāpevya ujum kareyya kammaniyam, svāssa attho abinipphanno hoti; tasmā na aparena samayena usukāro ca tejanam dvīsu alāpesu ātāpeti paritāpeti ujum karoti kammaniyam. - Evam eva kho, bhikkhave. bhikkhu iti paţisancikkhati: Yathasukham kho me 8 viharato akusala dhamma abhiyaddhanti kusalā dhammā parihāyanti, dukkhāya pana me attānam padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā abhiyaddhanti; yannunaham dukkhaya attanam dhammā p daheyvan ti. So dukkhāya attānam padahati, tassa dukkhāya attānam padahato akusalā dhammā parihāyanti kusalā dhammā abhivaddhanti. So na 9 aparena samayena duk-

Sk omits kho.
 Sk omits from here to kusalā dhammā abhivaddhanti.
 Bm ussukāro.
 Bm ujukam.
 Sk ātīpīnam & paritāpinam.
 So Bm; Sk ujukam katam; Si ujukatam.
 Sk omits so tam.
 Sk yathā su me.
 Sk omits na.

15

khāya attānam padahati. Tam kissa hetu? Yassa hi so, bhikkhave, bhikkhu atthāya dukkhāya attānam padaheyya, svāssa attho abhinipphanno hoti, tasmā na aparena samayena dukkhāya attānam padahati¹. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave, idha Tathāgato loke uppajjati araham sammāsambuddho vijjācaranasampanno sugato lokavidū .... (repeat from Vol. I p. 179 l. 2 to p. 181 l. 24) .... cittam parisodheti.

So ime pañca nīvaraņe ² pahāya cetaso upakkilese paññāya dubbalīkaraņe vivicc' eva kāmehi vivicca akusalehi dhammehi savitakkam savicāram vivekajam pītisukham paṭhamajjhānam ³ upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave, bhikkhu vitakkavicārānam vūpasamā, ajjhattam sampasādanam cetaso ekodibhāvam avitakkam avicāram samādhijam pītisukham dutiyajjhānam upasampajja viharati. Evam pi. bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave, bhikkhu pītiyā ca virāgā upekhako 4 ca viharati sato ca sampajāno. sukhan ca kāyena paṭisamvedeti yan tam ariyā ācikkhanti: Upekhako satimā sukhavihārī ti tatiyajjhānam 5 upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Puna ca param, bhikkhave. bhikkhu sukhassa ca pahānā dukkhassa ca pahānā pubbe va somanassadomanassānam atthagamā adukkhamasukham upekhāsatipārisuddhim catutthajjhānam upasampajja viharati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

So evam samāhite citte parisuddhe .... (repeat from Vol. I p. 182 l. 19 to l. 33) .... anussarati. Evam pi, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

So evam samāhite citte parisuddhe .... (repeat from Vol. I p. 183 l. 1 to l. 18) .... satte pajānāti. Evam pi, bhikkhave. saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Si padahatiti.
 Bm nivarane.
 So Sk; Bm Si pathamam jhāmam &c., as usual.
 Bm Si upekkhako.
 Bm Si tatiyam jhānam.
 Sk adds kho.
 Bm Si atthangamā.
 Bm Si catuttham jhānam.

So evam samāhite citte parisuddhe .... (repeat from Vol. I p. 279 l. 19 to l. 32) .... itthattāyāti pajānāti. Evam kho, bhikkhave, saphalo upakkamo hoti saphalam padhānam.

Evamvādī, bhikkhave, Tathāgato, evamvādim, bhikkhave, Tathāgatam 1 dasa sahadhammikā pāsamsatthānā agacchanti. Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato 2 pubbesukatakammakārī, yam etarahi evarupā anāsavā sukhā vedanā ve-Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato bhaddakena issarena nimmito, yam etarahi evarupa anasava sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti, addha, bhikkhave, Tathagato kalyānasangatiko, yam etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā Sace, bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā, bhikkhave, Tathāgato kalyānābhijātiko, yam etarahi evarūpā anāsavā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā ditthadhammupakkamahetu sukhadukkham patisamvedenti, addhā. bhikkhave, Tathägato kalyānaditthadhammupakkamo, yam etarahi evarūpā anāsayā sukhā vedanā vedeti. Sace, bhikkhave, sattā pubbekatahetu sukhadukkham paţisamvedenti, pāsamso Tathāgato; no ce sattā pubbekatahetu sukhadukkham patisamvedenti, pasamso Tathagato. Sace, bhikkhave, sattā issaranimmānahetu sukhadukkham pațisamvedenti, păsamso Tathāgato; no ce sattā issaranimmānahetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato3. Sace, bhikkhave, sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham paţisamvedenti, pāsamso Tathāgato; no ce sattā sangatibhāvahetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato. bhikkhave, sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato, no ce sattā abhijātihetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato. Sace, bhikkhave. sattā ditthadhammupakkamahetu sukhadukkham patisamvedenti, pāsamso Tathāgato; no ce sattā ditthadhammupakkamahetu

¹ Bm evamvādīnam b. Tathāgatānam. ² Sk T-te. ³ Sk omi⁴s the whole of this sentence from sace.

sukhadukkham paṭisamvedenti, pāsamso Tathāgato. Evamvādī. bhikkhave. Tathāgato¹, evamvādim. bhikkhave, Tathāgatam² ime dasa sahadhammikā pāsamsaṭṭhānā āgacchantīti³.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

DEVADAHASUTTAM PATHAMAM.

102.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Sāvatthiyam viharati Jetavane Anāthapindikassa ārāme. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhave ti. Bhadante⁴ ti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etad avoca:

Santi, bhikkhave, eke samaṇabrāhmaṇa aparantakappikā aparantānuditṭhino aparantaṁ ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni ābhivadanti. Saññī attā hoti arogo param maraṇā ti itth' eke abhivadanti. Asaññī attā hoti arogo paraṁ maraṇā ti itth' eke abhivadanti. N' eva saññī nāsaññī attā hoti arogo param maraṇā ti itth' eke abhivadanti. Sato vā pana sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpenti. Diṭthadhammanibbānaṁ vā pan' eke abhivadanti. Iti santaṁ vā attānaṁ paññāpenti arogaṁ param maraṇā '. Sato vā pana sattassa ucchedaṁ vināsaṁ vibhavaṁ paññāpenti. Diṭthadhammanibbānaṁ vā pan' eke abhivadanti s. Iti imāni pañca hutvā tīṇi honti. tīṇi hutvā pañca honti. Ayam uddeso pañcattayassa⁹.

Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā sañnim attā-

¹ So Si; Bm T-tā; Sk T-tam. ² So Si; Sk omits these three words; Bm evan vādīnam b. Tathāgatānam. ³ Sk āgacchanti. ⁴ Bm bhaddante. ⁵ So Bu; Sk Bm Si adhimuttipadāui; cf. 1 Dīgha 12 & 30. ⁶ Sk ārogo throughout. ⁷ Sk adds ti. È Bm omits this sentence. sato...abhivadanti. ී So Si; Bm paccattayassa; Sk pavattassa.

nam 1 pannāpenti arogam 2 param maranā; rūpim 3 vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maranā; arūpim vā te bhonto samanabrāhmanā sañnim attānam pannāpenti arogam param maranā; rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maranā; n' eva rūpim nārūpim vā te bhonto samaņabrāhmaņā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā; ekattasaññim vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam pannāpenti arogam param maranā; nānattasannim vā te bhonto samanabrāhmaņā sañnim attānam pannāpenti arogam param maranā; parittasañnim vā te bhonto samanabrāhmaņā saññim attānam paññāpenti arogam param maraņā; appamāņasannim vā te bhonto samaņabrāhmaņā sannim attānam paññāpenti arogam param maraṇā. Etam va pan' eke' sam 5 upātivattatam vinnānakasiņam eke abhivadanti appamānam ānanjam 6. Tavidam, bhikkhave, Tathāgato pajānāti: Ye kho te bhonto samanabrāhmaņā sannim attānam paññāpenti arogam param maranā, rūpim vā te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā, arūpim vā te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam pañnāpenti arogam param maraņā. rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samanabrāhmanā sañnim attānam pañnāpenti arogam param maranā, n' eva rūpim vā nārūpim va te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā, ekattasaññim vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maranā, nānattasaññim vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maraņā, parittasaññim vā te bhonto samanabrāhmanā sañnim attānam pannāpenti arogam param maranā, appamānasannim vā te bhonto samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti arogam param maranā. Yā vā pan' esam 8 sannānam 9 parisuddhā paramā aggā anuttariyā

Sk saññimattānam; Bm saññāttīnam; Si saññim attānam.
 Sk arogo here only.
 So Si; Sk Bm rūpī. Similarly arūpim &c.
 Sk omits vā.
 Si pana tesam.
 Sk aṇañja; Bm āneñjam; Si aneñjam. Cf. page 253.
 Sk omits vā nārūpim.
 So Sk Si; Bm pan' etāsam.
 So Si Bm; Sk Bu saññānam throughout.

akkhāyati yadi rūpasaññānam yadi arūpasaññānam yadi ekattasaññānam yadi nānattasaññānam. Na 'tthi kiñtīti¹ ākiñcaññāyatanam eke abhivadanti appamāṇam āṇañjam. Tayidam samkhatam oļarikam; atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā asaññim attānam paññāpenti arogam param maranā. rūpim vā te bhonto samanabrāhmanā asañnim attānam pannāpenti arogam param maranā, arūpim vā te bhonto samanabrāhmanā asaññim attānam pannāpenti arogam param maranā, rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samanabrāhmanā asañnim attānam pañnāpenti arogam param maranā. n' eva rupim nārūpim vā2 te bhonto samanabrāhmaņā asaññim attānam paññāpenti arogam param maranā. Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmaņā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā, tesam eke 3 paţikkosanti. Tam kissa hetu? Sannā rogo sañña gando sañña sallam, etam santam antam vadidam asaññan ti. Tayidam, bhikkhave, Tāthāgato pajānāti 5: Ye kho te bhonto samanabrāhmanā asaññim attānam pañňāpenti arogam param marana, rupim va te bhonto samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti arogam param maranā, arūpim vā 6 te bhonto samaņabrāhmañā asañnim attānam paññapenti arogani param marana, rupiñ ca arupiñ ca va te bhonto samanabrāhmaņā asañnim attanam paññāpenti arogam param maranā, n' eva rūpim nārūpim vā te bhonto samanabrāhmanā asannim attānam pannāpenti arogam param maraņā. Yo hi koci, bhikkhave, samaņo vā brāhmaņo vā evam vadeyya: Aham aññatra rūpā 7 aññatra vedanāya aññatra saññāya aññatra samkhārehi aññatra 8 viññānassa 9 āgatim vā gatim vā cutim vā uppattim vā vuddhim vā virūlhim 10 vā vepullam vā paññāpessāmīti, n' etam thanam vijjati. Tayidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana sam-

Bm iti kiācīti.
 Sk here & infra reads n' eva rūpim nārūpim vā.
 Si ete.
 Si adds etam.
 Bm abhijānāti.
 Sk here reads arūpim vā.
 Sk rūpim.
 Sk omits.
 So Sk; Si viñāānā; Bm viñāānena.
 Bm virulhim.

khārānam nirodho ath' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī 1 Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā nevasañnim nāsañnim attānam pañnapenti arogam param maranā, rūpim vā te 2 bhonto samanabrāhmanā nevasañnim nāsañnim attānam paññapenti arogam param marana, arupim va te samanabrāhmanā nevasañnim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā, rūpin ca arūpin ca vā te bhonto samanabrāhmaņā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā, nevarūpim nārūpim vā te bhonto samanabrāhmanā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā. Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā saññim attanam paññapenti arogam param marana, tesam eke paţikkosanti. Ye pi te bhonto samanabrāhmanā asaññim attānam pannāpenti arogam param maranā, tesam eke patikkosanti. Tam kissa hetu? Sannā rogo sannā gando sannā sallam, asannā sammoho; etam santam 3 etam panītam yadidam nevasaññānāsaññā⁴ ti. Tayidam, bhikkhave, Tathāgato pajānāti⁵: Ye kho te bhonto samanabrāhmaņā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā, rūpim vā te bhonto samanabrāhmanā nevasañnim nāsañnim attānam paññapenti arogam param marana. arupim te bhonto samanabrāhmaņā nevasañnim 7 nāsañnim attānam pannāpenti arogam param marana, rupin ca arupin ca va te bhonto samanabrāhmanā nevasañnim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā, nevarūpim nārupim vā te bhonto samanabrāhmanā nevasañnim nāsannim attānam pannāpenti arogam param maranā8. Ye hi keci, bhikkhave. samaņabrāhmanā⁹ ditthasutamutaviññātabbassa samkhāramattena ¹⁰ etassa āvatanassa 11 upasampadam pannāpenti; byasanam h' etam, bhikkhave, akkhāyati 12 etassa āyatanassa upasam-

¹ Sk nissaraņād⁰. ² Sk omits te. ³ Bm adds etam uttamam. ⁴ So Si Bm Bu; Sk nevasaöñānāsanñan, & (supra) asañāam. ⁵ Bm abhijānāti as usual. ⁶ Sk omits nāsaöñim. ⁷ Sk adds attānam. ⁸ Sk adds rūpī ca arūpī ca vā te bhonto. ⁹ Si samanā vā brāhmaņā vā. ¹⁰ So Bu; Bm Si d-tabbasamkh⁰; Sk d-viñāānasamkh⁰. ¹¹ So Si Bu; Bm āyatanamattena; Sk āyatanamattenassa. ¹² Bm āyatanam akkhāyati.

padāya: na h' etam. bhikkhave, āyatanam sasamkhārasamā-pattipattabbam¹ akkhāyati sasamkhārāvasesāsamāpattipattabbam² etam. bhikkhave. āyatanam akkhāyati. Tayidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam pannāpenti, tatra, bhikkhave, ve te samanabrāhmanā sannim attānam pannāpenti3 arogam param maranā, tesam eke patikkosanti; ye pi te bhonto samanabrāhmanā asañnim attānam pannāpenti arogam param maranā4 tesam eke patikkosanti; ye pi te bhonto samanabrāhmanā nevasannim nāsannim attānam pannāpenti, arogam param maranā, tesam eke patikkosanti. Tam kissa hetu? Sabbe p' ime bhonto samanabrāhmanā uddhamsarā 5 āsattim 6 yeva abhivadanti: Iti pecca bhavissāma, iti pecca bhavissāmāti. Seyyathāpi nāma vānijassa vānijjāya 7 gacchato evam hoti: Ito me idam bhavissati, iminā idam lacchāmīti. — evam ev' ime 8 bhonto samanabrāhmanā vānijūpamā manne patibhanti: Iti pecca bhavissāma iti pecca bhavissāmāti 10. Tayidam, bhikkhave, Tathāgato pajānāti 11: Ye kho 12 te bhonte samanabrāhmanā sato sattassa ucchedam vināsam vibhavam 13 pannāpenti. te sakkāvabhavā sakkāvaparijegucchā 14, sakkāvañ ñeva 15 anuparidhāvanti anuparivattanti. Seyyathāpi nāma sāgaddūlabaddho 16 dalhe thambhe vā khīle 17 vā upani-

¹ So Bu; Sk sasam-avyam; Bm Si sankh⁰ omitting sā-. ² So Sk; Bu sankhārāvāsesamāpattipattabyan ti; Bm Si sankhārāvāsesasamāpattipattabbam. ³ Sk omits words after first paññāpenti & inserts after second parammaranā the words tesam p'ete tatra bhikkhave ye te samanabrāhmanā saññim attānam paññāpenti parammaranā. ⁴ Sk omits this clause ye pi...parammaranā. ⁵ So Sk Bu: Bm uddham param; Si addham parāmasanti. ⁶ So Si Bu; Bm āsatti; Sk āsattī; Bu adds āpattin ti pi pāṭho. ⁷ Bm Si vānijāya. ⁵ So Sk; Bm eva te; Si eva kho 'me, ⁹ So Si Bu; Bm vānijupamā; Sk vānijjupamā. ¹⁰ Sk repeats the above passage from seyyathāpi to bhavissāmāti. ¹¹ Si here abhijānāti. ¹² Si omits kho. ¹³ Sk omits. ¹⁴ So Sk Si; Bm Bu s-jegucchā. ¹⁶ So Bm Si; Sk sakkāsamñeva. ¹⁶ So Bu; Sk sāgaddalacayo; Bm sāgaddulabandho; Si sāgaddalabandho. ¹⁷ So Si; Bm khile; Sk dīlum.

baddho¹ tam eva thambam vā khīlam vā anuparidhāvati anuparivattati, — evam ev' ime² bhonto samaṇabrāhmaṇā sakkāyabhayā sakkāyaparijegucchā sakkāyañ ñeva anuparidhāvanti anuparivattanti. Tayidam samkhatam olārikam atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto³.

Ye hi keci, bhikkhave, samanā vā brāhmanā vā aparantakappikā4 aparantānuditthino aparantani ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti. sabbe te imān' eva pañc' āyatanāni abhivadanti, etesam vā aññataram. Santi. bhikkhave, eke samanabrāhmanā pubbantakappikā pubbantānuditthino pubbantam ārabbha anekavihitāni adhivuttipadāni abhivadanti. Sassato attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Asassato 5 attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham annan ti itth' eke abhivadanti. Sassato ca asassato 5 ca attā ca loko 6 ca, idam eva saccam mogham aññan ti itth' eke abhiyadanti. N' eva sassato nāsassato attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Antavā attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Anantavā attā ca loko ca, idam eva saccam. mogham annan ti itth' eke abhivadanti. Antava ca anantava ca atta ca loko ca, idam eva saccam, mogham añnan ti itth' eke abhivadanti. N' ev' antavā nānantavā attā ca loko ca, idam eva saccam. mogham añnan ti itth' eke abhivadanti. saññi atta ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Nānattasaññī attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham añnan ti itth' eke abhivadanti. Parittasaññi attā ca loko ca, idam eva saccam. mogham aññan ti itth' eke abhiyadanti. Appamānasaññī attā ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Ekantasukkhī attā ca loko ca. idam eva saccam. mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Ekantadukkhī attā ca loko ca, idam eva

¹ So Bu; Bm Si upanibandho; Sk upanivaddho. ² So Si Bu; Bm evam eva kho 'me; Sk ev' ime. ³ Sk adds hoti. ⁴ Sk aparantakapāpikā. ⁵ So Bm Bu; Sk assato; Si asassato. ⁶ Sk āloko, omitting attā ca.

saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Sukhadukkhī atta ca loko ca, idam eva saccam, mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Adukkhamasukhī attā ca loko ca, idam eva saccam. mogham aññan ti itth' eke abhivadanti. Tatra, bhikkhave, ye te samanabrāhmanā evamvādino evamditthino: Sassato attā ca loko ca. idam eva saccam, mogham añnan ti, tesam vata aññatr' eva saddhāya aññatra ruciyā 1 aññatra anussavă 2 aññatra ākāraparivitakkā aññatra ditthinijjhānakkhantiyā 8 paccattam yeva ñānam bhavissati parisuddham pariyodātan ti n' etam thānam vijjati. Paccattam kho pana, bhikkhave, ñāne asati parisuddhe parivodāte, yad api4 te bhonto samanabrāhmanā tattha ñānabhāgamattam eva pariyodapenti 5. tad api tesam bhavatam samanabrāhmanānam upādānam akkhāyati. Tayidam samkhatam olarikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho, atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Tatra khikkhave ye te samaṇabrāhmaṇā evamvādino evamdiṭṭhino: Asassato attā ca loko ca — pe 6 — sassato ca asassato ca attā ca loko ca — pe 7 — nevasassato nāsassato attā ca loko ca — pe 8 — antavā attā ca loko ca — pe — nēvantavā nānantavā attā ca loko ca — pe — ekattasaññī attā ca loko ca — pe — nānattasaññī attā ca loko ca — pe — parittasaññī attā ca loko ca — pe — appamāṇasaññī attā ca loko ca — pe — ekantasukhī attā ca loko ca — pe — sukhadukhī attā ca loko ca — pe — sukhadukhī attā ca loko ca — pe — adukhamasukhī attā ca loko ca, idam eva saccām, mogham aññan ti — tesam vata aññatr' eva saddhāya aññatra ruciyā aññatra anussavā aññatra ākāraparivitakkā aññatra diṭṭhinijjhānakkhantiyā paccattam yeva 4 ñāṇam hessati 10 parisuddham pariyodātan ti n' etam

¹ Sk aññatr' eva rūpiyā. ² Sk aññatr' anussavē. ³ Si d-akaotiyā. ⁴ So Si; Sk yadāpi; Bm yadipi. ⁵ So Bm Si; Sk pariyodāteropenti. ⁶ Bm omits pe & (with Si) inserts idam eva saccam, mogham aññan ti after which Si inserts pe & Bm inserts yathā hetthimam tathā vitthāretabbam. ⁷ Si omits; Bm la. ⁸ Bm Si omit pe here & henceforth. ⁹ Si pacattañ ñeva, as usual. ¹⁰ Bm Si bhavissati.

thānam vijjati. Paccattam kho pana, bhikkhave, ñāņe asati parisuddhe pariyodāte, yad api te bhonto samaṇabrāhmaṇā tattha ñāṇabhāgamattam eva pariyodapenti, tad api tesam bhavatam samaṇabrāhmaṇānam upādānam akkhāyati. Tayidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha, bhikkhaye, ekacco samano yā brāhmano yā pubbantanuditthinan ca patinissagga aparantanuditthinan ca patinissaggā, sabbaso kāmasamvojanānam anadhitthānā, pavivekam pītim upasampajja viharati: Etam santam etam panītam vadidam pavivekam pītim upasampajja viharāmīti. Tassa sā pavivekā pīti nirujihati, pavivekāva pītivā nirodhā uppaijati domanassam, domanassassa nirodhā uppaijati pavivekā pīti. Seyyathāpi, bhikkhave, yam chāvā jahati. tam ātapo pharati; yam ātapo jahati, tani chāyā pharati; evam eva kho, bhikkhave, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati domanassam, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Tayidam, bhikkhave, Tathagato pajanati: Ayam kho bhavam samano vā brāhmano vā pubbantānuditthīnañ ca patinissaggā aparantānuditthīnañ ca patinissaggā. sabbaso kāmasamvoianānam anadhitthānā, pavivekam pītim upasampajja viharati: Etam santam etam panītam yadidam pavivekam pītim upasampajja viharāmīti. Tassa sā pavivekā pīti nirujjhati, pavivekāva pītivā nirodhā uppajjati domanassam, domanassassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti. Tavidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha pana, bhikkhave, ekacco samaņo vā brāhmaņo vā pubbantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā aparantānudiṭṭhīnañ ca paṭinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhiṭṭhānā. pavive-kāya pītiyā samatikkamā, nirāmisam sukham upasampajja viharati: Etam santam etam paṇītam yadidam nirāmisam sukham upsasampajja viharāmīti. Tassa tam nirāmisam sukham nirujjhati, nirāmisasas sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisam

Seyyathāpi, bhikkhave, yan chāyā jahati, tam ātapo pharati, yani ātapo jahati, tam chāyā pharati; - evam eva kho, bhikkhave, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavīvekāya pītivā nirodhā uppajjati nirāmisam Tayidam, bhikkhave, Tathagato pajanati: Ayam kho bhavam samano vā brāhmano vā pubbantānuditthinañ ca patinissaggā aparantānuditthīnañ ca patinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekāya pītivā samatikkamā, nirāmisam sukham upasampajia viharati: santam etam panītam yadidam nirāmisam sukham upasampajja viharāmīti. Tassa tam nicāmisam sukham nirujjhati, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati pavivekā pīti, pavivekāya pītiyā nirodhā uppajjati nirāmisam sukham. Tayidam samkhatam olarikam, atthi kho pana samkharanam nirodho, atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha, bhikkhave, ekacco samaņo vā brāhmaņo vā pubbantānuditthīnañ ca patinissaggā aparantānuditthīnañ ca patinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekāya pītivā samatikkamā. nirāmisassa sukhassa samatikkamā. adukkhamasukham vedanam upasampajja viharati: Etam santam etam panitam yadidam adukkhamasukham vedanam upasampajja viharāmīti. Tassa sā adukkhamasukhā vedanā nirujjhati, adukkhamasukhāya vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisam sukham, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Seyyathāpi, bhikkhave, yam chāyā jahati tam ātapo pharati; yam ātapo jahati, tam chāyā pharati; - evam eva kho, bhikkhave, adukkhamasukhāva vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisam sukham, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. dam, blikkhave, Tathagato pajanati: Ayam kho bhavam samaņo vā brāhmaņo vā pubbantānuditthīnañ ca patinissaggā aparantānuditthīnañ ca patinissaggā, sabbaso kāmasamyojanānam anadhitthānā, pavivekāya pītiyā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukham vedanam upasampajja viharati: Etani santam etam panītam yadidam

adukkhamasukham vedanam upasampajja viharāmīti. Tassa sā¹ adukkhamasukhā vedana nirujjhati, adukkhamasukhāya² vedanāya nirodhā uppajjati nirāmisam sukham, nirāmisassa sukhassa nirodhā uppajjati adukkhamasukhā vedanā. Tayidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaraṇadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idha pana, bhikkhave, ekacco samano vā brāhmano vā pubbantānuditthīnañ ca patinissaggā aparantānuditthīnañ ca paţinissaggā, sabbaso kāmasamvojanānam anadhitthānā, pavivekāva pītivā samatikkamā, nirāmisassa sukhassa samatikkamā, adukkhamasukhāva vedanāva samatikkamā. Santo ham asmi, nibbuto 'ham asmi, anupādāno 'ham asmīti samanupassati. Tayidam, bhikkhave, Tathagato pajanati: Avam kho bhavam samaņo vā brāhmaņo vā .... asmīti samanupassati; addhā ayam ayasma nibbanam sappayam eva3 patipadam abhiyadati. Atha ca panāvam bhavam samano vā brāhmano vā pubbantānuditthim vā urādivamāno upādiyati, aparantānuditthim vā upādivamāno upādivati, kāmasamvojanam vā upādivamāno upādiyati, pavivekam vā pītim upādiyamāno upādiyati, nirāmisam vā sukham upādiyamāno upādiyati, adukkhamasukham vā vedanam upādiyamāno upādiyati. Yañ ca kho ayam āvasmā: Santo ham asmi, nibbuto ham asmi, anupādāno 'ham asmīti samanupassati, tad ap' imassa bhoto samanabrāhmanassa upādānam akkhāyati. Tavidam samkhatam oļārikam, atthi kho pana samkhārānam nirodho atth' etan ti iti viditvā tassa nissaranadassāvī Tathāgato tad upātivatto.

Idam kho pana, bhikkhave, Tathāgatena anuttaram santivarapadam ⁵ abhisambuddham yadidam channam phassāyatanānam samudayan ca atthangaman ca assādan ca ādīnavan ca nissaraṇan ca yathābhūtam viditvā anupādā vimokkho ⁶. Tayidam, bhikkhave, Tathāgatena anuttaram santivara-

¹ Sk omits. ² Sk omits vedanā n. ad. ³ Sk sappayañ ñeva, ⁴ Bm Si api. ⁵ Si santam varam padam. ⁶ Bm adds ti & omits following down to idam avoca.

padam ¹ abhisambuddham yadidam channam phassāyatanānam samudayan ca atthangaman ca assādan ca ādīnavan ca nissaraņan ca yathābhūtam viditvā anupādā vimokkho ti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

Pañcattayasuttam 2 dutiyam.

103.

Evam me sutam. Ekam samayam Bhagavā Kusinārā-yam s viharati Baliharaņe vanasaņde. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante ti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etad avoca: Kinti vo, bhikkhave, mayi hoti? Cīvarahetu vā samaņo Gotamo dhammam deseti, piņḍapātahetu vā samaņo Gotamo dhammam deseti. senāsanahetu vā samaņo Gotamo dhammam deseti, iti bhavābhavahetu vā samaņo Gatamo dhammam desetīti?

Na kho no, bhante, Bhagāvati bevam hoti: Cīvarahetu vā samano Gotamo .... dhammam desetīti.

Na ca kira vo, bhikkhave, mayi evam hoti: Cīvarahetu vā samaņo .... dhammam desetīti 6. Atha kinti 7 vo bhikkhave mayi hotīti?

Evam kho no, bhante, Bhagavati hoti: Anukampako Bhagavā hitesī anukampam upādāya dhammam desetīti.

Evam's kira vo, bhikkhave, mayi hoti: Anukampako Bhagavā hitesī anukampam upādāya dhammam desetīti.

Tasmātiha⁹, bhikkhave, ye¹⁰ vo¹¹ maya dhammā abhiññā¹² desitā. seyyathīdam: Cattāro satipaṭṭhānā, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā, pañc indriyāni, pañca balāni, satta

Si santam varam padam.
 So Sk Bu; Bm pañcāyatanasuttam; Si pañcattyasuttam & (in some headlines) pañcatyasuttam.
 So Sk Si Bu; Bm Pisinārāyam.
 Bm Bhaddante.
 Sk omits.
 Bm read dhammam deseti — la — iti bh. dh. d.
 So Sk; Si adds carahi; Bm kiñ carahi.
 Bm Si evañ ca.
 Sk adds te.
 Sk sace.
 Bm te.
 Sk omits.

bojjhanga, ariyo atthangiko maggo, — tattha sabbeh' eva samaggehi sammodamānehi avivadamānehi sikkhitabbam; tesañ ca vo¹, bhikkhave, samaggānam sammodamānānam avivadamānānam sikkhatam, siyamsu dve bhikkhū abhidhamme nānāvādā2. Tatra ce tumhākam evam assa: Imesam kho āyasmantānam atthato c' eva nānam 3 byanjanato ca nānan ti; tattha yam bhikkhum suvacataram 4 maññeyyatha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āvasmantānam kho atthato c' eva nānam byanjanato ca nānam, tad aminā p' etam āyasmanto jānātha, vathā⁵ atthato c' eva nānam byanjanato ca nānam; mā āyasmanto 6 vivādam āpajjitthāti. paresam ekato pakkhikānam bhikkhūnam yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato c' eva nānam byañjanato ca nānam, tad aminā p' etam āyasmanto jānātha, yathā atthato c' eva nānam byanjanato ca nānam; mā āyasmanto vivādam āpajjitthāti. Iti duggahītam 8 duggahītato dhāretabbam's; duggahītam's duggahītato dhāretvā 10 yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākam evam assa: Imesani kho āyasmantānam atthato hi kho nānam byanjanato sametīti, tattha yam 11 bhikkhum suvacataram maññevvātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīvo: Āyasmantānam kho atthato hi nānam byanjanato sameti, tad iminā p' etam avasmanto janatha, yatha atthato hi kho nanam byanjanato sameti; mā āyasmanto vivādam āpajjitthāti. Athāparesam ekato pakkhikānam yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato hi kho nānam byanjanato sameti, tad iminā p' etam āyasmanto 12 jānātha, yathā atthato hi kho nānam byanjanato sameti. Mā āyasmanto vivādam āpajjit-

Sk kho.
 So Bm; Si siyā dve &c.; Sk sikkhitam siddunā nāvādā;
 Bu sijimsu (?): abhidhamme: dve.
 Sk nānu.
 Bm subbacataram.
 Sk omits.
 Bm māyasmanto.
 Bm pakkhiyānam.
 Bm Si duggahitam throughout.
 Bm (alone) adds sugahitam sugahitato dhāretabbam.
 Bm adds sugahitam sugahitato dhāretvā.
 Bm tatrāyam.
 Sk here adds anātham yathā atthato hi kho nānabyanjanato sameti tad iminā p' etā āyasmanto.

thāti. Iti duggahītam duggahītato dhāretabbam, sugahītam sugahītato dhāretabbam 1. duggahītam duggahītato dhāretvā sugahītam sugahītato dhāretvā yo dhammo vo vinavo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākam evam assa: Imesam kho² āvasmantānam atthato hi kho sameti, bvanjanato nānan 3 ti, tattha4 vam bhikkhum suvacataram maññevyātha so upasamkamityā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato hi 5 sameti, byanjanato nānam, tad iminā 6 p' etam āyasmanto jānātha. yathā atthato hi kho sameti byanjanato nānam; appamattakam kho pan' etam yadidam byanjanam; mā āyasmanto appamattakehi vivādam āpajjitthāti. Athāparesam ekato pakkhikānam bhikkhūnam yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo. Āyasmantanam kho atthato hi kho s sameti byanjanato nanam, tad iminā p' etam āyasmanto jānātha, yathā 9 atthato hi kho sameti byanjanato nanam; appamattakam kho pan' etam yadidam byanjanam: mā āvasmanto appamattakehi vivādam āpajjitthāti. Iti sugahītam sugahītato dhāretabbam, duggaduggahītato dhāretabbam. sugahītam sugahītato hītam dhāretvā duggahītam duggahītato dhāretvā yo dhammo yo vinayo so bhāsitabbo. Tatra ce tumhākam evam assa: Imesam kho āyasmantānam atthato e' eva sameti byanjanato ca sametīti, tattha yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamityā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho¹⁰ atthato c' eva sameti byañjanato ca sameti, tad iminā p' etam āyasmanto jānātha. yathā atthato e' eva sameti byañjanato ca sameti; mā āvasmanto vivādam āpajjitthāti. Atthaparesam ekato pakkhikanam bhikkhum yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Āyasmantānam kho atthato c'eva sameti byanjanato ca sameti, tad iminā p'etam āyasmanto jānātha, yathā atthato e' eva sameti byañjanato ca sameti; mā āyasmanto

¹ So Bm Si; Sk suggahitam throughout. ² Sk adds dhammänam. ³ So Sk which generally reads nänu. ⁴ Sk here tatra. ⁵ Si adds kho; Sk adds me. ⁶ Si aminä. ⁷ Sk omits mä & reads appamattakehi äyasmanto vivädam. ⁹ Bm omit this kho. & Sk omits the preceding kho. ⁹ Si omits yathä. ¹⁰ Sk omits kho.

vivādam āpajjitthāti1. Iti sugahītam sugahītato dhāretabbani sugahitani sugahitato dharetva yo dhammo vina, o so bhāsitabbo. Tesañ ca vo². bhikkhave, samaggānam sammodamānam avivadamānānam sikkhatam, siyā aññatarassa bhikkhuno apatti. siya vitikkamo 3. Tatra, bhikkhave. na codanāya taritabbam 4; puggalo upaparikkhitabbo: mayhañ ca avihesā bhavissati, parassa ca puggalassa anupaghāto⁵; paro hi puggalo akkodhano anupanāhī adandhaditthi 6 suppatinissaggi, sakkomi cāham etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patittāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa, kallam vacanāya. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayham 7 kho avihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto; paro hi puggalo kodhano upanāhī dandhaditthī suppaţinissaggī, sakkomi cāham etam puggalam akusalā vuţthāpetvā kusale patitthāpetum. Appamattakam kho pan' etam yadidam⁸ parassa puggalassa upaghāto. Atha kho etad eva bahutaram. so 'ham' sakkomi etam puggalam akusalā 10 vutthapetva kusale patitthapetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa, kallam vacanāya. Sace pana bhikkhave, evam assa: Mayham kho 11 vihesā bhavissati parassa ca puggalassa anupaghāto; paro hi puggalo akkodhano anupanāhī adandhaditthī duppatinissaggī, sakkomi cāham etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patitthāpetum. Appamattakam kho pan' etam yadidam mayham vihesa 13. Atha kho etad eva bahutaram, so 'ham' sakkomi etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patitthāpetun ti. Sace. bhikkhave. evam assa. kallam yacanava. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayham kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto. Pāro

¹ Sk omits this sentence. — from Athāparesam. 2 So Bm Si; Sk tesam kho. 3 Bm Si vitikkamo. 4 So Sk Bu; Bm Si coditabbam, the latter with note that the Sinhalese reading is taritabbam. 5 Sk anupasāno. 6 So Sk Bu; Bm Si adalhadīthi, the latter with note that the Sinhalese reading is adandadīthi (sic). 7 Sk mayhan ca kho. 5 Bm (alone) adds here mayan ca vihesā bhavissati, & inserts ca after parassa. 9 Bm Si svāham. 10 Sk kusale. 11 Sk mayan ca kho. 12 Sk here, & Si for the second time, omit ca. 13 So Si; Sk mayhan ca vihesā; Bm mayhan ca bhavissati parassa ca puggalass' upaghāto.

hi puggalo kodhano upanāhī dandhaditthī duppatinissaggī. sakkomi cāham etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patitthāpetum. Appamattakam 1 kho pan' etam yadidam mayham 2 vihesā parassa ca puggalassa upaghāto. Atha kho etad eva bahutaram, so 'ham sakkomi etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patitthāpetun ti. Sace, bhikkhave, evam assa kallam vacanāya. Sace pana, bhikkhave, evam assa: Mayham kho vihesā bhavissati parassa ca puggalassa upaghāto, paro hi puggalo kodhano upanāhī dandhaditthī duppatinissaggi, na cāham sakkomi etam puggalam akusalā vutthāpetvā kusale patitthāpetun ti3. Evarūpe, bhikkhave, puggale upekhā 4 nātimannitabbā. Tesan ca vo 5, bhikkhave. samaggānam sammodamānānam avivadamānānam sikkhatam, annamannassa vacīsamkhāro 6 uppajjeyya ditthipalāso 7 cetaso āghāto appaccayo anabhiraddhi. Tattha ekato pakkhikānani bhikkhunam vam bhikkhum suvacataram manneyyatha, so upasamkamitvā evam assa vacanīyo: Yan no, āvuso, amhākam samaggānam sammodamānānam avivadamānānam sikkhatam, annamannassa vacīsamkhāro uppanno ditthipalāso cetaso aghato appaccayo anabhiraddhi, tam janamano samano garaheyyati. Samma vyakaramano, bhikkhave, bhikkhu evani vyākareyya: Yan no. āvuso, amhākam .... samano garaheyyāti. Etam 8 pan', āvuso, dhammam appahāva 9 nibbānam sacchikareyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evam vyākareyya: Etam kho, āvuso, dhammam appahāya na 10 nibbānam sacchikareyyāti. Athāparesam ekato pakkhikānam bhikkhūnam yam bhikkhum suvacataram maññeyyātha, so upasamkamitvā evam assa vacanīvo: Yan no. āvuso. amhākam . . . . samaņo garaheyyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evam vyākareyya: Yan no, āvuso, amhākam . . . . garaheyyāti. Etam pan', āvuso, dhammam appahāya na11 nibbānam sacchikarevyāti. Sammā vyākaramāno, bhikkhave, bhikkhu evam vyākaramāno vyā-

Sk adds ca. ² All MSS add ca. ⁸ So Si; Sk p-um. ⁴ So Sk Bu; Bm Si upekkha. ⁵ Sk kho. ⁶ So Sk Si Bu; Bm vacīsamharo. ⁷ So Sk Si Bu; Bm d-palaso. ⁵ So Bm Si Bu; Sk evan. ⁹ Bm (alone) adds na. ¹⁰ So Bm Si; Sk omits. ¹¹ So Sk Bm; Si omits.

kareyya: Etam kho, āvuso, dhammam appahāya na¹ nibbānam sacchikareyyāti. Tan ce², bhikkhave, bhikkhum pare evam puccheyyum³: Āyasmatā no ete bhikkhū akusalā vuṭthāpetvā kusale patiṭṭhāpitā ti, sammā vyākaramāno, bhikkhave. bhikkhu evam vyākareyya: Idhāham, āvuso, yena Bhagavā ten' upasamkamim⁴; tassa me Bhagavā dhammam desesi⁵; tāham⁴ dhammam sutvā tesam bhikkhūnam abhāsim; tam te bhikkhū dhammam sutvā akusale vuṭṭhahimsu¬tkusale patiṭṭhahimsūti. Evam vyākaramāno kho. bhikkhave. bhikkhu na c' ev' attānam ukkamseti³. na param vamheti³. dhammassa cānudhammam vyākaroti. na ca koci sahadhammiko vādānuvādo¹⁰ gārayham ¹¹ ṭhānam āgacchatīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamanā te bhikkhū Bhagavato bhāsitam abhinandun ti.

KINTISUTTAM TATIYAM.

104.

Evam me sutain. Ekam samayan Bhagavā Sakkesu viharati Sāmagāme. Tena kho pana samayena Nigaṇṭho 12 Nātaputto 13 Pāvāyam adhunā kālakato 14 hoti. Tassa kālakiriyāya bhinnā Nigaṇṭhā dvedhikajātā 15 bhaṇḍanajātā kalahajātā vivādāpannā aññamaññam mukhasattīhi vitudantā viharanti: Na tvam imam dhammavinayam ājānāsi, aham imam dhammavinayam ājānāmi; kim tvam imam dhammavinayam ājānissasi, micchāpaṭipanno tvam asi, aham asmi sammāpaṭipanno; sahitam me, asahitan te; pure vacanīyam pacchā

¹ So all MSS here. ² So B^m Si Bu; S^k tava. ³ So B^m Si; S^k paro evain puccheyya. ⁴ S^k B^m upasamkami. ⁵ B^m Si deseti. ⁶ So B^m Bu; Si tassāham; S^k tā-, ⁷ S^k omits akusale vutthahimsu. ⁸ B^m Si attānukkamseti. ⁹ So S^k; B^m Si vambheti. ¹⁹ So B^m Si Bu; S^k vādānupato. ¹¹ Si gāreyhatthānam. ¹² Si Nīgantho. ¹³ So Bu throughout and S^k here; B^m Si Nātaputto. Cf. I 92 & Dīgha I 49. ¹⁴ B^m kālankato. ¹⁵ So S^k Bu; B^m Si dvelhakajātā.

avaca, pacchā vacanīyam pure avaca; aviciņņan te viparāvattam: āropito te vādo; niggahīto sī; cara vādappamokkhāya; nibbethehi vā sace pahosīti. Vadho yev eko manne Nigaņthesu Nātaputtiyesu vattati. Ye pi Nigaņthassa Nātaputtassa sāvakā gihī odātavasanā, te pi Nigaņthesu Nātaputtiyesu nibbindarūpā virattarūpā paṭivāṇarūpā yathā tam durakkhāte dhammavinaye duppavedite aniyyānike anupasamasamvattanike asammāsambuddhappavedite bhinnatthūpe appatisaraņe.

Atha kho Cundo samaņuddeso Pāvāyam vassavuttho? yena Sāmagāmo yen' āvasmā Ānando ten' upasamkami, upasamkamitvā āyasmantam Ānandam abhivādetvā ekamantam nisīdi. Ekamantam nisīno kho Cundo samaņuddeso āyasmantam Ānandam etad avoca: Nīgaņtho, bhante, Nātaputto Pavāyam adhunā kālakato. Tassa kālakiriyāya bhinnā Nīganthā dvedhikajātā 10 bhandanajātā kalahajātā vivādapannā annamannam mukhasattīhi vitudantā viharanti —pe— bhinnatthūpe appatisaraņe ti. Evam vutte āyasmā Ānando Cundam samanuddesam etad avoca: Atthi kho idam, āvuso Cunda, kathāpābhatam Bhagavantam dassanāya: āvām', āvuso Cunda, yena Bhagavā ten' upasamkamissāma, upasamkamitvā etam attham Bhagavato ārocessāmāti. Evam bhante ti kho Cundo samaņuddeso ayasmato Ānandassa paccassosi.

Atha kho āyasmā Ānando Cundo ca samaņuddeso yena Bhagavā ten upasamkamimsu, upasamkamitvā Bhagavantam abhivādetva ekamantam nisīdimsu. Ekamantam nisīmno kho

Uso Bu, Bm Si adhicionam; Sk aviaran. Cf. pp. 3-4 (where the MSS. & Bu have the same readings & Digha I 8. 4 Bm Si nibbedhehi. 5 Bm Si add te arnamannam kalahan kaimsu. 4 So Bm Si Bu; Sk vavodhoveko. 5 So Bu. Bm Si Nitap5; Sk here, & here after, Nuthap5. Sk adds na. 6 So Bm Bu; Sk Si nibbinearipa. 5 Bm -apavedite. 8 So Bu the first time. Bm Si & Bu the second time read bhinnathipe: Sk bhinnathavo 6 Bm vassam vuttho. Si vassam vuttho. 10 So Sk (bis). On this occasion, Bm adds Ia, vitthiro, bhinnathipe apparisarane ti In the repetition (infra Bm agrees with the text down to viharanti, after which it inserts na tvam imam dhammavinayam ajināmi — la—vitthiro — bhinnathipe apparisarane ti. Si agrees in both cases with Bm, except that it substitutes pe for la viithiro (bis).

āyasmā Ānando Bhagavantam etad avoca: Ayam, bhante, Cundo samaņuddeso evam āha: — Nigantho, bhante, ... appatissaraņe ti. Tassa mayham bhante evam hoti: Mā heva Bhagavato accayena samghe vivādo uppajji 1, so 2 vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya 3 bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānan ti.

Tam kim mannasi, Ananda? Ye vo maya dhamma abhinnā desitā, sevvathīdam, cattāro satipatthāna, cattāro sammappadhānā, cattāro iddhipādā 4. pahe' indrivāni, pahea balāni, satta bojjhangā, arivo atthangīko maggo — passasi no tvam, Ānanda, imesu dhammesu dve pi blukkhū nanavāde ti? Ye me. bhante, dhammā Bhagavatā abhinnā desitā, — sevvathīdam: cattāro satipatthānā .... maggo nāham passāmi imesu dhammesu dve pi blakkhū nānāvāde 5. Ye a kho, bhante, puggalā Bhagavantam patissayamānānarūpā viharanti, te? Bhagavato accayena sanighe vivādani janeyyum ajjhājīve vā adhipātimokkhe vā. So 'ssa' vivado bahujanāhitāva bahujanāsukhāva bahuno janassa anatthāva ahitāya 9 dukkhāva devamanussānan ti. Appamattako so. Ānanda, vivādo yadidam ajjhājīve vā adhipātimokkhe vā. Magge vā pi 10. Ānanda, patipadāya vā sainghe vivādo uppajjamāno uppajjevva 11. so 'ssa vivādo bahujanāhitava bahujanāsukhāva bahuno janassa anatthaya ahitava dukkhāya devamanussanan ti 12.

Chayimāni ¹⁷. Ānanda, vivādamūlāni, Katamāni cha? Idh' ¹⁴. Ānanda, bhikkhu kodhano hoti upanāhī, Yo so, Ānanda, bkikkhu kodhano hoti upanāhī, so Satthari pi agaravo viharati appatisso, dhamme pi agāravo viharati appatisso, samghe pi agāravo viharati appatisso, sikkhāya pi na paripūrakārī hoti. Yo so, Ānanda, bhikkhu Satthari agāravo viharati appatisso, dhamme — pe ¹⁵— samghe pi agāravo

Bm uppajju.
 Bm svayam.
 Si svissa.
 So Bm Si; Sk bahajana-ahitāya & bahujana-akitāya & bahujanaasukhāya.
 Bm idh.ppod.
 Sk adas t.
 Bm Si santi.
 Bm adds pi.
 Bm svayam; Si svassa.
 Sk omits
 So Sk
 Bu; Bm hi.
 Bm Si (bis uppagjamano upagjeyya.
 Sk d-maio.
 So Bm Si; Sk chayayimani.
 Bu here cha min. but chaying in har.
 For the following, cf. Vinaya II, 89.
 Em Si; omit

3

viharati appatisso 1. sikkhāya pi 2 na paripūrakārī 3, so sainghe vivādam janeti. Yo hoti vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānam, evarūpan ce 4 tumhe, Ānanda. vivādamūlam ajjhattam vā bahiddhā vā samanupasseyyātha. tatra tumhe. Ananda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa pahānāya vāyameyyātha. Evarūpan ce tumhe, Ānanda. vivādamūlam ajjhattam vā bahiddhā vā na 5 samanupasseyyātha. tatra tumhe, Ānanda. tass' eva pāpakassa vivādamūlassa āyatim anavassavāya paṭipajjeyyātha. Evam etassa pāpakassa vivādamūlassa pahānam hoti. evam etassa pāpakassa vivādamūlassa āyatim anavassavo hoti.

Puna ca param, Ānanda, bhikkhu makkhī hoti phalāsī — pe 6 —, issuki hoti macchari — pe 6 —, satho hoti māyāvi - pe 6 -, pāpiccho hoti micchāditthī - pe 6 -, sanditthī parāmāsī hoti ādhānagāhī duppatinissaggī. Yo so, Ānanda. bhikkhu sanditthī parāmāsī hoti adhānagāhī duppatinissaggī. so Satthari pi agaravo viharati appatisso, dhamme pi agaravo viharati appatisso, sanghe pi agaravo viharati appatisso. sikkhāya pi na paripūrakārī hoti. Yo so 7, Ānanda, bhikkhu Satthari⁸ agāravo viharati appatisso. dhamme⁹, samghe, sikkhāya na paripūrakārī hoti 10, so samghe vivādam janeti. Yo hoti vivādo bahujanāhitāya bahujanāsukhāya bahuno janassa anatthāya ahitāya dukkhāya devamanussānam, evarūpañ ce 11 tumbe. Ānanda, vivādamūlam ajjhattam vā bahiddhā vā samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa pahānāya vāyameyyātha. Evarūpaň ce 12 tumhe, Ānanda, vivādamūlam ajjhattam vā bahiddhā vā na 13 samanupasseyyātha, tatra tumhe, Ānanda, tass' eva pāpakassa vivādamūlassa āyatim anavassavāya patipajjeyyātha. Evam etassa pāpakassa vivādamūlassa pahānam

¹ Sk omits the four words after samghe. ² Sk omits pi & following hoti. ³ Bm adds hoti. ⁴ Sk evam appā ca. ⁵ Sk omits na. ⁶ Si omits pe. ⁷ Bm omits so. ⁸ Sk satthu. ⁹ Sk inserts pe here but not after samghe. ¹⁰ Sk omits. ¹¹ So Bm Si; Sk evarūpā ca. ¹² Sk evarūpa ce. ¹³ Sk omits na.

hoti, evam etassa pāpakassa vivādamūlassa āyatim anavassavo hoti. Imāni kho. Ānanda, cha vivādamūlāni.

Cattar' imani. Ananda, adhikaranani. Katamani cattāri? — Vivādādhikaraņam, anuvādādhikaraņam, āpattādhikaraṇam. kiccādhikaranam. Imāni kho, Ānanda, cattāri Satta kho pan' ime, Ānanda, adhikaranaadhikaranāni. samathā uppannuppannānam adhikaranānam samathāva vūpasamāva. Sammukhāvinavo dātabbo sativinavo dātabbo amulhavinayo databbo paţiññaya karetabbam yebhuyyassika 1 tassapāpiyyasikā 2 tinavatthārako. Kathañ ca Ānanda, sammukhāvinavo hoti? Idh'. Ānanda, bhikkhū vivadanti: dhammo ti vā adhammo ti vā. vinavo ti vā avinavo ti vā3. Teh4. Ananda, bhikkhūhi sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbam sannipatitvā dhammanetti samanumajjitabbā; dhammanettim samanumajjitvā vathā tattha sameti. tathā tam adhikaranam vūpasametabbam. Evam kho. Ānanda, sammukhāvinayo hoti; evañ ca pan idh' ekaccānam adhikaranānam vūpasamo hoti yadidam sammukhavinayena.

Kathañ c', Ānanda, yebhuyyasikā hoti? Te ce. Ānanda, bhikkhū na sakkonti taṁ adhikaraṇaṁ tasmiṁ āvāse vūpasametuṁ, teh', Ānanda, bhikkhūhi yasmiṁ āvāse bahutarā bhikkhū6, so āvāso gantabbo. tattha sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbaṁ; sannipatitvā dhammanetti samanumajjitabbā, dhammanettiṁ samanumajjitvā yathā tattha sameti, tathā taṁ adhikaraṇaṁ vūpasametabbaṁ; — evaṁ kho, Ānanda, yebhuyyasikā hoti, evañ ca pan idh' ekaccānaṁ adhikaraṇānaṁ vūpasamo hoti yadidaṁ yebhuyyasikāya.

Kathañ c', Ānanda, sativinayo hoti? Idh'. Ānanda, bhikkhū' bhikkhum evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat āyasmā evarūpam's garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Na kho aham, āvuso. sarāmi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājika-

¹ Sk yebhuyyasikāya. ² Bm Si t-iyassikā. ³ Sk omits avinayo ti vā.

⁴ Bm Si teh eva. ⁵ Sk vasutarâ. ⁶ Bm Sk bhikkhu. ⁷ Sk Bm bhikkhu.

[&]quot; Bm evarūpim.

sāmantam vā ti. Tassa kho evam, Ānanda, bhikkhuno sativinayo dātabbo. Evam kho, Ānanda, sativinayo hoti, evam ca pan' idh' ekaccānam adhikaraṇānam vūpasamo hoti yadidam sativinayena.

Kathaň c', Ānanda, amūlhavinavo 1 hoti? Idh', Ānanda, bhikkhū² bhikkhum evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat' āyasmā evarūpam garukam apattim apajjita parajikam va parajikasamantam vā ti? So evam āha: Na kho ham, āvuso, sarāmi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā Tam enam so nibbethentam 3 ativetheti 4: Ingh' ayasma sādhukam eva jānāhi. yadi sarasi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Aham kho, āvuso. ummādam pāpunim cetaso vipariyāsam 5 tena me ummatakena bahum assāmanakam ajjhācinnam bhasitaparikantam; nahan tam sarami mulhena me etam katan ti. Tassa kho, Ananda, bhikkhuno amulhavinayo dātabbo. Evam kho, Ānanda, amūlhavinayo hoti, evan ca pan' idh' ekaccanam adhikarananam yupasamo hoti yadidam amulhavinayena.

Kathaň c', Ānanda, patiňňātakaraṇam hoti? Idh', Ānanda, bhikkhu codito vā acodito vā āpattim sarati vivarati uttānīkaroti. Ten', Ānanda, bhikkhunā buḍḍhataro bhikkhu upasamkamitvā ekamsam cīvaram katvā pāde vanditvā ukkuṭikam nisīditvā añjalim paggahetvā evam assa vacanīyo: Aham, bhante, itthannāmam āpattim āpanno, tam paṭidesemīti. So evam āha: Passasīti? Passāmīti. Āyatim samvaram āpajjeyyāsīti? Samvaram āpajjissāmīti. Evam kho, Ānanda, paṭiňňātakaraṇam hoti; evan ca pan' idh' ekaccānam adhikaraṇānam vūpasamo hoti yadidam patiňňātakaraṇena.

¹ Bm amu havinayo. ² Sk Bm bhikkhu. ³ Bm Si nibbedhentam. ⁴ Bm ativedheti; Si anivedheti; Sk anivedheti. ⁵ Bm Si vipariyesan; Sk viparisesan. ⁶ So Sk Si; Bm uttanim karoti. ⁷ Si vuddhataro bhikkhu; Bm vuddhatare bhikkhū. ⁸ So Si; Bm prefixes āma; Sk passāmi. ⁹ So Si; Sk omits samvaram āpajjissāmīti; Bm samvareyyāsīti? Samvarissāmīti.

Kathañ c', Ananda, tassapāpiyyasikā hoti? Idh', Ananda, bhikkhū bhikkhum evarūpāya garukāya āpattiyā codenti pārājikena vā pārājikasāmantena vā: Sarat' āyasmā evarūpam garukam apattim apajjita parajikam va parajikasamantam vā 1 ti? So evam āha: Na kho aham, āvuso, sarāmi evarūpam garukam apattim apajjita parajikam va parajikasamantam va ti. Tam enam so nibbethentam ativetheti2: Ingh avasma sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti; so evam āha: Na kho aham avuso sarami evarupam garukam apattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā³; sarāmi kho āvuso evarūpam appamattikam āpattim āpajjitā ti. Tam enam kho nibbethentam ativetheti: Ingh' avasma sadhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Imam hi nāmāham, āvuso, appamattikam āpattim āpajjitā aputtho paţijānissāmi; kim panāham evarūpam garukam āpattim āpajitvā pārājikam vā pārājikasāmantam vā puttho na patijānissāmīti. So evam āha: Imam hi4 nāma tvam, āvuso, appamattikam āpattim āpajjitvā aputtho na patijānissasi, kim pana tvam evarupam garukam apattim apajjitva parajikam vā pārājikasāmantam vā puttho 5 patijānissasi? Ingh' āyasmā sādhukam eva jānāhi yadi sarasi evarūpam garukam āpattim āpajjitvā pārājikam vā pārājikasāmantam vā ti? So evam āha: Sarāmi kho aham. āvuso, evarūpam garukam āpattim āpajjitā pārājikam vā pārājikasāmantam vā; davā 6 me evam vuttam. ravā me etam vuttam 7: Nāhan tam sarāmi evarūpam garukam apattim apajjita parajikam va parajikasamantam vā ti8. Evam kho, Ānanda, tassapāpiyyasikā hoti, evan ca pan' idh' ekaccanam adhikarananam vupasamo hoti, yadidam tassapāpivvasikāva.

¹ Bm here inserts ingh' äyasmä sädhukam eva jänihi yadi sarasi evarüpiin garukain äpattim äpajjitä vä päräjikain vä päräjikasämantain vä.
² So Sk here et infra; Bm Si ut supra.
³ Sk Bm'add ti; Bm omits sarämi...apajjitä ti; Si sarämi ca kho...
⁴ Si imañ ca; Sk aham hi; Bm imañ hi.
⁵ Bm Si aputtho.
⁶ So Si Bu; Sk da; Bm na tam.
⁷ Bm omits ravä me etam vuttam.
⁸ Sk omits ti.

Kathañ c'. Ānanda, tinavatthārako hoti? Idh'. Ānanda, bhikkhunam bhandanajatanam kalahajatanam vivadapannanam viharatam bahum assamanakam ajjhacinnam hoti bhasitaparikantam; teh', Ānanda, bhikkhūhi sabbeh' eva samaggehi sannipatitabbani, sannipatitvā ekato pakkhikānam bhikkhunam byattatarena bhikkhuna utthay asana ekamsam cīvaram katvā anjalim panāmetvā2 samgho napetabbo: Suṇātu me, bhante, samgho. Idam amhakam 3 bhandanajātānam kalahajātānam vivādāpannānam viharatam bahum assāmanakam ajjhācinnam bhāsitaparikantam. Yadi 4 samghassa pattakallam, aham yā c' eva imesam āyasmantānam āpatti yā ca attano āpatti, imesam c' eva āvasmantānam atthāya attano ca atthava samghamajihe tinavattharakena deseyyam, thapetvā thullavajjam thapetvā gihipatisamvuttan ti5. paresam ekato pakkhikānam bhikkhūnam byattatarena bhikkhunā utthāy' āsanā ekamsam cīvaram katvā anjalim paņāmetvā sanigho nāpetabbo: Sunātu me. bhante. sanigho: Idam amhākam 3 bhandanajātānam kalahajātānam .... thullavajjam thapetvā gihipatisamyuttan ti. Evam kho, Ānanda, tinavatthārako hoti, evan ca pan' idh' ekaccānam adhikaranānam vupasamo hoti yadidam tinavattharakena.

Chayime ⁶. Ānanda. dhammā sārāṇiyā piyakaraṇā garukaraṇā saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ⁷ ekībhāvāya saṅvattanti. Katame cha? Idh'. Ānanda, bhikkhuno mettaṅ kāyakammaṅ paccupaṭṭhitaṅ hoti sabrahmacārīsu āvī c' eva raho ca. Ayam pi ⁸ dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garukaraṇo saṅgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṅvattati. Puna ca paraṅ. Ānanda, bhikkhuno mettaṅ vacīkammaṅ paccupaṭṭhitaṅ hoti — pe — ekībhāvāya saṅvattati. Puna ca paraṅ. Ānanda, bhikkhuno ¹⁰ mettaṅ manokammaṅ paccupaṭṭhitaṅ hoti sabrahmacārīsu āvī c' eva raho ca. Ayam pi dhammo sārāṇīyo piyakaraṇo garu-

¹ Si byattena. ² Si panāmetvā. ³ So Bm; Sk idamh kam; Si idh' amhākam. ⁴ Sk yadidam. ⁵ Bm omits ti & adds khamati, samghassa, tasmā tuņhi, evam etam dhārayāmīti. ⁶ So Bm Si Bu; Sk? pi ime. ⁷ Sk here samaggiyā. ⁸ Si hi here but pi infra. ⁹ Sk omits these two words. ¹⁹ Sk omits from pe to bhikkhuno.

karaņo samgahāya avivādāya sāmaggivā ekībhāvāya samvattati. Puna ca param, Ānanda, bhikkhu ye te lābhā dhammikā dhammaladdhā antamaso pattapariyāpannamattam pi, tathārūpehi lābhehi appaţivibhattabhogī 1 hoti sīlavantehi sabrahmacārīhi sādhāraņabhogī. Ayam pi dhammo sārānīyo piyakarano garukarano samgahāya avivādāya sāmaggiyā ekibhāvāya samvattati. Puna ca param, Ānanda, bhikkhu² yāni tāni sīlāni akhandāni acchiddāni asabalāni akammāsāni bhuijissani vinnuppasatthani aparamatthani samadhisamvattanikāni, tathārūpesu sīlesu sīlasāmaññagato viharati sabrahmacārīhi āvī c' eva raho ca. Ayam pi dhammo sārānīyo piyakaraņo garukarano samgahāya avivādāya sāmaggiyā 6 ekibhāvāya samvattati. Puna ca param, Ananda. bhikkhu yāyam 7 ditthi arivā niyyānikā nivyāti takkarassa sammādukkhakkhayāya, tathārūpāya ditthiyā 8 ditthisāmañnagato viharati sabrahmacārīhi āvī c' eva raho ca. Avam pi dhammo sārānīyo piyakarano garukarano samgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāva samvattati.

Ime kho, Ānanda, cha ⁸ sārāṇiyā dhammā piyakaraṇā garukaraṇā saṁgahāya avivādāya sāmaggiyā ekībhāvāya saṁvattanti. Ime ce tumhe, Ānanda, cha sārāṇiye dhamme samādāya saṁvatteyyātha ⁹, passatha no tumhe. Ānanda, vacanapathaṁ aṇuṁ vā thūlaṁ vā yaṁ tumhe nādhivāseyyāthāti?

No h' etam. bhante.

Tasmātih', Ānanda, ime cha ⁸ sārāṇīye dhamme samādāya vattatha ¹⁰, tam vo bhavissati dīgharattam hitāya sukhāyāti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Sāmagāmasuttam catuttham.

¹ Sk appativāhatam bhogī. ² Sk bhikkhuno. ³ So Si; Bm bhūjissāni; Sk bhuñjissāni. ⁴ Bm viññūpas⁰; Si viññūpas⁰. ⁵ Sk aparamāsāni, which it repeats. ⁶ Sk repeats. ⁷ Sk yāya. ⁸ Sk omits. ⁹ Bm here omits prefix sam. ¹⁰ So Sk; Bm vatteyyātha: Si samvatteyyātha.

アンラムナンチョン 恵山東

105.

Ekam samayam Bhagavā Vesāliyam Evam me sutam. viharati Mahāvane Kūṭāgārasālāyam 1. Tena kho pana samayena sambahulehi bhikkhūhi Bhagavato santike aññā vyākatā hoti: Khīnā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karanīyam, nāparam itthattāyāti pajānāmāti. Assosi kho Sunakkhatto Licchaviputto: - Sambahulehi kira bhikkhühi Atha kho Sunakkhatto Licchaviputto . . . . . pajānāmāti. vena Bhagavā ten' upasamkami, upasamkamitvā Bhagavantam abhivadetva ekamantam nisidi. Ekamantam nisinno kho Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavantani etad avoca: Sutam m' etam 2, bhante: Sambahulehi kira bhikkhuhi .... pajānāmāti. Ye te, bhante³, bhikkhū Bhagavato santike aññam vyākamsu4: Khīnā jāti, vusitam brabmacariyam, katam karanīyam, nāparam itthattāyāti pajānāmāti, — Kacci te, bhante, bhikkhū sammadeva annam vyakamsu udahu sant' etth ekacce bhíkkhū adhimānena aññam vyākamsūti?

Ye te, Sunakkhatta, bhikkhū mama santike aññain vyā-kamsu: Khīṇā jāti, vusitam brahmacariyam, katam karaṇī-yam, nāparam itthattāyāti pajānāmāti, — sant' etth' ekacce bhikkhū sammadeva aññam vyākamsu; santi pan' idh' ekacce bhikkhū adhimānena pi aññam vyākamsu. Tatra 5, Sunakkhatta, ye te bhikkhū sammadeva aññam vyākamsu 6, tesam tam tath' eva hoti. Ye pana te bhikkhū adhimānena aññam vyākamsu, tatra. Sunakkhatta, Tathāgatassa evam hoti: Dhammam nesam deseyyan 7 ti; evam c'8 ettha, Sunakkhatta, Tathāgatassa hoti: Dhammam nesam deseyyan ti. Atha ca pan' idh' ekacce moghapurisā pañham abhisankharitvā 9 Tathāgatam upasamkamitvā pucchanti. Tatra, Sunakkhatta.

¹ Sk Bm Kut⁰. ² So Si; Bm sutam etam; Sk sutam me. ³ Si omits.
⁴ Sk añña vyakata. ⁶ Sk tattha. ⁶ Bm hare adds ye te, Sunakkhatta, bhikkhū mama santike aññam byakamsu: Khīnā... pajānāmāti. ⁷ So Bm; Sk Si bis desessan ti. ⁹ Sk omits. ⁹ Bm Si repeat.

yam pi¹ Tathāgatassa evam² hoti: Dhammam nesam deseyyan ti, tassa pi hoti aññathattan ti.

Etassa Bhagavā kālo, etassa Sugata kālo. Yaṁ Bhagavā dhammaṁ deseyya, Bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantīti.

Tena hi, Sunakkhatta, suṇohi³ sādhukaṁ manasikarohi, bhāsissāmīti.

Evam bhante ti kho Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavato paccassosi.

Bhagavā etad avoca: — Pañca kho⁴ ime, Sunakkhatta. kāmaguṇā. Katame pañca? — Cakkhuviññeyyā rūpā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā⁵, sotaviññeyyā saddā — pe⁶ —, ghānaviññeyyā gandhāˀ, jivhāviñňeyyā rasāˀ, kāyaviññeyyā phoṭṭhabbā iṭṭhā kantā manāpā piyarūpā kāmūpasamhitā rajanīyā. Ime kho, Sunakkhatta, pañca kāmaguṇā.

Thānam kho pan' etam. Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo lokāmisādhimutto assa. Lokāmisādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī s c' eva kathā saṇṭhāti, tadanudhammam ca anuvitakketi anuvicāreti, tam ca purisam bhajati, tena ca vittim sāpajjati. āṇamjapaṭisamyuttāya o ca pana kathāya kacchamānāya o na sussūsati na sotam odahati, na amāā cittam upaṭṭhapeti na ca tam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sakamhā gāmā vā nigamā vā ciravippavuttho assa; so amāataram purisam passeyya tamhā gāmā vā nigamā vā acirakapakkantam; so tam purisam tassa gāmassa vā nigamassa vā khemattam tassa sāmassa vā nigamassa vā khemattam tassa sāmassa vā nigamassa vā khemattam ca subhikkhattam tassa gāmassa vā nigamassa vā khemattam ca subhikkhattam

So Sk Si; Bm omits yam pi. ² Sk omits. ³ Bm Si sunāhi. ⁴ Sk omits pañca kho. ⁵ Bm kāmupasamhitā rajaniyā. ⁶ Si omits. ⁷ Sk adds pe.
 ⁸ So Sk Bu; Bm Si tappatīrēpī. ⁹ So Sk Bm. Si cittim adding note that the Sith. reading is vittim. Evam sabbattha ñitabbam. ¹⁰ So Sk Bu; Bm Si āneñjā, as at p. 229. ¹¹ Sk generally -mānāya. ¹² So Sk; Bm sussasati: Si sussusati. ¹³ Bm u-āpeti. ¹⁴ So Si; Bm khematañ: Sk khettañ. ¹⁵ So Si; Sk Bm subhikkhatañ. ¹⁶ So Si: Bm a-atañ: Sk appābādhañ.

3

ca appābādhattaň ca samseyya; — tam kim maňňasi, Sunakkhatta? Api nu so puriso tassa sussūseyya¹, sotam odaheyya, aňňā cittam upaṭṭhapeyya, taň ca purisam bhajeyya, tena ca vittim āpajjeyyāti?

Evam. bhante.

Evam eva kho, Sunakkhatta, ṭhānaṁ etaṁ vijjati yaṁ idh' ekacco purisapuggalo lokāmisādhimutto assa²; lokāmisādhimuttassa kho, Sunakkhatta³, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti, tañ ca purisaṁ bhajati, tena ca vittiṁ āpajjati. āṇaṅjapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati⁴, na sotaṁ odahati na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti na⁵ c' etaṁ purisaṁ bhajati. na ca tena vittiṁ āpajjati. So evam assa veditabbo⁶: Lokāmisādhimutto purisapuggalo ti.

Ţhānam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo āṇanjādhimutto assa. Āṇanjādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā saṇṭhāti, tad anudhamman ca anuvitakketi anuvicāreti. tan ca purisam bhajati, tena ca vittim āpajjati, lokāmisapaṭisamyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotam odahati, na annā cittam upaṭṭhapeti, na ca tam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. Seyyathāpi. Sunakkhatta. paṇḍupalāso bandhanā pavutto abhabbo haritattāya tevam eva kho, Sunakkhatta, āṇanjādhimuttassa purisapuggalassa ye lokāmisasamyojane se pavutte, so evam assa veditabbo: Lokāmisasamyojanena hi b kho visamyutto āṇanjādhimutto purisapuggalo ti.

Thānam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo ākiñcaññādhimutto assa. Ākiņcaññā-yatanādhimuttassa kho, Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā santhāti, tad anudhammañ ca anuvitakketi anuvicāreti. tañ ca purisam bhajati, tena ca vittim

¹ So S^k; B^m Si sussuseyya. ² S^k omits thānam etam ... assa. ³ S^k omits kho S. ⁴ All MSS here sussusati. ⁵ S^k omits na. ⁶ B^m here adds āneñjasamyojanena hi kho visamyutto. ⁷ B^m haritatthāya. ⁵ S^k yo. ⁶ So B^m Si; S^k here se vaputto. ¹⁰ So B^m Si & S^k infra; S^k (here) & Bu l-jane hi.

āpajjati, āṇañjapaṭisaṁyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotaṁ odahati, na aññā cittaṁ upaṭṭhapeti. na ca taṁ purisaṁ bhajati na ca tena vittiṁ āpajjati. Seyyathāpi. Sunakkhatta. puthusilā dvedhā¹ bhinnā appaṭisandhikā hoti, evam eva kho, Sunakkhatta, ākiūcaññāyatanādhimuttassa purisapuggalassa ye āṇañjasaṁyojane se bhinne². so evam assa veditabbo: Āṇañjasaṁyojanena hi visaṁyuttoākiñcaññāyatanādhimutto purisapuggalo ti.

Thānam kho pan' etam. Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekacco purisapuggalo nevasannānāsannāyatanādhimutto assa. Nevasannānāsannāyatanādhimuttassa kho. Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c' eva kathā santhāti, tad anudhamman ca anuvitakketi anuvicāreti, tan ca purisam bhajati, tena ca vittim āpajjati, ākincannāyatanapatisamyuttāya ca pana kathāya kacchamānāya na sussūsati na sotam odahati, na annā cittam upatthapeti, na ca tam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso manunnabhojanam bhuttāvī chaḍḍeyya. Tam kim mannanananahasi. Sunakkhatta? Api nu tassa purisassa tasmim bhatte³ puna bhattakamyatā⁴ assāti?

No h' etam bhante. Tam kissa hetu? Adum hi. bhante, bhattam ⁵ patikkulasammatan ⁶ ti.

Evam eva kho, Sunakkhatta. nevasaññānāsaññāyatanādhimuttassa purisapuggalassa ye ākiñcaññāyatanasaṁyojane, se vante; so evam assa veditabbo: Ākiñcaññāyatanasaṁyojanena ikho visaṁyutto nevasaññānāsaññāyatanādhimutto purisapuggalo ti.

Thānam kho pan etam. Sunakkhatta, vijjati yam idh ekacco purisapuggalo sammānibbānādhimutto assa. Sammānibbānādhimuttassa kho. Sunakkhatta, purisapuggalassa tappatirūpī c'eva kathā saṇṭhāti, tad anudhamman ca anuvitakketi anuvicāreti, tan ca purisam bhajati, tena ca vittim āpajjati nevasannānāsannāyatanapaṭisamyuttāya ca pana ka-

So Bm Si Bu; Sk dvidhā.
 So Bm Si Bu; Sk omits se & reads(?)
 hīnena.
 So Si; Bm bhutte; Sk vante.
 Bm bhuttak⁰; Sk bhontuk⁰;
 Si Sunakkhatta k'.
 Sk vantaū.
 Si parikul⁰.
 So all MSS, here.

・ 中、一次の間間で、サールの、一番に、一番を、一般を開いているとのでは、中のでは、大きのでは、一日のでは、日本のでは

thāya kacchamānāya na sussūsati na sotam odahati na annā cittam upatthapeti, na ca tam purisam bhajati, na ca tena vittim āpajjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta, tālo matthakacchinno abhabbo puna virūļhiyā 1.— evam eva kho, Sunakkhatta, sammānibbānādhimuttassa purisapuggalassa ye nevasannānāsannāyatanasamyojane se ucchinne 2 ucchinnamūle tālāvatthukate 3 anabhāvakate 4 āyatim anuppādadhamme; so evam assa veditabbo: Nevasannānāsannāyatanasamyojanena hi kho visamyutto sammānibbānādhimutto purisapuggalo ti.

Thanam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Tanhā kho sallam Samanena vuttam. avijjāvisadoso chandarāgabyāpādena 5 ruppati; tam me tanhāsallam pahīnam, apanīto avijjāvisadoso, sammānibbanadhimutto 'ham asmīti evanimani 6 assa attham samanamī. So yāni sammānibbānādhimuttassa asappāyāni, tāni anuvunjevya, asappāvam cakkhunā rūpadassanam anuvunjeyya, asappāyam sotena saddam anuyunjeyya, asappāyam ghānena gandham 10 anuyunjeyya, asappāyam jivhāya rasam 11 anuyunjeyya, asappayam kayena photthabbam 11 anuyunjeyya, asappāyam manasā dhammam 11 anuyunjeyva. Tassa asappāyani cakkhunā rūpadassanam anuyuttassa, asappāyam sotena saddam anuyuttassa, asappāyam ghānena gandham anuyuttassa, asappāyam jivhāya rasam anuvuttassa, asappāyam kāvena photthabbam anuvuttassa, manasā dhammam anuyuttassa. rago cittam anuddhamseyya; so raganuddhamsitena cittena maranam vā nigaccheyya maranamattam vā dukkham. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sallena viddho assa savisena gālhūpalepanena; tassa mittāmaccā nātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapeyyum; tassa so bhisakko sallakatto satthena vanamukham parikanteyva, satthena vanamukham parikantetvā 12 esaniyā sallam eseyya, esaniyā sallam esetvā 13

Bm virulhiyā.
 Bm omits.
 Si tālavo.
 Si omits;
 Bm anabhāvain kate.
 So Bm Bu;
 Sk Si ch-pādehi.
 Si evamādi.
 So Si & Sk infra;
 Sk here atthasamāna;
 Bm atatham so.
 Sk (here) rūpam disvā.
 Sk (here) adds satvā.
 Sk (here) adds ghāyitvā.
 Sk adds no participle here.
 Bm parikantitvā.
 Bm Si esitvā.

sallam abbaheyya 1 apaneyya visadosam sa-upādisesam 2 anupādiseso ti maññamāno³; so evam vadevya: Ambho purisa. ubbhatam 4 kho te sallam, apanīto 5 visadoso anupādiseso. alan ca te antaravava 6: sappavani c' eva bhojanani bhunjevvāsi, mā te asappāvāni bhojanāni bhunjato vano assāvī assa, kālena kālam ca vanam dhoveyvāsi, kālena kālam vanamukham ālimpeyvāsi, mā tena kālena kālam vanam dhovato, kālena kālam vanamukham ālimpato, pubbalohitam vanamukham pariyonandhi, mā ca vātātape cārittam anuvunii. mā te vātātape cārittam anuvuttassa, rajosukam vanamukham anuddhamsesi9, vanānurakkhī ca ambho purisa viharevyāsi vanasāropī ti. Tassa evam assa: Ubbhatam kho me sallam. apanīto visadoso apupādiseso, apalan ca me antarāvāvāti: so asaprāvāni c' eva 10 bhojanāni bhuñjevva, tassa asappāvāni bhojanāni bhunjato vano assāvī¹¹ assa, na ca kālena kālam vanam dhoveyya, na ca kālena kālam vanamukham ālimpevva; tassa na kālena kālam vanam dhovato na kālena kālam vanamukham ālimpato pubbalohitam vanamukham pariyonandheyya 12. vätatape ca carittam anuyunjevya, tassa vātātape cārittam anuvuttassa rajosukam 13 vanamukham anuddhamseyya. na ca vanānurakkhī vihareyya na vanasāropī; tassa imissā va¹⁴ asappāyakiriyāya asuci visadoso¹⁵ apanīto sa-upādiseso tad ubhayena vano puthuttam 16 gaccheyya; so puthuttagatena 17 vanena maranam vā nigaccheyya maranamattam vā dukkham; — evam eva kho, Sunakkhatta. thanam etam vijjati yam idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Tanhā kho sallam Samanena vuttam, avijjāvisadoso chandarāgavyāpādehi ruppati; tam me tanbāsallam pahīnam.

¹ Si abbāheyya; Bm abbuheyya; Sk abbanheyya. ² So Bm Si Bu: Sk upādisesam. ³ So Bm Si; Si adding a note that the Sinhalese reading is mañūamāno, which Sk reads here but not infra. ⁴ Si ubbhahatam; Sk omits kho. ⁵ Bm apanito. ⁶ Sk inserts so. ⁷ Bm omits ca. ⁸ So Bm; Sk Si te. ⁹ Bm a-ti. ¹⁰ Sk inserts c' eva after bhojanām. ¹¹ Sk anassāvī. ¹² Sk parisonaseyya na, omitting next ca. ¹³ So Bm Si Bu; Sk (bis) rajosūkam. ¹⁴ So Si; Sk Bm ca. ¹⁵ Bu & Sk infra asuca; Sk (here) Bm Si asuci. ¹⁶ Sk puthu tatra. ¹⁷ So Sk Bu; Bm Si puthuttam gatena.

ananīto avijjāvisadoso sammānibbānādhimutto 'ham asmīti, So vāni sammānibbāevammānī 1 assa attham samānam. nādhimuttassa asappāvāni tāni anuvunjeyya, asappāyam cakkhurā rūpadassanam anuvunievya, asappāvam sotena saddam asappāyam ghānena gandham anuvunievva. anuvunievya. asappāvam jivhāya rasam anuvunjeyya, asappāyam kāyena photthabbam anuvunjeyva, asappāvam manasā dhammam anuvunjevva; tassa asappāyam cakkhunā rupadassanam anuyuttassa, asappāyani sotena saddam anuyuttassa, asappāyani ghānena gandham anuyuttassa, asappāyam jivhāya rasam anuvuttassa, asappāyam kāyena photthabbam anuvuttassa. rāgo 2 cittam asappāyani manasā dhammam anuvuttassa. so rāgānuddhamsitena cittena maranam anuddhamsevva; vā nigacchevya maranamattam vā dukkham. Maranam h' Sunakkhatta, ariyassa vinaye yo4 sikkham paccakkhāya hīnāv' āvattati; maranamattam h' etam, Sunakkhatta, dukkham yo annataram samkilittham apattim apajjati.

Thanam kho pan' etam, Sunakkhatta, vijjati yam idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Tanhā kho sallam Samanena vuttaii, avijjävisadoso chandarāgavyāpādehi ruppati, tam me tanbāsallam pahīnam, apanīto avijjāvisadoso, sammānibbānādhimutto 'ham asmīti. Sammānibbānādhimuttassa eva sato so vāni sammānibbānādhimuttassa asappāvāni tāni nānuyunjeyya, asappāyam cakkhunā rūpadassanam nānuyunjeyya, asappāyam sotena saddam nānuyunjevya, asappāyam ghānena gandham nānuyunjeyya, asappāyam jivhaya rasam nānuyunjeyya. asappāyam kāyena photthabbam nānuyunjeyya, asappāyani manasā dhammam nānuyunjeyya; tassa asappāyani cakkhunā rūpadassanam ananuyuttassa asappāyam saddam ananuyuttassa asappāyam ghānena gandham ananuyuttassa asappāyam jivhāya rasam ananuyuttassa asappāyam kāyena photthabbam ananuyuttassa asappāyam manasā dhammam ananuyuttassa rago cittam nanuddhamseyya, so na

So Bm; Sk evamāni; Si evamādi.
 Si so rāgo.
 So Bm Si; Sk so tanhānudohaste tanhānuddhastena maranam vā &c.
 Sk hīnāya vattati.
 Cf. supra p. 61 & 1 Jāt. 206.
 Sk yo.

rāgānuddhasitena cittena n' eva maranam vā nigacchevya na maranamattam vā dukkham. Seyyathāpi, Sunakkhatta, puriso sallena viddho assa savisena gālhupalepanena 1; tassa mittāmaccā nātisālohitā bhisakkam sallakattam upatthapevvum: tassa so bhisakko sallakatto satthena vanamukham parikanteyya, satthena vanamukham² vanamukham parikantetyā esaniyā sallam eseyva, esaniyā sallam esetvā sallam abbaheyya apaneyya visadosam anupādisesam anupādiseso ti jānamāno3 so evam vadeyya: Ambho purisa, ubbhatam kho te sallam, apanito visadoso anupadiseso, analan ca te antaravāva; sappāvāni c' eva bhojanāni bhunjevyāsi, mā te asappāvāni bhojanāni bhunjato vano assāvī assa. kālena kālam ca vanam dhoveyyasi, kalena kalani vanamukhani alimpeyyasi, ma te na kālena kālam vanam dhovato kālena kālam vanamukham 4 ālimpato pubbalohitam vanamukham pariyonandhi. mā ca vātātape cārittam anuyunji, mā te vātātape cārittam anuvuttassa rajosukam vanamukham anuddhamsesi, vanānurakkhī ca ambho purisa viharevyāsi vanasāropī ti. Tassa evam assa: Ubbhatam kho me sallam, apanīto visadoso anupādiseso, analan ca me antarāvāvāti; so sappāvāni c' eva bhojanāni bhunjevva; tassa sappāvāni bhojanāni bhunjato vano na assāvī assa, kālena kālam ca vanam dhoveyya, kālena kālam vanam dhovato kālena kālam vanamukham ālimpato pubbalohitam vanamukham na pariyonandheyya, na ca vatatape cārittam anuyunjeyya; tassa vātātape cārittam ananuyuttassa rajosukam vanamukham nanuddhamseyya, vananurakkhī ca vihareyya vanasāropī⁵; tassa imissā va⁶ sappāyakiriyāya asuci 7 visadoso apanīto anupādiseso, tadubhayena vano virūheyya⁸, so rūlhena⁹ vaņena sanchavinā n' eva maranam vā nigaccheyya na maranamattam vā dukkham; evam eva kho, Sunakkhatta, thanam etam vijjati yam idh' ekaccassa bhikkhuno evam assa: Tanhā kho sallam Samanena

¹ So Si; Sk ga.; Bm gālap⁰. ² Sk omits s. v. & inserts na. ³ So all MSS. here. ⁴ Sk omits dhovato kālena kālam vana. ⁵ Sk Si add ti. ⁶ so Si; Sk Bm ca. ⁷ so Si; Bm asuhī; Sk asuca. ⁸ So Si; Bm viruhevva; Sk ruhevya. ⁹ So Si; Bm Sk ruheda.

avijjāvisadoso . . . . tāni nānuyunjevya. — asappāyani cakkhunā rūpain disvā nānuyunjevya. asappāvam sotena saddam sutvā nānuyunjeyya, asappāvam ghānena gandham 1 nānuyunjeyya, asappāyam jivhāya rasam nānuyunjeyya, asappāyam kāyena photthabbam nanuyunjeyya. asappayam manasa dhammam nanuyunjeyya; tassa asappayam cakkhuna rupadassanam ananuyuttassa. asappāyam sotena saddam ananuyuttassa. asappāyam ghanena gandham ananuyuttassa, asappayam jivhaya rasam ananuyuttassa, asappāvam kāyena photthabbam ananuyuttassa. asappāyam manasā dhammani ananuyattassa. rāgo cittani nänuddhamseyya, so na rāgānuddhamsitena cittena n' eva maranam nigaccheyya na maranamattam vā dukkham. Upamā kho me ayam, Sunakkhatta, katā 2 Atthassa vinnāpanāya3. Ayam ev' ettha attho: Vano ti kho. Sunakkhatta. chann' etam 4 ajjhattikanam ayatananam adhivacanam. sadoso ti kho, Sunakkhatta, avijjāy etam adhivacanam. Sallan ti kho. Sunakkhatta, tanhāy' etam adhivacanam. Esanī ti kho, Sunakkhatta, satiyāy' etam adhivacanam. Satthan ti kho, Sunakkhatta, ariyāy' etam pannāya adhivacanam. Bhisakko sallakatto ti kho. Sunakkhatta. Tathagatass' etani adhivacanam arahato sammasambuddhassa. So vata. Sunakkhatta. bhikkhu chasu phassāyatanesu samvutakārī: Upadhi dukkhassa mulan 5 ti iti viditva nirupadhi upadhisamkhaye vimutto, upadhismim vā kāyam upasamharissati cittam vā uppadessatīti 6. n' etam thanam vijjati. Seyyathapi. Sunakkhatta, apaniyakamso vannasampanno gandhasampanno s, so ca kho visena samsattho; atha puriso agaccheyya jivitukamo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapatikkūlo9. Tam kim mannasi. Sunakkhatta? Api nu so puriso amum apaniyakamsam piveyya, yam jannā 10: Imāham pitvā 11 maranam vā nigacchāmi maranamattam vā dukkhan ti?

No h' etam, bhante.

Sk adds ghāyitvā.
 Sk omits kat.
 Si atthavo.
 Sk janena tam.
 So Bu; Si anupp.; Sk anuppadassati; Bm upādessatīti.
 Sk here āpānīyakamso & infra apānīyyakamsamsam; Si āpāmyakamsam.
 Si adds rasasampanno.
 Si d-ulo; Bm d-ikulo.
 Sk piheyya sakko.
 Sk viditvā.

Evam eva kho. Sunakkhatta. so vata bhikkhu chasu phassāyatanesu samvutakārī: Upadhi dukkhassa mūlan ti iti viditvā nirupadhi upadhisamkhaye vimutto upadhismim vā kāyam upasamharissati cittam vā āuppdessatīti. — n' etam thānam vijjati. Seyyathāpi, Sunakkhatta. āsīviso ghoraviso, atha puriso āgaccheyya jīvitukāmo amaritukāmo sukhakāmo dukkhapaţikkūlo. Tam kim maññasi, Sunakkhatta? Api nu so puriso amussa² āsīvisassa ghoravisassa hattham³ vā anguṭṭham vā dajjā, yam jaññā: Iminā 'ham daṭṭho maraṇam vā nigacchāmi maranamattam vā dukkhan ti?

No h' etam, bhante.

Evam eva kho, Sunakkhatta, so vata bhikkhu chasu phassāyatanesu samvutakārī: Upadhi dukkhassa mūlan ti iti viditvā nirupadhi upadhisamkhaye vimutto upadhismim vā kāyam upasamharissati cittam vā uppādessatīti — n' etam thānam vijjatīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano Sunakkhatto Licchaviputto Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

Sunakkhattasuttam pañcamam.

106.

Evam me sutani. Ekam samayam Bhagavā Kurūsu viharati. Kammassadhamman ⁵ nāma Kurūnam nigamo. Tatra kho Bhagavā bhikkhū āmantesi: Bhikkhavo ti. Bhadante ti te bhikkhū Bhagavato paccassosum. Bhagavā etad avoca:

Aniccā, bhikkhave, kāmā tucchā musā moghadhammā 6; māyākatam etam, bhikkhave, bālalāpanam. Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭha-

¹ Bm Si omit iti viditvā uppādessati, & insert la. ² Sk assa. ³ Si hatthe. ⁴ Sk omits L-to. ⁵ Bm Si Kammāsadhammam. ⁶ So Sk Bu; Bm Si mosadhammā.

dhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā kāmasaññā, ubhavam etam Māradhevvam, Mārass esa visayo, Mārass esa 1 nivāpo, Mārass' esa gocaro. Etth' ete pāpakā akusalā mānasā abhijihā pi vvāpādā pi sārambhā pi samvattanti, te ca 1 ariyasāvakassa idhamanusikkhato antarāyāya sambha-Tatra bhikkhave ariyasavako iti patisancikkhati: Ye ca ditthadhammikā kāmā ye ca samparāyikā . . . . . sambhavanti. Yannunaham vipulena mahaggatena cetasa vihareyyam abhibhuyya lokam adhitthaya manasa. Vipulena hi me mahaggatena cetasā viharato abhibhuyya lokam adhitthava manasa, ye papaka akusala manasa abhijiha pi vyapādā pi sārambhā pi, te na bhavissanti, tesam pahānā³ aparittañ ca me cittam bhavissati, appamānam subhāvitan ti. Tassa evam patipannassa tabbahulavihārino 1 āvatane cittam pasīdati sampasāde sati⁵, etarahi vā āņanjami⁶ samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maranā thanam etam vijjati vam tam samvattanikam vinnanam assa āṇanjūpagam. Ayam. bhikkhave, pathamā āṇanjasappāyā 7 patipadā akkhāyati.

Puna ca param. bhikkhave, ariyasāvako iti patisancikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā, ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭhadhammikā kāmasannā, yā ca samparāyikā kāmasannā, yan kinei rūpam¹¹ cattāri ca¹¹ mahābhūtāni catunnan ca mahābhūtānam upādāya rūpan ti. Tassa evam paṭipannassa¹² tabbahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā āṇanjam samāpajjati, pannāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam vinnāṇam assa āṇanjūpagam. Ayam, bhikkhave, dutiyā āṇanjasappāyā paṭipadā akkhāyati.

¹ So Sk Si Bu; Bm va. ² Sk bhavanti. ³ Bm pahānam. ⁴ So Sk Bm Si & Bu omit; Bm infra & Bu (once) tabbuhūlav. ⁵ So Bm Si; Sk Bu sampasādessati. ⁶ So Sk Bu; Bm Si āneñjam, as usually. ⁷ So Si always & Sk here; Bm always, & Sk usually, -sappāya-. ⁸ So Bm Si always; Sk paṭipadāmakkhāyati. ⁹ Sk omits ye ca diṭṭhadhammikā... kāmasaññā. ¹⁹ Si adds sabbam rūpam. ¹¹ Si omits ca. ¹² Sk sup⁹.

Puna ca param. bhikkhave, ariyasāvako iti paţisancikhati: Ye ca diṭṭhadhammikā kāmā ye ca samparāyikā kāmā, yā ca diṭṭhadhammikā kāmasaññā, yā ca samparāyikā tūpā, yā ca diṭṭhadhammikā rūpāsaññā, yā ca samparāyikā rūpā, yā ca diṭṭhadhammikā rūpāsaññā, yā ca samparāyikā rūpāsaññā, ubhayam etam aniccam. Yad aniccam¹ tam nālam abhinanditum, nālam abhivaditum, nālam ajjhositun ti. Tassa evam paṭipannassa tabbahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā āṇañjam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā parammaraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viñnāṇam assa āṇañjūpagam. Ayam, bhikkhave, tatiyā āṇañjasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca param, bhikkhave, ariyasāvako ti paṭisañcikkhati: Ye ca diṭṭhadhammikā.... yā ca sampararāyikā rūpasaññā, yā ca āṇañjasaññā, sabbā saṅnā yatth' etā aparisesā nirujjhanti, etam santam etam paṇītam yadidam ākiñcaññāyatanan ti. Tassa evam paṭipaṇṇassa tabbahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viññāṇam assa ākiñcaññāyatanūpagam. Ayam, bhikkhave, paṭhamā ākiñcaññāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca param. bhikkhave, ariyasāvako araññagato vā rukkhamūlagato vā iti paţisañcikkhati: Sañňam idam attena vā attaniyena vā ti. Tassa evam paṭipaṇṇassa tabbahula-vihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākiñcaññāyatanam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viññāṇam assa ākiñcaññāyatanūpagam. Ayam². bhikkhave, dutiyā ākiñcaññāvatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca param, bhikkhave, ariyasāvako iti paṭisañ-cikkhati: Nāham kvacani⁸, kassaci kiñcanatasmim, na ca

¹ So Si only; Bm also omits tam. ² Sk adds pi. ³ So Bm Bu; Si kvacini; Sk kucana kassaci. Si inserts na before kassaci.

mama kvacani kisminci kincanam na 'tthīti. Tassa evam patipannassa tabbahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā ākincannāyatanam samāpajjati, pannāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maranā thānam etam vijjati yam tam samvattanikam vinnānam assa ākincannā-yatanupagam. Ayam², bhikkhave, tatiyā ākincannāyatanasappāyā paṭipadā akkhāyati.

Puna ca param. bhikkhave. ariyasāvako iti paṭisañ-cikkhati: Ye ca diṭthadhammikā .... rūpasaññā yā ca āṇañ-jasaññā. yā ca ākincanñāyatanasaññā, sabbā saññā yatth' etā aparisesā nirujjhanti. etam santam etam paṇītam yadidam nevasaññānāsaññāyatanan ti. Tassa evam paṭipannassa tab-bahulavihārino āyatane cittam pasīdati sampasāde sati etarahi vā nevasaññānāsaññāyatanam samāpajjati, paññāya vā adhimuccati. Kāyassa bhedā param maraṇā ṭhānam etam vijjati yam tam samvattanikam viññāṇam assa nevasaññānāsaññāyatanapagam. Ayam, bhikkhave, nevasaññānāsaññā-yatanasappāyā paṭipadā akkhāyatīti.

Evam vutte āyasmā Ānando Bhagavantam etad avoca: Idha. bhante, bhikkhu evam paṭipanno hoti: No c' assa, no ca me siyā. na bhavissati³, na me bhavissati, yad atthi yam bhūtam tam pajahāmīti evam⁴ upekham⁵ paṭilabhati. Parinibbāyi⁶ nu kho eso ħ bhante, bhikkhūti †?

Ap' etth' ekacco, Ānanda. bhikkhu parinibbāyeyya. Ap' etth' ekacco bhikkhu na parinibbāyeyyāti.

Ko nu kho, bhante, hetu, ko paccayo, yena ap' etth' ekacco bhikkhu parinibbāyeyya, ap' etth' ekacco bhikkhu na parinibbāyeyyāti?

Idh', Ānanda, bhikkhu evam patipanno hoti: No c' assa, no ca me siyā, na bhavissati, na me bhavissati, yad atthi

Sk kucani kismici.
 Sk adds pi.
 Si omits na bhavissati.
 So Bm Bu; Sk Si omit evam here.
 So Sk Bu; Bm Si as always, upekkham.
 So Sk Bu; Bm Si parinibbāyeyya.
 So Bu; Sk Bm Si so.
 Bm Si bhikkhu na vā parinibbāyeyyāti.
 Bm yen' ap'; Si yenāp'.

yam bhūtam tam pajahāmīti evam upekham paṭilabhati. So tam upekham abhinandati abhivadati ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa tam upekkham abhinandato abhivadato ajjhosāya tiṭṭhato tan nissitam hoti viññāṇam tad upādānam. Sa-upādāno, Ānanda, bhikkhu na parinibbāyatīti.

Kaham pana so. bhante. bhikkhu upādiyamāno upādiyatīti?

Nevasaññānāsaññāyatanam. Ānandāti.

Upādānaseṭṭhan kira so, bhante. bhikkhu upādiyamāno upādiyatīti.

Upādānaseṭṭham so. Ānanda, bhikkhu upādiyamāno upādiyati. Upādānaseṭṭham h' etam, Ānanda, yadidam nevasamānasamāayatanam. Idh'. Ānanda, bhikkhu evam paṭipanno hoti: No c' assa. no ca me siyā, na bhavissati, na me bhavissati. yad atthi yam bhūtam tam pajahāmīti evam upekham paṭilabhati. So tam upekham nābhinandati, nābhivadati, na ajjhosāya tiṭṭhati. Tassa tam upekham anabhinandato anabhivadato anajjhosāya tiṭṭhato na tan nissitam hoti viññāṇam na tad upādānam. Anupādāno, Ānanda, bhikkhu parinibbāyatīti.

Acchariyam. bhante. abbhutam, bhante. Nissāya nissāya kira no. bhante, Bhagavatā oghassa nittharaṇā akkhātā. Katamo pana. bhante, ariyo vimokho ti?

Idh'. Ānanda. ariyasāvako iti patisancikkhati: Ye ca ditthadhammikā kāmā ye ca samparāyikā kāmā, yā ca ditthadhammikā kāmasannā yā ca samparāyikā kāmasannā, ye ca ditthadhammikā rūpā ye ca samparāyikā rūpā, yā ca dittha dhammikā rūpasannā yā ca samparāyikā rūpasannā, yā ca āṇanjasannā, yā ca ākincannāyatanasannā, yā ca nevasannānāsannāyatanasannā, esa sakkāyo yāvatā sakkāyo etam v amatam yadidam anupādā cittassa vimokho. Iti kho, Ānanda desitā mayā āṇanjasappāyā paṭipadā, desitā ākincannāyatanasappāyā paṭipadā, desitā nevasannānāsannāyatanasappāyā paṭipadā, desitā nissāya nissāya oghassa nittharanā, desito ariyo vimokho. Yam kho, Ānanda. Satthārā karanīyam sāvakānam hitesinā anukampakena anukampam upādāya,

katam vo tam mayā. Etāni, Ānanda, rukkhamūlāni, etāni suññāgārāni. Jhāyath', Ānanda, mā pamādattha. mā pacchā vippaṭisārino ahuvattha. Ayam vo amhākam anusāsanīti.

Idam avoca Bhagavā. Attamano āyasmā Ānando Bhagavato bhāsitam abhinandīti.

 $ar{\mathbf{A}}$ NAÑJASAPPĀY $ar{\mathbf{A}}$ SUTT $ar{\mathbf{A}}$ M CHAȚTHAM.

C

chilies. D. See Vol I

r.			
		•	
	•		

